

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

**«Επιτροπή Ελέγχου και Εσωτερικός Έλεγχος ως μηχανισμοί της
Εταιρικής Διακυβέρνησης»**

Διπλωματική Εργασία
που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής του Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική
από τη

Μαγριπλή Ε. Ευαγγελία

Ηράκλειο
Μάιος 2012

«Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός - ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή τη γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Copyright © - Μαγριπλή Ε. Ευαγγελία, Μάιος 2012.

«Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του Π.Μ.Σ. «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Καθηγητής Συριόπουλος Π. Κωνσταντίνος (Επιβλέπων)
- Αν. Καθηγητής Σταματόπουλος Β. Θεόδωρος (Μέλος)
- Επικ. Καθηγητής Σώρρος Ν. Ιωάννης (Μέλος)

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα».

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία, αποτελεί το τελικό αποτέλεσμα μελέτης και παρακολούθησης δύο ετών, στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, στη «Λογιστική και Ελεγκτική», του Τμήματος Λογιστικής, της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

Ευχαριστίες από το βήμα που μου δίνεται, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω, αρχικά, στον υπεύθυνο Καθηγητή μου Κωνσταντίνο Π. Συριόπουλο, που κατά τη διάρκεια της σύνταξης της ανά χειράς διπλωματικής εργασίας, μου προσέφερε γνώσεις, αλλά και λύσεις, αγόγγυστα με υπομονή και ήθος, ακριβώς όπως αρμόζει σε έναν Ακαδημαϊκό Δάσκαλο. Πέρα από τον υπεύθυνο Καθηγητή μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα δύο μέλη της επιτροπής αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας, τα οποία ακούραστα διατύπωσαν τις εύστοχες παρατηρήσεις τους. Συγχαρητήρια, στα μέλη του Ιδρύματος, στο Διευθυντή της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Καθηγητή Τερζάκη Ε. Δημήτριο και στον Προϊστάμενο του τμήματος Λογιστικής και Διευθυντή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, Αναπληρωτή Καθηγητή Σταματόπουλο Β. Θεόδωρο, οι οποίοι κατάφεραν να λειτουργήσει, το συγκεκριμένο υψηλών προδιαγραφών και απαιτήσεων πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, στην Περιφέρεια Κρήτης. Το πάντρεμα της Ακαδημαϊκής γνώσης και ταυτόχρονα της εμπειρικής προσέγγισης των θεμάτων της Λογιστικής και Ελεγκτικής, είναι πάντα ελκυστικό και ενδιαφέρον. Οι νέες, ουσιαστικές γνώσεις που απέκτησα, ο νέος για εμένα τρόπος μελέτης, μέσω έγκριτης βιβλιογραφικής ανασκόπησης σχετικής με θέματα ενδιαφέροντός μου, διαφορετικός από τη στυγνή μελέτη του νομοθετικού πλαισίου, θεωρώ ότι, έδρασαν καταλυτικά και κυρίως θετικά, στο όποιο υπόβαθρό μου, ως επαγγελματία.

Η συνεχής εκπαίδευση, η ανάγκη για περαιτέρω μόρφωση είναι δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση όλων μας, έστω και εάν ορισμένες φορές οι συνθήκες, αλλά και οι υποχρεώσεις που έχουμε αναλάβει, δεν το επιτρέπουν.

Οφείλω, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, τόσο τη Διοίκηση του ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε., όσο και σε συναδέλφους, που μετά από κοινή πορεία 20ετίας περίπου, με στήριξαν ποικιλοτρόπως, σε αυτήν την προσπάθεια.

Αισθάνομαι την ανάγκη, να ευχαριστήσω προσωπικά, το συμφοιτητή, συνοδοιπόρο μεταπτυχιακό φοιτητή, αλλά και φίλο πλέον, Δημοσθένη Αλεξάκη. Ο Δήμος, ήταν

πάντα εκεί, με υπομονή στις δύσκολες στιγμές, αλλά και δυναμισμό στις ατελείωτες ώρες, κοινής μελέτης.

Τέλος, ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου, τους πιο κοντινούς μου ανθρώπους, την οικογένειά μου. Όλα αυτά τα χρόνια, έχουν στηρίξει οποιαδήποτε επιλογή μου, προσφέροντάς μου πάντα κατανόηση, αλλά και ηθική και ψυχολογική συμπαράσταση, ανεξαρτήτως του προσωπικού κόστους, που ενδεχομένως κάποια στιγμή, καλούνται να καταβάλουν. Η παρουσία τους και μόνο στη ζωή μου, είναι δώρο «Θεού» για μένα.

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου.

Περιεχόμενα

<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</u>	<u>X</u>
<u>ABSTRACT</u>	<u>XII</u>
<u>1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	<u>1</u>
<u>2. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ</u>	<u>6</u>
2.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	6
2.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	6
2.1.2 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ (AGENCY THEORY)	7
2.1.3 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ Ή ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (STEWARDSHIP THEORY)	11
2.1.4 ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ (STAKEHOLDER THEORY)	13
2.1.5 ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (TRANSACTION COST THEORY)	15
2.1.6 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (POLITICAL THEORY) ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ (RESOURCE DEPENDENCY THEORY)	16
2.1.7 ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ (ETHICS THEORIES)	16
2.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	18
2.2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	18
2.2.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	19
2.2.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	21
2.2.4 Η.Π.Α. ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ SARBANES - OXLEY (S.OX.)	25
2.2.5 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	27
<u>3. ΒΑΣΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ</u>	<u>31</u>
3.1 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ	31
3.2 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ	34

3.2.1	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ	34
3.2.2	ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ	36
3.2.3	ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΗΣ	37
3.2.4	ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	39
3.2.4.1	Ανεξαρτησία	40
3.2.4.2	Εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία μελών	41
3.2.4.3	Συγγότητα συνεδριάσεων	44
3.2.5	ΕΥΘΥΝΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	45
3.2.6	ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	46
3.2.7	ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	48
3.2.8	ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	49
3.2.9	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΩΣ «ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ» ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	51
3.2.10	ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	54
3.2.11	ΣΧΕΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ «ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ» ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ	56
3.2.12	ΣΧΕΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (GOING CONCERN)	58
3.3	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	59
3.3.1	ΑΡΧΗ «ΟΛΩΝ» Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	59
3.3.2	ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	60
3.3.3	ΕΙΔΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	63
3.3.4	ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ	65
3.3.5	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ COSO ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	66
3.3.6	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ	69
3.3.7	ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ	70
3.3.8	ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ	71
3.3.9	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΛΕΓΚΤΕΣ ΚΑΙ Ι.Τ. ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ, Ε.Ρ.Ρ. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	73
3.3.10	ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ	74
3.3.11	ΡΟΛΟΣ, ΣΥΜΒΟΛΗ, ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	76

3.3.12 ΣΧΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ _____	78
3.3.13 ΣΧΕΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ _____	79
3.3.14 ΣΧΕΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ _____	82
<u>4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ</u>	86
4.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ _____	86
4.2 ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗΣ	
 ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ _____	121
 <i>ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ</i> _____	133
<u>5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	135
<u>6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	145
6.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ _____	145
6.2 ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ _____	148
6.3 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ _____	157
6.4 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ _____	158
<u>7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ</u>	160

Κατάλογος Σχημάτων, Εικόνων.

ΣΧΗΜΑ 1. ΣΧΕΣΗ ΕΝΤΟΛΕΑ - ΕΝΤΟΛΟΔΟΧΟΥ _____	9
ΣΧΗΜΑ 2. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ	12
ΣΧΗΜΑ 3. ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ _____	14
ΣΧΗΜΑ 4. ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ _____	22
ΣΧΗΜΑ 5. ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ _____	25
ΣΧΗΜΑ 6. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ _____	40
ΣΧΗΜΑ 7. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ _____	81

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί θεωρητικά και να αναλυθεί, ο ρόλος που διαδραματίζουν η επιτροπή ελέγχου και ο εσωτερικός έλεγχος, ως μηχανισμοί της εταιρικής διακυβέρνησης, προκειμένου να καθοριστεί και να αξιολογηθεί η ξεχωριστή και η από κοινού συνδρομή τους, στην αποτελεσματικότητά της. Προσεγγίσαμε το θέμα μας θεωρητικά, με βάση βιβλιογραφική ανασκόπηση που αναφέρεται στον εσωτερικό έλεγχο και στην επιτροπή ελέγχου. Μελετήσαμε τους παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματική λειτουργία τους, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που επιτάσσεται να διαθέτουν, αλλά και τις υφιστάμενες, αλληλοεξαρτώμενες ή μη, σχέσεις που δημιουργούνται. Διαπιστώσαμε ότι, η αποτελεσματική λειτουργία, τόσο της επιτροπής ελέγχου, όσο και του εσωτερικού ελέγχου, συνδέεται άρρηκτα και κατά περίπτωση με την υψηλή ποιότητα και αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, την εξάλειψη φαινόμενων «χειραγώγησης» των κερδών, τη διενέργεια εξωτερικών ελέγχων με ποιοτικότερα χαρακτηριστικά και υψηλή ανεξαρτησία, την αντιμετώπιση της ασύμμετρης πληροφόρησης μεταξύ διοίκησης και διαχείρισης, τη θέσπιση διαδικασιών προκειμένου για την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ διοίκησης, διαχείρισης, εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου, αλλά και την αύξηση της εταιρικής απόδοσης. Δεδομένου ότι, όλα τα προαναφερόμενα είναι επιδιώξεις για το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης, αντιλαμβανόμαστε ότι, τόσο η επιτροπή ελέγχου, όσο και ο εσωτερικός έλεγχος, όταν λειτουργούν αποτελεσματικά, διαθέτουν συγκεκριμένη δομή και χαρακτηριστικά και αναπτύσσουν την κατάλληλη επικοινωνία μεταξύ τους, είναι οι σημαντικότεροι μηχανισμοί στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης. Κατά συνέπεια, συνδράμουν στην αποτελεσματική και ορθή εφαρμογή της, με τις γνωστές θετικές επιπτώσεις που έχει αυτή, στην πορεία κάθε μορφής οργανισμού. Οι βιβλιογραφικές αναφορές στις οποίες ανατρέξαμε, συνήθως, αναφέρονταν σε μεγάλο μεγέθους οικονομικές οντότητες, εισηγμένες σε διεθνή χρηματιστήρια, οι οποίες είχαν συστήσει και διέθεταν επιτροπές ελέγχου, αλλά και οργανωμένα τμήματα εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε επιστημονικές βιβλιογραφικές αναφορές, σχετικά με τη λειτουργία της επιτροπής ελέγχου στον Ελλαδικό χώρο. Η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ επιτροπής ελέγχου και εσωτερικού ελέγχου επιτάσσεται να είναι αποτελεσματική, προκειμένου να έχει ευεργετική επίδραση, τόσο στην εταιρική διοίκηση και διαχείριση, όσο και στον

έλεγχο. Θεωρητικά, αποδεικνύεται ότι, με αυτόν τον τρόπο, συνδράμουν καταλυτικά στην εφαρμογή «καλής» εταιρικής διακυβέρνησης.

Από όσο γνωρίζουμε, σε επίπεδο χώρας, δεν έχει αναφερθεί εργασία που να αναλύει την αρθρογραφία και να συνδέει με τέτοιο τρόπο τη δεδομένη διαθρωτική σχέση. Ευελπιστούμε ότι, η συγκεκριμένη ανάλυση μπορεί να αποτελέσει το υπόβαθρο εκείνο, στο οποίο, θα στηριχθούν μελλοντικές εμπειρικές έρευνες, σε επίπεδο χώρας.

Λέξεις κλειδιά - Επιτροπή ελέγχου, εσωτερικός έλεγχος, μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης, αποτελεσματικότητα.

Abstract

The purpose of this paper is to explore theoretically and analyze the role of the audit committee and the internal audit, as mechanisms of corporate governance in order to determine and evaluate their separate and joint contribution in its effectiveness. We theoretically approached the topic based on bibliography which refers to the internal audit and the audit committee. We studied the factors that affect their effective function, the particular characteristics that they must have and the existing, interdependent or not relations that are developed. We realized that the effective function of the audit committee and the internal audit unbreakably correlates with the high quality and reliability of financial statements, the obliteration of earnings management phenomena, the conduct of external audits with more qualitative characteristics and high independence, the coping with information asymmetric between company owners administration and management, the creation of processes in order to establish a better communication between administration - management and external - internal audit, and the increase of corporate effectiveness. Since all the above are expectations for corporate governance, we realize that both the audit committee and the internal audit, when they function effectively - they have specific structure and characteristics and develop the appropriate communication with each other - are the most important mechanisms in corporate governance. As a result, they contribute in its effective and proper implementation, with its familiar positive consequences in the course of every type of firm. The bibliography we considered usually referred to large firms listed, in international stock markets and have both audit committees and well-organized internal audit departments. Moreover, we did not manage to find bibliography referring to the function of the audit committee in Hellas. The relation developed between the audit committee and the internal audit must be effective in order to benefit both the corporate administration - management and the audit. It is theoretically proved that in this way they contribute considerably in the implementation of “good” corporate governance. As far as we know, there is no published study at country level, analyzing articles and connecting in such way this structure relation. Hopefully, the present analysis can constitute the basis for future empirical researches at country level.

Keywords - Audit committee, internal audit, corporate governance mechanisms and effectiveness.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εταιρειών, η δομή της οργάνωσής τους, αλλά και οι στόχοι που οι οικονομικές οντότητες έθεταν, εξελίχθηκαν κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και διαφοροποιήθηκαν «άρδην». Η επιχειρηματική δραστηριότητα, μεταλλάχθηκε. Τη θέση των μικρών και ελεγχόμενων οικογενειακών επιχειρήσεων, αντικατέστησαν γιγάντιοι πολυεθνικοί κολοσσοί, με ιδιοκτησιακό καθεστώς υψηλής διάχυσης.

Ένας από τους σημαντικότερους λόγους διεθνοποίησης των εταιρειών είναι και η εξεύρεση νέων κεφαλαίων. Οι επιχειρήσεις για να ανταπεξέλθουν στο άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε και προκειμένου να καταγράψουν μία αναπτυξιακή πορεία, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά τους, αναζητούν νέα κεφάλαια, νέους επενδυτές, ούτως ώστε να τους δοθεί η δυνατότητα, να επενδύσουν ανάλογα και να οργανωθούν κατάλληλα, για να συνεχίσουν να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στα επιχειρησιακά δρώμενα.

Οι [Sarens and Abdolmohammadi](#) (2007), λένε ότι, όπως έχει αναφερθεί από τους [DeFon](#) (1992) και [Francis, Wilson](#) (1988), όσο πιο διάχυτη είναι η ιδιοκτησία σε μία εταιρεία, τόσο υψηλότερη είναι και η απόκλιση μεταξύ των επιλογών και προτιμήσεων των ιδιοκτητών (μετόχων), σε σχέση με αυτές των διοικούντων (διοίκησης). Σε περιπτώσεις υψηλής διάχυσης της ιδιοκτησίας, η δυνατότητα των ιδιοκτητών να ελέγξουν τους διοικούντες, είναι πολύ χαμηλή. Ταυτόχρονα, από τη στροφή προς τον 20^ο αιώνα, ο διοικητικός έλεγχος των εταιρειών, σταδιακά διαχωρίστηκε, από το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους ([Vinten and Lee](#), 1993).

Τελικά, οι μέτοχοι είναι οι ιδιοκτήτες των εταιρειών, οι οποίοι επενδύουν και αναμένουν κάποια απόδοση της επένδυσής τους (με τη μορφή συνήθως των κερδών), η οποία αναμένεται να είναι ανάλογη και με τον κίνδυνο, που αυτοί έχουν αναλάβει. Ωστόσο, διοίκηση ασκεί το διοικητικό συμβούλιο των εταιρειών, αλλά δεν ασκεί διαχείριση, με τη στενή έννοια του όρου ([Carcello](#), 2009). Την εκτελεστική λειτουργία των αποφάσεων του διοικητικού συμβουλίου, έχουν επωμισθεί οι γενικοί διευθυντές (managers), τα υψηλά ιστάμενα στελέχη των εταιρειών, οι υπεύθυνοι των τμημάτων, ανάλογα με την οργανωτική δομή που ακολουθεί η εκάστοτε εταιρεία (οργανόγραμμα). Παρόλα αυτά, το διοικητικό συμβούλιο, είναι υπεύθυνο για την εποπτεία της εταιρικής

επίδοσης, αλλά και την εποπτεία των υψηλά ιστάμενων ανώτερων στελεχών, που τελικά ασκούν διαχείριση (Carcello, 2009).

Κάτω από αυτό το πλαίσιο, οι ιδιοκτήτες των εταιρειών για να μειώσουν την πιθανότητα της λήψης δυσμενούς αποφάσεων, αλλά και την πιθανότητα παρουσίασης ιδιοτελών συμπεριφορών από τη μεριά των διοικούντων, καθιερώνουν διαδικασίες διασφάλισης των συμφερόντων τους (Adams, 1994; Sarents and Abdolmohammadi, 2007). Ο εξωτερικός έλεγχος, κατατάσσεται σε μία τέτοιου είδους διαδικασία διασφάλισης. Αλλά και οι διοικούντες, για να προστατευτούν από ιδιοτελείς συμπεριφορές που είναι πιθανό να εμφανίσουν τα υψηλά ιστάμενα στελέχη των εταιρειών, τα οποία ασκούν εκτελεστική εξουσία, καθιερώνουν ανεξάρτητους μηχανισμούς και διαδικασίες διαφύλαξης, επιβεβαίωσης και διασφάλισης «ορθής» διαχείρισης (επιτροπή ελέγχου και εσωτερικός έλεγχος).

Η εταιρική διακυβέρνηση, μέσω της σύστασης και αποτελεσματικής λειτουργίας της επιτροπής ελέγχου και της ορθής ανάπτυξης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, θέτει αρχές, κανόνες και διαδικασίες διοίκησης και διαχείρισης, σε τέτοια βάση, ούτως ώστε σε κάθε περίπτωση να προασπίζονται τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερομένων μερών και ταυτόχρονα, με τον καλύτερο τρόπο κάθε φορά, να πραγματώνονται οι στόχοι που έχουν τεθεί από την οικονομική μονάδα.

Από το έτος 2000 και έπειτα, έντονο παρατηρείται το ενδιαφέρον της ερευνητικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, σχετικά με τα θέματα που αφορούν τους μηχανισμούς της εταιρικής διακυβέρνησης, τόσο την επιτροπή ελέγχου, όσο και τον εσωτερικό έλεγχο. Πιο συγκεκριμένα, σε σχέση με την επιτροπή ελέγχου, ενδεικτικά αναφέρουμε ότι, οι Abbott, Parker, Peters and Raghunandan (2003), οι Abbott, Parker and Peters (2004), οι Chen, Moroney and Houghton (2005), ο Klein (2006), οι Carcello, Hollingsworth, Klein and Neal (2006), οι Bronson, Carcello, Hollingsworth and Neal (2009), οι Liu and Sun (2010), οι Zaman, Hudaib and Haniffa (2011), εξετάζουν κατά περίπτωση χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου όπως: τη σύνθεση, την ανεξαρτησία, τη θητεία, την εμπειρία, τις γνώσεις και την πείρα των μελών που την απαρτίζουν, τον αριθμό των συνεδριάσεων, το ρυθμιστικό της ρόλο, την επιρροή που ασκεί αυτή, σε σχέση: α) με την παροχή υψηλότερης ποιότητας εξωτερικού ελέγχου, β) με τις αμοιβές των εξωτερικών ελεγκτών, γ) με φαινόμενα «χειραγώγησης» των κερδών, δ) με την αποτελεσματικότητά της, αλλά και ε) με την παρουσία «παραλήψεων» στις οικονομικές

καταστάσεις και στις οικονομικές εκθέσεις. Επιπροσθέτως, η Goodwin (2003), οι Sarens and De Beelde (2006), οι Sarens and Abdolmohammadi (2007), οι Zhang Yan, Zhou Jian and Zhou Nan (2007), οι Sarens, De Beelde and Everaert (2009), οι Cohen and Sayag (2010), οι Sarens, Allegrini, D'Onza and Melvill (2011), οι Chen, Knechel, Marisetty, Truong and Veeraraghavan (2011), ερευνούν κατά περίπτωση, τον εσωτερικό έλεγχο, τις τυχόν ανεπάρκειες και αδυναμίες του, το μέγεθος των λειτουργιών του, σε σχέση: α) με την «ποιότητα» της επιτροπής ελέγχου, β) με το ρόλο των υψηλά ιστάμενων διοικητικών στελεχών, γ) με την ασυμμετρία στην πληροφόρηση, δ) με την ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα των ελεγκτών και άλλα ενδιαφέροντα θέματα.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνηθούν σε «βάθος» οι δύο κυριότεροι μηχανισμοί της εταιρικής διακυβέρνησης, τόσο η επιτροπή ελέγχου, όσο και ο εσωτερικός έλεγχος, για να καθοριστεί και να αξιολογηθεί ο ρόλος που αυτοί διαδραματίζουν, ως προς την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης. Αποκλειστικά η σύσταση και η παρουσία, των δύο αυτών μηχανισμών, δεν είναι επαρκής. Συγκεκριμένα, η ανάλυση των χαρακτηριστικών τους, αλλά και των παραγόντων που ασκούν επίδραση σε αυτούς τους μηχανισμούς, επηρεάζοντάς τους, έχει πολύτιμη αξία για να αντιληφθούμε τις πραγματικές συνθήκες, κάτω από τις οποίες, αυτοί δύναται να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και αντικειμενικά, υπηρετώντας και εξυπηρετώντας «ορθά» το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης.

Η διάρθρωση της διπλωματικής εργασίας όπως αυτή διαμορφώνεται στη συνέχεια, έχει ως εξής: στο επόμενο, δεύτερο κεφάλαιο, παραθέτουμε τις βασικές θεωρίες που υποστηρίζουν το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης. Σημειώνουμε ωστόσο, κατά πρώτον ότι, εφόσον ο έλεγχος των επιχειρήσεων, αλλά και η σύσταση των επιτροπών ελέγχου, προϋπήρχαν της εταιρικής διακυβέρνησης και κατά δεύτερον ότι, εφόσον και οι δύο προαναφερόμενες λειτουργίες, αποτελούν τους κυριότερους μηχανισμούς της, σαφώς και η θεωρητική της προσέγγιση συνιστά θεωρία, αναφέρεται και δικαιολογεί τη σύσταση και παρουσία, τόσο της επιτροπής ελέγχου, όσο και του εσωτερικού ελέγχου. Αναφερόμαστε επίσης, σε αυτήν την ενότητα, τόσο στην έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης και στα συστήματά της, όσο γενικότερα στη χρησιμότητά της, με στόχο να αποσαφηνίσουμε τα κυριότερα συστατικά του θεσμού. Προσπάθειά μας είναι, όχι μόνο η απλή παράθεση των εννοιών που πραγματοποιείται και η καταγραφή,

παρουσίαση και ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει την εταιρική διακυβέρνηση, αλλά συγχρόνως και η παρουσίαση απόψεων που βασίζονται στη διεθνή βιβλιογραφία, όσο αφορά τόσο το θεωρητικό υπόβαθρο, όσο και την παρουσία του θεσμού στον Ελλαδικό, Ευρωπαϊκό, αλλά και Παγκόσμιο «γίγνεσθαι».

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιούμε μία εκτενής αναφορά, στους βασικούς μηχανισμούς της διακυβέρνησης. Οι λειτουργίες των μηχανισμών αυτών και οι σκοποί τους, τα κοινά τους σημεία, αλλά και οι διαφορές τους, γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν και να αναλυθούν, με στόχο να αποσαφηνισθούν και να αξιολογηθούν, ως προς τη βαρύτητα, το ρόλο που διαδραματίζουν, αλλά και τη συμβολή τους στο θεσμό. Μέσα από τους ορισμούς που έχουν δοθεί κατά καιρούς, για τις έννοιες που θα μας απασχολήσουν στο συγκεκριμένο θέμα, τις νομοθετικές ρυθμίσεις και διατάξεις που ισχύουν στον Ελλαδικό χώρο, γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνίσουμε, σφαιρικά και ειδικά, τους παράγοντες που τελικά επιδρούν στους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης και να προσδιορίσουμε το ρυθμιστικό τους ρόλο. Χρησιμοποιώντας συμπεράσματα, προϊόν μακρόχρονης μελέτης και εμπειρικής έρευνας της διεθνούς ερευνητικής κοινότητας, προσπαθούμε να καταγράψουμε και να αναφέρουμε, τόσο τα χαρακτηριστικά των κυριότερων μηχανισμών της εταιρικής διακυβέρνησης, όσο και να εκθέσουμε τις σχέσεις τους ενδο-εταιρικά, μεταξύ τους, τις συγκρούσεις, τις αλληλεπιδράσεις και τελικά το αποτέλεσμα της ορθής και χρηστής τους συνεργασίας και εντέλει συνεισφοράς. Εξετάζουμε, κάτω από αυτό το πρίσμα, πολλές μεταβλητές και παράγοντες, που τελικά εμπλέκονται στο θεσμό. Επιλέξαμε να μην παραθέσουμε κείμενα απόψεών μας, χωρίς βιβλιογραφικές αναφορές. Αντιθέτως, μέσα από τα συμπεράσματα των βιβλιογραφικών αναφορών, γίνεται προσπάθεια, να δομήσουμε τεκμηριωμένα το κείμενό μας. Επιδίωξή μας, είναι γενικότερα, ο προβληματισμός σε θέματα διακυβέρνησης.

Ακολούθως, στο τέταρτο κεφάλαιο, παραθέτουμε μία εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση, κυρίως σε σχέση με τους δύο προαναφερόμενους μηχανισμούς της εταιρικής διακυβέρνησης, με διάφορα έτη αναφοράς (2000-2011). Σε πολλές περιπτώσεις, κατά τη συγγραφή της παρούσας εργασίας, δεν αναφερόμαστε μόνο σε βιβλιογραφικές αναφορές, που σχετίζονται αυστηρά και μόνο με την επιτροπή ελέγχου και τον εσωτερικό έλεγχο. Συνειδητά, αναφερόμαστε και σε άλλα πεδία ερευνητικού ενδιαφέροντος (όπως η σύσταση και ο ρόλος του διοικητικού συμβουλίου, ο ρόλος του

διευθύνοντος συμβούλου, ζητήματα ηθικής κ.λπ.), πεδία τα οποία, κατά την άποψή μας, βοηθούν τον αναγνώστη να σχηματίσει μία σφαιρική, αλλά και ολοκληρωμένη εικόνα, επί του θέματος. Επίσης, επιλέξαμε και αναφέρουμε αρκετά ερευνητικά άρθρα, με υψηλό συντελεστή απήχησης (impact factor) δεδομένου ότι, μερικά από αυτά λόγω των σημαντικών συμπερασμάτων στα οποία καταλήγουν, αποτελούν πλέον μέρος του «θεωρητικού υπόβαθρου», τόσο για την επιτροπή ελέγχου, όσο και για τον εσωτερικό έλεγχο. Επιπλέον, στο τέλος του κεφαλαίου, συντάξαμε και παρουσιάζουμε συγκεντρωτικό πίνακα, ο οποίος περιλαμβάνει τα πιο ενδιαφέροντα άρθρα, κατά την άποψή μας και επίσης, περιέχει πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις υποθέσεις, με τις μεθόδους εκτίμησης οικονομετρικών υποδειγμάτων, αλλά και με τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτά (εξαρτημένες και ανεξάρτητες).

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο, εκθέτουμε σημαντικά συμπεράσματα, προϊόν της μελέτης μας. Επίσης, διατυπώνουμε τις προσωπικές μας προτάσεις, για ενδιαφέροντα πεδία μελλοντικής έρευνας, σε θέματα που αφορούν, τόσο την επιτροπή ελέγχου, όσο και τον εσωτερικό έλεγχο.

2. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

2.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση», ενσαρκώνεται ως ολοκληρωμένη οντότητα, κατά τη δεκαετία «80-90». Ωστόσο, τόσο ο εσωτερικός έλεγχος, όσο και η επιτροπή ελέγχου προϋπήρχαν της εταιρικής διακυβέρνησης, όχι βέβαια με τη σημερινή, απαιτούμενη και υφιστάμενη μορφή τους. Η εταιρική διακυβέρνηση είναι ουσιαστικά η «ομπρέλα», κάτω από την οποία, διάφοροι παράγοντες (μεταβλητές) συνδέονται και σε πολλές περιπτώσεις συνεργάζονται, προκειμένου για την έγκαιρη, έγκυρη, αξιόπιστη και χρηστή διοίκηση και διαχείριση των οικονομικών μονάδων. Είναι λοιπόν, αυτονόητο ότι, το θεωρητικό υπόβαθρο το οποίο παραθέτουμε παρακάτω και δομεί το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης, να διέπει ταυτόχρονα και να δικαιολογεί την παρουσία των κυριότερων μηχανισμών της, τόσο της επιτροπής ελέγχου, όσο και του εσωτερικού ελέγχου, με τους οποίους θα ασχοληθούμε στην παρούσα εργασία.

Οι [Φαφαλιού και Πέκκα - Οικονόμου](#) (2005), σημειώνουν ότι, γενικότερα οι θεωρίες που αναφέρονται στην επιχείρηση, τελικά δρουν συμπληρωματικά μεταξύ τους και μας παρέχουν τις απαραίτητες γνώσεις, για την καλύτερη κατανόηση, τόσο του τρόπου με τον οποίο η εταιρική διακυβέρνηση ενσαρκώνεται μέσα στα πλαίσια της επιχειρηματικής οντότητας, όσο και του τρόπου άσκησης του ελέγχου στις επιχειρηματικές μονάδες και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Επιπροσθέτως, οι [Haslinda and Benedict](#) (2009), διατυπώνουν την άποψη ότι, ο θεσμός της εταιρικής διακυβέρνησης, δεν πρέπει να βασίζεται και να διέπεται από μία ενιαία θεωρία, αλλά σε συνδυασμό διαφόρων θεωριών, που έχουν τη δυναμική να οδηγήσουν τους οργανισμούς σε ορθές πρακτικές αποτελεσματικής διακυβέρνησης.

Ο [Wieland](#) (2005), αναφέρει ότι, το θεωρητικό υπόβαθρο της εταιρικής διακυβέρνησης στηρίζεται κυρίως σε τρεις θεωρίες: α) τη θεωρία της αντιπροσώπευσης, β) τη θεωρία του κόστους συναλλαγών και γ) τη θεωρία των οργανισμών. Σύμφωνα με τους [Haslinda and Benedict](#) (2009), οι βασικές θεωρίες για την εταιρική διακυβέρνηση στηρίχθηκαν, αρχικά στη θεωρία της αντιπροσώπευσης (agency theory), κατόπιν επεκτάθηκαν στη θεωρία της διαχείρισης (stewardship theory), στη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών (stakeholder theory) και εξελίχθηκαν στη θεωρία της εξάρτησης των πόρων (resource dependency theory), στη θεωρία του κόστους συναλλαγής (transaction cost theory),

στην πολιτική θεωρία (political theory) και τέλος, στις σχετικές θεωρίες περί ηθικής (ethics theories). Οι θεωρίες αυτές, ουσιαστικά, εστιάζουν στη σχέση αιτίας και αποτελέσματος παραγόντων όπως: το διοικητικό συμβούλιο, η επιτροπή ελέγχου, ο εσωτερικός έλεγχος, η ανεξαρτησία αυτών, αλλά και ο ρόλος των διευθυντικών στελεχών κ.λπ.

2.1.2 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ (AGENCY THEORY)

Ο Adam Smith (1776), στο έργο του «ο πλούτος των εθνών», όπως αναφέρεται από τους Sridharan and Navissi (2007), εξέφρασε την άποψη ότι, εάν μία εταιρεία ελέγχεται από ένα πρόσωπο ή και ομάδα προσώπων, τα οποία όμως είναι διαφορετικά από τους ιδιοκτήτες της, τότε το πιθανότερο είναι οι στόχοι που οι ιδιοκτήτες έχουν θέσει, οι προσδοκίες για την επένδυσή τους, να μην ακολουθηθούν και εντέλει να μην πραγματοποιούν, από το πρόσωπο ή την ομάδα που ασκεί τον έλεγχο. Σύμφωνα με τον Volonte (2012), οι Berle και Means (1932), έθεσαν τον προβληματισμό τους σχετικά με θέματα που διέπουν το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εταιρειών. Πιο συγκεκριμένα, προβληματίστηκαν σχετικά με το φαινόμενο του διαχωρισμού της ιδιοκτησίας από τον έλεγχο, που εμφανίζεται στις μεγάλες επιχειρήσεις, στις σύγχρονες μορφές επιχειρηματικής δραστηριότητας. Υποστήριξαν, με βάση την αναφορά των Mohiuddin and Karbahari (2010), ότι, σε περίπτωση που οι ιδιοκτήτες των εταιρειών (μέτοχοι), αδυνατούν να ελέγξουν τα πρόσωπα που ασκούν διαχείριση, τότε πιθανότερο είναι οι διαχειριστές να χρησιμοποιήσουν το ενεργητικό των εταιρειών (περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας) με τέτοιο τρόπο ώστε, αντί να επιδιώξουν τη μεγιστοποίηση του πλούτου των ιδιοκτητών (μετόχων), να εμφανίσουν ιδιοτελή συμπεριφορά, να εξυπηρετήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα και τελικά να ωφεληθούν οι ίδιοι.

Προς την κατεύθυνση αυτή, οι Haslinda and Benedict (2009), αναφέρουν ότι, ο Ross (1973), συνέχισε να διερευνά το φαινόμενο αυτό και ότι, η θεωρία της αντιπροσώπευσης έχει τις ρίζες της στην οικονομική θεωρία¹ που εκφράστηκε αρχικά από τους Alchian και Demsetz (1972). Κατόπιν, οι Jensen and Meckling (1976), περιγράφουν λεπτομερώς, παρουσιάζουν πρώτοι και χαρακτηρίζουν το φαινόμενο

¹ Η θεωρία της επιχείρησης αποτελείται από μία σειρά από οικονομικές θεωρίες, οι οποίες περιγράφουν τη φύση των επιχειρήσεων, εταιρειών ή οργανισμών συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξής τους, της συμπεριφοράς τους και της σχέσης τους με την αγορά.

Πηγή: http://www.thefullwiki.org/Theory_of_the_firm

διαχωρισμού της ιδιοκτησίας από τον έλεγχο των εταιρειών, ως «πρόβλημα αντιπροσώπευσης» (Haslinda and Benedict, 2009) και το περιλαμβάνουν στην οικονομική θεωρία των επιχειρήσεων (Sridharan and Navissi, 2007). Οι Jensen and Meckling (1976), ορίζουν τη σχέση αντιπροσώπευσης, σύμφωνα με τους Mohiuddin and Karbahari (2010, σελ.99):

«ως ένα συμβόλαιο κάτω από το οποίο ένα πρόσωπο (the principal - ο κύριος - ο ιδιοκτήτης - ο εντολέας), δίνει εντολή σε ένα άλλο πρόσωπο (the agent - τον πράκτορα - τον εντολοδόχο), να εκτελέσει κάποιες υπηρεσίες εκ μέρους του».

Ορίζεται πιο συγκεκριμένα, ως η σχέση μεταξύ των εντολέων (principals), όπως είναι οι μέτοχοι (shareholders) και των εντολοδόχων (agents), όπως είναι τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη και οι διαχειριστές των εταιρειών (Haslinda and Benedict, 2009). Τα συμβόλαια, οι δεσμευτικές συμβάσεις, υφίστανται μεταξύ των ιδιοκτητών των οικονομικών πόρων (the principal), οι οποίοι χρηματοδότησαν την επιχείρηση και των διαχειριστών (the agent), οι οποίοι έχουν χρεωθεί τη χρήση, αλλά και τον έλεγχο αυτών των πόρων (Jensen and Meckling, 1976; Adams, 1994; Sarens at all, 2007).

Στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον, οι ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές των εταιρειών, δεν είναι πλέον το ίδιο πρόσωπο (Volonte, 2012). Λόγω αυτού του διαχωρισμού, της κυριότητας και του ελέγχου στην ιδιοκτησία, δημιουργείται έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο συμβαλλόμενων μερών. Οι μεν εντολείς (ιδιοκτήτες) έχουν επενδύσει στην επιχείρηση, αλλά και οι εντολοδόχοι (πράκτορες) ασκούν διαχείριση και επομένως έχουν τον πλήρη έλεγχο της επένδυσης των εντολέων (ιδιοκτητών). Η σχέση αυτή καθαυτή από τη φύση της, δημιουργεί τις περισσότερες φορές συγκρούσεις.

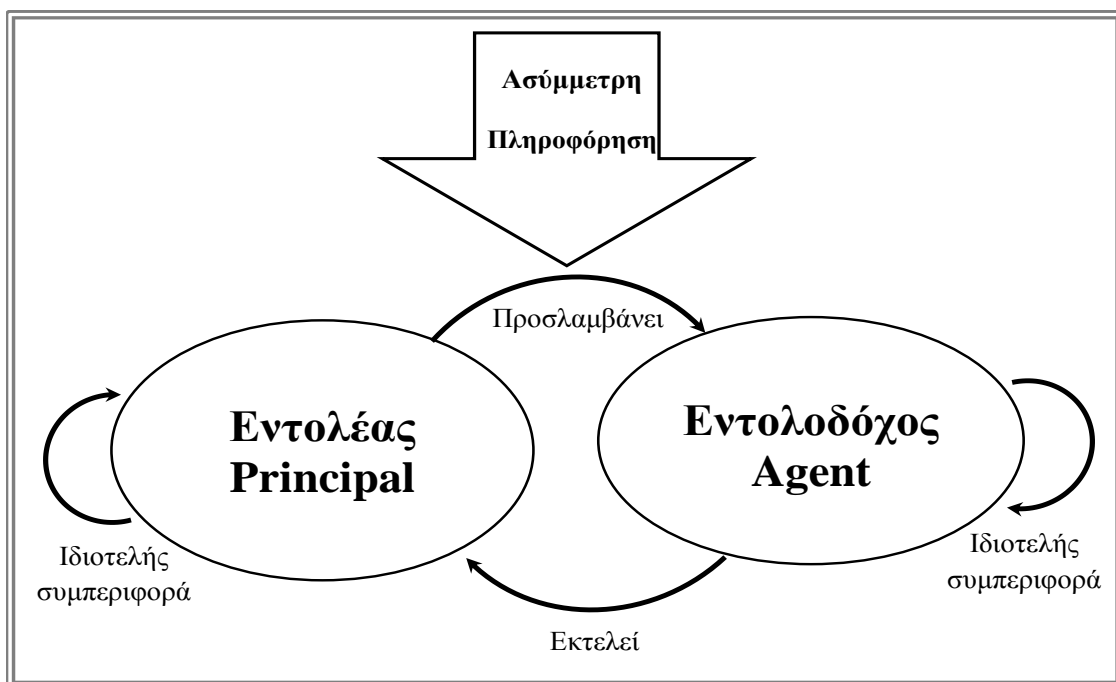
Η θεωρία της αντιπροσώπευσης βασίζεται στην υπόθεση ότι, το άτομο εμφανίζει ιδιοτελής συμπεριφορές, καθώς επίσης στην υπόθεση ότι, οι πράκτορες έχουν περισσότερες πληροφορίες για τα τεκταινόμενα στην επιχείρηση, σε σχέση με τους ιδιοκτήτες (Adams, 1994; Sarens and Abdolmohammadi, 2007). Η ασυμμετρία στην πληροφόρηση² (asymmetric information) που παρατηρείται, έχει ως επίπτωση οι ιδιοκτήτες να μην έχουν τελικά τη δυνατότητα άσκησης ουσιαστικού ελέγχου στις

² Οι περισσότερες εισηγμένες στο Χ.Α.Α. Ελληνικές εταιρείες διοικούνται, από τα ίδια άτομα που κατέχουν, ελέγχουν τις μετοχές τους. Αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού είναι ότι, οι μέτοχοι που κατέχουν τη μειοψηφία, τις περισσότερες φορές, είναι αυτοί που αντιμετωπίζουν προβλήματα, όσο αφορά τη σωστή έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρησή τους (Kasimati, 2007).

αποφάσεις, αλλά και τις ενέργειες της διαχείρισης. Όταν οι ιδιοκτήτες δεν έχουν πρόσβαση σε όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες που έχουν οι διαχειριστές ή ακόμη, εάν οι πληροφορίες που έχουν στη διάθεσή τους είναι λανθασμένες, δεν έχουν τη δυνατότητα να κρίνουν, να ελέγξουν και τελικά να αποφανθούν, κατά πόσο οι αποφάσεις αλλά και οι ενέργειες στις οποίες καλείται να προβεί η «διαχείριση», είναι κάθε φορά οι σωστές και έχουν ως γνώμονα το συμφέρον της «ιδιοκτησίας» (Adams, 1994).

Επιπλέον, μία υπόθεση της θεωρίας αυτής είναι ότι, τόσο η «ιδιοκτησία», όσο και η «διαχείριση», ενεργούν λογικά χρησιμοποιώντας τη σχέση εργολαβίας που έχουν προηγουμένως συνάψει, προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τον πλούτο τους (Sarens and Abdolmohammadi, 2007). Στόχος τους είναι η επίτευξη όσο το δυνατόν καλύτερου αποτελέσματος.

Σχήμα 1. Σχέση Εντολέα - Εντολοδόχου

Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Principal_agent.png#filehistory .

Σύμφωνα με τους, Sarens and Abdolmohammadi (2007), οι Jensen and Meckling (1976), αναφέρουν ότι, συνέπεια των προαναφερόμενων είναι η πιθανότητα παρουσίας του “moral hazard problem”, του προβλήματος «ηθικού κινδύνου». Πιο συγκεκριμένα

οι πράκτορες, οι διαχειριστές και τα ανώτατα στελέχη των εταιρειών, ίσως αντιμετωπίσουν το δίλλημα να ενεργήσουν ενάντια των συμφερόντων των ιδιοκτητών και να εμφανίσουν εντέλει μία ιδιοτελή και καιροσκοπική συμπεριφορά. Ως εκ τούτου, η θεωρία προτείνει ότι, η ιδιοκτησία πρέπει να δημιουργήσει εκ των προτέρων τους μηχανισμούς αυτούς που είναι απαραίτητοι, προκειμένου να αποτρέψει συμπεριφορές με αρνητικό αποτέλεσμα (Sridharan and Navissi, 2007).

Σύμφωνα με τους Sridharan and Navissi (2007), ο Fama (1980) υποστηρίζει ότι, το πρόβλημα της αντιπροσώπευσης στις μεγάλες επιχειρήσεις μπορεί αποτελεσματικά να αντιμετωπισθεί, μέσω των εσωτερικών διαδικασιών που οι ίδιες οι επιχειρήσεις συστήνουν, στην προσπάθειά τους να ανταποκριθούν στις συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις του ανταγωνιστικού επιχειρησιακού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν και εντέλει να επιβιώσουν. Προς την ίδια κατεύθυνση, αναφέρουν ότι, ο Jensen (1983) υποστηρίζει ότι, προκειμένου η οικονομική μονάδα να ελαχιστοποιήσει τον αντίκτυπο των προβλημάτων αντιπροσώπευσης και να λειτουργήσει καλύτερα, είναι σημαντικό να σχεδιάσει αποτελεσματικά τους μηχανισμούς κινδύνου, που απορρέουν από τη σχέση εντολέα και εντολοδόχου και να παρακολουθεί απαραίτητα το σχεδιασμό αυτό με διαδικασίες.

Ουσιαστικά, το διοικητικό συμβούλιο διορίζεται από τους ιδιοκτήτες της εταιρείας, ως λύση εταιρικής διακυβέρνησης, προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα αντιπροσώπευσης που ενδέχεται να προκύψουν μεταξύ των διευθυντικών στελεχών, περιλαμβανομένου και του διευθύνοντος συμβούλου (Sridharan and Navissi, 2007). Εξαιτίας των προβλημάτων που προκύπτουν, από τη σχέση μεταξύ ιδιοκτητών και διαχείρισης, το Δ.Σ. επιβαρύνεται με το ρόλο της εποπτείας των αποφάσεων και ενεργειών του διευθύνοντος συμβούλου, να εγκρίνει τις στρατηγικές της επιχείρησης αλλά και να αξιολογήσει τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου (DeZoort et all, 2002; Mohiuddin and Karbahari, 2010). Τα προβλήματα αυτά είναι εύκολο να συνειδητοποιήσουμε ότι, αυξάνονται και εντείνονται στο σύγχρονο, ανταγωνιστικό επιχειρησιακό περιβάλλον διεθνοποίησης³ των εταιρειών.

³ Σύμφωνα με τον Συριόπουλο (2004- , σελ.5), τρεις είναι οι κυριότεροι παράγοντες που συνέβαλλαν στη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων: α) η βελτίωση που επήλθε τόσο στις συνθήκες των μεταφορών, αλλά και στην τεχνολογία των επικοινωνιών. Ως επακόλουθο είχε τη μεγάλη μείωση του κόστους των ναύλων με αποτέλεσμα, το διεθνές εμπόριο πλέον να μην είναι απαγορευτικό για τις οικονομικές οντότητες. β) Η αύξηση του ανταγωνισμού αλλά και των διεθνών συναλλαγών ως αποτέλεσμα των πιέσεων των καταναλωτών, οι οποίοι επιθυμούν προϊόντα και υπηρεσίες χαμηλού κόστους και υψηλής ποιότητας, σε

Η επιτροπή ελέγχου είναι μία από τις υποεπιτροπές, που συστήνεται από το Δ.Σ., για να συνδράμει στο έργο εποπτείας και παρακολούθησης που αυτό έχει αναλάβει (Mohiuddin and Karbahari, 2010). Επιπλέον, η σύγκρουση των συμφερόντων μεταξύ των ανώτερων στελεχών της επιχείρησης και των μετόχων της, η οποία είναι κυρίως αποτέλεσμα της ασύμμετρης πληροφόρησης υπέρ των διαχειριστών, δημιουργεί την απόλυτη ανάγκη για τη θέσπιση μηχανισμών ελέγχου (Kasimati, 2007). Ο εσωτερικός έλεγχος, αλλά και ο εξωτερικός έλεγχος είναι σε αυτή την περίπτωση, η κύρια πηγή λύσης των προβλημάτων.

Η σύσταση της επιτροπής ελέγχου, καθώς και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, σαφώς και συνεπάγονται ένα επιπλέον κόστος για την εταιρεία. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα, τόσο της επιτροπής ελέγχου, όσο και του εσωτερικού ελέγχου και των συστημάτων αυτού, έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ελαχιστοποίηση των συγκρούσεων, στην προστασία των συμφερόντων των μετόχων και ιδιοκτητών και επομένως και στη μεγιστοποίηση, μακροπρόθεσμα, της συνολικής αξίας της επιχείρησης (Adams, 1994; Mohiuddin and Karbahari, 2010).

Οι Cornier, Ledoux, Magnan and Aerts (2010), διερεύνησαν τον αντίκτυπο της διακυβέρνησης στην ασυμμετρία πληροφοριών, μεταξύ της διοίκησης και των επενδυτών. Τα ευρήματα της έρευνας τους επιβεβαίωσαν ότι, το συμβούλιο και το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου, καθώς και ο βαθμός και η έκταση της εθελοντικής γνωστοποίησης σε θέματα διακυβέρνησης, συμβάλλουν στη μείωση της ασύμμετρης πληροφόρησης.

2.1.3 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ Ή ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (STEWARDSHIP THEORY)

Η θεωρία της επιτροπείας έχει στοιχεία από τις επιστήμες της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας και αναφέρεται από τους Davis και Donaldson (1991). Η θεωρία αυτή, αντίθετα από τη θεωρία της αντιπροσώπευσης, στηρίζεται στην παραδοχή ότι, τα στελέχη μίας εταιρείας δεν ενεργούν πάντα με ιδιοτελή κίνητρα. Ενώ η θεωρία της αντιπροσώπευσης ουσιαστικά έχει ως «βάση της» την ιδιοτελή και καιροσκοπική

αντιπαράθεση με τους εγχώριους παραγωγούς οι οποίοι διέθεταν προϊόντα υψηλού κόστους και τέλος, γ) η ανάπτυξη της τεχνολογίας. Στην αρχή το κόστος ανάπτυξης των νέων προϊόντων παρουσιάστηκε σημαντικά αυξημένο. Οι επιχειρηματικές οντότητες προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτό το γεγονός συνεργάστηκαν μεταξύ τους, με σκοπό την ανάπτυξη των αγορών τους και τελικά τη διασπορά του κόστους ανάπτυξης σε περισσότερες μονάδες πώλησης.

συμπεριφορά του ατόμου, υποστηρίζει ότι, ο πράκτορας - εντολοδόχος έχει βλέψεις υλικών και προσωπικών απολαβών από τη διαχείριση της εταιρείας, αντίθετα η θεωρία της εποπτείας της διαχείρισης δεν στηρίζεται σε τέτοιου είδους ιδιοτελής συμπεριφορές. Ο αλτρουισμός και η ανιδιοτελής συμπεριφορά, σε αντίθεση με την ιδιοτελή και οιορτουμιστική συμπεριφορά του ατόμου, είναι «η βάση» αυτής της θεωρίας.

Σχήμα 2. Σύγκριση της Θεωρίας Αντιπροσώπευσης και Θεωρίας της Επιτροπείας

Fig. 1. Comparison of agency theory and stewardship theory

Characteristic	Agency theory	Stewardship theory
1. Model of man Behaviour	Economic man Self-serving	Self-actualizing man Collective serving
2. Psychological mechanisms Motivation Social comparison Identification Power	Lower order/economic needs (physiological, security, economic) Extrinsic Other managers Low value commitment Institutional (legitimate, coercive, reward)	Higher order needs (growth, achievement, self-actualization) Intrinsic Stakeholders High value commitment Personal (expert, referent)
3. Situation mechanisms	Control-oriented	Involvement-oriented
4. Management philosophy Risk orientation Time frame Objective	Control mechanisms Short-term Cost control Individualism	Trust Long-term Performance enhancement Collectivism
5. Cultural differences	High-power distance	Low-power distance

Source: Armstrong (13), adapted from Davis, Donaldson and Schoorman (17).

Πηγή: <http://www.scielo.org/pdf/bwho/v78n6/v78n6a05.pdf> .

Σύμφωνα με τους [Haslinda and Benedict \(2009, σελ.90\)](#), οι [Davis, Schoorman and Donaldson \(1997\)](#), ορίζουν ως ακολούθως τη θεωρία αυτή:

«ένας επόπτης, επίτροπος, προστατεύει και μεγιστοποιεί τα συμφέροντα των μετόχων μέσω της εταιρικής απόδοσης, επειδή λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο, ο επόπτης ουσιαστικά μεγιστοποιεί τη χρησιμότητά του».

Επιπλέον, οι [Λαζαρίδης και Δρυπέτας \(2011, σελ.80\)](#), αναφέρουν ότι:

«η άποψη ότι τα στελέχη μπορεί να κινούνται από άλλα κίνητρα πλην των οικονομικών δίνει έμφαση στα στοιχεία της ευθύνης και των ηθικών κινήτρων. Όπως ο Donaldson (1990) υποστηρίζει ότι τα στελέχη κινητοποιούνται, από μία ανάγκη να επιτύχουν, να απολάβουν την ικανοποίηση που ενσωματώνεται από την επιτυχή εκτέλεση των εγγενώς προκλητικών εργασιών, να ασκήσουν ευθύνη και εξουσία και να αποκτήσουν αναγνώριση από τους συναδέλφους τους και τα

αφεντικά. Αναγνωρίζει δηλαδή ευγενή κίνητρα στα στελέχη και θεωρεί ότι η σύγκρουση μεταξύ των δύο αυτών ενδιαφερομένων μερών δεν είναι αναπόφευκτη.

Αντιθέτως, θεωρεί ότι η σύγκρουση πηγάζει από άλλους ενδογενείς παράγοντες».

Η θεωρία της επιτροπείας υποστηρίζει επίσης ότι, είναι προτιμότερο ο πρόεδρος μίας εταιρείας να κατέχει και τη θέση του διευθύνοντος συμβούλου. Κατά συνέπεια, μειώνεται το κόστος στην επιχείρηση, αλλά ωστόσο και τα συμφέροντα των μετόχων προστατεύονται με καλύτερο τρόπο (Haslinda and Benedict, 2009). Πιο συγκεκριμένα, οι Donaldson and Davis (1991), διατυπώνουν την άποψη ότι, πιθανόν η προστασία των «shareholder», όσο αφορά την απόδοση της επένδυσής τους, δεν επέρχεται με την υποβολή υψηλότερων ελέγχων από τους ιδιοκτήτες των εταιρειών στους διαχειριστές τους, αλλά εξουσιοδοτώντας τους διαχειριστές να αναλάβουν ειδικές και αυτόνομες εκτελεστικές δράσεις.

2.1.4 ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ (STAKEHOLDER THEORY)

Κατά τους Haslinda and Benedict (2009), η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών σταδιακά τεκμηριώθηκε και αναπτύχθηκε από τον Freeman (1984), ενώ ήταν ενσωματωμένη το έτος 1970, γενικότερα στη διαχείριση των εταιρειών. Λένε ότι, ο Freeman (1984), ισχυρίστηκε και ανέφερε ότι, το δίκτυο των σχέσεων μεταξύ πολλών ομάδων έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών ασχολείται με τη φύση αυτών των σχέσεων όσο αφορά, τόσο τις διαδικασίες, όσο και τα αποτελέσματά τους (οφέλη ή απώλειες), για τους ενδιαφερόμενους φορείς, αλλά και την εταιρεία (Haslinda and Benedict, 2009).

Οι Λαζαρίδης και Δρυπέτας (2011, σελ.70), σημειώνουν ότι, η αρχική έννοια των ενδιαφερομένων αποδίδεται από τον Freeman (1984), ως εξής:

«ενδιαφερόμενα μέρη είναι οι ομάδες, που χωρίς την υποστήριξή τους ο οργανισμός θα σταματούσε να υπάρχει».

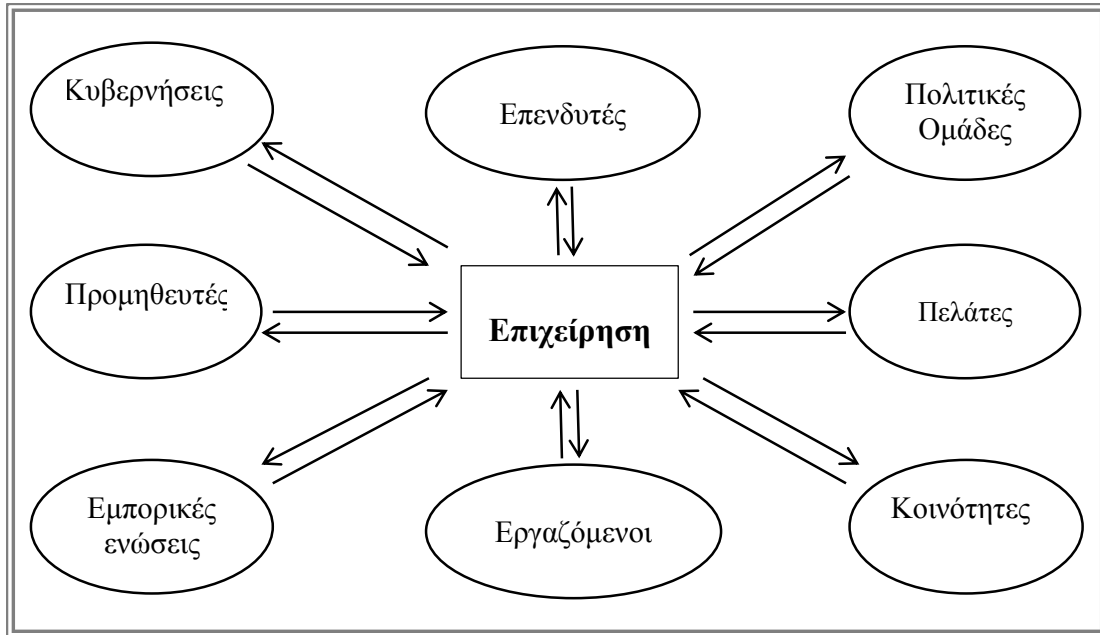
Επιπροσθέτως, οι Mohiuddin and Karbahari (2010, σελ.101), αναφέρουν ότι, η έννοια των ενδιαφερομένων αποδίδεται από τον Freeman (1984), ως εξής:

«ενδιαφερόμενα μέρη, είναι οποιοδήποτε άτομο ή ομάδα που μπορεί να επηρεάζει ή να επηρεάζεται από την επίτευξη των στόχων του οργανισμού».

Κατά τους ίδιους, οι Donaldson and Preston (1995), επισημαίνουν ότι, οι διαχειριστές είναι υπεύθυνοι γενικότερα να δράσουν με τον καλύτερο τρόπο και να πάρουν τις

σωστότερες αποφάσεις, έχοντας ως στόχο τη διασφάλιση των συμφερόντων όλων των ενδιαφερομένων μερών (εμπλεκόμενων μερών) της επιχειρηματικής οντότητας (Mohiuddin and Karbahari, 2010).

Σχήμα 3. Το μοντέλο των ενδιαφερόμενων μερών

Πηγή: [Dolaldson and Preston](#), (1995, σελ.69).

Εν κατακλείδι, η θεωρία αυτή τονίζει ότι, ο τρόπος διαχείρισης μίας εταιρείας, μπορεί να επηρεαστεί, αλλά και τελικά να επηρεάσει πολλές, αλλά και διαφορετικές μεταξύ τους ομάδες (μέρη) ενδιαφερομένων. Στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον είναι πολύ εύκολο να κατανοήσουμε ότι, ο όρος «ενδιαφερόμενα μέρη» απέκτησε ευρύτητα, όσο αφορά ποιες ομάδες περιλαμβάνει και γιατί;. Θα τολμούσαμε να διατυπώσουμε την άποψη ότι, όλοι οι «χρήστες» των οικονομικών καταστάσεων, περιλαμβάνονται και ανήκουν στα «ενδιαφερόμενα μέρη» των εταιρειών. Κάθε ομάδα ενδιαφερόμενων μερών έχει διαφορετικά κίνητρα, συμφέροντα, σκοπούς και στόχους που πραγματώνονται από τη σύσταση, ίδρυση, λειτουργία, διοίκηση και διαχείριση της οικονομικής οντότητας.

2.1.5 ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (TRANSACTION COST THEORY)

Ο Coase (1937), επιχειρεί να επιτύχει τη θεωρητική προσέγγιση των εταιρειών, σε σχέση με την αγορά. Ο [Volonte](#) (2012, σελ.3), αναφέρει:

«ο Ronald Coase (1937) υποστήριξε ότι, η ένταξη του εμπορίου στις επιχειρήσεις ενσαρκώνεται στην περίπτωση, που το κόστος συναλλαγών της αγοράς είναι υψηλότερο από το κόστος των επιχειρήσεων».

Σύμφωνα με τους [Haslinda and Benedict](#) (2009), ο Williamson το έτος 1975, αναφέρεται στη θεωρία του κόστους συναλλαγών, με τον όρο «οικονομικά των οργανισμών». Κατόπιν το 1996, ο Williamson περιγράφει και υποστηρίζει θεωρητικά τη θεωρία του κόστους των συναλλαγών, αφού προηγουμένως αναφέρθηκαν σε αυτήν το έτος 1963, οι Cyert και March.

Ο [Wieland](#) (2005), σημειώνει ότι, σε αντίθεση με τη θεωρία της αντιπροσώπευσης, η θεωρία του κόστους συναλλαγών χρησιμοποιεί ρητά τον όρο διακυβέρνηση. Ακολούθως αναφέρει ότι, η εταιρεία αποτελείται από ένα πλέγμα συμβάσεων, οι οποίες διέπουν και χαρακτηρίζουν όλες τις συναλλακτικές σχέσεις που ενσαρκώνονται μέσα σε αυτήν. Κατά την αναφορά του [Wieland](#) (2005), ο Williamson (1996) υποστηρίζει ότι, το καθεστώς της διακυβέρνησης αποτελείται από τυπικές και άτυπες δομές και κανόνες, οι οποίοι επιτρέπουν τη διεξαγωγή οικονομικών συναλλαγών. Με βάση τον [Volonte](#) (2012), το έτος 1985 ο Williamson αναφέρει ότι, στο κόστος συναλλαγών περιλαμβάνονται το κόστος για την πληροφόρηση, για την έρευνα, για τη διαπραγμάτευση και αναδιαπραγμάτευση συμφωνιών - συμβάσεων, αλλά και το κόστος εκτέλεσης αυτών των συμβάσεων. Ο εσωτερικός έλεγχος συγκαταλέγεται στις διαδικασίες διασφάλισης των δικαιωμάτων και συμφερόντων της ιδιοκτησίας και διοίκησης των εταιρειών ([Adams](#), 1994). Το κόστος που προκύπτει, λόγω της θέσπισης και λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, βαρύνει τελικά τους ιδιοκτήτες (μέσω της εταιρείας), προκειμένου αυτοί να διασφαλίσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα ([Sarents and Abdolmohammadi](#), 2007).

2.1.6 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (POLITICAL THEORY) ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ (RESOURCE DEPENDENCY THEORY)

Ο Pound (1993), αναφέρει κατά τους [Haslinda and Benedict](#) (2009), ότι, το δημόσιο συμφέρον διαφυλάσσεται, καθώς οι κυβερνήσεις συμμετέχουν και αποφασίζουν για θέματα σχετικά με τη διακυβέρνηση λαμβάνοντας υπόψη τους τις πολιτιστικές προκλήσεις. Την τελευταία δεκαετία εμφανίζονται οι κυβερνήσεις των χωρών να ασκούν ισχυρή πολιτική επιρροή, όσο αφορά τις επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου, οι [Haslinda and Benedict](#) (2009), αναφέρουν ότι, παρατηρείται και παρουσιάζεται, κατά τους [Hawley and Williams](#) (1996), οι δομές της διακυβέρνησης, αλλά και οι μηχανισμοί που έχουν αναπτύξει οι εταιρείες, να επηρεάζονται από την άσκηση της πολιτικής. Σύμφωνα με τους [Haslinda and Benedict](#) (2009), η θεωρία της εξάρτησης των πόρων, επικεντρώνεται στο ρόλο των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Στο ρόλο των μελών του, προκειμένου να προβάλλουν και να παρέχουν πρόσβαση σε πόρους, πηγές, που είναι απαραίτητες από τις επιχειρήσεις.

2.1.7 ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ (ETHICS THEORIES)

Η εταιρική διακυβέρνηση με βάση τις θεωρίες περί ηθικής, εμφανίζεται περισσότερο ως «κοινωνική σχέση» παρά ως διαδικασία, η οποία λαμβάνει ως γνώμονα τη δομή των διαδικασιών που υφίστανται στα πλαίσια λειτουργίας της εταιρικής οντότητας ([Haslinda and Benedict](#), 2009). Ο όρος «ηθική», θεσπίστηκε από τον μεγάλο Έλληνα φιλόσοφο Αριστοτέλη, ο οποίος τον χρησιμοποίησε για να χαρακτηρίσει τις αρετές στις οποίες βασίζονται οι πράξεις μας ([Ασπρίδης](#), 2010). Γενικότερα, οι θεωρίες της ηθικής⁴ επικεντρώνονται και υποστηρίζουν την άποψη ότι, οι μέτοχοι επιδιώκουν να πάρουν την αναμενόμενη απόδοση από την επένδυσή τους ([Haslinda and Benedict](#), 2009). Σύμφωνα με τον [Ασπρίδη](#) (2010, σελ.85):

«Η εταιρική διακυβέρνηση στηρίζεται στο εταιρικό δίκαιο, στο χρηματιστηριακό δίκαιο, στους λογιστικούς κανόνες, στις επιχειρηματικές πρακτικές αλλά και στη δεοντολογία κάθε χώρας. Η επιχειρηματική ηθική ασχολείται με την αντιμετώπιση που έχει η επιχείρηση στο εταιρικό περιβάλλον και στην κοινωνία, ώστε να προάγονται το επιχειρηματικό κέρδος, το κοινωνικό συμφέρον, η πρόοδος και η δημιουργικότητα».

⁴ Όπως η θεωρία της ηθικής στην επιχείρηση (business ethics theory), θεωρία φεμινιστικής ηθικής (feminists ethics theory) κ.λπ.

Στο πλαίσιο των θεωριών περί ηθικής, κατά την άποψή μας, χαρακτηριστική είναι η έρευνα της Gordon (2011), που υποστηρίζει ότι, προκειμένου για την «ορθή εξέλιξη» της λογιστικής και ελεγκτικής επιστήμης, οι Καθηγητές των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων οικονομικής κατεύθυνσης, είναι απαραίτητο να εμβαθύνουν σε θεματικές ενότητες που αναφέρονται, τόσο στην ηθική, όσο και στη διακυβέρνηση. Συνδέει την εταιρική διακυβέρνηση, με τις θεωρίες περί Ηθικής. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει δείγμα «εγχειριδίων», σε σχέση με πέντε βασικούς τομείς και δεκαέξι λογιστικά σκάνδαλα προβληματικών εταιρειών, τα οποία αναφέρονται στη χρηματοοικονομική λογιστική και τον έλεγχο, προκειμένου να ερευνηθεί και να αξιολογηθεί η κατάσταση της εκπαίδευσης στη λογιστική. Οι πέντε τομείς είναι: η ηθική, η επαγγελματική κρίση, η διακυβέρνηση, η εταιρική κοινωνική ευθύνη και η απάτη. Το δείγμα αποτελείται συνολικά από 57⁵ εγχειρίδια. Η ερευνήτρια συμπεραίνει ότι, τα θέματα⁶ της εταιρικής διακυβέρνησης και αυτά που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα μαζί της, είναι πλέον επιτακτική ανάγκη να καλυφθούν επαρκώς από την Ανώτατη Εκπαίδευση. Τα εταιρικά μέσα διακυβέρνησης προσφέρουν ένα πιθανό τρόπο αποφυγής εταιρικών σκανδάλων. Η ανάγκη για εκπαίδευση θεμάτων «Ηθικής στη Λογιστική» κρίνεται πλέον, ως επιτακτική. Ταυτόχρονα, οι λογιστές, αλλά και οι ελεγκτές, καλούνται να χρησιμοποιήσουν τον επαγγελματικό τους σκεπτικισμό. Σε ανθρώπους με υγιές ηθικό υπόβαθρο, η ήδη υπάρχουσα ηθική που έχουν αναπτύξει, τους επιτρέπει να βρουν και να ανακαλύψουν τρόπους, για να αποφεύγουν τα ηθικά διλήμματα. Στην περίπτωση που η «αλλαγή των ανθρώπων» είναι εφικτή, υπάρχει ελπίδα και δυνατότητα, η ηθική να διδαχθεί σε ένα μεταγενέστερο «Ανώτατο επίπεδο» εκπαιδευτικής διαδικασίας. Όπου η κοινωνία (η οικογένεια, το κοινωνικό και θρησκευτικό υπόβαθρο, η προγενέστερη εκπαίδευση) έχουν αποτύχει στη δημιουργία ηθικού υποβάθρου στους ανθρώπους, ο ρόλος των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, αλλά και των Καθηγητών που τα στελεχώνουν, είναι καίριος και καθοριστικός. Δύο επιλογές είναι διαθέσιμες στα Πανεπιστήμια, αλλά και στους διδάσκοντες Καθηγητές: «να διδάξουν την ηθική ή να μην τη διδάξουν».

⁵ Τα 27 εγχειρίδια έχουν προέλευση από τον Καναδά και τα 30 από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

⁶ Υπευθυνότητα του διοικητικού συμβουλίου, υπευθυνότητα της διαχείρισης, υπευθυνότητα της επιτροπής ελέγχου, συμβούλιο διευθυντών και ρόλος των διαχειριστών, ανεξαρτησία επιτροπών και συμβουλίου, λειτουργίες του συμβουλίου και των επιτροπών, εταιρική κουλτούρα και αρμοδιότητες, υπευθυνότητα της διοίκησης, αρμοδιότητες λειτουργία και ευθύνες του εσωτερικού ελέγχου, διαχείριση κινδύνων και διακυβέρνηση κ.λπ.

2.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

2.2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Εταιρική διακυβέρνηση είναι όρος που ετυμολογικά προέρχεται από τα Αρχαία Ελληνικά⁷. Σύμφωνα με τους [Haslinda and Benedict](#) (2009), έχει σαφή προέλευση από την Ελληνική λέξη «κυβερνήτης», που σημαίνει κατευθύνω, καθοδηγώ ή διέπω.

Το έτος 1992 στη Μεγάλη Βρετανία, ο [Sir A.Cadbury](#), έφερε στο προσκήνιο την εταιρική διακυβέρνηση όχι μόνο ως έννοια, αλλά και ως θεσμό. Ίδρυσε επιτροπή, την [Calbury Committee](#), η οποία είχε ως σκοπό τη θέσπιση κανόνων αλλά και αυστηρών αρχών, μέσα στα πλαίσια των οποίων οι εταιρείες θα έπρεπε να διοικούνται. Σύμφωνα με την αναφορά που εξέδωσε η επιτροπή αυτή, όταν αναφερόμαστε στον όρο εταιρική διακυβέρνηση, αναφερόμαστε ουσιαστικά στον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες παρακολουθούνται (διοικούνται) και ελέγχονται.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)⁸, αφού κραζόμενος τις διεθνείς εξελίξεις και επιταγές, θεσμοθετεί το έτος 1999, τις βασικές αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης, τις οποίες ακολουθούν προαιρετικά, πολλές οικονομικές μονάδες σε όλο τον Ευρωπαϊκό χώρο. Ο [Ο.Ο.Σ.Α.](#) προσδιόρισε εννοιολογικά την εταιρική διακυβέρνηση, ως εξής:

«εταιρική διακυβέρνηση είναι το σύστημα με το οποίο μία εταιρεία (ή μία μη κερδοσκοπική οργάνωση) κατευθύνεται και ελέγχεται σε ανώτερο (υψηλότερο) επίπεδο, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι, η απόδοση και η οικονομική διαχείριση, αλλά επίσης και η υπευθυνότητα, η ακεραιότητα και η ειλικρίνεια».

Ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β., 2004)⁹, αναφέρεται στην εταιρική διακυβέρνηση ως:

⁷ Η έννοια της διακυβέρνησης έχει τη ρίζα της στην Αρχαία Ελληνική λέξη «κυβερνισμός», «κυβερνήσις», «κυβερνάω» που σημαίνει τιμόνι, πλοήγηση, καθοδήγηση, κατευθύνω, οδηγώ. <http://en.wiktionary.org/w/intex.php?title=Category:Ancient.Greek.nouns&from=K>

⁸ Είναι ένας διεθνής οργανισμός, εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. <http://el.wikipedia.org>
Οι αρχές του Ο.Ο.Σ.Α. για την εταιρική διακυβέρνηση εγκρίθηκαν το έτος 1999 και από τότε έχουν διαδραματίσει το ρόλο του ρυθμιστή, αλλά συγχρόνως αποτελούν και κεντρικό σημείο αναφοράς σε διεθνές επίπεδο για όλους τους φορείς και τους εκάστοτε εμπλεκόμενους χάραξης πολιτικής, επενδυτές, επιχειρήσεις κ.λπ. Η αναθεώρηση των αρχικών και θεμελιωδών αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης, από μέρος του Ο.Ο.Σ.Α. πραγματοποιήθηκε το έτος 2002 και αργότερα προχώρησε κατά το έτος 2004, σε καθιέρωση αυστηρότερων αρχών διακυβέρνησης.

⁹ <http://www.plant-management.gr/index.php?id=11318>

«ένα σύστημα αρχών επί τη βάσει του οποίου οργανώνεται, λειτουργεί και διοικείται η ανώνυμη εταιρεία, ώστε να διαφυλάσσονται και συγχρόνως να ικανοποιούνται τα έννομα συμφέροντα όλων όσων συνδέονται με την εταιρεία στα πλαίσια του εταιρικού συμφέροντος».

Η έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης έχει πολλές εκφράσεις, όπως: τη σωστή διοικητική οργάνωση της επιχείρησης, τη διατήρηση ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου, την κανονιστική συμμόρφωση και την επαρκή πληροφόρηση (Ζαφειρόπουλος, 2007). Σύμφωνα με τον Καραμάνη (2008, σελ.127), ο όρος εταιρική διακυβέρνηση:

«αναφέρεται στο πλέγμα μηχανισμών, διαδικασιών και δομών (δικλίδες) με το οποίο μία επιχείρηση διοικείται και κατευθύνεται, για την αύξηση της περιουσίας των μετόχων και τη διασφάλιση των θεμιτών συμφερόντων άλλων ομάδων ενδιαφερομένων».

Οι Haslinda and Benedict (2009), αναφέρουν την εταιρική διακυβέρνηση ως σύνολο διαδικασιών και δομών, προκειμένου για τον έλεγχο και την καθοδήγηση των οργανισμών. Ο όρος εταιρική διακυβέρνηση καλύπτει το σύνολο κατάλληλων μηχανισμών παρακολούθησης και ελέγχου των δραστηριοτήτων των διαχειριστών (managers), με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων των μετόχων (Φλώρου, 2002).

Εν κατακλείδι, πολλοί ορισμοί έχουν δοθεί κατά καιρούς, έχοντας ως στόχο να διευκρινίσουν την έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης. Κοινά σημεία όλων είναι η χρησιμοποίηση όρων όπως: σύστημα αρχών, κανόνων, δομές και μηχανισμοί. Οι κοινά αποδεκτές αρχές, οι ισχυρές δομές, οι ακλόνητοι μηχανισμοί και οι αυστηροί κανόνες είναι «το κλειδί» της αποτελεσματικής διακυβέρνησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συνέταξε την «Πράσινη Βίβλο» το έτος 2011, η οποία αναφέρεται σε θέματα διακυβέρνησης.

2.2.2 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις εταιρικής μορφής αντλούν τα μεγάλα κεφάλαιά τους, από το κοινωνικό σύνολο (Γρηγοράκος, 2012). Προκειμένου τα κεφάλαια των επενδυτών να αξιοποιηθούν όσο το δυνατό καλύτερα, κάποιιοι αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και παίρνουν αποφάσεις, όσο αφορά τους τρόπους, αλλά και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουν για να επιτύχουν κάθε φορά το ζητούμενο και θεμιτό αποτέλεσμα. Το

διοικητικό συμβούλιο, στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης, θα πρέπει να έχει ενεργό και εποπτικό ρόλο, να είναι ανεξάρτητο και να αποφασίζει έχοντας πάντα ως στόχο, την ανιδιοτελή πρόοδο και ανάπτυξη της επιχειρηματικής μονάδας. Οι αποφάσεις του, επιτάσσεται να είναι απολύτως διαφανείς και σύμφωνες με τους κανόνες και τις αρχές που προηγουμένως έχει θέσει η εταιρική διακυβέρνηση. Οι διευθυντές των συμβουλίων είναι απαραίτητο, ρεαλιστικά να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη και να ενεργούν πάντα με βάση το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (www.theIIA.org). Οι ενδιαφερόμενοι φορείς αναθέτουν τη διαχείριση της εταιρείας στους διαχειριστές της, διότι υπάρχει ένα μεγάλο χάσμα στην πληροφόρηση, τη γνώση και την ικανότητα, μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και των διαχειριστών (Kurihama, 2007). Ωστόσο, τα διοικητικά συμβούλια και οι επιμέρους επιτροπές πρέπει να προλαμβάνουν, να ενημερώνονται και να διερευνούν, αναδεικνύοντας σε κάθε περίπτωση την απαραίτητη και απαιτούμενη υπευθυνότητα (www.theIIA.org).

Η πειθαρχία που είναι απαραίτητο να χαρακτηρίζει τη διαχείριση (managers), αλλά και οι ποινές που πρέπει να επιβάλλονται σε περίπτωση εμφάνισης ιδιοτελών συμπεριφορών είναι δυνατόν να επιβληθούν, είτε μέσα από την αγορά, είτε μέσα από την εταιρεία, μέσω της δομής της εταιρικής διακυβέρνησης (Parker et all, 2002). Οι ρυθμιστές του κανονιστικού και νομικού πλαισίου θα πρέπει να δημιουργήσουν κανόνες γύρω από την εταιρική διακυβέρνηση, διότι σε αντίθετη περίπτωση ο καθορισμός των κανόνων θα επέλθει από τις δυνάμεις της αγοράς, με αποτέλεσμα την αυτοεξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων (Holm and Birkholm - Laursen, 2007).

Οι κανόνες της εταιρικής διακυβέρνησης έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις στη σταθερή αξία των επιχειρήσεων (Mohiuddin and Karbahari, 2010). Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, η ανοικοδόμηση της εμπιστοσύνης του κοινού είναι πρωταρχικός στόχος και καθήκον της εταιρικής διακυβέρνησης. Πρέπει να επαναπροσδιορισθεί η παρακολούθηση, η επιτήρηση αλλά και ο έλεγχος των επιχειρήσεων, προκειμένου η εμπιστοσύνη των επενδυτών να επανέλθει. Η εταιρική διακυβέρνηση είναι αναγκαία, αλλά και ικανή προϋπόθεση, ούτως ώστε οι εταιρείες να αποκτήσουν την εμπιστοσύνη της κοινωνίας (Kurihama, 2007).

Ο ρόλος, η συμβολή και η χρησιμότητα της εταιρικής διακυβέρνησης, προκειμένου η οικονομική μονάδα να συνεχίσει την άσκηση των δραστηριοτήτων της, σε ένα οικονομικό περιβάλλον άκρως ανταγωνιστικό, είναι καταλυτικός. Η συμμόρφωση με

τις επιταγές της σε επίπεδο χώρας, αλλά και διεθνώς, έχει πλέον αναδειχθεί ως κυρίαρχο θέμα ευθύνης όλων των φορέων της αγοράς (Καζάς και Ρεφενές, 2008). Τελικά, η εταιρική διακυβέρνηση υποστηρίζεται ότι, διαδραματίζει σημαντικό και καθοριστικό ρόλο, ως προς την οικονομική αποτελεσματικότητα μίας χώρας (Mohiuddin and Karbahari, 2010).

2.2.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκών¹⁰ χωρών εμφανίζονται, αλλά και εφαρμόζονται διαφορετικά συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης. Ο Σπανός (2001), παρουσιάζει τέσσερα κύρια συστήματα, «υποδείγματα» εταιρικής διακυβέρνησης.

Πιο συγκεκριμένα και εν συντομία, αρχικά αναφέρει το υπόδειγμα των μετόχων (shareholders model), στο οποίο κυρίαρχος στόχος της επιχείρησης είναι να μεγιστοποιήσει την αξία της. Προκειμένου αυτός ο στόχος να επιτευχθεί, χρησιμοποιούνται διάφοροι μηχανισμοί οι οποίοι οδηγούν σε επαρκές βαθμό ευθυγράμμισης των συμφερόντων των διαχειριστών, με τα συμφέροντα των μετόχων. Συστήνεται το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, για την προστασία των δικαιωμάτων των μετόχων και δομούνται οι κατάλληλοι μηχανισμοί που θα οδηγήσουν στην αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εταιρικού ελέγχου.

Δεύτερο, αναφέρει, το υπόδειγμα των εταίρων (stakeholder model), στο οποίο κυρίαρχος στόχος της επιχείρησης είναι να λαμβάνει υπόψη της τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών της επιχείρησης. Το υπόδειγμα αυτό καθορίζει τις προτεραιότητες και τους στόχους της επιχειρηματικής οντότητας και συγχρόνως παρέχει σαφείς οδηγίες, όσο αφορά τους μηχανισμούς εκείνους που είναι απαραίτητοι προκειμένου για την αποδοτικότητά της.

Εν συνεχεία, εκθέτει, τα εξωτερικά συστήματα διακυβέρνησης τα οποία σχετίζονται με την παρουσία μεγάλων και υψηλής ρευστότητας κεφαλαιαγορών. Η μεγάλη διασπορά της ιδιοκτησίας που παρατηρείται σε αυτό το σύστημα, έχει ως αποτέλεσμα, η δυνατότητα παρακολούθησης και ελέγχου της διαχείρισης από τους μετόχους να είναι

¹⁰ Στο βιβλίο της, «Γιατί το Βυζάντιο», η Γλύκατζη-Αρβελέρ (2009, σελ.255), αναφέρει ότι, ο Valery διατυπώνει την άποψη ότι: «Ευρώπη είναι εκεί όπου τα ονόματα του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, του Κικέρωνα, του Μωυσή και του Παύλου έχουν σημασία και βαρύτητα». Paul Valery: Γάλλος ποιητής, συγγραφέας και φιλόσοφος.

περιορισμένη. Κατά συνέπεια η κεφαλαιαγορά καθίσταται ως ο κυρίαρχος μηχανισμός, προκειμένου για την πειθαρχία της εκτελεστικής διοίκησης.

Τέλος, παρουσιάζει τα εσωτερικά συστήματα διακυβέρνησης, τα οποία χαρακτηρίζονται από την υψηλή συγκέντρωση της ιδιοκτησίας ή των δικαιωμάτων ψήφου. Τα συστήματα αυτά παρέχουν τη δυνατότητα στους μετόχους να αποκτήσουν δύναμη, να παρακολουθούν και συγχρόνως να ελέγχουν τις αποφάσεις, αλλά και τις ενέργειες της εκτελεστικής εξουσίας των οικονομικών μονάδων, ασκώντας έλεγχο με μικρό σχετικά κόστος.

Οι [Shleifer and Vishny](#) (1997), υποστηρίζουν ότι, τα επιτυχή συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης των Η.Π.Α., της Γερμανίας και της Ιαπωνίας συνδυάζουν και σημαντική νομική προστασία για μερίδα επενδυτών, με καίριο ρόλο για τους μεγάλους επενδυτές. Η διαφοροποίηση αυτή είναι καίρια, σε σχέση με συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης άλλων χωρών, τα οποία όμως δεν προσφέρουν την ίδια νομική προστασία στους επενδυτές, χωρίς παρόλα αυτά να σημαίνει ότι τα προαναφερόμενα συστήματα γίνονται γενικότερα αποδεκτά, ως τα «καλύτερα».

Σχήμα 4. Ευρωπαϊκές αρχές για την εταιρική διακυβέρνηση

<p>Αξίες της διαχείρισης</p> <ul style="list-style-type: none"> · Εταιρική κοινωνική ευθύνη · Περιβάλλον · Κοινωνικά πρότυπα · Ανθρώπινα δικαιώματα · 	<p>Δικαιώματα των μετόχων</p> <ul style="list-style-type: none"> · Δίκαιη μεταχείριση · Έλεγχος των μετόχων · Προστασία από εξαγορές · 	<p>Διαφάνεια εκθέσεων, αναφορών και ελέγχου</p> <ul style="list-style-type: none"> · Διαφάνεια · Ελεγκτική διαδικασία · Εκθέσεις, αναφορές ·
<p>Διευθυντές</p> <ul style="list-style-type: none"> · Δομή Δ.Σ. · Μέγεθος συμβουλίου · Ο ρόλος του Προέδρου · Κατάρτιση διευθυντή · 	<p>Ευρωπαϊκές αρχές για την εταιρική διακυβέρνηση</p> <p>Αποδοχές (αμοιβές)</p> <ul style="list-style-type: none"> · Γενικό πλαίσιο · Κίνητρα, συντάξεις · Συμβατικοί όροι · 	<p>Άλλα θέματα ψήφου</p> <ul style="list-style-type: none"> · Σύσταση εταιρείας · Ψήφος μετόχων · Έκτακτες Γ.Σ. ·

Πηγή: [Wieland](#), (2005, σελ.87).

Ο [Wieland](#) (2005), αναφέρει ότι, όλοι οι κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης των ευρωπαϊκών χωρών, κινούνται γύρω από έξι βασικές αρχές: δικαιώματα των μετόχων, διαφάνεια, δικαιώματα ψήφου, κανονισμοί αμοιβών, σχεδιασμός οργανωτικής δομής και εταιρική κοινωνική ευθύνη.

Ο [Coffee](#)¹¹(2005), προσπάθησε να ερμηνεύσει τη διαφορετικότητα των οικονομικών σκανδάλων, που εμφανίσθηκαν στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, με βάση τη διαφορετικότητα της δομής στην ιδιοκτησία και σε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση. Αναφέρει ότι, τα διαφορετικά είδη σκανδάλων χαρακτηρίζουν διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης. Τα συστήματα ιδιοκτησίας με υψηλό ποσοστό διάσπασης της ιδιοκτησίας είναι πιθανότερο να εμφανίσουν επιρρέπεια σε φαινόμενα «χειραγώγησης» των κερδών, τα οποία συνήθως προέρχονται από χειρισμούς των υψηλά ιστάμενων, ανώτερων διευθυντικών στελεχών. Αντίθετα, στα συστήματα ιδιοκτησίας στα οποία παρατηρείται χαμηλό ποσοστό διάσπασης της ιδιοκτησίας, η «χειραγώγηση» των κερδών δεν εμφανίζεται τακτικά. Ωστόσο, η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας σε λιγότερα άτομα, έχει πολλές φορές ως αποτέλεσμα, οι μέτοχοι που κατέχουν την πλειοψηφία να επεμβαίνουν στις ελεγκτικές διαδικασίες, προσδοκώντας ίδια οφέλη. Σε εταιρείες με χαμηλό ποσοστό διάσπαρτης ιδιοκτησίας, αντικειμενικά εμφανίζεται δυσκολία, να επιτευχθεί η ανεξαρτησία των ελεγκτών. Η χαμηλή διαφάνεια χαρακτηρίζει εταιρείες, με τέτοιες δομές ιδιοκτησιακών καθεστώτων. Κάτω από αυτή τη λογική, οι μέτοχοι της μειοψηφίας πρέπει άμεσα να επιλέξουν τους «θεματοφύλακες» εκείνους, οι οποίοι, θα καταφέρουν να εξαλείψουν τέτοιου είδους πρακτικές και χειρισμούς από μέρος των μεγαλομετόχων.

Σε πιο πρόσφατη έρευνα, οι [Dinh Tran Ngon Huy and Dinh Tran Ngoc Hien](#) (2011)¹², συγκρίνουν τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης πέντε¹³ χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με τις αρχές διακυβέρνησης του Ο.Ο.Σ.Α. και καταγράφουν παρατηρήσεις σχετικά με τα διαφορετικά σημεία που παρατήρησαν. Εν συντομία, αναφέρουμε ότι: α) στη Σουηδία παρουσιάζονται σαφείς και σωστές περιγραφές των διαφορετικών ρόλων που διαδραματίζουν οι ιδιοκτήτες, το συμβούλιο και η διαχείριση,

¹¹ Ουσιαστικά, ο [Coffee](#) (2005), συνδέει σενάρια απάτης ή κατάχρησης που εμφανίζουν οι εταιρείες, με το ιδιοκτησιακό καθεστώς, τη δομή της ιδιοκτησίας με την οποία λειτουργούν και δραστηριοποιούνται οι εταιρείες αυτές.

¹² Πίνακας με τις πρόσφατες αλλαγές στο εταιρικό δίκαιο και τους κανονισμούς επισυνάπτεται στο Προσάρτημα.

¹³ Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Δανία, Σουηδία και Γαλλία.

β) στη Γερμανία τα κριτήρια λειτουργίας των επιτροπών και ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις αποζημιώσεις είναι γνωστά και σαφή, προκειμένου για την εύρυθμη λειτουργία τους, γ) οι κώδικες τόσο στη Γαλλία, όσο και στη Μεγάλη Βρετανία, προσδιορίζουν και διαχωρίζουν τους διαφορετικούς ρόλους, αλλά και τις αρμοδιότητες του διευθύνοντος συμβούλου (C.E.O.) και του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου (Chair) και τέλος, δ) στη Δανία ο κώδικας αφήνει τις αποφάσεις για τα ζητήματα καθιέρωσης, αλλά και λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, στο ανώτατο σώμα διακυβέρνησης της εταιρείας. Τα εταιρικά σκάνδαλα και η γενικευμένη οικονομική κρίση είχαν επιπτώσεις στη δομή της διακυβέρνησης, αλλά και στους μηχανισμούς, με βάση τους οποίους λειτουργούν οι εταιρείες. Οι ερευνητές σημειώνουν την ανάγκη εξέτασης, τόσο του ρόλου, όσο και των δικαιωμάτων των θεσμικών επενδυτών. Επιπλέον, αναφέρουν ότι, μεταξύ των βασικών θεμάτων για την εταιρική διακυβέρνηση είναι ο καθορισμός της πολιτικής των αποζημιώσεων. Η λειτουργία των διαφόρων επιτροπών που ασχολούνται με τόσο σημαντικά θέματα, πρέπει να οργανωθεί διαφορετικά για να υπάρξουν καλύτερα αποτελέσματα. Εκτός από τις κατάλληλες πολιτικές, οι εταιρείες αυτή την περίοδο πρέπει να εστιάσουν στις νομικές παραλήψεις, αλλά και τη συμμόρφωση των δραστηριοτήτων τους. Ο κώδικας για να επιτύχει, απαραίτητα πρέπει να περιλαμβάνει ορισμένα και σαφώς καθορισμένα χαρακτηριστικά, ούτως ώστε δικαίως να του αποδίδεται ο χαρακτηρισμός ως “Code’s backbone”(ραχοκοκαλιά). Τέλος, οι ερευνητές προτείνουν ότι, είναι απαραίτητο να θεσπιστεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, ένα σύνολο από πρότυπα εταιρικής διακυβέρνησης τα οποία θα είναι γενικότερα αποδεκτά.

Από πολλούς ερευνητές διατυπώνεται η άποψη ότι, οι εταιρείες είναι απαραίτητο να έχουν την ευελιξία να σχεδιάσουν εναλλακτικές προσεγγίσεις, όσο αφορά τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, οι οποίοι κάθε φορά θα προσαρμόζονται καλύτερα, ανάλογα με τις ανάγκες της οικονομικής οντότητας (Carcello et all, 2006). Ο Coffee (2005), αφού προηγουμένως είχε συνδέσει τα διαφορετικά ιδιοκτησιακά καθεστώτα με την εμφάνιση διαφορετικών «ατασθαλιών», διαφορετικών «κατηγοριών οικονομικών σκανδάλων» από την πλευρά των εταιρειών αναφέρει ότι, διαφορετικοί «θεματοφύλακες» πρέπει να σχεδιαστούν για τα διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης, ούτως ώστε αυτά να είναι σε θέση, να ελέγξουν τα διαφορετικά είδη καταχρήσεων.

2.2.4 Η.Π.Α. ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ SARBANES – OXLEY (S.OX.)

Η κατάρρευση μεγάλων οικονομικών κολοσσών έφερε στο προσκήνιο τον όρο της εταιρικής διακυβέρνησης, τόσο σαν έννοια, αλλά κυρίως ως εφαρμογή στα πλαίσια της οικονομικής οντότητας. Ταυτόχρονα, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, αλλά και η ανεξαρτησία του ελεγκτικού επαγγέλματος έχουν κριθεί αλλά και κατακριθεί, ιδιαίτερα μετά από τα μεγάλα οικονομικά και διαχειριστικά σκάνδαλα που συγκλόνισαν τις Η.Π.Α., σχετικά με τη «χειραγώγηση» των αποτελεσμάτων στις οικονομικές καταστάσεις (earnings management). Τα σκάνδαλα αυτά συνδέθηκαν με συγκεκριμένη ελεγκτική εταιρεία και τους ελέγχους που αυτή πραγματοποιούσε (Enron – Xerox - Arthur Andersen).

Η κοινή γνώμη συνταράχθηκε και η οικονομία των Η.Π.Α. ήταν στα πρόθυρα μίας οικονομικής κρίσεως, με αδιευκρίνιστα ακόμη αποτελέσματα. Η απώλεια της εμπιστοσύνης των επενδυτών ήταν πλέον γεγονός αδιαμφισβήτητο και η ισορροπία στις αγορές διαταράχθηκε, σε παγκόσμιο επίπεδο. Το αντίκτυπο των σκανδάλων αυτών, λόγω της παγκοσμιοποίησης και της ανοικτής οικονομίας, είχε επίδραση σε όλες σχεδόν τις οικονομίες στο παγκόσμιο «γίγνεσθαι».

Ο Νόμος **Sarbanes - Oxley** (Ιούλιος 2002), μπορεί να χαρακτηριστεί ως η άμεση αντίδραση της «γηραιάς» Ηπείρου, σε μία ύστατη προσπάθεια να επανέλθει η εμπιστοσύνη των επενδυτών. Ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης (Δ.Σ. - επιτροπή ελέγχου - εσωτερικός έλεγχος), διαφαίνεται σημαντικός και καταλυτικός, προς αυτή την κατεύθυνση.

Σχήμα 5. Σκάνδαλα και προβληματικές εταιρείες

Αμερικάνικες επιχειρηματικές οντότητες	Καναδέζικες επιχειρηματικές οντότητες
<ul style="list-style-type: none">• Enron• WorldCom• Fannie Mae/Freddie Mac• Qwest Communications• Parmalat• Adelphia• U.S. Savings & Loans• Equity Funding• McKesson - Robbins	<ul style="list-style-type: none">• Atlantic Acceptance• Livent• Lucent Technologies• Loewen Group• Philips Services Corp.• Canadian Commercial Bank• Northlands Bank

Πηγή: [Gordon M.I.](#), (2011, σελ.43).

Πρωταρχικός σκοπός του S.OX. είναι η βελτίωση της ποιότητας των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων (Carcello et all, 2006). Όσο αφορά τις επιτροπές ελέγχου, στην παράγραφο 407 ο S.OX. αναφέρει ότι, τουλάχιστον ένα μέλος της επιτροπής ελέγχου θα πρέπει να είναι οικονομικός εμπειρογνώμονας, γνώστης λογιστικών και χρηματοοικονομικών θεμάτων και απαιτεί από τις εταιρείες να δικαιολογήσουν τυχόν απουσία μέλους με αυτά τα χαρακτηριστικά. Επιπλέον, οι επιτροπές ελέγχου έχουν την αρμοδιότητα για το διορισμό του εξωτερικού ελεγκτή, ο οποίος καλείται να διατυπώσει την αντικειμενική του γνώμη, για την ποιότητα και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και να αξιολογήσει τον εσωτερικό έλεγχο της εταιρείας.

Ο S.OX. τονίζει την έννοια του εσωτερικού ελέγχου και την εμφανίζει ως μία διαδικασία που προσδιορίζεται και δέχεται επίδραση από τα μέλη του Δ.Σ. (ως οντότητα), τα διευθυντικά στελέχη, καθώς και άλλα άτομα που περιλαμβάνονται στο προσωπικό της εταιρείας. Έχει σχεδιαστεί για να αναδεικνύει και να προβάλλει την εύλογη βεβαιότητα, σχετικά με την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από την οικονομική οντότητα (Zhang et all, 2007). Μία σημαντική πτυχή του Νόμου είναι ότι, θέσπιζε διαδικασίες για τον εσωτερικό έλεγχο. Με την προσθήκη της παραγράφου 404, απαιτείται οι ελεγκτές να αναφέρονται στον εσωτερικό έλεγχο, που διενεργείται στα πλαίσια της λειτουργίας της οικονομικής οντότητας και να τον αξιολογούν. Οι εταιρείες είναι πλέον υποχρεωμένες να γνωστοποιούν στο «κοινό», όλες τις αδυναμίες που έχουν εντοπισθεί στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου που αναπτύσσουν. Οι ανεπάρκειες αυτές γνωστοποιούνται μέσω των τριμηνιαίων και ετήσιων οικονομικών εκθέσεων. Η υποχρεωτική δημοσιοποίηση στοιχείων του εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης, αλλά και των δομών του συστήματος που ακολουθεί κάθε εταιρεία, είναι βήμα σημαντικό ως προς τη διαφάνεια. Με αυτό τον τρόπο έμμεσα προστατεύονται οι επενδυτές, αλλά επιπλέον πιστοποιείται, τόσο η ακρίβεια, όσο και η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, των οποίων χρήστες είναι όλοι όσοι έχουν έννομο συμφέρον.

Εν κατακλείδι, σύμφωνα με τον Ιατρίδη¹⁴(2008):

«κύρια επιδίωξη του Νόμου Sarbanes - Oxley είναι να καταπολεμηθούν το πρόβλημα και οι κίνδυνοι της ελλιπούς χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και της χειραγώγησης των επενδυτών, όπως φάνηκε ότι υπάρχουν μέσα από τις περιπτώσεις των Enron, WorldCom, Global Crossing, κ.λπ. Στα αίτια εμφάνισης

¹⁴ http://www.section404.org/UserFiles/File/Website%20-%20Misc/International/GREEK_e-logos.greek_articles.pdf

αυτών των φαινομένων συγκαταλέγονται οι απολαβές της διοίκησης, η προσωπικότητα και η ισχύς του διευθύνοντος συμβούλου, η συμπεριφορά της διοίκησης, η ανικανότητα ή η αδυναμία του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής λογιστικού ελέγχου, η αναποτελεσματικότητα ή η εξάρτηση των ελεγκτών, οι αδύναμοι εσωτερικοί έλεγχοι και η αδύναμη διαχείριση των κινδύνων, οι μη σκληρές ποινές για τους παραβάτες, κ.λπ.»

2.2.5 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς τον Απρίλιο του 1999, πιθανότατα κάτω από την πίεση της κατάστασης που επικρατούσε στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) και ακολουθώντας τις γενικότερες επιταγές σε Παγκόσμιο επίπεδο, συστήνει Επιτροπή Εταιρικής Διακυβέρνησης. Αρμοδιότητα της επιτροπής ήταν να εξετάσει κατά πόσο οι εισηγμένες εταιρείες, τηρούν κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης, αλλά και να προτείνει βελτιώσεις, εάν και εφόσον αυτό κρινόταν απαραίτητο. Αρχικά, εξέδωσε οδηγία με 44 συστάσεις¹⁵, οι οποίες κατά μεγάλο βαθμό ακολουθούσαν τους κανόνες και τις αρχές που ο Ο.Ο.Σ.Α. είχε θεσμοθετήσει νωρίτερα το έτος 1999, για την εταιρική διακυβέρνηση. Οι κανόνες και οι αρχές αυτές ήταν στη διακριτική ευχέρεια των εμπλεκομένων, σε περίπτωση που ήθελαν να τις ακολουθήσουν ή όχι. Δεν είχαν δεσμευτικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα εφαρμογής.

Κατόπιν, ο Σ.Ε.Β. συνέταξε το έτος 2001, γενικές αρχές εταιρικής διακυβέρνησης, προαιρετικού χαρακτήρα. Παράλληλα, το Χ.Α.Α. τον Ιούνιο του 2002, εισήγαγε κριτήρια¹⁶ «ορθότερης» εταιρικής διακυβέρνησης, που για μία ακόμη φορά είχαν προαιρετική μορφή και εφαρμογή. Ωστόσο, στη συνέχεια αποφάσισε τη δημιουργία λίστας, η οποία θα περιείχε όλες τις εταιρείες που κάλυπταν επαρκώς τα παραπάνω κριτήρια. Τελικά, η λίστα αυτή δημοσιοποιείται. Πιθανολογούμε ότι, η απόφαση περί δημοσιοποίησης της λίστας πάρθηκε ως μέτρο πίεσης, καθότι οι εταιρείες «εθελοντικά» δεν είχαν καμία διάθεση να υιοθετήσουν αυστηρούς κανόνες, αλλά και να επωμιστούν

¹⁵ «Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα-Οδηγίες για τον Ανταγωνιστικό μετασχηματισμό της», ευρέως γνωστή ως «Μπλε Βίβλο».

¹⁶ Θεωρούμε απαραίτητο να αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένα από τα κριτήρια που θα έπρεπε να πληρούν οι εισηγμένες εταιρείες για να συμπεριληφθούν στη λίστα του Χ.Α.Α. για την «καλή» διακυβέρνηση: μορφή και σύνθεση μελών Δ.Σ., ύπαρξη και εφαρμογή διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου, δημιουργία ενεργού τμήματος επενδυτικών σχέσεων, δημιουργία ιστοσελίδας για κάθε εταιρεία η οποία να περιέχει στοιχεία του εταιρικού προφίλ της, της οργάνωσής της, στοιχεία εταιρικής διακυβέρνησης, στοιχεία για την αγορά και πώληση μετοχών, οικονομικές καταστάσεις κ.λπ.

το απαιτούμενο κόστος για την εφαρμογή τους, οπότε υλοποιήθηκε ουσιαστικά μία φόρμουλα «πίεσης» που θα κάλυπτε όλους τους εμπλεκόμενους.

Στον Ελλαδικό χώρο επίσημα, με το «γράμμα του Νόμου», η εταιρική διακυβέρνηση προσωποποιείται με το Νόμο [3016/2002](#) και τους μετέπειτα συμπληρωματικούς, Νόμος [3693/2008](#), Νόμος [3873/2010](#) και Νόμος [3884/2010](#). Η διασφάλιση και θωράκιση της διαφάνειας, αξιοπιστίας, ειλικρίνειας και συνέπειας, σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας της επιχείρησης επιτάσσεται και είναι στόχος της εταιρικής διακυβέρνησης. Η δημιουργία καλά δομημένων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, η πρακτική των συστημάτων αυτών μέσα στα πλαίσια της εταιρείας, η σύσταση και λειτουργία της επιτροπής ελέγχου, αλλά και η διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων, είναι μερικά από τα θέματα τα οποία απασχολούν το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης.

Τα άρθρα 6, 7 και 8, του Νόμου [3016/2002](#), είναι πολύ σημαντικά για να μας δώσουν το στίγμα του θεσμού. Προϋπόθεση για την «ορθή» εφαρμογή της είναι η σύσταση, κατάρτιση και έγκριση από το Δ.Σ. (εισηγμένων εταιρειών) του εσωτερικού κανονισμού¹⁷ λειτουργίας, καθώς και η οργάνωση και λειτουργία τμήματος ή υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου, στα πλαίσια της οικονομικής μονάδας. Ο Νόμος επιπλέον, απαιτεί τουλάχιστον το 1/3 των μελών του Δ.Σ. να στελεχώνεται από μη-εκτελεστικά μέλη. Τα ανεξάρτητα και ικανά διοικητικά συμβούλια, καθώς και οι ανάλογες επιτροπές ελέγχου, θεωρούνται σημαντικοί μηχανισμοί της εταιρικής

¹⁷ Με βάση το άρθρο 6 του Νόμου [3016/2002](#), όσο αφορά τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας αναφέρονται τα ακόλουθα: «προκειμένου μία εταιρεία να εισαγάγει μετοχές ή άλλες κινητές αξίες της σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, κατά την υποβολή της αίτησης περί εισαγωγής, πρέπει να διαθέτει Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας. Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας καταρτίζεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας. Περιλαμβάνει: α) τη διάρθρωση των υπηρεσιών της εταιρείας, τα αντικείμενά τους, καθώς και τη σχέση των υπηρεσιών μεταξύ τους και με τη διοίκηση. Στον Κανονισμό προβλέπονται τουλάχιστον υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, Εξυπηρέτησης Μετόχων και Εταιρικών Ανακοινώσεων, β) τις αρμοδιότητες των εκτελεστικών και μη-εκτελεστικών μελών του διοικητικού συμβουλίου, γ) τις διαδικασίες πρόσληψης των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας και αξιολόγησης της απόδοσής τους, δ) τις διαδικασίες παρακολούθησης: αα) των συναλλαγών που πραγματοποιούν τα πρόσωπα που απασχολεί η εταιρεία, είτε με σύμβαση εργασίας, είτε άλλως και τα οποία έχουν πρόσβαση σε προνομιακές πληροφορίες, καθώς και τα πρόσωπα που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα στην εταιρεία και οι έχοντες στενό δεσμό με αυτά τα πρόσωπα, σε κινητές αξίες της εταιρείας ή συνδεδεμένων επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 42ε παρ. 5 του κ.ν. [2190/1920](#), εφόσον οι κινητές αξίες είναι υπό διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά, ββ) άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων των προσώπων που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα στην εταιρεία και οι οποίες σχετίζονται με την εταιρεία και τους βασικούς πελάτες ή προμηθευτές, ε) τις διαδικασίες δημόσιας γνωστοποίησης συναλλαγών των προσώπων που ασκούν διευθυντικά καθήκοντα στην εταιρεία και των προσώπων που έχουν στενό δεσμό με αυτά τα πρόσωπα, καθώς και άλλων προσώπων για τα οποία η εταιρεία έχει υποχρέωση γνωστοποίησης σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, στ) τους κανόνες που διέπουν τις συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών, την παρακολούθηση των συναλλαγών αυτών και την κατάλληλη γνωστοποίησή τους στα όργανα και τους μετόχους της εταιρείας».

διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 37, του Νόμου 3693/2008, η εταιρεία υποχρεούται πλέον, να συστήσει και να διατηρεί επιτροπή ελέγχου, η οποία να αποτελείται από τουλάχιστο δύο μη-εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη-εκτελεστικό μέλος, του οργάνου διοίκησής της. Επιπλέον, ο Νόμος 3884/2010, αναφέρει τις υποχρεώσεις των εταιρειών σχετικά με τη δημοσιοποίηση των στοιχείων τους για την άμεση, έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση των μετόχων. Στόχος του Νόμου αυτού, είναι ουσιαστικά, η ενδυνάμωση της διαφάνειας αλλά και η σύμμετρη πληροφόρηση όλων των ενδιαφερόμενων μερών, σχετικά με θέματα της εταιρείας. Τέλος, ο Νόμος 3873/2010, αναφέρεται στη υποχρέωση σύνταξης δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης, την οποία απαιτείται να υποβάλλουν οι εισηγμένες εταιρείες και στη δημοσιοποίηση των στοιχείων που θα περιλαμβάνονται σε αυτήν. Η δήλωση αυτή, τώρα πια, θεωρείται αναπόσπαστο μέρος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων.

Ο **Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών** (Σ.Ε.Β.), αναγνωρίζοντας τη βαρύτητα των παραπάνω διατάξεων και ταυτόχρονα τη σπουδαιότητα ύπαρξης ενός συστήματος που να διασφαλίζει την ορθά δομημένη διοίκηση της εταιρείας, εξέδωσε ειδικό κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, προς διευκόλυνση των μελών του. Σκοπός του κώδικα είναι να προωθήσει την καλή διακυβέρνηση, με την πεποίθηση ότι, αυτή θα ενισχύσει τη μακροπρόθεσμη επιτυχία και ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών εταιρειών. Η εφαρμογή του κώδικα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται από τις εταιρείες ή τους επενδυτές, ως μια διαδικασία που προσδίδει αξία στην επιχείρηση και όχι ως απλή άσκηση συμμόρφωσής τους (Σ.Ε.Β., 2011).

Βασικό συστατικό στοιχείο της αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης, είναι η νομική προστασία των επενδυτών (Shleifer and Vishny, 1997). Η ορθή εφαρμογή, του κανονιστικού και νομοθετικού πλαισίου πολλές φορές δεν είναι εύκολη. Η Ελληνική Νομοθεσία μαστίζεται από το καθεστώς της πολυνομίας, αλλά και της συνεχιζόμενης ακόμη και σήμερα, έκδοσης τροποποιητικών νομοθετικών διατάξεων. Επιπροσθέτως, η συνεχής έκδοση ερμηνευτικών¹⁸ εγκυκλίων, ουσιαστικά αυξάνει το βαθμό δυσκολίας εφαρμογής του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, ακόμη και από Κρατικούς φορείς. Προκειμένου η εταιρική διακυβέρνηση να διαδραματίσει με επιτυχία το ρόλο της, εκτός από το απαραίτητο κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο, έχει αναπτύξει ένα πλέγμα από

¹⁸ Ο όρος «ερμηνεία», όσο αφορά τους Νόμους, είναι μία έννοια παρεξηγημένη. Δεν ερμηνεύω το Νόμο με βάση τα οφέλη που πιθανόν να αποκομίσω από αυτόν ή ακόμη με σκοπό τελικά να τροποποιήσω το αρχικό του περιεχόμενο.

μηχανισμούς. Οι κυριότεροι μηχανισμοί που συνδράμουν το έργο της, είναι η επιτροπή ελέγχου, ο εσωτερικός έλεγχος και ο εξωτερικός έλεγχος. Με τους δύο πρώτους προαναφερόμενους, θα ασχοληθούμε κυρίως, στην παρούσα εργασία. Σύμφωνα με τον [Carcello](#) (2009), οι βασικοί παράγοντες που εμπλέκονται στη διαδικασία της εταιρικής διακυβέρνησης είναι οι μέτοχοι, το διοικητικό συμβούλιο και η διαχείριση. Οι σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ τους είναι σε πολλές περιπτώσεις εξαρτώμενες, η ύπαρξη και η πορεία εξέλιξης της μίας, εξαρτάται από την παρουσία, πορεία και εξέλιξη της άλλης. Οι σχέσεις που αναπτύσσουν αυτοί οι παράγοντες μεταξύ τους, αλλά και ιδιαιτέρως σε σχέση με τους μηχανισμούς της εταιρικής διακυβέρνησης, τόσο με την επιτροπή ελέγχου, όσο και με τον εσωτερικό έλεγχο θα διερευνηθούν, θα αναφερθούν, θα αναλυθούν και θα αξιολογηθούν παρακάτω.

3. ΒΑΣΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

3.1 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ

Παρόλο που στη συγκεκριμένη εργασία δεν θα μας απασχολήσει διεξοδικά, ο ρόλος του εξωτερικού ελέγχου σε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση, θεωρούμε ωστόσο σημαντικό να προσφύγουμε σε μία αναφορά, καθότι η έννοια του εξωτερικού ελέγχου, αλλά και ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα, με τον εσωτερικό έλεγχο, αλλά και με την επιτροπή ελέγχου, μηχανισμούς της εταιρικής διακυβέρνησης τους οποίους μελετάμε στην παρούσα εργασία.

Ο έλεγχος που διενεργείται από ελεγκτή ο οποίος δεν έχει καμία σχέση εξάρτησης με τον ελεγχόμενο (εταιρεία), αλλά ενεργεί με εντολή των μετόχων (Γ.Σ.) και για λογαριασμό τους, χαρακτηρίζεται ως εξωτερικός έλεγχος (Σιώτης και Ζωιτσάς, 2010). Η σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και εξωτερικού ελέγχου, αποτυπώνεται στο άρθρο 37, του Νόμου 3693/2008, παράγραφος 4, ως εξής:

«Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο οφείλει να αναφέρει στην επιτροπή ελέγχου, κάθε θέμα που έχει σχέση με την πορεία και τα αποτελέσματα του υποχρεωτικού ελέγχου και να επιδώσει ιδιαίτερη έκθεση με τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ιδίως, με τις αδυναμίες των διαδικασιών που αφορούν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων».

Η εταιρική διακυβέρνηση, μέσα στα πλαίσια της οποίας παίρνουν μορφή και αναπτύσσονται, τόσο η επιτροπή ελέγχου, όσο και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου μίας επιχειρηματικής οντότητας, συνδέεται με τον εξωτερικό λογιστικό έλεγχο με τη μορφή των συμπληρωματικών μηχανισμών (Goodwin - Stewart and Kent, 2006). Ενώ ο εξωτερικός έλεγχος θέτει ως πρωταρχικό στόχο την αποκάλυψη και την καταστολή τυχόν εκούσιων ή ακούσιων αρνητικών, αναξιόπιστων και αναληθών γεγονότων που έχουν καταγραφεί στις οικονομικές καταστάσεις, η εταιρική διακυβέρνηση μέσω των μηχανισμών της (της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου), θέτει ως κυριότερο στόχο να προλαμβάνει τα γεγονότα, πριν να συμβούν ή να επεμβαίνει έγκαιρα, άμεσα και καίρια για να τα διορθώσει. Ο εξωτερικός έλεγχος έχει χαρακτήρα κατασταλτικό, ενώ αντίθετα ο εσωτερικός έλεγχος έχει χαρακτήρα προληπτικό.

Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ελεγκτές, όσο αφορά την εταιρική διακυβέρνηση, κάτω από τα πορίσματα διάπραξης οικονομικών και διαχειριστικών σκανδάλων και

αδικημάτων στον εταιρικό κόσμο, διερευνάται περισσότερο από ποτέ (Cohen, 2011). Η διατύπωση της γνώμης του εξωτερικού ελεγκτή επί των θεμάτων του ελέγχου και ο κατασταλτικός χαρακτήρας του εξωτερικού ελέγχου είναι σπουδαίοι, σημαντικοί και καθοριστικοί παράγοντες για τη συνολική πορεία της οικονομικής οντότητας. Εάν η γνώμη του ελεγκτή είναι διατυπωμένη με σαφήνεια και κατανοητότητα, περιέχει όλα τα απαραίτητα χαρακτηριστικά¹⁹ και επιπροσθέτως, είναι σωστά τεκμηριωμένη, οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων μπορούν ευκολότερα να πάρουν τη σωστή για αυτούς απόφαση, σύμφωνα με τα καταγεγραμμένα με αντικειμενικότητα συμβάντα και πορίσματα της έκθεσης ελέγχου. Ο έλεγχος που συγκεντρώνει τα προαναφερόμενα ειδικά χαρακτηριστικά, είναι προφανές ότι προσδίδει αξία στις οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες πλέον χαρακτηρίζονται ως έγκυρες, πλήρης, αντικειμενικές, νόμιμες, διαφανείς και επομένως αξιόπιστες.

Ο ανεξάρτητος εξωτερικός έλεγχος, αποτελεί βασικό στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης (Ο.Ο.Σ.Α., 2004). Η ανεξαρτησία και η ακεραιότητα των εξωτερικών ελεγκτών είναι απαραίτητο να διαφυλαχθεί και να διατηρηθεί, εάν και εφόσον οι εταιρείες επιθυμούν να λειτουργούν αποτελεσματικά στο σύγχρονο επιχειρησιακό κόσμο (Vinten and Lee, 1993).

Εν κατακλείδι, ο προληπτικός ρόλος που διεκδικεί και επιδιώκει να διαδραματίσει μέσω των μηχανισμών της η εταιρική διακυβέρνηση, σε συνδυασμό με τον κατασταλτικό ρόλο που διαδραματίζει ο εξωτερικός έλεγχος, αποτελούν το κυριότερο μέσο ανάπτυξης και βιωσιμότητας της επιχείρησης.

Χρήστες των οικονομικών καταστάσεων

«Χρήστης»²⁰ των οικονομικών καταστάσεων μίας οικονομικής οντότητας δεν είναι μόνο η διοίκησή της, αλλά γενικότερα οποιοσδήποτε «τρίτος» έχει ή προτίθεται²¹

¹⁹ Αντικειμενικότητα, αμεροληψία, αξιοπιστία, ειλικρίνεια, σοβαρότητα, τεκμηρίωση.

²⁰ «Χρήστες» των οικονομικών καταστάσεων είναι: α) το κράτος που ενδιαφέρεται να εισπράξει, αλλά και να αυξήσει τα έσοδα του μέσω της φορολογίας, β) τα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ερευνούν, εάν η επιχείρηση είναι υγιής για να δανειοδοτηθεί, γ) οι επενδυτές που πρέπει να αποφασίσουν τι ρίσκο αναλαμβάνουν με την επένδυση κεφαλαίων σε μία συγκεκριμένη εταιρεία και εάν τελικά, θα έχουν την προσδοκώμενη και αναμενόμενη για αυτούς απόδοση, δ) οι πελάτες που ενδιαφέρονται για την τιμή, αλλά και την ποιότητα του τελικού προϊόντος καθώς και για τον τρόπο παραγωγής και επεξεργασίας του, ε) οι προμηθευτές και πιστωτές μίας οικονομικής μονάδας, που θέλουν να εξασφαλίσουν τους όρους της συνεργασίας τους και επιπροσθέτως, να διασφαλίσουν τις εισπράξεις τους για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρείχαν, αλλά και ζ) οι εργαζόμενοι που θέλουν να διαφυλάξουν το δικαίωμα τους στην εργασία, στην ασφάλεια και στο μισθό. Επίσης, για τις οικονομικές καταστάσεις ενδιαφέρονται: οι ερευνητές και οι αναλυτές, οι οποίοι, προκειμένου να αντλήσουν στοιχεία και να πραγματοποιήσουν ανάλυση και επεξεργασία αυτών, εξάγοντας τελικά συμπεράσματα, είναι πολύ σπουδαίο να γνωρίζουν ότι, οι πηγές άντλησης των στοιχείων τους είναι έγκυρες και αξιόπιστες.

μελλοντικά να έχει, έννομο συμφέρον. Όλοι οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ξεχωριστά ο καθένας ή και συνδυαστικά μεταξύ τους, για διαφορετικούς ή για τους ίδιους λόγους, ενδιαφέρονται για τα στοιχεία και τις πληροφορίες που αντλούνται από αυτές. Οι πληροφορίες που αντλούνται από τις οικονομικές καταστάσεις επιτάσσεται²² να είναι αληθινές, ακριβείς, με βάση το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, σύννομες, αλλά και συγκρίσιμες διαχρονικά. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, οι άμεσα ενδιαφερόμενοι δεν έχουν όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες που πηγάζουν από τις οικονομικές καταστάσεις, έχουν λάθος πληροφορίες ή ακόμη δεν μπορούν να τις φιλτράρουν και να τις αναλύσουν σωστά, λόγω έλλειψης εξειδικευμένων γνώσεων ή δεξιοτήτων που θα έπρεπε να διαθέτουν, ούτως ώστε να προβούν στην ανάλυση αυτή. Επιβάλλεται όμως, με κάποιο τρόπο να έχουν τη σωστή και ολοκληρωμένη πληροφόρηση, κάθε φορά που καλούνται στα πλαίσια των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων τους, να λαμβάνουν τις σωστές αποφάσεις.

Είναι σπουδαίο οι ενδιαφερόμενοι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, να γνωρίζουν με βεβαιότητα και σιγουριά ότι, οι αποφάσεις της διοίκησης, κινήθηκαν με βάση το συμφέρον της εταιρείας και σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο, που ίσχυε κάθε φορά. Επίσης, είναι θεμιτό και «πρέπον» να γνωρίζουν με βεβαιότητα, εάν σε κάθε περίπτωση, οι αποφάσεις αυτές υλοποιήθηκαν με σύννομο και ορθό τρόπο, έχοντας ως γνώμονα την αντικειμενικότητα, την ακρίβεια, την ειλικρίνεια, την εντιμότητα και την ηθική, από τα αρμόδια διευθυντικά στελέχη της εκάστοτε οικονομικής μονάδας. Σε αυτό το σημείο, η συνδρομή και ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει η εταιρική διακυβέρνηση και οι βοηθητικοί μηχανισμοί της, είναι καθοριστικός.

²¹ Μελλοντικοί επενδυτές.

²² Με βάση το άρθρο 42^α του Ν.2190/1920, οι οικονομικές καταστάσεις απαιτείται να εμφανίζουν με απόλυτη σαφήνεια: την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσεως, αλλά και των αποτελεσμάτων της εταιρείας. Με βάση τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα, οι οικονομικές καταστάσεις είναι: α) ο Ισολογισμός, β) η Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως, γ) ο Πίνακας διάθεσης αποτελέσματος και δ) το Προσάρτημα (επεξηγηματικές σημειώσεις). Με βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και συγκεκριμένα το Δ.Λ.Π.1, οι οικονομικές καταστάσεις απαιτείται να παρουσιάζουν ακριβοδίκαια: την Οικονομική Θέση, την οικονομική απόδοση και τις ταμειακές ροές της εταιρείας. Οι οικονομικές αυτές καταστάσεις είναι: α) ο Ισολογισμός, β) η Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως, γ) η Κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων, δ) η Κατάσταση ταμειακών ροών και ε) το Προσάρτημα (επεξηγηματικές σημειώσεις, επί των οικονομικών καταστάσεων) (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2010).

3.2 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

Η επιτροπή ελέγχου είναι μία μόνιμη υποεπιτροπή, η οποία ορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο ή το ισοδύναμο του όργανο (Cooper, 1993). Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του και προκειμένου για την αποτελεσματική λειτουργία του, το διοικητικό συμβούλιο έχει τη δυνατότητα, αλλά και την υποχρέωση, να συστήσει πολλές υποεπιτροπές. Η επιτροπή αμοιβών, η επιτροπή διορισμών, η επιτροπή διαχείρισης των πιθανών κινδύνων, η επιτροπή δεοντολογίας και τέλος η επιτροπή ελέγχου, συστήνονται από αυτό, ούτως ώστε να καταστούν αρωγοί στο δύσκολο έργο του. Σύμφωνα με τον Συριόπουλο (2004-), οι επιτροπές ελέγχου ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο, με σκοπό να το βοηθήσουν στην ολοκλήρωση και καλύτερη εξυπηρέτηση των καθηκόντων του. Στην πράξη η επιτροπή ελέγχου διαδραματίζει ρόλο καταλυτικό, για τα εταιρικά δρώμενα. Είναι ένας αποτελεσματικός μηχανισμός, ο οποίος διασφαλίζει τη χρηστή διακυβέρνηση των επιχειρήσεων (Mohiuddin and Karbahari, 2010).

Η έννοια της επιτροπής ελέγχου ενσαρκώθηκε για πρώτη φορά το έτος 1940, στη Βόρεια Αμερική (Vinten and Lee, 1993). Ένα οικονομικό σκάνδαλο, αυτό της McKesson-Robbins, στάθηκε η αιτία για τη σύσταση της πρώτης επιτροπής ελέγχου στις Η.Π.Α. Το Stock Exchange Council, πρότεινε για πρώτη φορά τη σύσταση ελεγκτικής επιτροπής η οποία ήταν απαραίτητο να περιλαμβάνει μεταξύ των μελών της και μη-εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Αρχικά, αρμοδιότητα της επιτροπής ήταν, η συνεργασία με τους εξωτερικούς ελεγκτές και η συζήτηση πάνω σε οποιοδήποτε θέμα αφορούσε τις οικονομικές καταστάσεις. Αργότερα, το έτος 1972, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. (SEC), ενθαρρύνει τη δημιουργία επιτροπών ελέγχου σε όλες τις εισηγμένες εταιρείες, ενώ το 1976 θεωρεί πλέον την ίδρυση επιτροπής ελέγχου, ως μία από τις βασικότερες προϋποθέσεις, για την εισαγωγή των εταιρειών στη χρηματιστηριακή αγορά. Η Auditing Practices Committee²³ (APC), του Consultative Committee of Accounting Bodies²⁴ (CCAB) των Η.Π.Α., υποστηρίζει τη δημιουργία και λειτουργία των επιτροπών ελέγχου από το έτος 1977 (Vinten and Lee, 1993).

Το έτος 1999, η Blue Ribbon Committee (B.R.C.), εξέδωσε μία έκθεση με δέκα νέες προτάσεις – συστάσεις, που στόχο είχαν με την εφαρμογή τους να οδηγήσουν στην

²³ Επιτροπή «πρακτικών» ελέγχου των Η.Π.Α.

²⁴ Συμβουλευτική επιτροπή της λογιστικής των οργανισμών των Η.Π.Α.

ορθότερη απεικόνιση και βελτίωση των οικονομικών καταστάσεων (Abbott et all, 2004). Οι συστάσεις που περιλάμβανε η προαναφερόμενη έκθεση, εστίαζαν στην ίδρυση και λειτουργία, στα πλαίσια της επιχειρηματικής οντότητας, επιτροπής ελέγχου. Χαρακτηριστικά όπως η ανεξαρτησία, η πείρα και η τεχνογνωσία που τα μέλη της ήταν απαραίτητο να διαθέτουν, αναφέρονταν στην έκθεση. Επιπλέον, υπήρχαν αναφορές ως προς το μέγεθος της επιτροπής και τις αρμοδιότητες που αυτή θα αναλάμβανε. Η επικοινωνία αυτής, με τους εξωτερικούς ελεγκτές, αλλά και με τους μετόχους ήταν θεμιτή, ωστόσο έπρεπε να έχει προκαθορισμένα όρια και κανόνες. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι, ως υποεπιτροπή του συμβουλίου των διευθυντών, η επιτροπή ελέγχου έχει την πρωταρχική ευθύνη να εποπτεύει τις πρακτικές λογιστικής που εφαρμόζουν οι διαχειριστές, να προωθεί την έγκαιρη και υψηλής ποιότητας δημοσιοποίηση των εταιρικών πληροφοριών, να επανεξετάζει την επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας και την εκλογή και διατήρηση του εξωτερικού ελεγκτή (Blue Ribbon Committee, 1999).

Στην Ελλάδα, με βάση το άρθρο 37²⁵, του Νόμου 3693/2008, η σύσταση της επιτροπής με δύο τουλάχιστο μη-εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη-εκτελεστικό μέλος του οργάνου διοίκησής της, παρέχει στην επιτροπή ελέγχου την απαραίτητη ανεξαρτησία και δύναμη να ασκήσει το ρόλο της. Ο ορισμός της επιτροπής αυτής γίνεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταιρών. Θεωρείται απαραίτητο το ανεξάρτητο μη-

²⁵ Νόμος 3693/2008, άρθρο 37, επιτροπή ελέγχου. «Κάθε οντότητα δημοσίου ενδιαφέροντος συστήνει και διατηρεί επιτροπή ελέγχου, που αποτελείται από δύο τουλάχιστο μη-εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη-εκτελεστικό μέλος του οργάνου διοίκησής της. Όλα τα μέλη της επιτροπής ελέγχου ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταιρών, το δε ανεξάρτητο μη-εκτελεστικό μέλος της επιτροπής ελέγχου πρέπει να έχει αποδεδειγμένη επαρκή γνώση σε θέματα λογιστικής και ελεγκτικής. Χωρίς να μεταβάλλονται ή να μειώνονται οι υποχρεώσεις των μελών των οργάνων διοίκησης που ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταιρών της ελεγχόμενης οντότητας, η επιτροπή ελέγχου έχει, ενδεικτικά, τις παρακάτω υποχρεώσεις: α) την παρακολούθηση της διαδικασίας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, β) την παρακολούθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και του συστήματος διαχείρισης κινδύνων, καθώς και την παρακολούθηση της ορθής λειτουργίας της μονάδας των εσωτερικών ελεγκτών της ελεγχόμενης οντότητας, γ) την παρακολούθηση της πορείας του υποχρεωτικού ελέγχου των ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, δ) την επισκόπηση και παρακολούθηση θεμάτων συναφών με την ύπαρξη και διατήρηση της αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου, ιδιαίτερος όσον αφορά την παροχή στην ελεγχόμενη οντότητα άλλων υπηρεσιών από το νόμιμο ελεγκτή ή το ελεγκτικό γραφείο. Η πρόταση του οργάνου διοίκησης της ελεγχόμενης οντότητας στη Γενική Συνέλευση για τον ορισμό νόμιμου ελεγκτή ή ελεγκτικού γραφείου, γίνεται μετά από σύσταση της επιτροπής ελέγχου. Ο νόμιμος ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο οφείλει να αναφέρει στην επιτροπή ελέγχου κάθε θέμα που έχει σχέση με την πορεία και τα αποτελέσματα του υποχρεωτικού ελέγχου και να επιδώσει ιδιαίτερη έκθεση με τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ιδίως, με τις αδυναμίες των διαδικασιών που αφορούν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων».

εκτελεστικό μέλος να διαθέτει γνώσεις (εξειδικευμένες) σε θέματα, τόσο λογιστικής, όσο και ελεγκτικής.

3.2.2 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ

Η αναγκαιότητα σύστασης της επιτροπής ελέγχου, σύμφωνα με τον Cooper (1993), προκύπτει από τους παρακάτω λόγους: α) η επιτροπή παρέχει επιπλέον βοήθεια στους διευθυντές του συμβουλίου, ούτως ώστε αυτοί να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους, αλλά και να αποκτήσουν επιπλέον επίγνωση των νομίμων καθηκόντων και ευθυνών τους, β) παρέχει τα αποδεικτικά στοιχεία για την απαλλαγή των ευθυνών από τους διευθυντές, εάν και εφόσον απαιτείται, επιδεικνύοντας την απαιτούμενη προσοχή και τη δέουσα επιμέλεια, γ) παρέχει προσωπική επαφή μεταξύ των μη-εκτελεστικών διευθυντών και των εξωτερικών ελεγκτών, δ) δίδει την απαραίτητη έμφαση στις λειτουργίες του ελέγχου, που εκτελούνται από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές, ε) απελευθερώνει το σύνολο του διοικητικού συμβουλίου, όσο αφορά τη συμμετοχή του στις αναφορές του εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου και τέλος, ζ) ενισχύει την αντικειμενικότητα, αλλά και την ανεξαρτησία των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.

Ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου διαφοροποιείται ανά οργανισμό ή εταιρεία, ανάλογα με την εντολή που αυτή έχει λάβει και το έργο που αυτή έχει αναλάβει, ωστόσο, σε γενικότερες γραμμές επικεντρώνεται: α) στην αξιολόγηση των προτύπων του εσωτερικού ελέγχου, β) στην εξέταση των αναφορών του εσωτερικού ελέγχου, γ) στις απαιτήσεις που προκύπτουν κατά τον εσωτερικό έλεγχο, δ) στις απαιτήσεις που προκύπτουν από τον εξωτερικό έλεγχο, ε) στην αναθεώρηση των οικονομικών καταστάσεων ή άλλων οικονομικών εκθέσεων πριν από την τελική υποβολή τους και την κοινοποίησή τους, όταν αυτό καταστεί απαραίτητο, αλλά και εφικτό και τέλος, ζ) στη συνεργασία εξωτερικού ελεγκτή και εταιρείας (Cooper, 1993).

Σε αυτά τα πλαίσια και προκειμένου να ανταποκριθεί ουσιαστικά και να ανταπεξέλθει επιτυχώς στις επιταγές του ρόλου της, η επιτροπή ελέγχου είναι από την πλευρά της επιχείρησης, το συμβαλλόμενο εκείνο μέρος που προτείνει, αξιολογεί, επιλέγει, αλλά και εποπτεύει πολλές και ξεχωριστές επαγγελματικές ομάδες, οι οποίες παρέχουν στην επιχειρηματική οντότητα, διαφορετικές μεταξύ τους, αλλά σημαντικές υπηρεσίες. Αυτές μπορεί να είναι ελεγκτικές, συμβουλευτικές, υπηρεσίες σχετικά με τη

φορολόγηση των εταιρειών, σχετικά με τα λογιστικά μηχανογραφικά συστήματα, με τα πληροφοριακά προγράμματα, υπηρεσίες αναλογιστών ή άλλων εξειδικευμένων επιστημόνων ή και εμπειρογνομόνων (Colbert, 2004).

Η επιτροπή ελέγχου, εάν και εφόσον είναι αποτελεσματική, έχει τη δυναμική να ελαχιστοποιήσει τα επακόλουθα που απορρέουν από το «πρόβλημα αντιπροσώπευσης» που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εταιρείες, μειώνοντας την ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ ιδιοκτησίας, διοίκησης και διαχείρισης και επίσης αξιόπιστα δύναται να διασφαλίσει τα συμφέροντα των «ενδιαφερομένων μερών» των εταιρειών (Mohiuddin and Karbahari, 2010).

3.2.3 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΗΣ

Τα βασικότερα θέματα που αφορούν και απασχολούν την επιτροπή ελέγχου είναι: η οικονομική ακρίβεια και αξιοπιστία, η διαχείριση του κινδύνου, γενικότερα η άσκηση ελέγχου και αξιολόγησης, η αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, η ορθή χρήση των αποτελεσμάτων του ελέγχου και η εποπτεία του εξωτερικού ελέγχου (www.theIIA.org).

Η Auditing Practices Committee²⁶ (APC), του Consultative Committee of Accounting Bodies²⁷ (CCAB), εκδίδει το έτος 1988 αναφορά, με τα ελάχιστα καθήκοντα των μελών της επιτροπής ελέγχου. Συγκεκριμένα, στα καθήκοντα της επιτροπής ελέγχου περιλαμβάνονται τα εξής: α) δυνατότητα αναγνώρισης των αδυναμιών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, β) συζήτηση με τους ελεγκτές για το σκοπό, το πεδίο εφαρμογής και το χρονοδιάγραμμα του εσωτερικού ελέγχου, γ) αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της ομάδας του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και των εκθέσεων που αυτή διατυπώνει, δ) αναφορά σχετικά με τα ευρήματα του ελέγχου (συνήθως αναφέρονται στην επιστολή των εξωτερικών ελεγκτών προς τη διοίκηση), ε) αναθεώρηση των πολιτικών λογιστικής που ακολουθούνται, ούτως ώστε να διασφαλισθεί η συμμόρφωση με τις καλύτερες λογιστικές πρακτικές, στ) επισκόπηση των οικονομικών καταστάσεων πριν αυτές εγκριθούν από το συμβούλιο, ζ) συστάσεις προς το συμβούλιο, σχετικά με θέματα που αφορούν τον έλεγχο και η) θέματα σχετικά με το διορισμό, αλλά και το ύψος της αποζημίωσης των εξωτερικών ελεγκτών. Ο ρόλος αλλά και τα καθήκοντα της επιτροπής ελέγχου διαφοροποιούνται περαιτέρω, όσο οι

²⁶ Επιτροπή «πρακτικών» ελέγχου.

²⁷ Συμβουλευτική επιτροπή της λογιστικής των οργανισμών.

διευθυντές του συμβουλίου, προσπαθούν να ανταποκριθούν στην πίεση της εταιρικής διακυβέρνησης (Vinten and Lee, 1993).

Στο ίδιο πλαίσιο, οι Sarens and De Beelde (2006), αναφέρουν ότι, σύμφωνα με το Institute of Internal Auditing (I.I.A.)²⁸ (2004), η επιτροπή ελέγχου ή το ισοδύναμο όργανο αυτής πρέπει: α) να εγκρίνει το συνολικό διάγραμμα ροής εργασιών, της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, β) να εγκρίνει την εσωτερική αξιολόγηση του ελεγκτικού κινδύνου και το σχέδιο (plan) του ελέγχου, γ) να επικοινωνεί, αλλά και να λαμβάνει από τον Chief Audit Executive (CAE)²⁹, τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου ή άλλων θεμάτων που ο Chief Audit Executive (CAE) θεωρεί απαραίτητα, καθώς επίσης, να πραγματοποιεί ιδιωτικές συναντήσεις με αυτόν, χωρίς την παρουσία της διοίκησης, δ) να εγκρίνει όλες τις αποφάσεις σχετικά με το διορισμό και την παύση ή αντικατάσταση του CAE, ε) να εγκρίνει την ετήσια τακτική μισθοδοσία ή και τυχόν αποζημίωσης του CAE, συμπεριλαμβανομένων και της ετήσιας αναφοράς απόδοσής του και τέλος, ζ) να προβαίνει στις απαραίτητες έρευνες για να προσδιορίσει και να διαπιστώσει, εάν η διαχείριση και ο CAE, παρεμποδίζουν την εκτέλεση των καθηκόντων του εσωτερικού ελέγχου, περιορίζοντας το πεδίο εφαρμογής των λειτουργιών του.

Επιπροσθέτως, ο Συριόπουλος (2004- , σελ.7-8), αναφέρει ότι:

«οι υποχρεώσεις της επιτροπής ελέγχου περιλαμβάνουν: α) την επιτήρηση της ακεραιότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και των διαδικασιών της επιχείρησης αναφορικά με τη χρηματοοικονομική ανάλυση, τη λογιστική παρακολούθηση και τη χρήση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, β) την επιτήρηση της ανεξαρτησίας και της αποδοτικότητας των ανεξάρτητων ελεγκτών και των στελεχών της επιχείρησης που έχουν επιφορτισθεί με τις υποχρεώσεις της χρηματοοικονομικής διοίκησης, γ) την επιτήρηση της λειτουργικότητας των πολιτικών, αναφορικά με τη σύγκρουση συμφερόντων και της επικοινωνίας μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου και των στελεχών της επιχείρησης και τέλος, δ) τη δρομολόγηση διαδικασιών επικοινωνίας μεταξύ των ανεξάρτητων ελεγκτών της επιχείρησης, με τα διοικητικά στελέχη και το διοικητικό συμβούλιο».

Τέλος, με βάση την Ελληνική Νομοθεσία και συγκεκριμένα το Νόμο 3693/2008, άρθρο 37, οι υποχρεώσεις της επιτροπής ελέγχου καθορίζονται ως ακολούθως: α)

²⁸ Ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών. Στη συμβουλευτική πρακτική 1110-2.

²⁹ Chief Audit Executive (CAE), Διευθυντής εσωτερικού ελέγχου.

παρακολούθηση της διαδικασίας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, β) παρακολούθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και του συστήματος διαχείρισης κινδύνων, καθώς και παρακολούθηση της ορθής λειτουργίας της μονάδας των εσωτερικών ελεγκτών της ελεγχόμενης οντότητας, γ) παρακολούθηση της πορείας του υποχρεωτικού ελέγχου των ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, δ) επισκόπηση και παρακολούθηση θεμάτων συναφών με την ύπαρξη και διατήρηση της αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου, ιδιαίτερος όσον αφορά την παροχή στην ελεγχόμενη οντότητα άλλων υπηρεσιών από το νόμιμο ελεγκτή ή το ελεγκτικό γραφείο.

3.2.4 ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Τα μέλη της επιτροπής, αναφορικά με τους [Vinten and Lee](#) (1993), είναι θεμιτό να διαθέτουν χαρακτηριστικά όπως: ανεξαρτησία στη σκέψη, πρακτική εμπειρία αλλά και διαφορετικές μεταξύ τους δεξιότητες, να έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίσουν και να κατανοήσουν τι αποτελεί «λογική», αλλά και αποδεκτή επιχειρηματική πρακτική για την οικονομική οντότητα, να διαθέτουν ικανότητα, επιμονή και υπομονή ως προς τη διατύπωση διευκρινιστικών ερωτήσεων και καλό ένστικτο σχετικά με την έκταση του ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν, με ότι αυτό συνεπάγεται.

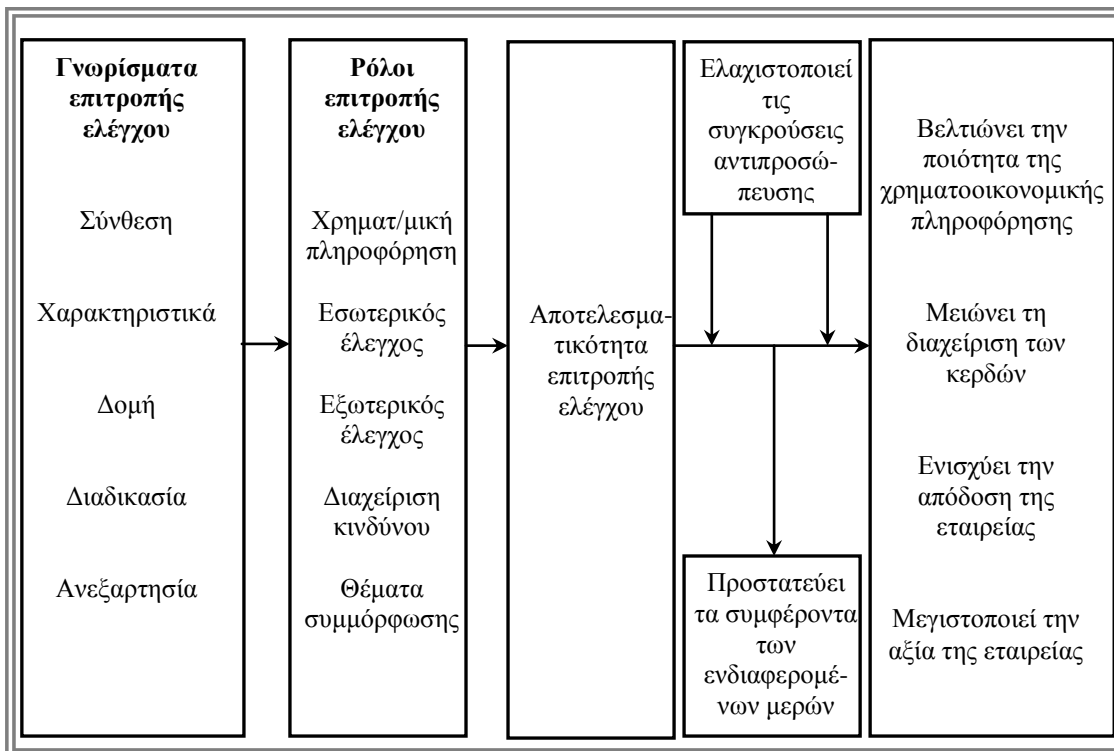
Η [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\)](#), απαιτεί³⁰ η σύσταση της επιτροπής ελέγχου, να αποτελείται από τουλάχιστον τρεις συμβούλους (μέλη), οι οποίοι να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα. Άλλοι ερευνητές αναφέρουν ότι, επιτροπές ελέγχου «κανονικού» μεγέθους χαρακτηρίζονται αυτές που περιλαμβάνουν τρία με πέντε μέλη ([Carcello and Neal](#), 2000). Μία επιτροπή ελέγχου «μεγάλου μεγέθους», ανεξάρτητη και συγχρόνως πιο έμπειρη και πιο επιμελής, επιτυγχάνει και εκπληρώνει τα καθήκοντά της, με μεγαλύτερη επιτυχία ([Mohiuddin and Karbahari](#), 2010).

Τρία είναι τα χαρακτηριστικά των μελών της επιτροπής ελέγχου που κυρίως εξετάζονται από τους ερευνητές: α) η ανεξαρτησία των μελών που συμμετέχουν σε αυτήν, β) οι εξειδικευμένες γνώσεις χρηματοοικονομικών και λογιστικής που τα μέλη αυτά διαθέτουν ή είναι απαραίτητο να διαθέτουν και τέλος, γ) η συχνότητα των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου. Η ενεργητικότητα των μελών της, η συνεχής

³⁰ Εξαιρούνται οι μικρές επιχειρήσεις.

επαγρύπνησή τους, σε συνδυασμό με τα τρία χαρακτηριστικά που εξετάζουμε παρακάτω, χαρακτηρίζουν ως αποτελεσματική ή όχι την επιτροπή ελέγχου.

Σχήμα 6. Υπόδειγμα αποτελεσματικότητας επιτροπής ελέγχου

Πηγή: [Mohiuddin and Karbahari, \(2010, σελ.112\)](#).

3.2.4.1 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Τα ανεξάρτητα και ικανά διοικητικά συμβούλια, καθώς και οι επιτροπές³¹ ελέγχου, θεωρούνται σημαντικοί μηχανισμοί της εταιρικής διακυβέρνησης ([Chen et all, 2005](#)). Οι διευθυντές που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου πρέπει να προέρχονται, από τα μη-εκτελεστικά μέλη του συμβουλίου ([Cooper, 1993](#)). Τα ανεξάρτητα μέλη της επιτροπής είναι σαφώς πιο αντικειμενικά, όσο αφορά τις απόψεις που ενδείκνυται να διατυπώσουν, αλλά και τις αποφάσεις που κάθε φορά καλούνται να λάβουν. Η ύπαρξη

³¹ Σύμφωνα με την [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\) 1999](#), ανεξάρτητα χαρακτηρίζονται τα μέλη της επιτροπής ελέγχου όταν: α) δεν έχουν καμία εργασιακή σχέση, ούτε αυτά, αλλά ούτε και μέλη του στενού οικογενειακού τους περιβάλλοντος με την οικονομική οντότητα, β) δεν ήταν και δεν είναι μέτοχοι ή συνεργάτες με οποιοδήποτε τρόπο με την οικονομική οντότητα και γ) δεν λαμβάνουν καμία οικονομική αποζημίωση ή ενίσχυση από την οικονομική οντότητα, τόσο για την εργασία που επιτελούν, όσο και για οποιαδήποτε άλλο λόγο.

τόσο οικονομικών³², όσο και ψυχολογικών³³ δεσμών με τη διαχείριση, είναι πιθανόν να επηρεάσει την ικανότητά τους, να υποβάλλουν ερωτήσεις στη διοίκηση και να ελέγξουν γενικότερα το έργο της (Carcello and Neal, 2003). Λειτουργούν οπότε, ως τροχοπέδη στο δρόμο προς την ανεξαρτησία.

Τα ανεξάρτητα, μη-εκτελεστικά μέλη, που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, ενδιαφέρονται περισσότερο για τη φήμη που τους ακολουθεί (Abbott et al, 2003). Επιλέγουν να είναι και να παραμένουν ανεξάρτητα από τη διαχείριση και από τυχόν «χειρισμούς» των οικονομικών αποτελεσμάτων (Mohiuddin and Karbahari, 2010). Με κανένα τρόπο δεν επιθυμούν την αμαύρωση της φήμης τους, ιδιαίτερα στην περίπτωση που αυτή είναι αποτέλεσμα μεγάλης, φιλότιμης και μακρόχρονης προσπάθειας στα εργασιακά δρώμενα. Δεν έχουν καμία δέσμευση, συναισθηματική ή οικονομική, έτσι ώστε να λειτουργήσουν με γνώμονα το προσωπικό τους συμφέρον.

Ταυτόχρονα, η χρήση καλύτερης ελεγκτικής εταιρείας και επομένως ο έλεγχος με υψηλά στάνταρ και ποιοτικά χαρακτηριστικά, έχει συνδεθεί με την ανεξαρτησία των μελών του διοικητικού συμβουλίου, αλλά κυρίως με το βαθμό ανεξαρτησίας των μελών της επιτροπής ελέγχου (Chen et al, 2005).

Εν κατακλείδι, επιτροπές ελέγχου που αποτελούνται από ανεξάρτητα μέλη, εμφανίζονται ότι αξιολογούν πιο αντικειμενικά το έργο των ατόμων που ασκούν την «Διοικητική Λογιστική» και δεν έχουν κανένα ενδιασμό να εκφράσουν γνώμη αρνητική, για τα τεκταινόμενα στην οικονομική μονάδα, εάν αυτό πρεσβεύουν. Επιπλέον, ο ρόλος και το έργο, τόσο του εξωτερικού ελεγκτή, όσο και του εσωτερικού ελεγκτή περιφρουρούνται σε μεγαλύτερο βαθμό, στην περίπτωση όπου η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, εμφανίζεται και είναι υψηλή.

3.2.4.2 ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΜΕΛΩΝ

Οι Dhaliwal, Naiker and Navissi (2006), αναφέρουν ότι, η σύσταση των επιτροπών ελέγχου, με μέλη που θεωρούνται «ειδικοί» στα χρηματοοικονομικά ζητήματα, είναι σημαντική για την αποτελεσματικότητά τους, ιδιαίτερα όσο αφορά την παρακολούθηση της διαδικασίας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Ωστόσο, υποστηρίζουν ότι, η ερμηνεία του όρου «ειδικοί σε θέματα χρηματοοικονομικής» είναι παρεξηγημένη. Θεωρούν, ότι, ο όρος είναι πολύ ευρύς και περιλαμβάνει δεξιότητες που δεν είναι

³² Οικονομική με τη μορφή οποιασδήποτε αποζημίωσης από μέρους της εταιρείας.

³³ Η ύπαρξη συγγενικών δεσμών.

απαραίτητες να διαθέτουν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, ούτως ώστε να λειτουργήσουν αποτελεσματικά. Διαχωρίζουν τρεις τύπους εξειδίκευσης στα οικονομικά: α) λογιστική, β) χρηματοοικονομικά και γ) εποπτική εμπειρία και τους εξετάζουν σε σχέση με την ποιότητα των δεδουλευμένων. Εν συντομία, παρουσιάζεται μία σημαντική θετική σχέση μεταξύ της συμμετοχής μελών στην επιτροπή ελέγχου που διαθέτουν λογιστική «εμπειρογνωμοσύνη» και της ποιότητας των δεδουλευμένων, ενώ δεν παρουσιάζεται σημαντική σχέση μεταξύ των άλλων τύπων «ειδίκευσης» και της ποιότητας αυτών.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι [Kelly and Dimovski \(2007\)](#), διεξάγουν μία έρευνα σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα και τις δεξιότητες στη λογιστική, που διαθέτουν τα μέλη των επιτροπών ελέγχου, των 200 μεγαλύτερων εταιρειών της Αυστραλίας. Τα στοιχεία που χρησιμοποίησαν, αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων connect 4 annual reports και αναφέρονται στο έτος 2004. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία, παρουσιάζεται σημαντική ανεπάρκεια λογιστικών προσόντων³⁴, των μελών που συμμετέχουν στις επιτροπές ελέγχου. Οι συγγραφείς υπερασπίζονται την άποψη ότι, αυτά τα μέλη είναι απαραίτητο να είναι γνώστες της λογιστικής, έτσι ώστε να έχουν ανεπτυγμένη αντίληψη επί των οικονομικών ζητημάτων, οπότε και να επιτελούν καλύτερα το ρόλο για τον οποίο έχουν επιλεγεί. Επιπλέον, οι ερευνητές αναφέρουν ότι, τα προγράμματα σπουδών Πανεπιστημιακών τμημάτων, που πραγματεύονται γενικότερα με τα θέματα της διοίκησης επιχειρήσεων και του εμπορίου, απαιτείται να ενσωματώσουν γνωστικά αντικείμενα σχετικά με θέματα που αφορούν την επιτροπή ελέγχου, στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης. Οι πτυχιούχοι αυτών των τμημάτων, θα έχουν αντικειμενικά, λόγω γνώσεων, τη δυνατότητα και θα είναι σε θέση να συμμετέχουν στις επιτροπές ελέγχου των εταιρειών. Με αυτόν τον τρόπο, θα βοηθήσουν γενικότερα στη βελτίωση, τόσο του ρόλου, όσο και της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης.

Οι [Abbott, Parker, and Peters \(2004\)](#), διατυπώνουν την άποψη ότι, τουλάχιστον ένα από τα μέλη της επιτροπής απαιτείται να έχει εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία στη λογιστική. Είναι λογικό, τα μέλη της επιτροπής ελέγχου στην περίπτωση που δεν διαθέτουν εμπειρία και γνώσεις οικονομικών, χρηματοοικονομικών και λογιστικής, να εμφανίσουν αδυναμία στην έκφραση τεκμηριωμένης άποψης, σχετικά με οικονομικά, χρηματοοικονομικά και λογιστικά ζητήματα που απασχολούν την οικονομική μονάδα

³⁴ Δηλαδή, γνώσεις αλλά και εμπειρία στη λογιστική.

και ουσιαστικά να παρουσιάσουν αδυναμία άσκησης των καθηκόντων τους. Κάτω από αυτό το πρίσμα, εάν η επιτροπή ελέγχου συστήνεται με μέλη ανεπαρκή, από την άποψη των γνώσεων και της εμπειρίας, πιθανότερο είναι οι επιχειρήσεις να μην εντοπίσουν ανεπάρκειες και αδυναμίες, που τυχόν παρουσιάζουν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζουν (Zhang et al, 2007). Αντιθέτως, εάν η επιτροπή ελέγχου αποτελείται από μέλη που διαθέτουν γνώσεις, αλλά και εμπειρία επί χρηματοοικονομικών και λογιστικών θεμάτων, είναι αναμενόμενο να έχουν την αντικειμενική δυνατότητα να εκτιμήσουν καλύτερα τυχόν επιχειρηματικούς, ελεγκτικούς ή άλλους κινδύνους που απειλούν την οικονομική οντότητα.

Έχει αναφερθεί ότι, ο βαθμός αξιοπιστίας των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων είναι υψηλότερος, εάν και εφόσον, στην επιτροπή ελέγχου της εταιρείας συμμετέχουν περισσότερα μέλη τα οποία έχουν γνώσεις, προσόντα και εμπειρία στα λογιστικά και χρηματοοικονομικά ζητήματα (Kelly and Dimovski, 2007; DeZoort and Salterio, 2001). Τα μέλη αυτά έχουν ανεπτυγμένη την οικονομική αντίληψη που είναι απαραίτητη, έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στο ρόλο τους. Επιπροσθέτως, επιτροπή που αποτελείται από κατάλληλα μέλη είναι ευκολότερο να κατανοήσει και να συμφωνήσει με τους κινδύνους που θα αποκαλύψει ο εξωτερικός ελεγκτής, αλλά συγχρόνως διαθέτει τη δυνατότητα να βοηθήσει και να συνδράμει αποτελεσματικά καθ' όλη την διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας.

Η γνώση και η πείρα που διαθέτουν οι εσωτερικοί, αλλά και οι εξωτερικοί ελεγκτές, θα μπορούσε να ενισχύσει γενικότερα την εμπειρία των μελών της επιτροπής ελέγχου και ιδιαίτερα να ενισχύσει το επίπεδο υποστήριξης, ενθάρρυνσης και άνεσης που τα ανεξάρτητα μέλη της επιτροπής ελέγχου επιζητούν, αλλά και απαραίτητα πρέπει να διαθέτουν (Sarens et al, 2009).

Συμπερασματικά, επιτροπές ελέγχου, των οποίων τα μέλη είναι κάτοχοι εξειδικευμένων λογιστικών γνώσεων (για μέρος της ερευνητικής κοινότητας) αλλά και χρηματοοικονομικών γνώσεων, είναι σε θέση να επεξεργαστούν και να αναλύσουν σαφώς καλύτερα, τα σύνθετα οικονομικά ζητήματα που προκύπτουν κατά τη λειτουργία της οικονομικής οντότητας και συγχρόνως έχουν αντικειμενικά τη δυνατότητα να προτείνουν λύσεις για αυτά, αλλά και να προσδιορίσουν νέες δομές, όπου και σε όποιο τομέα αυτό κρίνεται απαραίτητο. Η αποτελεσματική λειτουργία της

επιτροπής ελέγχου, συνδέεται άμεσα με τις γνώσεις και την εμπειρία που διαθέτουν τα μέλη της (DeZoort and Salterio, 2001).

3.2.4.3 ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΝ

Ο Cooper (1993), αναφέρει ότι, σε πολλές περιπτώσεις, οι επιτροπές ελέγχου επικεντρώνονται μόνο σε θέματα που αφορούν τον εξωτερικό έλεγχο και δεν συνεδριάζουν σε τακτική βάση. Η συχνότητα των συνεδριάσεων των μελών της επιτροπής ελέγχου, χαρακτηρίζεται ως σημαντικός παράγοντας, τόσο για την επιμέλεια των μελών της, όσο και για την αποτελεσματικότητά της (Abbott et al, 2003). Συνδέεται έμμεσα με τον προληπτικό ρόλο, που καλείται να διαδραματίσει ο εσωτερικός έλεγχος. Η επιτροπή που συνεδριάζει ανά τακτά χρονικά διαστήματα, έχει τη δυνατότητα συχνότερης συνεργασίας με τα μέλη της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι, η επιτροπή ελέγχου έχει έγκαιρη και άμεση ενημέρωση για τυχόν κρίσιμα λογιστικά, χρηματοοικονομικά και διαχειριστικά ζητήματα, που πιθανόν προκύπτουν και επιζητούν λύση. Αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελεγκτή, είναι η άμεση, αλλά και αποτελεσματικότερη επίλυση των διαφόρων οικονομικών και μη θεμάτων, χωρίς το βάρος που ασκεί η «πίεση» του χρόνου. Θέματα που αντιμετωπίζονται προληπτικά και έγκαιρα και όχι στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης, σίγουρα δεν λύνονται κάτω από το πρίσμα του συμβιβασμού, λόγω της πίεσης χρόνου.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι Goodwin - Stewart and Kent (2006), αναφέρουν ότι, όταν η ανεξαρτησία των μελών της επιτροπής ελέγχου, αλλά και η συχνότητα που αυτή η επιτροπή συνεδριάζει εμφανίζονται σε χαμηλά επίπεδα, τότε συνδέονται με υψηλές αμοιβές εξωτερικών ελεγκτών (υψηλό κόστος εξωτερικού ελέγχου). Μία επιτροπή ελέγχου όταν στελεχώνεται με μέλη ανεξάρτητα, αλλά και συνεδριάζει ανά τακτά χρονικά διαστήματα, έχει καλύτερη επικοινωνία και επαφή με τους ελεγκτές που διενεργούν τον εσωτερικό αλλά και τον εξωτερικό έλεγχο. Ενημερώνεται, προλαμβάνει και προτείνει λύσεις επί των θεμάτων που απασχολούν την εταιρεία, πολύ πιο άμεσα και έγκαιρα, πριν να διεξαχθεί ο εξωτερικός έλεγχος, αλλά και συνεργάζεται αποτελεσματικότερα με τον εξωτερικό ελεγκτή. Από την άλλη μεριά, ο εξωτερικός ελεγκτής, για να διεξάγει τον κατασταλτικό εξωτερικό έλεγχο, επιλέγει μικρότερο δείγμα ελέγχου σε εταιρείες που οι διάφορες μορφές ελεγκτικού κινδύνου είναι πιθανόν

να μην αντιμετωπισθούν, λόγω των αντικειμενικών και αξιόπιστων διαδικασιών, που ο εσωτερικός έλεγχος με τη συνδρομή της επιτροπής ελέγχου επέβαλλαν, νωρίτερα.

Τελικά, μία επιτροπή ελέγχου η οποία δεν συνεδριάζει ανά τακτά χρονικά διαστήματα, δεν είναι αποτελεσματική, γιατί απλά δεν είναι «παρών». Είναι ποτέ δυνατόν σοβαρά οικονομικά, διοικητικά και διαχειριστικά ζητήματα να συζητούνται και να λύνονται «εξ αποστάσεως»; Η επιτροπή ελέγχου της οποίας τα μέλη συνεδριάζουν συχνότερα έχει τη δυνατότητα να ενημερώνεται, να διαπιστώνει, να προτείνει, να ελέγχει και να επιλύει έγκαιρα και άμεσα, θέματα τα οποία απασχολούν την οικονομική οντότητα. Η συνεργασία της, τόσο με τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο της εταιρείας, όσο και με τη διοίκηση και διαχείριση αυτής, είναι πιο άμεση και αποτελεσματική.

3.2.5 ΕΥΘΥΝΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Σε άρθρο τους, οι [DeZoort, Hermanson and Houston](#) (2002), διατυπώνουν ότι, οι επιτροπές ελέγχου θα πρέπει να φέρουν μέρος της ευθύνης όσο αφορά τα εταιρικά σκάνδαλα που δημοσιοποιήθηκαν. Τα ευρήματα της έρευνας τους που διεξήχθη με τη βοήθεια αποστολής ερωτηματολογίων, σε τουλάχιστον 1200 τυχαία μέλη που συμμετείχαν σε επιτροπές ελέγχου των Η.Π.Α., οδήγησαν στα κάτωθι συμπεράσματα: α) οι ελεγκτές συζητούσαν με τις επιτροπές ελέγχου, σημαντικά ελεγκτικά θέματα που προέκυπταν από τον έλεγχο, σε ποσοστό μικρότερο³⁵ από τα 2/3 των ελέγχων που διεξήγαγαν, β) πάνω από τα μισά μέλη των επιτροπών ελέγχου δήλωναν ότι διαθέτουν χρηματοοικονομική εμπειρία και γ) όταν ζητήθηκε από τα μέλη των επιτροπών ελέγχου να αυτό-αξιολογήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, φάνηκε ότι ο τομέας γνωστικού αντικειμένου στον οποίο ουσιαστικά αντιμετώπιζαν πρόβλημα³⁶, ήταν αυτός του λογιστικού ελέγχου.

Η σύσταση και η παρουσία της επιτροπής ελέγχου, δεν εγγυάται αυτόματα και την ορθή διακυβέρνηση. Τα μέλη της επιτάσσεται να είναι ανεξάρτητα, αλλά και ενεργά ([Chen et al](#), 2005). Η αποτελεσματικότητά της, είναι πιθανό να βρίσκεται σε συνάρτηση με την επιμέλεια που εμφανίζουν τα μέλη της και την εμμονή που αυτά παρουσιάζουν, όσο αφορά την «ορθή» εκτέλεση των καθηκόντων τους ([Abbott et al](#), 2004). Η σύνθεση των μελών τα οποία αποτελούν την επιτροπή ελέγχου είναι το

³⁵ Το ποσοστό αυτό εμφανίζεται μικρότερο, σε ελέγχους μικρών εταιρειών.

³⁶ Παρουσίαζε χαμηλότερη βαθμολογία.

«κλειδί», προκειμένου για την αποτελεσματικότητα του ρυθμιστικού ρόλου που αυτή καλείται να διατελέσει.

Μία αποτελεσματική επιτροπή ελέγχου, ενισχύει την ικανότητα του διοικητικού συμβουλίου. Το συμβούλιο μέσω αυτής, λαμβάνει τις αναγκαίες και αντικειμενικές πληροφορίες, που είναι απαραίτητες ώστε να ασκεί ορθότερα τα καθήκοντά του, να παρακολουθεί τις επιδόσεις της διαχείρισης και να αναπτύσσει τους εταιρικούς στόχους (Vinten and Lee, 1993).

Ο Schneider (2010), επισημαίνει ότι, τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, αλλά και οι εσωτερικοί ελεγκτές απαιτείται να κατανοήσουν καλύτερα το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν, στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης. Ιδιαίτερα αναφέρει για τις επιτροπές ελέγχου ότι, είναι απαραίτητο να βελτιώσουν την εποπτική αρμοδιότητα που έχουν αναλάβει, κυρίως, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο.

Η παράληψη από μέρους των μελών της επιτροπής, να εκπληρώσουν επαρκώς τις ευθύνες και τα καθήκοντά τους, λόγω ηθελημένων ή μη, παραλήψεων, έχει ως επακόλουθο η επιτροπή ελέγχου να μην έχει τη δυνατότητα επίλυσης τυχόν διαφορών που προκύπτουν κατά τη διάρκεια του ελέγχου, αλλά και στην περίπτωση αποτυχίας αυτού. Ακολούθως, ως συνέπεια, επέρχεται η απώλεια της «καλής» φήμης των μελών που στελεχώνουν τη συγκεκριμένη επιτροπή ελέγχου (Abbott et al, 2003).

Έχουν υπάρξει σημαντικές αλλαγές σε διεθνές επίπεδο, όσο αφορά τόσο την έννοια, το πλαίσιο, όσο και τη δομή λειτουργίας της επιτροπής ελέγχου, ούτως ώστε με την πάροδο του χρόνου να υπάρξει εντέλει ο βέλτιστος βαθμός εναρμόνισης με την καλύτερη πρακτική (Turley and Zaman, 2004).

3.2.6 ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Ο Beasley (1996), αναφέρει ότι, η συχνότητα εμφάνισης της οικονομικής απάτης σχετίζεται αρνητικά με την ανεξαρτησία των μελών που συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο. Όσο τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, παρουσιάζονται και είναι ανεξάρτητα, τόσο φαινόμενα απάτης απομακρύνονται. Η έλλειψη ανεξαρτησίας, είναι πιθανόν να οδηγήσει σε αποφάσεις που βλάπτουν τα συμφέροντα των επενδυτών. Ο διορισμός μη-εκτελεστικών μελών στο διοικητικό συμβούλιο, παρέχει τη δυνατότητα μεγαλύτερης ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας του συμβουλίου. Ωστόσο, η συμμετοχή ανεξάρτητων διευθυντών - μελών, δεν έχει ως απώτερο σκοπό να

υποκαταστήσει την επιρροή και τις δεξιότητες των εκτελεστικών διευθυντών. Έχει όμως τη δυναμική να εξισορροπήσει τις απόψεις, τους φόβους, αλλά και τις φιλοδοξίες που αναπτύσσονται σε ένα επιχειρησιακό περιβάλλον.

Ρόλος της επιτροπής ελέγχου είναι η παροχή οποιασδήποτε μορφής βοήθειας, προς τα μη-εκτελεστικά μέλη του συμβουλίου, προκειμένου αυτά να είναι σε θέση να κατανοήσουν καλύτερα τη δομή και τους στόχους της εταιρείας, ώστε τελικά να αποφασίζουν ορθότερα (Vinten and Lee, 1993). Οι ανεξάρτητοι διευθυντές εκφράζουν την άποψή τους, με μεγαλύτερο βαθμό αμεροληψίας και αντικειμενικότητας. Επιπλέον, οι διευθυντές του συμβουλίου απαιτούν τη διασφάλιση ότι, η εταιρική κατάσταση αντανακλάται αντικειμενικά στη διαδικασία προετοιμασίας των οικονομικών καταστάσεων.

Οι Carcello, Hermanson, Neal and Riley (2002), εξέτασαν τη σχέση τριών χαρακτηριστικών των μελών του Δ.Σ. σε σχέση με τις αμοιβές μεγάλων και έγκυρων ελεγκτικών εταιρειών (Big-6). Πιο συγκεκριμένα εξέτασαν, εάν χαρακτηριστικά όπως: η ανεξαρτησία, η επιμέλεια, αλλά και η τεχνογνωσία (πείρα και γνώσεις) που διαθέτουν οι συμμετέχοντες διευθυντές στο διοικητικό συμβούλιο, αντανακλούν στις αμοιβές των εξωτερικών ελεγκτών. Κατέληξαν εν συντομία στα εξής: προκειμένου να προστατεύσουν τη φήμη τους, τα συμφέροντα των μετόχων, αλλά και να αποφύγουν τυχόν νομικές ευθύνες τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, που κατέχουν τα παραπάνω αναφερόμενα χαρακτηριστικά, απαιτούν υψηλότερη ποιότητα ελεγκτικών διαδικασιών. Οπότε ουσιαστικά, υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της ανεξαρτησίας, της επιμέλειας, της τεχνογνωσίας που διαθέτουν τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και της ποιότητας της ελεγκτικής διαδικασίας και τελικά των αμοιβών των εξωτερικών ελεγκτών. Παρατηρείται ότι, το κόστος του ελέγχου, οι αμοιβές των ελεγκτών, αυξάνονται.

Ο υποχρεωτικός έλεγχος που διενεργείται από εξωτερικούς ελεγκτές δεν απαλλάσσει τους διευθυντές³⁷ του συμβουλίου από τις ευθύνες τους (Vinten and Lee, 1993). Ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου είναι διαμεσολαβητικός, όσο αφορά την επικοινωνία του εξωτερικού ελεγκτή και του διοικητικού συμβουλίου. Η επιτροπή βοηθά τους διευθυντές να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους, τις αρμοδιότητές τους, τις νομικές

³⁷ Οι διευθυντές έχουν επίσης την ευθύνη να διατηρήσουν τα κατάλληλα λογιστικά αρχεία. Εξαιτίας αυτού του λόγου, ο έλεγχος στην οργάνωση των συστημάτων λογιστικής παρακολούθησης είναι απαραίτητο να υφίστανται (Vinten and Lee, 1993).

ευθύνες τους, αλλά και να γίνουν πιο υπεύθυνοι χωρίς να υπερβαίνουν τα όρια των αρμοδιοτήτων τους (Cooper, 1993).

Ωστόσο, χωρίς την υποστήριξη του διοικητικού συμβουλίου, η επιτροπή ελέγχου δεν έχει τη δύναμη να ενδιαφερθεί, αλλά και να ενημερωθεί από τη διαχείριση, για τυχόν επίμαχες αναφορές ή και θέματα ελέγχου που ήρθαν στην επιφάνεια και έχουν άμεσες ή έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις για την πορεία της επιχείρησης (Cohen, 2011).

Λόγω του σημαντικού αλλά και του αμφίδρομου ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν, συχνά οι επιτροπές ελέγχου αποτελούν αντικείμενο έρευνας, ιδιαιτέρως για τη σχέση που έχουν αναπτύξει, τόσο με τη διοίκηση, όσο και με τους επενδυτές, αλλά και τους ελεγκτές.

Εντέλει, η επιτροπή ελέγχου ως όργανο, βοηθά το διοικητικό συμβούλιο στην άσκηση των καθηκόντων του. Τόσο τα ανεξάρτητα συμβούλια των διευθυντών, όσο και οι ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου συνιστούν σημαντικούς μηχανισμούς της εταιρικής διακυβέρνησης (Chen et al, 2005). Συγκεκριμένα, οι επιτροπές ελέγχου αποτελούν το δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ της διοίκησης, της διαχείρισης, του εσωτερικού, αλλά και του εξωτερικού ελέγχου (Chen et al, 2005).

3.2.7 ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ένας από τους ρόλους που καλείται να διαδραματίσει η επιτροπή ελέγχου είναι η επιτήρηση των δραστηριοτήτων της διαχείρισης (Mohiuddin and Karbahari, 2010). Λόγω του γεγονότος ότι γενικότερα, η επιτροπή ελέγχου δεν συνδέεται με τη διαχείριση της εταιρείας, βρίσκεται σε θέση να συνδράμει με αντικειμενικότερο τρόπο και να βοηθήσει το συμβούλιο να εκπληρώσει τα καθήκοντά του, παίρνοντας ορθότερες αποφάσεις (Vinten and Lee, 1993). Τα όρια μεταξύ της διαχείρισης και της επιτροπής ελέγχου είναι απαραίτητο να υφίστανται, να είναι σαφή και κατανοητά. Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου απαιτείται, να επικοινωνούν συχνά και ελεύθερα, με τη διοίκηση και επιπλέον να έχουν τη δυνατότητα αμφισβήτησης των ενεργειών της διαχείρισης, όπου αυτό επιτάσσεται (www.theIIA.org).

Ωστόσο, οι διευθυντές του διοικητικού συμβουλίου έχουν εξολοκλήρου την ευθύνη για τη διεξαγωγή ή όχι σωστών αποφάσεων (Vinten and Lee, 1993). Το διοικητικό συμβούλιο φέρει επιπλέον την ευθύνη της εποπτείας των ενεργειών της διαχείρισης (managers), όσο αφορά τις διαδικασίες που συντελούνται, προκειμένου για τη βέλτιστη

χρηματοοικονομική πληροφόρηση, η οποία βεβαίως και θα πρέπει να υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από τα μέλη της επιτροπής ελέγχου (Kelly and Dimovski, 2007).

Εν κατακλείδι, η επιτροπή ελέγχου εστιάζει στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ διευθυντών διοίκησης, διαχείρισης, εξωτερικών, αλλά και εσωτερικών ελεγκτών έτσι ώστε, να βελτιώσει την επικοινωνία την κατανόηση των αντίστοιχων ρόλων και προβλημάτων (Cooper, 1993). Μέσω αυτής, οι ενδο-εταιρικές σχέσεις γίνονται ουσιαστικότερες και εμφανίζεται βελτίωση στους όρους επικοινωνίας και συνεννόησης μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου και της διαχείρισης, καθώς και μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.

3.2.8 ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ένας από τους στόχους της επιτροπής ελέγχου είναι η βελτίωση της ποιότητας και της ακεραιότητας, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, καθώς και των λογιστικών συστημάτων (Cooper, 1993). Το ενδιαφέρον της επιτροπής ελέγχου σχετικά με την ποιότητα των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, αναφέρεται σε τρεις κυρίως τομείς. Θέλει να εξασφαλίσει: α) ότι οι δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου κατευθύνονται σε λειτουργίες οι οποίες εκτίθενται σε μεγάλο κίνδυνο, σε αυτό το πεδίο η συνεισφορά των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου είναι και η μεγαλύτερη, β) ότι υπάρχει ο απαιτούμενος συντονισμός και συνεργασία, μεταξύ των εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών, έτσι ώστε όλοι οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται η εταιρεία να ελέγχονται και τέλος, γ) ότι το κόστος για την επιχείρηση, αθροιστικά του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου, διατηρούνται στο κατώτερο δυνατό επίπεδο (Vinten and Lee, 1993).

Οι εταιρικές επιτροπές ελέγχου συχνά έχουν την κύρια ευθύνη να προσδιορίσουν, εάν ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός στην εργασία του. Προκειμένου να ασκήσουν τον εποπτικό ρόλο που έχουν επωμισθεί, αξιολογούν τόσο την ανεξαρτησία, όσο και την αποδοτικότητα των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου. Σε αυτά τα πλαίσια είναι απαραίτητο να γνωρίζουν: ποια κριτήρια αξιολόγησης θα χρησιμοποιήσουν, ποιες θα είναι οι πηγές των πληροφοριών τους, καθώς και ποια θα είναι η διαδικασία αξιολόγησης που θα ακολουθήσουν. Οι ελεγκτικές επιτροπές αξιολογούν τις επιδόσεις των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, έχοντας ως αρωγό

εσωτερικές³⁸ αλλά και εξωτερικές³⁹ πηγές πληροφόρησης (Schneider, 2010). Οι ώριμες ελεγκτικές επιτροπές είναι σε θέση να αντιληφθούν καλύτερα τα οφέλη του εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να δράττεται της ευκαιρίας να εκφράσει στην επιτροπή ελέγχου, τόσο το ρόλο, όσο και τη χρησιμότητα του εσωτερικού ελέγχου (Cooper, 1993).

Μία αποτελεσματική επιτροπή ελέγχου ενθαρρύνει και ενισχύει ταυτόχρονα το ρόλο των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου παρέχοντας του ανεξάρτητο, ενθαρρυντικό και υποστηρικτικό περιβάλλον και επιπλέον κάνοντας αναφορές στην αποτελεσματικότητα των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου (Karagiorgos et al, 2010). Έτσι αβίαστα ο εσωτερικός έλεγχος έχει τη δυνατότητα να επιτελέσει το έργο του, επιτυχέστερα.

Η επιτροπή ελέγχου έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου, επιβεβαιώνοντας κάθε φορά ότι, η διαχείριση έχει θεσπίσει και διατηρεί αντικειμενικές και αποτελεσματικές δομές εσωτερικού ελέγχου (Mohiuddin and Karbahari, 2010).

Η στενή σχέση που καλείται να αναπτύξει η επιτροπή ελέγχου με τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, εξαρτάται και επαφίεται κατά μεγάλο βαθμό από τον υπεύθυνο διοίκησης του εσωτερικού ελέγχου. Κινούμενος σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει ο εσωτερικός ελεγκτής να εκπαιδεύσει την επιτροπή ελέγχου. Τα μη-εκτελεστικά μέλη της επιτροπής ελέγχου, θα ανταποκριθούν και θα συνεργαστούν θετικά με ένα διευθυντή εσωτερικού ελέγχου, ο οποίος έχει θετική σκέψη και είναι ενθουσιώδης και ο οποίος συνεχώς αποδεικνύει ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ανταποκρίνεται στη στρατηγική και τους στόχους της εταιρείας (Cooper, 1993).

Όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, τόσο η ανεξαρτησία, όσο και η αποτελεσματικότητά του θα ενισχυθούν, όταν τα όργανα που τον ασκούν αναφέρονται απευθείας σε μία επιτροπή ελέγχου η οποία όμως δεν περιλαμβάνει ένα πρώην ή νυν μέλος που ανήκει ταυτόχρονα στη διοίκηση της εταιρείας (Abbott et al, 2004). Προκειμένου η σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και επιτροπής ελέγχου να θεσπιστεί και να καταστεί γόνιμη, από την πλευρά του εσωτερικού ελέγχου υπάρχουν τρεις θεμελιώδης

³⁸ Οι εσωτερικές πηγές μπορεί να περιλαμβάνουν: τα υψηλά στελέχη εταιρικής διαχείρισης ή ακόμη και τον επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου (Schneider, 2010).

³⁹ Εξωτερικές πηγές μπορεί να είναι: εσωτερικοί ελεγκτές από άλλες εταιρείες ή ακόμη εξωτερικές εταιρείες παροχής υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου (Schneider, 2010).

παράγοντες, που είναι απαραίτητο να υφίστανται και να προσεχθούν. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν την επαγγελματική ικανότητα, την εταιρική κουλτούρα, αλλά και τη θετική σκέψη. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αντιμετωπίσουν την ίδρυση και τη λειτουργία των επιτροπών ελέγχου, ως ευκαιρία για να βελτιώσουν τις υπηρεσίες τους προς τη διαχείριση. Ωστόσο, είναι απαραίτητο ο εσωτερικός έλεγχος να είναι ενεργός, ώστε να τελεφορήσουν τα θετικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τη λειτουργία του (Cooper, 1993).

Τελικά, η επιτροπή ελέγχου καλείται να διαδραματίσει βασικό ρόλο, όσο αφορά τη λειτουργία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των εταιρειών (Klein, 2003; Abbott et all, 2004). Η συνεργασία της επιτροπής, με το τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι υποχρεωτική και επιτάσσεται να είναι δεδομένη, προκειμένου για τη διασφάλιση του έργου τους, το οποίο θα οδηγήσει σε σωστή και υγιή διακυβέρνηση (Schneider, 2010).

3.2.9 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΩΣ «ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ» ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο Νόμος 3693/2008 και ιδιαίτερα το άρθρο 37 αυτού, συνδέει κατά κάποιο τρόπο, για πρώτη φορά, την έννοια της επιτροπής ελέγχου με τον εξωτερικό ελεγκτή. Πλέον, μετά από τη σύσταση της επιτροπής ελέγχου, αυτή εισηγείται προς τη γενική συνέλευση θέματα σχετικά με την επιλογή ελεγκτικής εταιρείας, ώστε να ορισθεί ο εξωτερικός ελεγκτής.

Αναπτύσσεται μία ιδιαίτερη σχέση μεταξύ των ελεγκτικών επιτροπών και του ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν οι εξωτερικοί ελεγκτές. Η επιτροπή ελέγχου ασχολείται με τα θέματα της ανάθεσης ελέγχου σε εξωτερικό ελεγκτή, της αμοιβής του, αλλά και της αξιολόγησης του έργου του. Κοινό σημείο των ρόλων τους είναι ότι, μοιράζονται κοινούς στόχους. Στόχος του εξωτερικού ελέγχου είναι η παροχή επαγγελματικής αμεροληψίας, η αναθεώρηση των οικονομικών καταστάσεων σε περίπτωση που επισημανθούν αρνητικά ευρήματα στον έλεγχο και η παροχή εγγύησης στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ως προς την ορθότητα των παρεχόμενων πληροφοριών που αυτές περιέχουν. Ωστόσο, βασικός στόχος και κυριότερη επιδίωξη, τόσο της επιτροπής ελέγχου, όσο και του εξωτερικού ελέγχου είναι, η ενίσχυση τελικά της εταιρικής υπευθυνότητας. Για να ενισχύσουν την

αποτελεσματικότητα του ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν, αναπτύσσουν μία αμφίδρομη σχέση συνεισφοράς (Vinten and Lee, 1993).

Η Ojo (2009), εξέτασε τους τρόπους μέσα από τους οποίους, τόσο ο εξωτερικός ελεγκτής, όσο και η επιτροπή ελέγχου συνεισφέρουν ως εργαλεία της εταιρικής διακυβέρνησης. Ο εξωτερικός ελεγκτής μέσα από μια κατάλληλη εφαρμογή των λογιστικών πολιτικών, θα μπορούσε να συμβάλλει στην αποφυγή «λογιστικών χειραγωγήσεων» και γενικότερα πρακτικών «δημιουργικής λογιστικής». Οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν τη δυνατότητα άσκησης επιρροής στις αποφάσεις της διοίκησης, μέσα από τα κίνητρα ανάληψης κινδύνου, με την προϋπόθεση μιας κατάλληλης εφαρμογής λογιστικών πολιτικών και ενός ενισχυμένου πλαισίου κανόνων. Παράλληλα, ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου δεν περιορίζεται μόνο στη συνεισφορά της, όσο αφορά τους αποτελεσματικότερους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, οι οποίοι υποστηρίζουν μια καλή εταιρική διακυβέρνηση, αλλά συγχρόνως διασφαλίζει την ορθή και αποτελεσματική σχέση μεταξύ ελεγκτών και διοίκησης. Η αδυναμία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, η ανεπάρκεια και οι αδυναμίες των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, αποτελούν απειλή για την ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών, αλλά συγχρόνως θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ανεξαρτησία και του εσωτερικού ελεγκτή. Αποτέλεσμα θα ήταν η παρουσίαση διαφωνιών σχετικά με τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και τις αρχές του εσωτερικού ελέγχου, μεταξύ εξωτερικών ελεγκτών και μελών της διοίκησης. Η ερευνήτρια προτείνει την επιβολή «ποινών» στους υπευθύνους διαχείρισης των εταιρειών (managers), οι οποίοι αψηφιστά υπερτιμούν ή υποτιμούν και γενικότερα παραποιούν λογιστικά μεγέθη και χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Μερικές από αυτές τις ποινές θα μπορούσαν να είναι η μείωση των ετήσιων αποζημιώσεων (bonus), αμοιβών, αλλά και των συντάξεων των διαχειριστών. Τελικά αναφέρει ότι, οι ευθύνες που απορρέουν από το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει ο εξωτερικός ελεγκτής, αλλά και ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου, αποτελούν συμπληρωματικούς μηχανισμούς της εταιρικής διακυβέρνησης και συνδράμουν στην επίτευξη των στόχων της. Τέλος, σημειώνει ότι, οι εξωτερικοί ελεγκτές εκτός από το ρόλο που διαδραματίζουν στην εταιρική διακυβέρνηση, μέσα από τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και των λογιστικών πολιτικών, σε αρκετούς τομείς συνεχίζουν να προσφέρουν λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη οικονομική οντότητα.

Προκειμένου να επιτύχουν την αποτελεσματικότητα του ελέγχου που διεξάγουν, οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι απαραίτητο, να διαθέτουν πλήρη ανεξαρτησία. Ωστόσο, οι εξωτερικοί ελεγκτές πλέον, δεν παρέχουν στις επιχειρήσεις μόνο ελεγκτικές υπηρεσίες. Παρέχουν και άλλου είδους υπηρεσίες όπως: συμβουλευτικές, υπηρεσίες σχετικά με τη φορολόγηση των εταιρειών, αλλά και υπηρεσίες σε θέματα οργάνωσης. Η ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών απειλείται από την πιθανότητα συνεργασίας με τη μορφή συμβουλευτικών υπηρεσιών στις εταιρείες. Στην περίπτωση που ο εξωτερικός ελεγκτής έχει προηγουμένως συμβουλευσει μία εταιρεία και τώρα καλείται να ελέγξει αυτά που ο ίδιος προηγουμένως έχει προτείνει, η ανεξαρτησία και η αμεροληψία της άποψης και της γνώμης του απειλείται. Κάτω από αυτό το γνώμονα, το επίπεδο της ανεξαρτησίας των εξωτερικών ελεγκτών, που προσφέρουν στις εταιρείες και υπηρεσίες μη-λογιστικού ελέγχου, εξετάζεται από τους ερευνητές. Εν συντομία αναφέρουμε ότι, οι [Colbert, Murray and Nieschwietz \(2008\)](#), ερεύνησαν τη σχέση μεταξύ ανεξαρτησίας εξωτερικών ελεγκτών και παροχής από αυτούς μη-ελεγκτικών υπηρεσιών. Χρησιμοποίησαν εξειδικευμένα ερωτηματολόγια και συμπέραναν ότι, οι φορολογικές υπηρεσίες που παρέχουν οι εξωτερικοί ελεγκτές και όχι οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ίσως έχουν αντίκτυπο στο βαθμό της ανεξαρτησίας που αυτοί είναι απαραίτητο να διαθέτουν.

Η παρουσία της επιτροπής ελέγχου κατά κάποιο τρόπο εγγυάται την ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών ([Vinten and Lee, 1993](#)). Μία ισχυρή επιτροπή ελέγχου μπορεί να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο, ενισχύοντας τις ισορροπίες σε περίπτωση συνεργασίας με τη μορφή συμβουλευτικών υπηρεσιών, ελεγκτή και ελεγχόμενης εταιρείας. Η επιτροπή ελέγχου έχει τη δυνατότητα να συμβουλευσει τη διαχείριση και επιπλέον να προειδοποιήσει τους εξωτερικούς ελεγκτές και να τους υπενθυμίσει τις ευθύνες τους, προκειμένου σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα να προστατέψει την ακεραιότητα, αλλά και την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ([Vinten and Lee, 1993](#)).

Οι υψηλότερες αμοιβές για εξωτερικό έλεγχο έχουν συνδεθεί άρρηκτα με τη διάρκεια διεξαγωγής του ελέγχου, αλλά και την ποιότητά του ([Goodwin - Stewart and Kent, 2006](#)). Επιπλέον, η παρουσία της επιτροπής ελέγχου, συνδέεται με υψηλότερες αμοιβές εξωτερικού ελέγχου ([Zaman et al, 2011](#)). Πιθανόν το γεγονός αυτό να οφείλεται στο ότι, η φυσική υπόσταση, αλλά και η λειτουργία της επιτροπής ελέγχου οδηγεί σε αυξημένη ζήτηση για ελεγκτικές υπηρεσίες, καθότι μέσα από αυτές τα μέλη της προσπαθούν να εξασφαλίσουν και να διασφαλίσουν υψηλή «ποιότητα», καθ' όλη τη

διαδικασία και διάρκεια του ελέγχου. Η επιτροπή έχει τη δυνατότητα να απαιτήσει διενέργεια ελέγχου μεγαλύτερης έκτασης⁴⁰ και επομένως να επιτύχει μεγαλύτερο επίπεδο κάλυψης, όσο αφορά τους κινδύνους που καλείται να αντιμετωπίσει (Abbott et all, 2003). Τελικά, η απαίτησή της για ποιοτικότερο εξωτερικό έλεγχο, οδηγεί και σε υψηλότερες αμοιβές του εξωτερικού ελεγκτή. Υφίστανται, επομένως, μία σχέση μεταξύ του ύψους των αμοιβών του εξωτερικού ελέγχου και της παρουσίας της επιτροπής ελέγχου (Goodwin Stewart and Kent, 2006).

Ωστόσο, οι αμοιβές των ελεγκτών για μη-λογιστικούς ελέγχους, αλλά για παροχή άλλου είδους υπηρεσιών (π.χ. συμβουλευτικών) προς τις εταιρείες, συνδέονται αρνητικά, τόσο με τις γνώσεις και την πείρα που διαθέτουν τα μέλη της σε οικονομικά θέματα, όσο και με την ανεξαρτησία της επιτροπής (Zaman et all, 2011).

3.2.10 ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο, όσο αφορά τον εξωτερικό έλεγχο, σε σχέση με τη διασφάλιση της ακεραιότητας των οικονομικών καταστάσεων της επιχειρηματικής οντότητας (Klein, 2003; Abbott et all, 2004). Ερευνητές αναφέρουν ότι, ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου ως ρυθμιστή, προκειμένου για τη βελτίωση των οικονομικών καταστάσεων, αναφέρεται από πολύ νωρίς σε σημαντικές εκθέσεις ανά τον κόσμο όπως: στην Cadbury Committee (Μ. Βρετανία, 1992), στην Treadway Commission (Η.Π.Α., 1987), στην MacDonald Commission (Καναδάς, 1987), αλλά και στο Ramsay Report (Αυστραλία, 2001).

Μέχρι πρότινος, στην επιλογή της ελεγκτικής εταιρείας, εμπλεκόταν άμεσα ή έμμεσα το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας. Πλέον, με την αρμοδιότητα αυτή επιβαρύνεται άμεσα, η επιτροπή ελέγχου. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ελέγχου, το μέγεθός του, καθώς και η σωστή εφαρμογή των κανόνων της λογιστικής, σχετίζονται με το μέγεθος της ελεγκτικής εταιρείας στην οποία ανήκει ο ελεγκτής που διενεργεί τον εξωτερικό έλεγχο (Kirkos et all, 2010; Tsalavoutas and Evans, 2010). Επίσης, η μακροχρόνια θητεία⁴¹ του εξωτερικού ελεγκτή, προσδιορίζει την πείρα που αυτός διαθέτει και

⁴⁰ Μεγάλο ποσοτικά έλεγχο, βελτιωμένο πεδίο εφαρμογής του ελέγχου που παρέχεται από τον εξωτερικό ελεγκτή.

⁴¹ Η θητεία του ελεγκτή μετρείται με τα χρόνια που ο ελεγκτής παρέχει τις υπηρεσίες του στην ελεγκτική εταιρεία στην οποία ανήκει (Ho Young L., 2003).

συνδέεται με λιγότερη ευχέρεια λογιστικής «χειραγώγησης» των οικονομικών καταστάσεων. Ωστόσο, η ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου, εξαρτάται με το κατά πόσο ο έλεγχος αυτός επιτυγχάνει, είναι σε θέση να ανακαλύψει, να διαπιστώσει, να εξακριβώσει και τελικά να αναφέρει τυχόν λάθη, παραλείψεις και ανεπάρκειες που παρουσιάζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Η πείρα στις ελεγκτικές διαδικασίες, απεικονίζεται στην υψηλότερη ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων (Ho Young, 2003).

Η έννοια επομένως της «καλής» ελεγκτικής εταιρείας είναι συνώνυμη με την υψηλή ποιότητα του ελέγχου, που τα μέλη της διενεργούν. Οι ερευνητές απέδειξαν ότι η επιλογή αυτή, εξαρτάται από τη σύνθεση των μελών της επιτροπής ελέγχου, με το κατά πόσο τα μέλη της είναι ενεργά αλλά και ανεξάρτητα (Chen et all, 2005). Λόγω της «καλής» επικοινωνίας που είναι απαραίτητο να έχει αναπτύξει η επιτροπή ελέγχου με τη διοίκηση, της δίνεται η δυνατότητα να συνεργαστεί μαζί της στη διαδικασία επιλογής ελεγκτικής εταιρείας, η οποία διαθέτει περισσότερη πείρα και μεγαλύτερη φήμη στην αγορά (Abbott et all, 2003).

Κατά τον έλεγχο και την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, οι εξωτερικοί ελεγκτές αναλαμβάνουν την ευθύνη εντοπισμού και διόρθωσης των αποτελεσμάτων ή αμελειών της διαχείρισης. Οι ενεργές και αποτελεσματικές επιτροπές ελέγχου είναι επιμελέστερες και επομένως απαιτούν και υψηλότερης ποιότητας ελέγχων, ούτως ώστε να προστατεύσουν τις απώλειες σε οικονομικό επίπεδο, αλλά και τη φήμη των μελών τους (Zaman et all, 2011). Ένας από τους στόχους της επιτροπής ελέγχου είναι η ποιότητα και ακεραιότητα των οικονομικών πληροφοριών που κοινοποιούνται (Cooper, 1993). Καλείται να επανεξετάσει τις οικονομικές καταστάσεις, για να εξασφαλίσει την αντικειμενικότητα, ακρίβεια και αξιοπιστία τους, αλλά συγχρόνως να διαγνώσει τυχόν λάθη στις λογιστικές πολιτικές που εφαρμόζονται και να τις επαναπροσδιορίσει (Mohiuddin and Karbahari, 2010).

Ο βαθμός ανεξαρτησίας των επιτροπών ελέγχου σχετίζεται με το βαθμό ποιότητας που εμφανίζουν οι οικονομικές καταστάσεις (Carcello and Neal, 2000). Μία αποτελεσματική ελεγκτική επιτροπή ενισχύει κατά μεγάλο βαθμό την αξιοπιστία αυτών. Διασφαλίζει ότι, οι εργασίες του ελέγχου πραγματοποιήθηκαν με εύλογο και σωστό τρόπο, σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και τους κανόνες δεοντολογίας. Επίσης διασφαλίζει ότι, το πεδίο εφαρμογής του ελέγχου ήταν το

απαιτούμενο και επαρκές, προκειμένου για αξιόπιστο αποτέλεσμα. Οι ανεξάρτητες επιτροπές λογιστικού ελέγχου μπορούν και απαιτούν την αύξηση του πεδίου εφαρμογής του εξωτερικού ελέγχου (Abbott et all, 2003). Ο εξωτερικός ελεγκτής ο οποίος με οποιονδήποτε τρόπο δεν παρακωλύεται στην εκτέλεση του έργου του, αλλά αντιθέτως υποστηρίζεται και διευκολύνεται σε αυτό, μπορεί ευκολότερα να ανιχνεύσει τυχόν ανακρίβειες που παρουσιάζουν οι οικονομικές καταστάσεις. Με αυτόν τον τρόπο, η αύξηση της αποτελεσματικότητας του εξωτερικού ελέγχου, είναι γεγονός.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι DeZoort and Salterio (2001), υποστηρίζουν ότι, οι γνώσεις και οι δεξιότητες που είναι απαραίτητο να διαθέτουν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου είναι αυτές που τελικά εξασφαλίζουν και διασφαλίζουν την καλή ποιότητα, καθ'όλη τη διάρκεια των διαδικασιών της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Επιπροσθέτως, ένας σημαντικός τομέας στον οποίο οι επιτροπές ελέγχου μπορούν να διαδραματίσουν θετικό ρόλο, όσο αφορά γενικότερα τη διαδικασία ελέγχου, είναι η επίλυση διαφορών που τυχόν να προκύψουν κατά τη διάρκειά του, μεταξύ της διαχείρισης και του ελεγκτή (Turley and Zaman, 2004).

Τελικά, οι επιτροπές διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, όσο αφορά τη διαβεβαίωση της ποιότητας των οικονομικών εκθέσεων και της εταιρικής υπευθυνότητας, αλλά και ως σημαντικός μηχανισμός εταιρικής διακυβέρνησης (Zaman et all, 2011).

Ωστόσο, οι ερευνητές Holm and Birkholm - Laursen (2007), αναφέρουν ότι, οι επιχειρήσεις βραχυπρόθεσμα θα χάσουν το ενδιαφέρον τους, όσο αφορά την αξία των χρηματοοικονομικών αναφορών, ως μέσο πληροφόρησης των «stakeholders». Οι «stakeholders» πλέον, θα απαιτούν αναφορές σχετικά με την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης και της φερεγγυότητας των αναφορών εσωτερικού ελέγχου.

3.2.11 ΣΧΕΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ «ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ» ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

Οι ενεργές και ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου, συνδέονται με μειωμένη πιθανότητα εμφάνισης απάτης ή εμφάνισης ψευδούς και λαθεμένης διατύπωσης στις οικονομικές καταστάσεις (Abbott et all, 2000). Το φαινόμενο της απώλειας επενδυτών υψηλού οικονομικού προφίλ, λόγω της ύπαρξης και εμφάνισης των οικονομικών

αναμορφώσεων και επαναδιατυπώσεων είναι εμφανές την τελευταία δεκαετία ([Abbott at all](#), 2004).

Ο [Spathis](#) (2002), ήταν από τους πρωτοπόρους για τα Ελληνικά δεδομένα που ανέφερε ότι, το φαινόμενο της λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης⁴² των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα υπαρκτό και τεράστιο πρόβλημα με πολλές προσεγγίσεις και στον Ελλαδικό χώρο. Κάθε οικονομική οντότητα έχει ως κύριο στόχο της την ανάπτυξη και αποτελεσματικότητα της δραστηριότητάς της, η οποία συντελείται κυρίως μέσω της κερδοφορίας της. Η «χειραγώγηση» των κερδών (earnings management) ή γενικά η «διαχείριση» του αποτελέσματος στις οικονομικές καταστάσεις, συντελείται με τη χρησιμοποίηση τεχνασμάτων «δημιουργικής λογιστικής» από τη διοίκηση, διάφορα στελέχη αυτής, τη διαχείριση ή ακόμη από ομάδα διοικούντων σε συνεργασία πολλές φορές με ομάδα εργαζομένων. Η επιλογή των λογιστικών μεθόδων που θα οδηγήσουν στην «χειραγώγηση» των κερδών, εξαρτάται κάθε φορά από το στόχο που έχει θέσει η διοίκηση.

Έχει πλέον γίνει παραδεκτό, από μεγάλο μέρος της ερευνητικής κοινότητας ότι, υφίστανται αρνητική σχέση μεταξύ της ανεξαρτησίας των μελών της επιτροπής ελέγχου και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των μελών του συμβουλίου, σε αντιδιαστολή με τη «χειραγώγηση» των κερδών που ίσως οι εταιρείες εμφανίζουν στις οικονομικές τους καταστάσεις. Σύμφωνα με τον [Klein](#) (2002), υψηλό ποσοστό εξωτερικών διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου (άρα ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου), έχει συνδεθεί με χαμηλότερη διαχείριση των κερδών. Όσο αυξάνονται ανώμαλα τα earnings managements (εμφάνιση μη-κανονικών κερδών), τόσο μειώνεται η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου και η ανεξαρτησία του συμβουλίου. Το γεγονός αυτό από μόνο του καταδεικνύει ότι, η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου απεικονίζει κατά μεγάλο βαθμό και την ποιότητα της διακυβέρνησης. Η επιτροπή ελέγχου διασφαλίζει ότι, τόσο η εσωτερική, όσο και η εξωτερική πληροφόρηση είναι η κατάλληλη και ότι, οι διαδικασίες του εξωτερικού, αλλά και του εσωτερικού ελέγχου είναι αποτελεσματικές ([Cooper](#), 1993).

Εν κατακλείδι, εάν η ανεξαρτησία, η μόρφωση, η εμπειρία, η αντικειμενικότητα και η ηθική των μελών της επιτροπής ελέγχου και του διοικητικού συμβουλίου μίας εταιρείας είναι δεδομένα, αλλά και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που αυτή εφαρμόζει είναι

⁴² Παραποιώ, σημαίνει αλλοιώνω εσκεμμένα την αλήθεια, ώστε να εξαπατήσω. Νοθεία, παραχάραξη, πλαστογραφία. ([Μπαμπινιώτης](#), Λεξικό 2004).

δομημένα με σαφήνεια και αξιοπιστία, τότε από τις οικονομικές της καταστάσεις θα λείψουν παραποιήσεις και χρησιμοποίηση μεθόδων «δημιουργικής λογιστικής».

3.2.12 ΣΧΕΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (GOING CONCERN)

Οι [Carcello and Neal](#) (2000), εξετάζουν τη σχέση μεταξύ της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου και των εκθέσεων των ελεγκτών, σχετικά με θέματα συνέχισης δραστηριότητας των επιχειρήσεων (going concern). Παρατηρούν ότι, όσο το ποσοστό των εκτελεστικών διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου αυξάνεται, τόσο οι αρνητικές αναφορές των ελεγκτών σχετικά με τη συνέχιση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων, μειώνεται.

Ένας σημαντικός ρόλος των ελεγκτικών επιτροπών είναι η προστασία του ενδεχόμενου της αποχώρησης των εξωτερικών ελεγκτών, μετά την έκδοση δυσμενούς αναφοράς σε σχέση με τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της εταιρείας (going concern) ή δυσμενούς έκθεσης γενικότερα, για τα πεπραγμένα στην εταιρεία. Ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου με μεγαλύτερη εμπειρία σε θέματα διακυβέρνησης, θωρακίζουν την ελεγκτική διαδικασία, με τέτοιο τρόπο ώστε, να αποτρέπουν φαινόμενα «απόλυσης» και αντικατάστασης εξωτερικών ελεγκτών, μετά από τη διατύπωση από αυτούς αναφορών ή εκθέσεων με αρνητικό περιεχόμενο για τις εταιρείες ([Carcello and Neal, 2000, 2003](#)). Επιπροσθέτως, στην περίπτωση που η επιτροπή ελέγχου δεν είναι αποτελεσματική⁴³, έχει παρατηρηθεί ότι, οι εξωτερικοί ελεγκτές «απομακρύνονται» ευκολότερα, σε περίπτωση που εκφράσουν ή διατυπώσουν αρνητική άποψη, όσο αφορά τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των εταιρειών ([Lisic et al, 2011](#)).

⁴³ Χωρίς πείρα επί οικονομικών θεμάτων, χωρίς ανεξαρτησία, χωρίς γνώσεις θεμάτων διακυβέρνησης.

3.3 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.3.1 ΑΡΧΗ «ΟΛΩΝ» Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Η συγκέντρωση, ταξινόμηση, καταγραφή, επεξεργασία, παρακολούθηση και τελικά η παρουσίαση των οικονομικών γεγονότων, πραγματοποιείται μέσω της λογιστικής⁴⁴ επιστήμης. Σύμφωνα με τον Ιατρίδη⁴⁵ (2010):

«Λογιστικά γεγονότα καλούνται, τα οικονομικά γεγονότα που επηρεάζουν άμεσα τη χρηματοοικονομική κατάσταση της οικονομικής μονάδας, με τη μεταβολή των στοιχείων της λογιστικής ισότητας, δηλαδή του ενεργητικού, του παθητικού και της καθαρής θέσης».

Η παροχή όλων αυτών των στοιχείων γίνεται με τη βοήθεια της λογιστικής, τηρώντας και εφαρμόζοντας τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές⁴⁶ (Σακέλλης, 2009). Τα πληροφοριακά στοιχεία που παράγει η λογιστική χάνουν μεγάλο μέρος της αξίας τους εάν δεν μπορούν να καταστούν συγκρίσιμα, διαχρονικά μέσα στην οικονομική μονάδα, αλλά και έξω από αυτήν (Σακέλλης, 1993). Ο Συριόπουλος (2004- ,σελ.7) αναφέρει ότι:

«Η λειτουργία της λογιστικής είναι να προσφέρει ποσοτικοποιημένη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, παρακολουθώντας συστηματικά κάθε συναλλαγή, προκειμένου για τη λήψη οικονομικών και επιχειρηματικών αποφάσεων».

Ο επαγγελματίας που καλείται να εφαρμόσει τη «λογιστική», να είναι γνώστης των αρχών, κανόνων, διαδικασιών, νομοθετικών ρυθμίσεων που τη διέπουν, ονομάζεται λογιστής. Ωστόσο, όταν τα στοιχεία τα οποία έχει στη διάθεσή του είναι εσφαλμένα, αναληθή, ανακριβή ή ακόμη σε περίπτωση που με δική του ευθύνη, σε συνεργασία ή μη με τρίτους, προκαλέσει νοθεία ή και παραποίηση αυτών, τότε σαφώς και τα δεδομένα - παράγωγα της λογιστικής εργασίας, θα είναι εσφαλμένα και αναληθή. Ως συνέπεια

⁴⁴ Σύμφωνα με τον Μαρκάζο (2006): «Μέχρι πρόσφατα οι σπουδαστές της λογιστικής διδάσκονταν ακόμη και σε Πανεπιστημιακές σχολές ότι, η λογιστική δεν αποτελεί επιστήμη, αλλά τεχνική».

⁴⁵ Ιατρίδης, Ε.Γ., 2010. Σημειώσεις μαθήματος: «Λογιστική Ι», στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. «Λογιστική και Ελεγκτική», Σ.Δ.Ο., Τμήμα Λογιστικής, Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

⁴⁶ Οι βασικές λογιστικές αρχές είναι: η αρχή του ιστορικού κόστους, η αρχή της πραγματοποιήσεως των εσόδων, η αρχή του συσχετισμού εσόδων - εξόδων, η αρχή της αντικειμενικότητας, η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων, η αρχή της συνέπειας των λογιστικών μεθόδων, η αρχή της πλήρους αποκαλύψεως, η αρχή της εξαιρέσεως, η αρχή της συντηρητικότητας ή συνέσεως, η αρχή της αλήθειας και απεικόνισης της πραγματικής εικόνας, η αρχή της αλήθειας, η αρχή της απόλυτης σαφήνειας, η αρχή του μη-συμψηφισμού ανομοιογενών λογαριασμών και τέλος η αρχή της δημοσιότητας και καλής πληροφόρησης (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2010). Οι βασικές αρχές του Ε.Γ.Λ.Σ. είναι: η αρχή της αυτονομίας, η αρχή της κατ' είδος συγκεντρώσεως των αποθεμάτων, εσόδων και εξόδων, η αρχή της καταρτίσεως του λογαριασμού της Γενικής εκμεταλλεύσεως με λογιστικές εγγραφές (Ο Πανδέκτης του Λογιστή, Σακέλλη Ι.Ε., 3^η έκδοση, 2009).

αυτού, οι αποφάσεις που καλούνται να πάρουν οι υπεύθυνοι της διοίκησης ή διαχείρισης (χρήστες των αναληθών δεδομένων), πιθανόν να είναι εσφαλμένες (Γρηγοράκος, 2012). Ο επαγγελματίας λογιστής, καλός γνώστης της λογιστικής, επιβάλλεται να είναι σε θέση τις περισσότερες φορές να αξιολογήσει την αξιοπιστία των στοιχείων και έγκαιρα και έγκυρα να επέμβει, προκειμένου για την ορθή και ακριβείς «λογιστικοποίησή» τους. Η ορθή «λογιστική σκέψη», ο επαγγελματικός σκεπτικισμός, οι γνώσεις, οι δεξιότητες, η αντικειμενικότητα, η ορθή κρίση, αλλά και η ηθική, είναι έννοιες κλειδιά, χαρακτηριστικά που επιτάσσεται να διαθέτει, προκειμένου το έργο του να καρποφορήσει και να είναι αξιόπιστο και έγκυρο προς χρήση. Σύμφωνα με τον Συριόπουλο (2004- , σελ.7):

«οι λογιστές έχουν περισσότερους λόγους να κατανοήσουν τη φύση της σύγχρονης επιχείρησης και επιπλέον τον τρόπο με τον οποίο τα λογιστικά δεδομένα χρησιμοποιούνται στο στρατηγικό προγραμματισμό, αλλά και πώς αυτά ερμηνεύονται από τους επενδυτές και τους μετόχους».

3.3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο ρόλος του Ελεγκτή ξεκινάει από τη στιγμή που έχει ολοκληρωθεί, το έργο του λογιστή. Κατά καιρούς διάφοροι επιστήμονες ακαδημαϊκοί, αλλά και εμπειρογνώμονες προσπάθησαν να διατυπώσουν, όσο πιο συνοπτικά αλλά συγχρόνως και αντικειμενικά ήταν εφικτό, τον ορισμό της ελεγκτικής επιστήμης. Η έννοια της ελεγκτικής αποτυπώνεται από τον Λουμιώτη⁴⁷ (2010, σελ.8), όπως έχει διατυπωθεί από τους Meigs W.B., Larsen E.J. και Meigs R.F., ως ακολούθως:

«Ελεγκτική είναι ο κλάδος της οικονομικής των επιχειρήσεων που πραγματεύεται τις αρχές, τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας».

Με τον όρο, ξένη περιουσία, εννοούμε την περιουσία οποιουδήποτε νομικού προσώπου, αλλά και φυσικού προσώπου, έναντι των τρίτων που τη διαχειρίζονται (Γρηγοράκος, 2012).

⁴⁷ Στο σύγγραμμα του «Ελεγκτική», εκδόσεις Ι.Ε.Σ.Ο.Ε.Λ., 2010. Σύμφωνα με τους Walter B. Meigs, E. John Larsen, Robert F. Meigs, ορισμός Ελεγκτικής.

Ο Καραμάνης (2008, σελ.49), αναφέρει ότι:

«Έλεγχος είναι η συγκέντρωση από τον ελεγκτή τεκμηρίων σχετικά με ορισμένες πληροφορίες, για να διαπιστωθεί ο βαθμός συμφωνίας μεταξύ των πληροφοριών αυτών και ορισμένων κριτηρίων και η έκφραση σχετικής γνώμης μέσω της έκθεσης ελέγχου».

Με βάση το Νόμο 3329/1955⁴⁸, ιδρύεται για πρώτη φορά στον Ελλαδικό χώρο, το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.). Σκοπός του ήταν: «η άσκηση διαχειριστικού ελέγχου των πάσης φύσεως οικονομικών οργανισμών της χώρας⁴⁹». Ουσιαστικά, οι έλεγχοι, πριν τον προαναφερόμενο Νόμο και έως το έτος 1957, γίνονταν τυπικά⁵⁰ λόγω ανυπαρξίας οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος. Το άρθρο 36⁵¹, του Νόμου 2190/1920 με βάση διορθωτικές αποφάσεις του τότε Υπουργείου Εμπορίου⁵² ανέφερε:

«Κατέστη υποχρεωτική η χρησιμοποίησις ορκωτών λογιστών δια τον τακτικόν έλεγχον των ανωνύμων εταιρειών, ων αι μετοχαί είναι εισηγμέναι εις το χρηματιστήριον από 1^{ης} Ιαν. 1960, ήτοι δια το διαχειριστικόν έτος 1959».

Το πεδίο εφαρμογής του ελεγκτικού επαγγέλματος κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης του, είναι προφανές πως δεν ήταν μεγάλο. Οι ορκωτοί ελεγκτές κυρίως καλούνταν να ελέγξουν το Δημόσιο τομέα, που και αυτός με τη σειρά του δεν είχε τη σημερινή διεύρυνση που παρουσιάζει. Επομένως, για αρκετά χρόνια, ουσιαστικά μέχρι τη δεκαετία του '70', οι ορκωτοί ελεγκτές είχαν περιορισμένο πεδίο εφαρμογής εργασίας, κυρίως λόγω των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής αγοράς και επιπλέον το επάγγελμα θεωρούνταν και χαρακτηριζόταν με αυστηρά κριτήρια, ως «κλειστό».

Η απογείωση του ελεγκτικού επαγγέλματος έλαβε χώρα σχεδόν ταυτόχρονα με το «άνοιγμα» των αγορών. Η διεθνοποίηση των επιχειρήσεων, η παγκοσμιοποίηση, η δραστηριοποίησή τους πέρα από ένα συγκεκριμένο τόπο και χώρο που ήταν η έδρα τους, αλλά και το υψηλό επενδυτικό ενδιαφέρον που παρατηρείται σε διεθνές επίπεδο σε σχέση με τη συνεχώς αυξανόμενη κινητικότητα κεφαλαίων, δημιούργησαν επιτακτικά την ανάγκη υιοθέτησης λογιστικών αλλά και ελεγκτικών πρακτικών, κοινά

⁴⁸ Νομοθετικό διάταγμα υπ' αριθ.3329 της 21/25 Αυγ.1955, «Περί συστάσεως Σώματος Ορκωτών Λογιστών».

⁴⁹ Άρθρο 1, Ν.3329/1955, Σκοπός.

⁵⁰ www.soel.gr, Ιστορικό, Ιστορική εξέλιξη και οργάνωση της λειτουργίας του Ελεγκτικού Επαγγέλματος στην Ελλάδα.

⁵¹ Αντικατάσταση του άρθρου 36 Ν.2190/1920, με το άρθρο 45 Ν.3604/2007.

⁵² Αποφάσεις Υπ. Εμπορ. υπ' αριθμό 14667/709 και 17572/175 της 2 Ιουλ./21 Δεκ. 1959.

αποδεκτών όχι μόνο στα στενά πλαίσια μίας χώρας, αλλά παγκοσμίως⁵³. Η υιοθέτηση των Διεθνών λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων⁵⁴, αλλά και η άμεση εφαρμογή τους ήταν μονόδρομος⁵⁵.

Το άρθρο 75, του Νόμου 1969/1991 και κυρίως το Π.Δ.226/1992⁵⁶ το οποίο ορίζει πλέον τη νέα οργάνωση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), με όλες τις τροποποιητικές ή συμπληρωματικές πράξεις⁵⁷ που ακολούθησαν, καθώς και ο μετέπειτα Νόμος 3693/2008⁵⁸ θεωρούνται σταθμός για την εξέλιξη⁵⁹ του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα.

Επιπλέον, με βάση το Νόμο 3148/2003 ιδρύεται η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης⁶⁰ και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.). Ο ρόλος της κρίνεται πολύ σημαντικός για την εξέλιξη και πορεία του ελεγκτικού, αλλά και του λογιστικού επαγγέλματος, στη χώρα μας. Μερικές από τις αρμοδιότητες της επιτροπής αυτής είναι: α) να μεριμνά για τον έλεγχο της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων⁶¹, β) να ασκεί εποπτεία στο σώμα ορκωτών ελεγκτών λογιστών, σχετικά με την τήρηση κανόνων που διέπουν την άσκηση του λειτουργήματος των μελών του, γ) να αξιολογεί τα πορίσματα του ελέγχου της διαχείρισης του Σ.Ο.Ε.Λ., δ) να θεσπίζει, ύστερα από εισήγηση του Σ.Ο.Ε.Λ., κανόνες δεοντολογίας για την άσκηση του έργου των ορκωτών ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιρειών και να ελέγχει την τήρηση των κανόνων αυτών.

⁵³ Αλεξιάκης Δ. - Μαγριπλή Ε., Εργασία στα πλαίσια του μαθήματος «Λογιστικά Πρότυπα»: «Οι διαφοροποιήσεις στη λογιστική πληροφόρηση ως προς την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσης εισηγμένων στο Χ.Α.Α. εταιρειών, κατά το έτος 2004 με Ε.Λ.Π. και Δ.Λ.Π./Δ.Π.Χ.Α», Π.Μ.Σ. στη Λογιστική και Ελεγκτική, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, 2010-2011.

⁵⁴ Οτιδήποτε χρησιμοποιείται ως υπόδειγμα (Μπαμπινιώτης, 2004). Πρότυπο σημαίνει κατά τεκμήριο, κάτι σταθερό, που οι μεταβολές του είναι οριακές (Ντζανάτος, 2009).

⁵⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0043:EL:HTML>

⁵⁶ Π.Δ. 226/1992, ΦΕΚ.120 Α/14-07-1992.

⁵⁷ Νόμος 2231/1994 (άρθρο 18), Νόμος 2257/1994, Π.Δ.341/1997, Νόμος 2733/1999 (άρθρο 38).

⁵⁸ Νόμος 3693/2008, ΦΕΚ. 174 Α, 25-08-2008, «Εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/43/ΕΚ περί υποχρεωτικών ελέγχων των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών,....».

⁵⁹ Ο όρος «εξέλιξη» σημαίνει: τη διαδικασία αλλαγής ή ανάπτυξης, συνήθως από ένα κατώτερο επίπεδο, σε ανώτερο επίπεδο (Μπαμπινιώτης, 2004).

⁶⁰ Η λογιστική τυποποίηση αποσκοπεί στην εξάλειψη των λογιστικών πρακτικών «δημιουργικής λογιστικής». Η «χειραγώγηση» στη λογιστική, χαρακτηρίζεται από τη λογιστική αυθαιρεσία και τους αυτοσχεδιασμούς από την πλευρά των Λογιστών (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2010).

⁶¹ Με βάση την υπ' αριθμό 0002/09 η Ε.Λ.Τ.Ε. γνωστοποίησε τη διενέργεια ελέγχων ποιότητας σε όλες τις ελεγκτικές εταιρείες. www.elte.org.gr

3.3.3 ΕΙΔΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι έλεγχοι, διακρίνονται σε κατηγορίες, ανάλογα με κριτήρια όπως: α) την έκτασή⁶² τους, β) το σκοπό⁶³, γ) τη διάρκεια⁶⁴, αλλά και δ) το πρόσωπο⁶⁵ που τους διενεργεί. Εξαιτίας της καθολικής απαίτησης παγκοσμίως για περισσότερη εταιρική υπευθυνότητα, λόγω των εταιρικών σκανδάλων που εμφανίσθηκαν από τη δεκαετία του 1970 και μετά, το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή είναι δέκτης μίας συνεχώς αυξανόμενης αποδοχής σε παγκόσμιο επίπεδο (Sarens et all, 2011). Πολλές επιχειρήσεις πρόσφατα έχουν πραγματοποιήσει τεράστιες επενδύσεις για τον εσωτερικό έλεγχο, θέλοντας αρχικά να εξασφαλίσουν ότι, οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου θα προσθέσουν αξία σε αυτές (Schneider, 2010). Οι επενδύσεις έχουν πραγματοποιηθεί κυρίως για δύο λόγους, σύμφωνα με την COSO (2009): α) «καλός» εσωτερικός έλεγχος, σημαίνει ταυτόχρονα και «καλή» επιχείρηση. Ο εσωτερικός έλεγχος που έχει δομηθεί ορθά, παρέχει διασφάλιση προς τις εταιρείες ότι, πληρούνται οι λειτουργικοί και οικονομικοί στόχοι που αυτές έχουν θέσει, και β) πολλές εταιρείες υποχρεούνται πλέον να υποβάλουν έκθεση σχετικά με την ποιότητα του εσωτερικού τους ελέγχου. Αναγκάζονται, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην παραπάνω υποχρέωση, να αναπτύξουν ειδική στήριξη, έτσι ώστε να πιστοποιήσουν τους ισχυρισμούς τους, για τήρηση ορθών διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τις εταιρείες, στην πορεία προς την επίτευξη των στόχων τους (COSO, 2009). Είναι ο έλεγχος, που οργανώνεται μέσα στην επιχείρηση και ασκείται από υπαλλήλους αυτής (Γρηγοράκος, 2012). Σύμφωνα με τον Bariff (2003), το Ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών (I.A.A.) καθορίζει τον εσωτερικό έλεγχο, ως ακολούθως:

«Ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα που έχει σχεδιαστεί με σκοπό να προσθέσει αξία και να βελτιώσει τις λειτουργίες των οργανισμών. Βοηθά έναν οργανισμό να ολοκληρώσει τους στόχους του υιοθετώντας μία συστηματική, πειθαρχημένη

⁶² Ο έλεγχος μπορεί να είναι γενικός, να αφορά συνολικά την οικονομική και διαχειριστική εικόνα μίας εταιρείας ή ειδικός π.χ. να αφορά έλεγχο συγκεκριμένου χρηματοδοτικού προγράμματος.

⁶³ Ο έλεγχος μπορεί να εκτελεστεί πριν από οποιαδήποτε συναλλαγή και ονομάζεται προληπτικός ή να διενεργηθεί μετά από την εκτέλεση των συναλλαγών και να έχει κατασταλτικό χαρακτήρα.

⁶⁴ Τακτικός είναι ο έλεγχος που διενεργείται ανά τακτικά χρονικά διαστήματα, ενώ μόνιμος ο έλεγχος που πάγια πλέον έχει θεσμοθετηθεί από την οικονομική μονάδα και διενεργείται συνεχώς. Έκτακτος, είναι ο έλεγχος που οι συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε φορά, τον επιβάλλουν.

⁶⁵ Εσωτερικός είναι ο έλεγχος που πραγματοποιείται από εσωτερικούς ελεγκτές και εξωτερικός είναι ο έλεγχος, που διεξάγεται από εξωτερικούς ελεγκτές.

προσέγγιση προκειμένου να αξιολογήσει και να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνου, ελέγχου και διαδικασιών διακυβέρνησης».

Κάτω από το ίδιο πρίσμα, το [Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών](#)⁶⁶ χρησιμοποιεί τον παρακάτω ορισμό⁶⁷ για τη διαδικασία γενικότερα του εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να δώσει το στίγμα του εσωτερικού ελέγχου ως:

«μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, ασφαλής και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού, η οποία βοηθά ένα οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς στόχους του προσφέροντας μια συστηματική επιστημονική προσέγγιση για την αποτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνου, των εσωτερικών ελέγχων και των διαδικασιών της διοίκησης, ως προσφερόμενη υπηρεσία στην επιχείρηση».

Στον Ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με απόφαση που εξέδωσε η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Απ. Νο5/204/14-11-2000 και συγκεκριμένα στο άρθρο 4 αυτής: «κάθε εταιρεία οφείλει να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα αποσκοπεί στη συνεχή παρακολούθηση της λειτουργίας της εταιρείας και θα έχει την ευθύνη να ενημερώνει εγγράφως, σε τακτά χρονικά διαστήματα, το διοικητικό συμβούλιο για την εφαρμογή του κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας της εταιρείας». Ο Νόμος [3016/2002](#), στο άρθρο 7⁶⁸ και 8 και ο μετέπειτα Νόμος [3091/2002](#), αναφέρονται στην υπηρεσία

⁶⁶ <http://www.hiia.gr>

⁶⁷ <http://www.hiia.gr>

⁶⁸ Με βάση το Νόμο [3091/2002](#), ΦΕΚ Α 330/24.12.2002, άρθρο 26, παρ.1γ η οποία αντικατέστησε την παρ.1, άρθρου 7, Νόμος [3016/2002](#), η οργάνωση και λειτουργία εσωτερικού ελέγχου αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή των μετοχών ή άλλων κινητών αξιών σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά. Η διενέργεια εσωτερικού ελέγχου πραγματοποιείται από ειδική υπηρεσία της εταιρείας. Οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρείας και εποπτεύονται από ένα έως τρία μη-εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Με βάση το Νόμο [3091/2002](#), ΦΕΚ Α 330/24.12.2002, άρθρο 26, παρ.1ε η οποία αντικατέστησε την παρ.3, άρθρου 7, Νόμος [3016/2002](#) ως εξής: οι εσωτερικοί ελεγκτές ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας και είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Δεν μπορούν να ορισθούν ως εσωτερικοί ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου, διευθυντικά στελέχη τα οποία έχουν και άλλες εκτός του εσωτερικού ελέγχου αρμοδιότητες ή συγγενείς των παραπάνω μέχρι και του δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας. Η εταιρεία υποχρεούται να ενημερώνει την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για οποιαδήποτε μεταβολή στα πρόσωπα ή την Οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου εντός δέκα εργάσιμων ημερών από τη μεταβολή αυτήν. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι εσωτερικοί ελεγκτές δικαιούνται να λάβουν γνώση οποιοδήποτε βιβλίου, εγγράφου, αρχείου, τραπεζικού λογαριασμού και χαρτοφυλακίου της εταιρείας και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρείας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου οφείλουν να συνεργάζονται και να παρέχουν πληροφορίες στους εσωτερικούς ελεγκτές και γενικά να διευκολύνουν με κάθε τρόπο το έργο τους. Η διοίκηση της εταιρείας οφείλει να παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές όλα τα απαραίτητα μέσα για τη διευκόλυνση του έργου τους.

εσωτερικού ελέγχου, που υποχρεούνται να ιδρύσουν οι εταιρείες. Επιπλέον, με βάση το άρθρο 24⁶⁹, του Νόμου 3371/2005, συστήνεται διεύθυνση εσωτερικού ελέγχου και στην Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Οι Ζαφειράκου και Ταχυνάκης (2007), αναφέρουν ότι, η δημιουργία, η οργάνωση αλλά κυρίως η στελέχωση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, μπορεί να διενεργείται με βάση το Νόμο, αλλά εξαρτάται κατά μεγάλο βαθμό από τη διοίκηση της εκάστοτε οικονομικής οντότητας.

3.3.4 ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ

Η οργάνωση των οικονομικών, λογιστικών, μηχανογραφικών και λοιπών υπηρεσιών μίας οικονομικής οντότητας, η ορθή κατανομή των αρμοδιοτήτων αλλά και των ευθυνών ανάμεσα στο προσωπικό της, η εφαρμογή αλλά και τήρηση, τόσο των κανόνων και διαδικασιών, όσο και των κατάλληλων μέτρων και ελέγχων, αναφέρονται στον όρο «σύστημα εσωτερικού ελέγχου» (Λουμιώτης, 2010).

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι απαραίτητο να δομηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να χαρακτηρίζεται για την επάρκειά του. Οι βασικές αρχές, ενός τέτοιου συστήματος κατά τον Λουμιώτη (2010), είναι: α) η επαρκής λογιστική οργάνωση σε συνδυασμό με την κατάλληλη μηχανογραφική υποστήριξη, β) ο διαχωρισμός της συναλλακτικής, διαχειριστικής, αλλά και της λογιστικής λειτουργίας, γ) η κατανομή σε προσωπικό κάτοχου κατάλληλων και επαρκών προσόντων, συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων και ευθυνών, δ) η έκδοση από τους αρμόδιους των απαιτούμενων κάθε φορά παραστατικών, ε) η καθιέρωση κατάλληλων μέτρων διασφάλισης της φυσικής προστασίας, λογιστικών βιβλίων και στοιχείων, ζ) η λήψη μέτρων φυσικής προστασίας των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας, αλλά και η χρήση και διάθεση αυτών κατόπιν θεσμοθετημένων διαδικασιών και τέλος, η) η διενέργεια ελέγχων και

⁶⁹ Με βάση το Νόμο 3371/2005, ΦΕΚ Α 178/14.7.2005, «Θέματα Κεφαλαιαγοράς και άλλες διατάξεις» και συγκεκριμένα το άρθρο 24 αυτού, συστήνεται διεύθυνση εσωτερικού ελέγχου στην Κεφαλαιαγορά. Η διεύθυνση εσωτερικού ελέγχου έχει ιδίως τις εξής αρμοδιότητες: παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα της οργάνωσης και της λειτουργίας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (Ε.Κ.), εποπτεύει την οικονομική και αποδοτική χρήση των πόρων της Ε.Κ., εποπτεύει την τήρηση από τις αρμόδιες Διευθύνσεις των υποχρεώσεων γνωστοποίησης συναλλαγών από υπόχρεα πρόσωπα, σύμφωνα με το άρθρο 81, του Νόμου 2533/1997, εποπτεύει την τήρηση του επαγγελματικού απορρήτου από τα στελέχη και το υπαλληλικό προσωπικό εν γένει της Ε.Κ., ενημερώνει το διοικητικό συμβούλιο για τα πορίσματα των ελέγχων, εισηγείται τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της λειτουργίας της Ε.Κ.. Η διεύθυνση εσωτερικού ελέγχου είναι αυτοτελής, υπάγεται στο διοικητικό συμβούλιο και εποπτεύεται από ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου εξαιρουμένων του προέδρου και των αντιπροέδρων. Της διεύθυνσης εσωτερικού ελέγχου προΐστανται υπάλληλοι του ειδικού επιστημονικού προσωπικού με ειδικότητα ελεγκτή ή οικονομολόγου ή πτυχιούχου νομικής.

φυσικών επαληθεύσεων, από υπάλληλο που δεν έχει ταυτόχρονα και την αρμοδιότητα λογιστικής παρακολούθησης και συμφωνίας των λογαριασμών.

Με βάση αναφορές του ίδιου συγγραφέα, η οικονομική μονάδα προσδοκά με την εφαρμογή των παραπάνω να: α) περιορίσει τους «κινδύνους» και την πιθανότητα «λάθους», κατά την εκτέλεση οικονομικών, αλλά και διαχειριστικών συναλλαγών, β) να προσδώσει στα λογιστικά βιβλία και στοιχεία, που ο Νόμος υπαγορεύει την τήρησή τους, την απαραίτητη αξιοπιστία και ακρίβεια και γ) να διαφυλάξει εντέλει τα περιουσιακά της στοιχεία.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου για τις περισσότερες επιχειρήσεις προσθέτει αξία, αφού ταυτόχρονα βελτιώνει τις διάφορες λειτουργίες, αλλά και συμβάλλει στη συστηματική αξιολόγηση και αύξηση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης του κινδύνου, του ελέγχου και των εταιρικών διαδικασιών σε σημαντικό βαθμό (Ζαφειράκου και Ταχυνάκης, 2007). Ειδικά, στις επιχειρήσεις που έχουν αναπτύξει ένα επίσημο σύστημα διαχείρισης κινδύνων, ο ρόλος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, όσο αφορά την τυποποίηση αυτού του συστήματος, μπορεί να εξελιχθεί ως κρίσιμη πηγή ενθάρρυνσης του έργου και του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει η επιτροπή ελέγχου (Sarens et all, 2009).

Επιτάσσεται η δημιουργία, οργάνωση και λειτουργία συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να παρέχεται έμμεσα, η δυνατότητα στους ιδιοκτήτες, να ελέγχουν εάν τα συμφέροντά τους, τελικά εξυπηρετούνται (Sarens and Abdolmohammadi, 2007).

3.3.5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ COSO ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Η Treadway⁷⁰ Commission (COSO) ιδρύεται στις Η.Π.Α., το έτος 1985 έχοντας ως κύριο στόχο της να συνδράμει στο έργο της National Commission on Fraudulent Financial Reporting. Ουσιαστικά, αποτελούσε μία κοινή και ανεξάρτητη πρωτοβουλία, πέντε⁷¹ ιδιωτικών οργανώσεων. Στόχος της επιτροπής ήταν η ανάπτυξη ενός πλαισίου καθοδήγησης, η εφαρμογή του οποίου θα οδηγούσε σε ορθή, αλλά και αποτελεσματική διαχείριση: α) του επιχειρηματικού κινδύνου, β) του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και γ)

⁷⁰ Το όνομά της, η επιτροπή αυτή, υιοθέτησε από τον πρώτο Πρόεδρό της, James C.Treadway.

⁷¹ α) American accounting Association, β) American Institute of CPAs, γ) Financial Executives International, δ) The association of Accountants and Financial Professionals of Business και ε) The Institute of Internal Auditors .

της πρόληψης και αποτροπής, όλων των μορφών απάτης. Ιδιαίτερα, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, η επιτροπή το έτος 1992 δημοσίευσε το ολοκληρωμένο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου, ενώ τα έτη 1996, 2006 και 2009 προχώρησε σε οδηγίες σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και διάφορους εξειδικευμένους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Η δημόσια διαβούλευση προκειμένου για τη σύνταξη, ενός νέου ολοκληρωμένου πλαισίου εσωτερικού ελέγχου, έληξε στις 31/3/2012. Το επικαιροποιημένο πλαίσιο σύμφωνα με την COSO, θα κυκλοφορήσει μετά από την απαραίτητη επεξεργασία, στις αρχές του έτους 2013 και θα περιέχει περισσότερες συμβουλές και σαφής οδηγίες. Ωστόσο, τα πέντε βασικά συστατικά του αρχικού πλαισίου εσωτερικού ελέγχου, θα παραμείνουν ουσιαστικά τα ίδια. Τα βασικά συστατικά στοιχεία που αναφέρονται στο πλαίσιο της COSO, σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, με βάση στοιχεία που συλλέξαμε από την ιστοσελίδα <http://www.coso.org/>, είναι:

α) Το περιβάλλον του ελέγχου (Control Environment)

Το περιβάλλον του ελέγχου αποτελεί την κύρια συνιστώσα, προκειμένου να παρέχεται η απαιτούμενη πειθαρχία, κατάλληλες διαδικασίες και δομές, μέσα από τις οποίες ο εσωτερικός έλεγχος θα επιτελέσει αποτελεσματικά τις λειτουργίες του. Η ακεραιότητα και η ηθική, η συνεχής εποπτεία των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου από τη διοίκηση της εταιρείας, ανεξάρτητα από τη διαχείριση, οι κατάλληλες οργανωτικές δομές, οι απαραίτητες και ορθά διατυπωμένες αναφορές ελέγχου, η δέσμευση για τη διατήρηση αλλά και ανάπτυξη των στόχων της επιχειρηματικής οντότητας, αλλά και η συνειδητοποίηση εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων (εσωτερικών ελεγκτών, διοίκησης και διαχείρισης) των ευθυνών τους, είναι οι θεμέλιοι λίθοι, ούτως ώστε το περιβάλλον ελέγχου να διαδραματίσει ενεργά το ρόλο του, ως η σημαντικότερη παράμετρος του πλαισίου.

β) Η εκτίμηση των πιθανών κινδύνων (Risk Assessment)

Η αντιμετώπιση των κινδύνων αποτελεί μία διαδικασία, που συνεχώς εξελίσσεται. Η διαχείριση πρέπει να ερευνήσει το εξωτερικό περιβάλλον δραστηριοποίησης της εταιρείας και να προβλέψει τυχόν πιθανούς κινδύνους. Οι στόχοι της εταιρείας σχετικά με τους κινδύνους είναι απαραίτητο να έχουν διευκρινιστεί και καταγραφεί με

σαφήνεια. Ο εντοπισμός, αλλά και η ανάλυση τους, θεωρείται απαραίτητη. Οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου κάτω από την προοπτική των κινδύνων είναι ίσως απαραίτητο να τροποποιηθούν και να προσαρμοστούν κατάλληλα, προκειμένου για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

γ) Δραστηριότητες του ελέγχου (Control Activities)

Οι δραστηριότητες του ελέγχου έχουν ως κύριο στόχο να συμβάλλουν και να διασφαλίσουν ότι, οι εταιρικοί στόχοι που έχει θέσει η διοίκηση πραγματοποιούνται. Ο έλεγχος δεν πρέπει να έχει όρια, όσο αφορά το πεδίο εφαρμογής του. Είναι απαραίτητο όλα τα επίπεδα στα οποία δραστηριοποιείται η επιχειρηματική οντότητα να ελέγχονται. Εάν προκύπτει ως αποτέλεσμα του ελέγχου, ότι πρέπει να πραγματοποιηθούν αλλαγές, αυτές να συντελούνται αποτελεσματικά. Πρέπει οι έλεγχοι να επιλέγονται, να αναπτύσσονται και να προσαρμόζονται, ανάλογα κάθε φορά με τους κινδύνους που τυχόν θα αντιμετωπισθούν. Ωστόσο, οι γενικές αλλά και ειδικές κατευθυντήριες γραμμές των ελέγχων, είναι απαραίτητο να έχουν καταγραφεί και εγκριθεί από τη διοίκηση ή τον αρμόδιο φορέα (επιτροπή ελέγχου), της εκάστοτε επιχειρηματικής μονάδας.

δ) Πληροφορίες και επικοινωνία (Information and Communication)

Ο εσωτερικός έλεγχος για να επιτελέσει το έργο του αποτελεσματικά, επιτάσσεται να διαθέτει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με την εταιρεία. Η επικοινωνία των εσωτερικών ελεγκτών με το περιβάλλον ελέγχου γενικότερα, πρέπει να είναι άμεση και να στηρίζεται στην ειλικρίνεια και στην αξιοπιστία. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι ο πρώτος που πρέπει να γνωρίζει τους στόχους, τις αποφάσεις αλλά και τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η διοίκηση και η διαχείριση και οι οποίες πιθανόν να προέρχονται από πηγές, είτε από το εξωτερικό περιβάλλον, είτε εσωτερικά μέσα από την εταιρεία.

ε) Παρακολούθηση δραστηριοτήτων (Monitoring Activities)

Οι δραστηριότητες και οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου, είναι απαραίτητο να παρακολουθούνται συνεχώς. Αρχικά, τόσο η διαχείριση, όσο και η διοίκηση είναι απαραίτητο να ενδιαφέρονται για την πιστοποίηση των ελέγχων που

πραγματοποιούνται. Η επιλογή, η ανάπτυξη, αλλά και η εκτέλεση συγκεκριμένων αξιολογήσεων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του έργου του εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει να υφίστανται και σε ορισμένες περιπτώσεις να κοινοποιούνται σε κάθε ενδιαφερόμενο.

3.3.6 ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ

Ο Λουμιώτης (2010, σελ.144), αναφέρει ότι:

«Υπηρεσία⁷² εσωτερικού ελέγχου είναι η εσωτερική μονάδα της επιχείρησης η οποία είναι επιφορτισμένη με το συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργίας της (συμπεριλαμβανομένου του λογιστικού

⁷² Σύμφωνα με την Burch (2011), το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών των Η.Π.Α. αναφέρει ότι, κατά τη δημιουργία της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου πρέπει να ακολουθούνται τα παρακάτω αναφερόμενα βήματα. 1) Ανάλογα με τους στόχους και τις απαιτήσεις της εκάστοτε οικονομικής οντότητας, καθιέρωση των αρχών της εσωτερικής ελεγκτικής δραστηριότητας και των διεθνών προτύπων για την επαγγελματική πρακτική του εσωτερικού ελέγχου. 2) Πραγματοποίηση συναντήσεων, αλλά και συνεντεύξεων μεταξύ των ανώτερων διευθυντικών στελεχών, του διοικητικού συμβουλίου και των προέδρων των επιτροπών ελέγχου, προκειμένου να συσταθούν και να οικοδομηθούν οι αναφορές εκείνες που θα εξασφαλίσουν ότι: η ανώτερη διοίκηση έχει μια σαφή εικόνα των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και να διασαφηνιστούν οι προσδοκίες, αλλά και οι ευθύνες όλων των εμπλεκόμενων μερών. 3) Υιοθέτηση, αλλά και αναθεώρηση εάν κριθεί απαραίτητο, των κανόνων και οδηγιών λειτουργίας της επιτροπής ελέγχου. 4) Κατανόηση των αντικειμενικών αναγκών της οντότητας (π.χ. βιομηχανία, ομάδες ειδικών κ.λπ.). 5) Επανεξέταση και σύσταση με γραπτή διατύπωση, των πολιτικών που θα εφαρμοστούν σχετικά με την οργάνωση της εταιρείας, αλλά και των διαδικασιών που θα ακολουθηθούν, ιδίως όσο αφορά την πολιτική σχετικά με την ευθύνη της διοίκησης για τον έλεγχο της οικονομικής οντότητας. 6) Ειλικρινή συζήτηση με τους εξωτερικούς ελεγκτές, σχετικά με τα θέματα εσωτερικού ελέγχου, τα οποία τυχόν έχουν διαπιστωθεί κατά τη διάρκεια του ελέγχου τους (με βάση τη συμβουλευτική πρακτική (Practice Advisory (P.A.) 1210 εξωτερική παροχή υπηρεσιών για την υποστήριξη ή τη συμπλήρωση των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου). 7) Σύνταξη «ελεγκτικού οδηγού» ή καταλόγου που περιέχει όλα τα σημεία που χρήζουν έλεγχο. 8) Περιγραφή όλων των σημαντικών διεργασιών και δραστηριοτήτων εντός της εταιρείας. Γνωριμία με τα διευθυντικά στελέχη, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πληροφορικής. Προσπάθεια κατανόησης κινδύνων που αντιμετωπίζουν αλλά και των ανησυχιών τους. 9) Αξιολόγηση του κινδύνου σε μακροοικονομικό επίπεδο, η οποία περιλαμβάνει τόσο τους εξωτερικούς, όσο και τους εσωτερικούς παράγοντες κινδύνου. 10) Ανάπτυξη οδηγιών εσωτερικού ελέγχου και αναφορά, τόσο στα ανώτερα διοικητικά στελέχη, όσο και στην ελεγκτική επιτροπή, προκειμένου να το επανεξετάσουν αλλά και να το εγκρίνουν. 11) Κατάρτιση προϋπολογισμού, συμπεριλαμβανομένου του κόστους προσωπικού και των ταξιδιών. 12) Ανάπτυξη προγράμματος ελέγχου, που βασίζεται σε αξιολόγηση του κινδύνου. 13) Πρόσληψη του απαραίτητου προσωπικού για τη στελέχωση της υπηρεσίας, αλλά και ανάπτυξη σχεδίου σχετικά με την κατάρτιση και επιμόρφωση του προσωπικού. 14) Διαβεβαίωση ότι, τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη έχουν γνωστοποιήσει σε άλλα τμήματα, την ύπαρξη και σύσταση του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και την απαίτηση της πλήρους συνεργασίας. 15) Εργασία με τη διοίκηση για τη δημιουργία και υιοθέτηση καλύτερων πρακτικών, σχετικά με τις ενδο-εταιρικές σχέσεις, διασφάλιση ότι ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζεται σε όλες τις διαδικασίες, λειτουργίες και δραστηριότητες της εταιρείας. Ανάπτυξη μεθοδολογίας για την παρακολούθηση των συστάσεων ελέγχου και μέτρησης της απόδοσης του. Τέλος, 16) δημιουργία ενός προγράμματος διασφάλισης της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου.

συστήματος) και η οποία εντάσσεται στο ευρύτερο σύστημα πληροφόρησης της διοίκησής της (Management Information System MIS)».

Με βάση το Νόμο 3016/2002, άρθρο 8, αλλά και τις διαφοροποιήσεις που επέβαλλε ο Νόμος 3091/2002, οι αρμοδιότητες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου ορίζονται ως εξής: α) παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και του καταστατικού της εταιρείας, καθώς και της εν γένει νομοθεσίας που αφορά την εταιρεία και ιδιαίτερα της νομοθεσίας των ανωνύμων εταιρειών και της χρηματιστηριακής, β) αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας με τα συμφέροντα της εταιρείας, τις οποίες διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, γ) οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να ενημερώνουν εγγράφως, μια φορά τουλάχιστον το τρίμηνο, το διοικητικό συμβούλιο για το διενεργούμενο από αυτούς έλεγχο και να παρίστανται κατά τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων και δ) οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν, μετά από έγκριση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας, οποιαδήποτε πληροφορία ζητηθεί εγγράφως από τις εποπτικές αρχές, συνεργάζονται με αυτές και διευκολύνουν με κάθε δυνατό τρόπο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που αυτές ασκούν.

3.3.7 ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Σύμφωνα με το [Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών](#)⁷³, οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι απαραίτητο να τηρούν κώδικα επαγγελματικής ηθικής, αλλά και να εφαρμόζουν τα ελεγκτικά πρότυπα. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές αναμένεται ότι, θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές: α) ακεραιότητα, β) αντικειμενικότητα, γ) εμπιστευτικότητα και τέλος, δ) επάρκεια. Στόχος του Κώδικα Ηθικής είναι να προάγει την ηθική κουλτούρα στο επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου. Όσο αφορά τα ελεγκτικά πρότυπα που καλούνται να εφαρμόσουν σκοπός τους είναι: α) να περιγράψουν τις βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν την πρακτική του εσωτερικού ελέγχου, β) να αποτελέσουν το γενικό πλαίσιο βάσει του οποίου παρέχονται και προάγονται οι προστιθέμενης αξίας δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου, γ) να αποτελέσουν

⁷³ http://www.hiia.gr/internal_audit_code.htm

μέτρο αξιολόγησης της απόδοσής του και δ) να προωθήσουν τη βελτίωση σε οργανωτικές διαδικασίες και λειτουργίες.

3.3.8 ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ

Αρχικά, προκειμένου ο εσωτερικός ελεγκτής να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει έλεγχο σε πράξεις οποιουδήποτε τρίτου, είναι προφανές και επιβάλλεται, ότι τόσο το θεωρητικό, όσο και το εμπειρικό του υπόβαθρο, πρέπει να είναι τουλάχιστον ισάξιο, εάν όχι καλύτερο, από αυτό που διαθέτει, ο ελεγχόμενος. Ο εσωτερικός ελεγκτής, απαιτείται να είναι επαγγελματικά «ικανός». Βέβαια, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, η επαγγελματική ικανότητα, είναι μία περίπλοκη έννοια. Δεδομένου ότι, ο έλεγχος που διενεργείται από εσωτερικούς ελεγκτές αναφέρεται σε όλα τα πεδία της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τα πρόσωπα που τον ασκούν είναι απαραίτητο να έχουν γνώσεις εξειδικευμένες, σε διάφορα αντικείμενα, αλλά και συνεχώς να επιμορφώνονται και να ενημερώνονται (Cooper, 1993). Το πεδίο γνώσεων, που διαθέτει ο ελεγκτής, επιτάσσεται, να είναι ευρύ και καλά δομημένο. Με αυτόν τον τρόπο θα είναι σε θέση να ανακαλύψει, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, τυχόν ανεπάρκειες και αδυναμίες, να αναφέρει τα ευρήματα του ελέγχου που ασκεί και να τεκμηριώσει εμπειριστατώμενα, τόσο την άποψή του, όσο και τις προτάσεις του για βελτίωση. Ειδικότερα και όσο αφορά, το διευθυντή του εσωτερικού ελέγχου, αυτός είναι απαραίτητο να είναι επαγγελματικά ικανός και να παρουσιάσει την απαιτούμενη προσοχή, ούτως ώστε να προσλαμβάνει και να συνεργάζεται με εξίσου ικανό προσωπικό. Επιτακτική θεωρείται η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού, αλλά και η εναρμόνιση της εργασίας του, σύμφωνα με τους κανόνες που επιβάλλονται από τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα.

Επιπροσθέτως, αρετές, αλλά και ηθικές αξίες, πρέπει να δομούν το χαρακτήρα του εσωτερικού ελεγκτή. Οποιοδήποτε θέμα και εάν προκύψει, πρέπει να χαίρει σοβαρής και αντικειμενικά αμερόληπτης τοποθέτησης και τελικά αντιμετώπισης από τον ελεγκτή. Εάν, σε κάθε περίπτωση ο ελεγκτής, φέρεται με υπευθυνότητα⁷⁴, τιμιότητα και δρα υποδειγματικά, αποδεικνύει έμπρακτα, κατά πρώτο ότι, σέβεται τον εαυτό του και τους γύρω του (συναλλασσόμενους - ελεγχόμενους) και κατά δεύτερο ότι, διαθέτει ακέραιο χαρακτήρα και δυνατή προσωπικότητα. Ο ρόλος του, δεν είναι να υποβιβάσει

⁷⁴ Π.Δ. 226/1992, άρθρο 2.

και να εξυτελίσει τη δουλειά συναδέλφων του (λογιστών και βοηθών), αλλά ούτε η διαπόμπευση των ελεγχόμενων (εταιρείας). Αντίθετα, πρόθεσή του είναι να προλαμβάνει ή να αποκαλύπτει ακούσια ή εκούσια σφάλματα, που τυχόν έχουν συμβεί, μέσα στην ελεγχόμενη κάθε φορά διαχειριστική χρήση. Μετά τον έλεγχο που καλείται να πραγματοποιήσει, οτιδήποτε αυτός διαπιστώσει είναι απαραίτητο να διατυπωθεί με σεβασμό, σοβαρότητα, ειλικρίνεια, αμεροληψία, εμπιστευτικότητα και κυρίως αντικειμενικότητα στο «λόγο» και τη «γραφή» και να συνοδεύεται κατά περίπτωση με τις απαραίτητες βελτιωτικές προτάσεις, προκειμένου να ενημερωθεί η διοίκηση, της επιχειρηματικής οντότητας.

Η οικειότητα των εσωτερικών ελεγκτών με το επιχειρησιακό περιβάλλον, η γνώση τους σχετικά με τις διαδικασίες που ακολουθούνται και τηρούνται σε όλα τα στάδια της λειτουργίας της οικονομικής οντότητας, η γνώση τους όσο αφορά τα θέματα διαχείρισης κινδύνων, σε συνάρτηση με τις απαραίτητα καλές διαπροσωπικές σχέσεις που έχουν αναπτύξει στο εργασιακό τους περιβάλλον, σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες δεξιότητές τους, ως προς τη στάση και την «καλή» συμπεριφορά που πρέπει να τηρήσουν, επιτρέπουν σε αυτούς να παρέχουν την απαιτούμενη στήριξη στην επιτροπή ελέγχου, προκειμένου να διαδραματίσει και αυτή με τη σειρά της, τον καθοριστικό της ρόλο για τα επιχειρησιακά δρώμενα (Sarens et all, 2009).

Συμπερασματικά, η κατάλληλη στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό της υπηρεσίας ή του τμήματος εσωτερικού ελέγχου, αλλά και η ορθή διαχείριση και αντιμετώπιση αυτού του προσωπικού, είναι το κλειδί της αποτελεσματικής λειτουργίας του (Cohen and Sayag, 2010).

Το μέγεθος της εταιρείας στην οποία δραστηριοποιείται η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, σχετίζεται θετικά, με το μέγεθος ανάπτυξης των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου (I.A.Fs.). Οι μεγάλες εταιρείες με υψηλή διάχυση ιδιοκτησίας, αναμένεται να υποστηρίζονται από μεγάλου μεγέθους I.A.Fs., ώστε να ανταπεξέλθουν στις αυξανόμενες ανάγκες, αλλά και να ελαχιστοποιήσουν την ασυμμετρία των πληροφοριών, μεταξύ ιδιοκτητών και διοίκησης. Η αύξηση των επενδύσεων, που αναφέρονται στις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου, σημαίνει παράλληλα και την απασχόληση περισσότερου προσωπικού που απαιτείται να στελεχώσει αυτό το τμήμα της εταιρείας (Sarens and Abdolmohammadi, 2011). Παράλληλα, το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, συνδέεται με τον αριθμό του απασχολούμενου

προσωπικού, στην υπηρεσία ή το τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Αρνητική συσχέτιση παρουσιάζεται μεταξύ του μεγέθους του I.A.F. και της εξωτερικής ανάθεσης, μέρους των εργασιών που διενεργεί ο εσωτερικός έλεγχος.

Επιπλέον, το περιβάλλον ελέγχου σχετίζεται με το μέγεθος του I.A.F. Σε περιπτώσεις που η ακεραιότητα του, είναι δεδομένη, έχουν προσδιορισθεί ρητά και κατηγορηματικά και έχουν γίνει σαφείς οι υποχρεώσεις και οι ευθύνες όλων των εμπλεκομένων, παρατηρείται τα I.A.F. να είναι μικρότερα.

Έχει παρατηρηθεί ότι, σε εταιρείες στις οποίες η δημιουργία υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου επιβάλλεται από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, αυτές να εμφανίζουν μεγάλο μέγεθος I.A.F..

Ωστόσο, τόσο το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, όσο και οι πρακτικές που ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζει, εξαρτώνται από την ηλικία του I.A.F. σε οργανωτικό επίπεδο (Sarens et all, 2011). Το μέγεθος των I.A.Fs., σχετίζεται θετικά, με τον αριθμό των αναφορών, που συντάσσουν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Οι υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, οι οποίες έχουν συσταθεί και λειτουργούν για μεγάλο χρονικό διάστημα, με το πέρασμα του χρόνου ωριμάζουν και επομένως λειτουργούν αποτελεσματικότερα και συγκεντρώνουν ποιοτικότερα χαρακτηριστικά.

3.3.9 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΛΕΓΚΤΕΣ ΚΑΙ Ι.Τ. ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ, E.R.P. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Οι νέες τεχνολογίες δεν άφησαν ανεπηρέαστο το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή. Ο Smith (2008), σε άρθρο του αναφορικά με τις δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν οι εσωτερικοί ελεγκτές, αναφέρει ότι, πλέον οι εσωτερικοί ελεγκτές απαραίτητα πρέπει να διαθέτουν δεξιότητες και γνώσεις Ι.Τ. (Information Technology). Ο συγγραφέας διαχωρίζει δύο περιοχές τέτοιου είδους δεξιοτήτων, όσο αφορά τους εσωτερικούς ελεγκτές. Η διάκριση παρουσιάζεται μεταξύ των δεξιοτήτων που επιτρέπουν στους ελεγκτές να πραγματοποιήσουν αποτελεσματικά τα καθημερινά τους καθήκοντα και εκείνων που τους επιτρέπουν να κατανοήσουν καλύτερα την τεχνολογία που υποστηρίζει ως σύνολο την επιχειρηματική οντότητα.

Τα σύγχρονα λειτουργικά συστήματα, αλλά και τα ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα, τα οποία «στελεχώνουν» οργανωμένα λογιστήρια, βοηθούν, διευκολύνουν και συνδράμουν, το έργο της διοίκησης και της διαχείρισης, αλλά κυρίως συνεισφέρουν και συμμαχούν με τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου. Τα μηχανογραφικά

συστήματα τα οποία διαθέτει κάθε εταιρική οντότητα επιτάσσεται να είναι αξιόπιστα. Τα αξιόπιστα ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα, έχουν τη δυνατότητα και παρέχουν μεγάλο βαθμό ασφάλειας ότι, οι διαδικασίες τηρούνται όπως αρμόζει και επιβάλλεται. Αναφερόμαστε στα E.R.P., τα οποία είναι σε θέση να εφαρμόσουν διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου. Σύμφωνα με τον [Στεφάνου](#)⁷⁵ (2011):

«E.R.P. ορίζεται ως, ένα λογισμικό πακέτο (off-the-shelve software package), μορφής ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος, σχεδιασμού και υποστήριξης των επιχειρησιακών και διοικητικών διαδικασιών που αφορούν κυρίως: Πωλήσεις και Διανομή (Sales and Distribution), Παραγωγή (Production), Εφοδιασμό (Procurement/Materials Management), Χρηματοοικονομικά (Financials)».

Οι γνώσεις και οι πιστοποιημένες δεξιότητες των εσωτερικών ελεγκτών, γενικότερα σε τέτοιου είδους πληροφοριακά συστήματα, διευκολύνει το έργο τους και επιπλέον παρέχει και μίας άλλης μορφής διασφάλισης και πιστοποίησης ότι, οι έλεγχοι υφίστανται και πραγματοποιούνται με ορθό και αποτελεσματικό τρόπο.

3.3.10 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Το Ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών των Η.Π.Α. έχει προχωρήσει στην καταγραφή ειδικού πλαισίου, το οποίο είναι απαραίτητο να τηρούν οι ελεγκτές που εφαρμόζουν τον εσωτερικό έλεγχο, ούτως ώστε να διασφαλίσουν, την ανεξαρτησία, αλλά και την αντικειμενικότητά τους.

Σύμφωνα με την [Colbert](#) (2002), ο ελεγκτής που διεξάγει τον εσωτερικό έλεγχο (εσωτερικός ελεγκτής), συνήθως αναπτύσσει σχέση μίσθωσης εργασίας με την οικονομική οντότητα στην οποία δραστηριοποιείται. Επειδή, οι εσωτερικοί ελεγκτές προσφέρουν την εργασία τους, ως μισθωτοί υπάλληλοι στους οργανισμούς που καλούνται να ελέγξουν, είναι φανερό ότι δημιουργείται και υφίσταται μία σχέση εξάρτησης, μεταξύ ελεγκτών και οργανισμών.

Έχει αναφερθεί, από τον [Schneider](#) (2010), ότι, το επίπεδο ανεξαρτησίας των εξωτερικών ελεγκτών συνηθέστερα είναι υψηλότερο, σε σχέση με το επίπεδο ανεξαρτησίας των εσωτερικών ελεγκτών. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν είναι δυνατόν να

⁷⁵ Στεφάνου, Κ., 2011. Σημειώσεις μαθήματος: «Εφαρμογές Πληροφορικής στη Λογιστική και Ελεγκτική», στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. «Λογιστική και Ελεγκτική», Σ.Δ.Ο., Τμήμα Λογιστικής, Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

διαθέτουν τον ίδιο βαθμό ανεξαρτησίας με τους εξωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι μπορεί να αμείβονται από τους οργανισμούς που ελέγχουν, αλλά δεν συνάπτουν εξαρτημένη σχέση εργασίας με αυτούς. Η ανεξαρτησία των εσωτερικών ελεγκτών, καθορίζεται από παράγοντες, όπως: α) ποιος είναι ο υπεύθυνος στην επιχείρηση και έχει τη δυνατότητα να προσλαμβάνει ή να απολύει τους εσωτερικούς ελεγκτές, β) σε ποιους αναφέρονται και σε ποιους αποδίδουν τις εκθέσεις που συντάσσουν και γ) εάν οι εσωτερικοί ελεγκτές, μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους, έχουν χρεωθεί με την υποχρέωση να παρέχουν ή όχι εγγυήσεις για ενδο-επιχειρησιακούς τομείς, για τους οποίους άμεσα ή έμμεσα, είχαν αναλάβει στο παρελθόν, έχουν αναλάβει στο παρόν, ή πιθανότατα να αναλάβουν στο μέλλον, την επιχειρησιακή ευθύνη.

Ειδικότερα, οι ελεγκτές εσωτερικού ελέγχου απαιτείται να είναι επαρκώς ανεξάρτητοι, σε σχέση με τα πρόσωπα ή το θεσμό που τους δίνουν την εντολή ελέγχου, τους εξουσιοδοτούν για τη διενέργεια ελέγχου, δηλαδή, τη διοίκηση - διαχείριση της οικονομικής μονάδας. Μόνο με αυτό τον τρόπο και τα δύο εμπλεκόμενα μέλη (διοίκηση και ελεγκτές), θα μπορέσουν να φέρουν με αποτελεσματικότητα εις πέρας την εργασία τους, χωρίς παρεμβολές και με την απαραίτητη αντικειμενικότητα και ακρίβεια (Cohen and Sayag, 2010). Επιπλέον, οι εσωτερικοί ελεγκτές, γενικότερα, απαιτείται να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες τις οποίες ελέγχουν. Είναι λογικό επακόλουθο, η ανεξαρτησία τους να εμφανίζεται μειωμένη, σε περιπτώσεις που καλούνται να ελέγξουν και να εκφράσουν άποψη, για δραστηριότητες ή τομείς για τους οποίους μέχρι πρότινος οι ίδιοι είχαν την αρμοδιότητα λήψης των αποφάσεων (Schneider, 2010).

Η ανεξαρτησία τους αναφέρεται, τόσο στον προγραμματισμό της εργασίας τους, στην έρευνά τους, όσο και στη σύνταξη των εκθέσεών τους. Ο ελεγκτής, πρέπει να έχει τη δυνατότητα, να καταγράψει με προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία τη γνώμη του, είτε αυτή είναι θετική, είτε είναι αρνητική, τεκμηριώνοντάς την. Με αυτόν τον τρόπο διαφυλάσσει την εργασία του, η οποία παρουσιάζει ποιοτικότερα χαρακτηριστικά.

Τελικά, το κρισιμότερο χαρακτηριστικό του εσωτερικού ελέγχου, ώστε να αποφευχθούν ανακρίβειες και λάθη, είναι η ανεξαρτησία (Abbott et al, 2004).

Έχει παρατηρηθεί ότι, οι εργοδότες (διοίκηση) γνωρίζοντας ότι, οι ελεγκτές ήταν ανεξάρτητοι και αντικειμενικοί, καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας τους, εμπιστεύονται

τελικά καλύτερα τα αποτελέσματα της δουλειάς τους και δίνουν την απαραίτητη προσοχή, στις εκθέσεις που αυτοί συντάσσουν (Cohen and Sayag, 2010).

Η επιτροπή ελέγχου καλείται να διατελέσει ρόλο «θεματοφύλακα», όσο αφορά την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου. Οι επιτροπές ελέγχου, έχουν επωμισθεί με την εποπτεία των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου (Schneider, 2010). Το εύρος και οι όροι, κάτω από τους οποίους, θα πραγματοποιηθεί ο εσωτερικός έλεγχος, πρέπει να εγκρίνονται από την επιτροπή ελέγχου. Με αυτόν τον τρόπο ο εσωτερικός ελεγκτής θα έχει τον απαραίτητο βαθμό ανεξαρτησίας αποτελεσματικής άσκησης των καθηκόντων του (Cooper, 1993).

Ωστόσο, οι επιτροπές ελέγχου πρέπει να ασκήσουν με την απαιτούμενη σοβαρότητα το ρόλο τους. Έχουν τη δυνατότητα να περιφρουρήσουν, αλλά και να ενισχύσουν την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου. Μία αποτελεσματική αλλά και αρμονική σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου, προκαλεί μία ευεργετική επίδραση, τόσο στον έλεγχο, όσο τελικά και στην εταιρική διαχείριση (Cooper, 1993).

3.3.11 ΡΟΛΟΣ, ΣΥΜΒΟΛΗ, ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Κύριος ρόλος του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή υπηρεσιών, προς τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας. Το ρόλο τους αυτό επιτυγχάνουν μέσω της διαρκούς επικοινωνίας που είναι απαραίτητο να έχουν αναπτύξει. (Ζαφειράκου και Ταχυνάκης, 2007). Μέσω αυτής της επικοινωνίας, η διοίκηση μπορεί με καλύτερο και αποδοτικότερο τρόπο να ασκήσει το έργο της, γνωρίζοντας ότι, η διαχείριση κάθε στιγμή ενεργεί με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί και δεν παρουσιάζει ιδιοτελής συμπεριφορές.

Ο εσωτερικός έλεγχος εμφανίζει τέσσερα κύρια συστατικά: α) έλεγχος και επαλήθευση των αποθηκευμένων αρχείων, β) αναλύει την πολιτική που ακολουθεί η διοίκηση, γ) επεξεργάζεται και αξιολογεί τις διαδικασίες που τηρούνται από την εταιρεία, αναλύοντας τη λογική με την οποία αυτές έχουν δομηθεί, αλλά και μετρώντας την πληρότητά τους. Αξιολογεί τις υπηρεσίες αλλά και το προσωπικό, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα, σε σχέση με τις διαδικασίες που τηρούνται και τέλος, δ) προτείνει διαδικασίες και βελτιώσεις, προκειμένου για την αποτελεσματικότερη διαχείριση (Eden and Moriah, 1996; Cohen and Sayag, 2010).

Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι επιβαρυνμένος, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του να ελέγξει το εάν και κατά πόσο η οικονομική μονάδα συμμορφώνεται και τηρεί τις πολιτικές, τα σχέδια, τις διαδικασίες, τους Νόμους και τους κανονισμούς που είναι υποχρεωμένη να ακολουθεί βάση Νόμου του Κράτους ή εσωτερικού κανονισμού της μονάδας (Ζαφειράκου και Ταχυνάκης, 2007).

Η «έννοια» του όρου «εσωτερικός έλεγχος», έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με αυτά που αντιπροσώπευε στο παρελθόν. Οι ελεγκτές που τον ασκούν δεν λειτουργούν μόνο έτσι ώστε, να ελέγχουν σε πιο βαθμό η εταιρεία συμμορφώνεται με τις επιταγές του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου που τη διέπει. Ο ρόλος τους πλέον, αναφέρεται και στην εκτίμηση και καταγραφή των διαφόρων μορφών επιχειρηματικών κινδύνων, που αντιμετωπίζει ή δύναται μελλοντικά να αντιμετωπίσει η οικονομική οντότητα. Οι εσωτερικοί ελεγκτές διαδραματίζουν ρόλο καθοριστικό, όσο αφορά τους κινδύνους και το ρίσκο που καλείται να αντιμετωπίσει η οικονομική οντότητα. Παρακολουθούν το προφίλ των πιθανών κινδύνων, προσδιορίζουν τους τομείς που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες πιθανότητες κινδύνου, αλλά και δουλεύουν προς την κατεύθυνση της βελτίωσης διαχείρισης των κινδύνων (Goodwin - Stewart and Kent, 2006).

Κυρίως γι' αυτόν το λόγο, όλες οι δραστηριότητες και λειτουργίες της επιχείρησης, όλες οι διαδικασίες που εφαρμόζονται και τηρούνται σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητο και θεμιτό να αποτελούν το αντικείμενο του εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός ελεγκτής, εάν έχει τα απαραίτητα προσόντα και δεξιότητες που έχουμε προηγουμένως αναφέρει, αντικειμενικά έχει τη δυνατότητα να προβεί στις κατάλληλες αξιολογήσεις και να συντάξει και τελικά να εισηγηθεί καινοτόμες και ταυτόχρονα με πρακτική δυνατότητα εφαρμόσιμες, προτάσεις και λύσεις.

Οι Eden and Moriah (1996), υποστηρίζουν ότι, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τους παράγοντες εκείνους που επιδρούν και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου. Εάν ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός, μπορεί να βελτιώσει τέσσερις σημαντικές διεργασίες σε οργανισμούς στους οποίους επιβάλλεται: α) τη μάθηση (τα μέλη, το προσωπικό επιμορφώνεται, μαθαίνει συνεχώς με ποιο τρόπο θα κάνει καλύτερα τη δουλειά του, οπότε ουσιαστικά είναι πιο αποτελεσματικό), β) τα κίνητρα (ο έλεγχος οδηγεί στη βελτίωση των επιδόσεων, καθώς οποιαδήποτε ανεπάρκεια ή αδυναμία πρέπει να αιτιολογείται), γ) αποτροπή (τυχόν ενέργειες που βλάπτουν την επιχείρηση όπως καταχρήσεις και απάτες αποτρέπονται από τον

προληπτικό χαρακτήρα του ελέγχου) και δ) βελτίωση διαδικασιών που τηρούνται (ο εσωτερικός έλεγχος αυξάνει την πιθανότητα να έχουν γίνει τα σωστά πράγματα και με το σωστό και ενδεδειγμένο τρόπο) (Eden and Moriah, 1996; Cohen and Sayag, 2010).

Ο εσωτερικός έλεγχος, δεν αποτελεί απλά ένα μηχανισμό ελέγχου των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων μέσα στα πλαίσια μίας οικονομικής οντότητας, αλλά ουσιαστικά προσθέτει ένα αντικειμενικό πλεονέκτημα, όπου αυτός εφαρμόζεται. Προσθέτει αξία στην οικονομική οντότητα και βοηθά ενεργά στο δρόμο της ανταγωνιστικότητας.

3.3.12 ΣΧΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Προκειμένου, για την επιτυχία και αποδοτικότητα του ελέγχου τους γενικότερα, οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να δείχνουν εμπιστοσύνη στον εσωτερικό λογιστικό έλεγχο (Mihret and Admassu, 2011). Παρόλο που ο σκοπός του ελέγχου διαφέρει, μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων, εντούτοις και οι δύο βοηθούν τη διοίκηση, για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη πορεία της, ως προς την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η οικονομική οντότητα (Colbert, 2002). Ωστόσο, η απόδοση της εργασίας του εσωτερικού ελέγχου είναι σημαντικός παράγοντας, για να θεμελιωθεί και να καθοριστεί η έκταση της εμπιστοσύνης των εξωτερικών ελεγκτών, σε αυτήν (Mihret and Admassu, 2011).

Οι Goodwin Stewart and Kent (2006), παρατήρησαν ότι, οι εταιρείες με δυνατές δομές εσωτερικού ελέγχου παρουσιάζουν και υψηλότερο κόστος (αμοιβές) εξωτερικού ελέγχου. Το γεγονός αυτό, σύμφωνα με τους προαναφερόμενους ερευνητές δείχνει ότι, σε αυτές τις εταιρείες η διοίκηση, οι διευθυντές έχουν αναγνωρίσει ήδη την τεράστια συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου, στο έργο που αυτοί επιτελούν και απαιτούν επίσης ποιοτικότερο εξωτερικό έλεγχο. Με λίγα λόγια αναγνώρισαν, τη σπουδαιότητα και των δύο μορφών ελέγχου, τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού, ως απαραίτητων μηχανισμών για μια αποτελεσματικότερη εταιρική διακυβέρνηση.

Σε άρθρο της, η Colbert (2002), αναφέρεται στην εταιρική διακυβέρνηση και στους μηχανισμούς επικοινωνίας προς αυτή, σε σχέση με τους εσωτερικούς, αλλά και με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Παρουσιάζει μια σύγκριση μεταξύ διεθνών ελεγκτικών προτύπων (I.S.A.) και των έγκυρων συμβουλευτικών πρακτικών (P.A.), σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (I.I.A.), ως προς την επικοινωνία των αντίστοιχων ελεγκτών με τη διοίκηση. Και τα δύο αυτά πρότυπα ορίζουν και απαιτούν αυτήν την

επικοινωνία. Επίσης και τα δύο αυτά πρότυπα επιτρέπουν, χωρίς όμως να απαιτούν, συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών προτύπων, έγκειται στο στόχο και στο σημείο που εστιάζει ο εσωτερικός και ο εξωτερικός ελεγκτής. Για τον μεν εξωτερικό ελεγκτή η ζήτηση πηγάζει από τους εξωτερικούς χρήστες των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, ενώ για τον εσωτερικό ελεγκτή η ζήτηση πηγάζει από τη διοίκηση και την απαίτηση για σωστή πληροφόρηση, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει η εταιρεία. Επιπροσθέτως, ο σκοπός του εξωτερικού ελεγκτή είναι περιορισμένος και σχετίζεται μόνο με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, ενώ ο σκοπός του εσωτερικού ελεγκτή συνδέεται με θέματα συμμόρφωσης και λειτουργικότητας της οικονομικής μονάδας. Από την εξέταση των I.S.A. και των P.A. προκύπτει ότι, οι πληροφορίες που λαμβάνει η διοίκηση από τις δύο αυτές πλευρές, συχνά παρομοιάζουν. Και παρόλο, που ο σκοπός εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών διαφέρει, εντούτοις και οι δύο βοηθούν τη διοίκηση για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη πορεία της, ως προς την επίτευξη των στόχων της εταιρείας.

3.3.13 ΣΧΕΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο Adams (1994), εξετάζει με ποιο τρόπο η θεωρία της αντιπροσώπευσης συνδέεται, συνδράμει και εξηγεί την ύπαρξη, το ρόλο και τις ευθύνες των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου. Επίσης παρέχει, ένα χρήσιμο πλαίσιο για τη μελλοντική περαιτέρω εμπειρική έρευνα. Ουσιαστικά, χρησιμοποιεί τη θεωρία αντιπροσώπευσης, για να εξηγήσει πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου για τους οργανισμούς. Υποστηρίζει ότι, ο εσωτερικός έλεγχος από κοινού και σε συνάρτηση με άλλους επεμβατικούς μηχανισμούς, όπως ο εξωτερικός έλεγχος και η υποβολή οικονομικών εκθέσεων, βοηθούν στη διατήρηση της σχέσης κόστους οφέλους, μεταξύ των ιδιοκτητών και της διαχείρισης.

Ο ρόλος του διοικητικού συμβουλίου, μπορεί να είναι σημαντικός στη στρατηγική που επιλέγεται να ακολουθηθεί από την εταιρεία, αλλά ίσως και στους επιχειρηματικούς κινδύνους που αυτή αντιμετωπίζει (Cohen, 2011). Η διοίκηση είναι ουσιαστικά υπεύθυνη, για τον καθορισμό του πλαισίου των εσωτερικών ελέγχων, ως μέρος της διαχείρισης των κινδύνων και συγχρόνως πρέπει να βρει τρόπους επιβεβαίωσης ότι, οι

έλεγχοι υφίστανται, διεξάγονται και λειτουργούν αποτελεσματικά (Sarens and De Beelde, 2006).

Η εκάστοτε οικονομική μονάδα, θέτει στόχους και ενεργεί με βάση επιχειρησιακά σχέδια, τα οποία ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει σαφώς και να γνωρίζει. Αυτός, επιτάσσεται να εργάζεται με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να έχει τη δυνατότητα να παρέχει συνεχώς συμβουλές, τόσο όσο αφορά αυτό καθαυτό τον έλεγχο, αλλά και γενικότερα επί των διαδικασιών διοίκησης και εταιρικής διακυβέρνησης. Με αυτόν τον τρόπο συνεργάζεται αποτελεσματικά με τη διοίκηση, για την επίτευξη των στόχων και επομένως και των συμφερόντων της οικονομικής οντότητας, που έχουν τεθεί κάθε φορά. Οι αντικειμενικές πληροφορίες που θα δώσει ο εσωτερικός ελεγκτής στη διοίκηση, οδηγούν στην επίτευξη των στόχων της, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

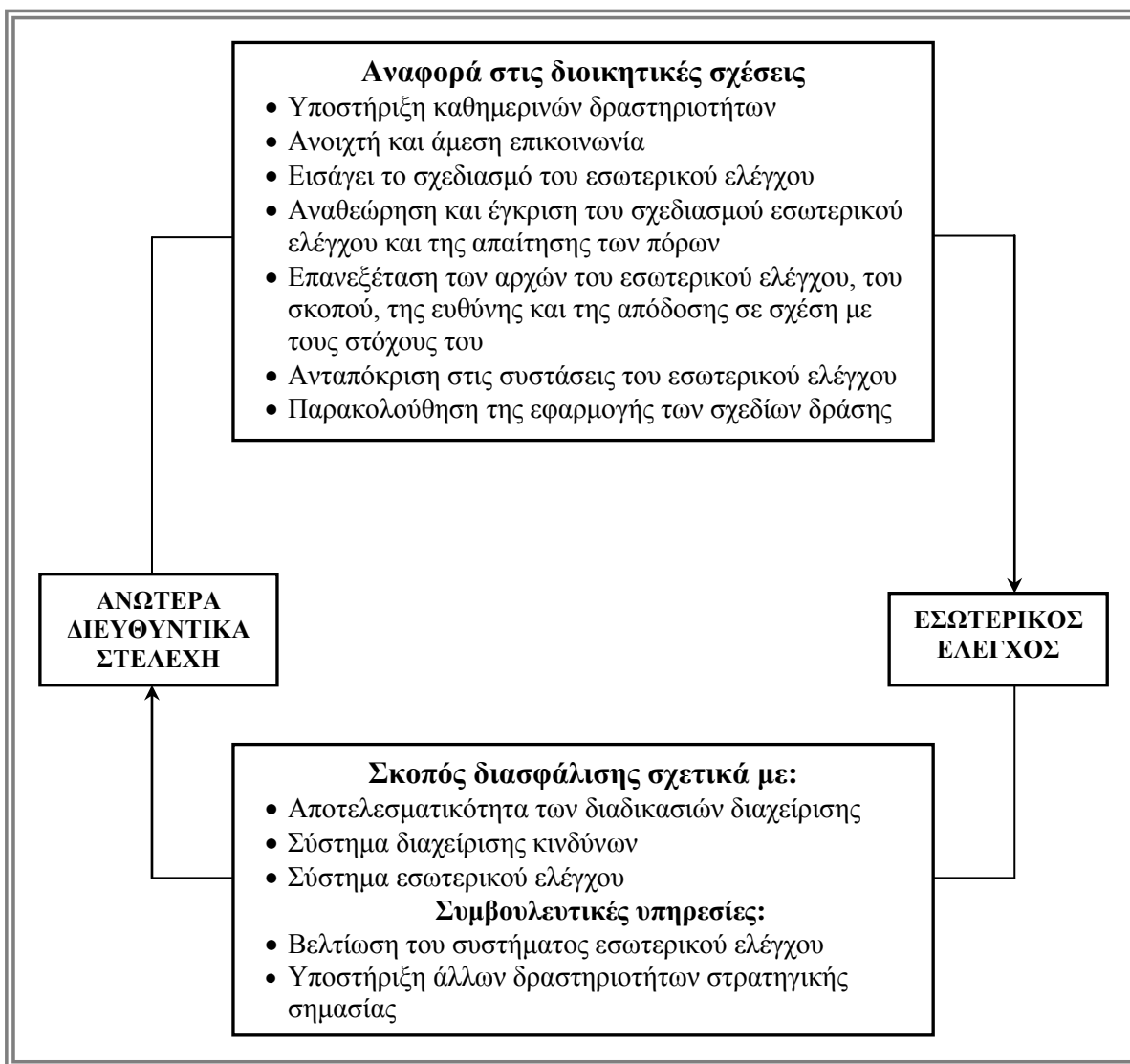
Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου, έχει αλλάξει εντυπωσιακά σε σχέση με το παρελθόν (Drogalas et all, 2011). Ο καθορισμός αρχών και κανόνων μέσα στα πλαίσια των οποίων θα κινείται η οικονομική οντότητα και η εφαρμογή αυτών, κρίνεται απαραίτητος. Ο εσωτερικός έλεγχος ουσιαστικά πρέπει να ελέγχει και να επιτηρεί, εάν αυτοί εφαρμόζονται, καθώς και τον τρόπο, τη μέθοδο που επιλέγεται και ακολουθείται κατά την εφαρμογή τους. Ουσιαστικά, με αυτόν τον τρόπο συμβάλλει, τόσο στη διασφάλιση, όσο και στη συμμόρφωση όλων των δραστηριοτήτων της εταιρείας, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τους κανονισμούς, αλλά και τις εσωτερικές πολιτικές⁷⁶ της εταιρείας (Sarens and De Beelde, 2006; COSO, 1992).

Σύμφωνα με τους Goodwin - Stewart and Kent (2006), ο ελεγκτής που διεξάγει εσωτερικό έλεγχο, αναφέρεται στη Διοίκηση. Η γνώμη, επομένως, που διατυπώνει ο εσωτερικός ελεγκτής έχει ως αποδέκτη όχι όλους τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, αλλά κατά αποκλειστικότητα τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας. Παρέχει συνεχώς πληροφορίες προς αυτήν, οι οποίες πρέπει να είναι αντικειμενικές καθώς επίσης και να εστιάζουν προς τον κοινό σκοπό «την επίτευξη του καλύτερου αποτελέσματος, όσο αφορά τους στόχους που κάθε φορά έχει θέσει η διοίκηση». Στο ίδιο πλαίσιο οι Sarens and De Beelde (2006), αναφέρουν ότι, μία από τις δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου είναι η υποστήριξη τελικά του διοικητικού συμβουλίου και της διαχείρισης, ως βασικό συστατικό (συνιστώσα) των μηχανισμών της εταιρικής διακυβέρνησης. Τελικά, εάν η συνεργασία μεταξύ εσωτερικού ελεγκτή

⁷⁶ Εσωτερικός κανονισμός, Νομοθετικό πλαίσιο κ.λπ.

και διοίκησης είναι επαρκής και δομημένη σε γερές βάσεις τότε το έργο του εσωτερικού ελεγκτή θα είναι πιο αποτελεσματικό. Οι τυχόν αδυναμίες και ανεπάρκειες σίγουρα εντοπίζονται ευκολότερα και έγκαιρα, οπότε και οι τυχόν ελλείψεις που διαπιστώνονται με πνεύμα καλής συνεργασίας διορθώνονται και καταστέλλονται προληπτικά σύννομα και σύντομα.

Σχήμα 7. Σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και ανώτερων διευθυντικών στελεχών

Πηγή: [Sarens and De Beelde](#), (2006, σελ.224).

Οι αποτελεσματικοί έλεγχοι, η δυνατότητα διαβεβαίωσης και επιβεβαίωσης ότι, οι έλεγχοι πραγματικά πραγματοποιούνται και ολοκληρώνονται, αλλά και η δυνατότητα επιβεβαίωσης των γεγονότων (του ελέγχου) σε τρίτους, ειδικότερα σε όσους έχουν

έννομο συμφέρον (π.χ. διοικητικό συμβούλιο και ευρύ κοινό), απαιτείται να είναι το μέλημα και το ζητούμενο κάθε συνετής και συνεπής διαχείρισης. Η συνεχής παρακολούθηση των ελέγχων, αλλά και η λήψη των περιοδικών εκθέσεων που προκύπτουν μετά από τη διεξαγωγή τους, είναι ένας τρόπος επιβεβαίωσης. Εν κατακλείδι, η διοίκηση, αλλά και η διαχείριση οφείλει να αποδεικνύει συνεχώς ότι εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της, σε σχέση με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Sarens and De Beelde, 2006).

Οι στόχοι τόσο της επιτροπής ελέγχου, όσο και του εσωτερικού ελέγχου είναι κατ' ουσία αλληλένδετες. Η ύπαρξη δυναμικής επιτροπής ελέγχου, μπορεί συγχρόνως να ενισχύει και το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει ο εσωτερικός έλεγχος. Η επιτροπή ελέγχου, ουσιαστικά προσφέρει μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, οι οποίοι υποστηρίζουν μια καλή εταιρική διακυβέρνηση, αλλά και μηχανισμούς διασφάλισης μια ορθής και αποτελεσματικής σχέσης μεταξύ ελεγκτών και διοίκησης (Ojo, 2009). Οι εκθέσεις και οι παρουσιάσεις των εκθέσεων του εσωτερικού ελέγχου στις συνεδριάσεις της ελεγκτικής επιτροπής, οι άτυπες ή ιδιωτικές επαφές μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου (μέσω του υπεύθυνου εσωτερικού ελεγκτή) και της επιτροπής ελέγχου είναι σημαντικές, απαραίτητες και καθοριστικές προκειμένου για την ενθάρρυνση, υποστήριξη και αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου (Sarens et al, 2009).

Ο εσωτερικός ελεγκτής δεν αποτελεί απλώς ένα όργανο ελέγχου της σωστής λειτουργίας και της αποδοτικότητας της εταιρείας, αλλά εάν του δίνεται η δυνατότητα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, να συμβουλεύει και να προτείνει βέλτιστες κατά την κρίση του λύσεις, τότε αυτός θεωρείται συνεργάτης ή άτυπο μέλος της διοίκησης (Ζαφειράκου και Ταχυνάκης, 2007).

3.3.14 ΣΧΕΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η συζήτηση γύρω από την εταιρική διακυβέρνηση, έχει ενδυναμώσει τη θέση και το ρόλο του εσωτερικού ελεγκτή, «εις βάρος» του εξωτερικού ελεγκτή. Κάτω από αυτά τα πλαίσια, οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου και οι ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή διαφοροποιήθηκαν, με αποτέλεσμα να γίνουν πιο ξεκάθαρες και κατηγορηματικές (Holm and Birkholm - Laursen, 2007).

Οι Karagiorgos, Drogalas, Gotzamanis and Tampakoudis (2010), εξετάζουν σε θεωρητικό επίπεδο, τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την εταιρική

διακυβέρνηση. Αναφέρουν ότι, το Ινστιτούτο Εσωτερικών ελεγκτών (2004) με τη δήλωση του: «ο εσωτερικός έλεγχος μέσω των δραστηριοτήτων του, είναι απαραίτητο να αξιολογεί και να συμβάλει στη διαχείριση του κινδύνου, ελέγχου και διακυβέρνησης», ουσιαστικά επιβεβαιώνει και αναγνωρίζει τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος στην εταιρική διακυβέρνηση. Ο εσωτερικός έλεγχος προσθέτει αξία στην επιχείρηση. Ο συσχετισμός μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης επιδρά σε όλα τα είδη της οικονομικής δραστηριότητας. Οι επιπτώσεις και οι συνέπειες αυτής της αλληλεπίδρασης έχουν διαφοροποιηθεί πρόσφατα. Η αποτελεσματική συνεργασία του εσωτερικού ελέγχου με την εταιρική διακυβέρνηση, βελτιώνουν την απόδοση μίας εταιρείας, αλλά αποτελεί ταυτόχρονα πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για αυτήν. Το τελικό συμπέρασμα της θεωρητικής προσέγγισης των ερευνητών είναι ότι, ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει ένα ρόλο σημαντικό, ρόλο ζωτικής σημασίας προκειμένου για την αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση. Η συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας του εσωτερικού ελέγχου, ως προς την επίτευξη αποδοτικότερης διαχείρισης, θα θέσει τον εσωτερικό έλεγχο ως ανεκτίμητο υποστηρικτή των προσπαθειών τόσο της διοίκησης, όσο και της διαχείρισης.

Επίσης, κάτω από το ίδιο πλαίσιο, οι [Drogalas, Pantelidis, Vouroutzidou and Kesis](#) (2011), εξετάζουν τη σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου σε θεωρητικό επίπεδο. Αναφέρουν ότι, η εταιρική διακυβέρνηση, όταν αυτή είναι αποτελεσματική, έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει μία οικονομική οντότητα προς τη διοικητική και διευθυντική αριστεία, βοηθώντας με αυτό τον τρόπο τις εταιρείες με αδύναμες δομές εταιρικής διακυβέρνησης στην προσέλκυση ξένων επενδυτών (κεφαλαίων). Συγχρόνως, ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει ένα σημαντικό και κρίσιμο ρόλο για την εταιρική διακυβέρνηση, καθώς παρέχει στα μέλη που την ασκούν, συμβουλευτικές υπηρεσίες, αλλά και συνεχής διαβεβαιώσεις.

Ο ρόλος που καλείται να επιτελέσει, ο εσωτερικός έλεγχος, είναι πολλαπλός. Σύμφωνα με τον [Τριανταφυλλίδη](#)⁷⁷ (2011), τα περιεχόμενα της εταιρικής διακυβέρνησης είναι τα

⁷⁷ Ο [Τριανταφυλλίδης](#) (2010), σε εκδήλωση του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών με θέμα: «Οικονομική Κρίση και Πλαίσιο Ελέγχων», αναφέρει αυτολεξεί, τις παρακάτω δέκα προτάσεις, για τον εσωτερικό έλεγχο:

«Οι Εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να επικεντρωθούν στους κινδύνους και τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την οικονομική κρίση. Θα πρέπει οπωσδήποτε να επισκοπήσουν τους κινδύνους που έχουν σχέση με τη φήμη της εταιρείας, τη ρευστότητα, την ενδεχόμενη μείωση

κάτωθι: α) διοικητικό συμβούλιο και επιτροπές, β) νόμοι και κανονισμοί, γ) επιχειρησιακές πρακτικές και δεοντολογία, δ) ανακοινώσεις και διαφάνεια, ε) διαχείριση κινδύνων, ζ) διαδικασίες παρακολούθησης και τέλος, η) επικοινωνία. Ο εσωτερικός έλεγχος, σχετίζεται με το καθένα από αυτά ξεχωριστά. Εν συντομία αναφέρεται από τον Τριανταφυλλίδη (2011), ότι σε σχέση με το Δ.Σ. και τις επιτροπές, ο εσωτερικός έλεγχος: α) βοηθά το διοικητικό συμβούλιο, με βάση τις καλύτερες εφαρμόσιμες πρακτικές, να αξιολογήσει το έργο του, γ) επισκοπεί τον κανονισμό της επιτροπής, γ) ενημερώνει την επιτροπή ελέγχου για τις καλύτερες πρακτικές, σε θέματα συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων και δ) εγγυάται την ακρίβεια των πληροφοριών που χρησιμοποιεί η επιτροπή αμοιβών, προκειμένου για τη λήψη αποφάσεων. Σχετικά με τους Νόμους και τους κανονισμούς, ο εσωτερικός έλεγχος: α) επιβεβαιώνει ότι ο οργανισμός έχει αναθέσει όλες τις αρμοδιότητες για την εταιρική διακυβέρνηση που καλύπτουν όλες τις νομικές και εποπτικές απαιτήσεις, β) διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δραστηριοτήτων συμμόρφωσης, ώστε να μειωθούν μακροχρόνια κόστη και να βελτιωθεί η απόδοση. Σε σχέση με τις επιχειρησιακές πρακτικές και τη δεοντολογία, ο εσωτερικός έλεγχος: α) επισκοπεί τον κώδικα δεοντολογίας και βεβαιώνει πως αυτός ανανεώνεται περιοδικά, με ενημέρωση

προσωπικού, τους προμηθευτές, τα εκτός ισολογισμού στοιχεία και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που πρέπει να υπάρχουν για να μειώσουν τους συγκεκριμένους κινδύνους. Θα πρέπει να αυξήσουν την επικοινωνία με την επιτροπή ελέγχου του Δ.Σ., ώστε να προωθήσουν την αναγκαιότητα διαχείρισης κινδύνων και να την ενημερώνουν έγκαιρα για τυχόν νέους κινδύνους (Risk Based Audit ουσιαστικά με συνεχή αναθεώρηση του χάρτη κινδύνων). Θα πρέπει να επικεντρωθούν στη διαδικασία του Risk Management και πως αυτό επιτελείται σε σχέση με την κάλυψη των στρατηγικών στόχων της επιχείρησης. Θα πρέπει να αποτιμήσουν ξανά τους κινδύνους, ειδικά εκείνους που αν ληφθούν συνδυαστικά υπόψη και προκύψουν θα είναι πολύ σημαντικοί. Μέχρι σήμερα κατά κανόνα, πολλοί εσωτερικοί ελεγκτές έκαναν risk assessment σε πολλούς ανεξάρτητους κινδύνους βαθμολογώντας χαμηλά την πιθανότητα αυτοί να προκύψουν, ενώ δεν βαθμολογούσαν καθόλου το ενδεχόμενο αυτοί να προκύψουν σωρευτικά ή συνδυαστικά. Θα πρέπει να λειτουργήσουν με ένα πιο ευέλικτο πρόγραμμα ελέγχων που να αναθεωρείται ανάλογα με τους επικαιροποιημένους στόχους της εταιρείας. Θα πρέπει να λειτουργούν σαν βασικοί εκπαιδευτές ενδο-εταιρικά, σε θέματα διαχείρισης κινδύνων και να αξιοποιούν για ενημέρωση κάθε ευκαιρία συζήτησης σε θέματα κινδύνων. Θα πρέπει να εντείνουν τους ελέγχους τους για θέματα απάτης ιδιαίτερα εκείνων που έχουν σχέση με την οικονομική κρίση (απάτη λευκού κολάρου, απάτη υπαλλήλων και εξωτερική απάτη), τα θέματα έλλειψης αποθεμάτων, παραβίασης των υπερωριών, λογαριασμών πληρωτέων χωρίς έγκριση και τους παραφουσκωμένους λογαριασμούς εξόδων. Θα πρέπει να αυξήσουν τη γνώση τους για την επιχείρηση, να μάθουν δηλαδή την επιχείρηση όσο καλύτερα μπορούν και να σιγουρευτούν ότι το πρόγραμμα ελέγχου περιλαμβάνει όλους τους κινδύνους της επιχείρησης. Θα πρέπει να αυξήσουν τη σχέση και την επικοινωνία τους με τους υπόλοιπους φορείς ελέγχου της επιχείρησης (Risk Officers, Compliance Officers, Controllers), ώστε να πληροφορούνται αδιάλειπτα τους νέους κινδύνους και τις αλλαγές στη στρατηγική της επιχείρησης. Τέλος, θα πρέπει να ενισχύσουν την αποδοτικότητα της ελεγκτικής τους εργασίας και αν χρειαστεί να την ανασχεδιάσουν με τον ίδιο τρόπο και σκεπτικό που η επιχείρηση θα έχει για την αποδοτικότητα των επιμέρους λειτουργιών της σε περίοδο οικονομικής κρίσης».

της διοίκησης και των υπαλλήλων, β) βοηθά τη διοίκηση και την επιτροπή ελέγχου να καθιερώσουν τη λογοδοσία εντός του οργανισμού, γ) διενεργούν ετήσιους ελέγχους και αναφέρουν τα αποτελέσματα στην επιτροπή ελέγχου και δ) αξιολογούν τη σχέση των θεμάτων δεοντολογίας στη διαδικασία καθορισμού των στόχων, αλλά και αξιολόγησης της απόδοσης. Όσο αφορά τις ανακοινώσεις και τη διαφάνεια, οι εσωτερικοί ελεγκτές: α) διενεργούν ελέγχους των οικονομικών ανακοινώσεων σε συνεργασία με τον οικονομικό διευθυντή και β) στον ετήσιο σχεδιασμό των ελέγχων περιλαμβάνουν θέματα ανακοινώσεων και διαφάνειας. Σε σχέση με τη διαχείριση των κινδύνων, οι εσωτερικοί ελεγκτές: α) συμμετέχουν στην προσπάθεια του οργανισμού για τη δημιουργία συστήματος εσωτερικού ελέγχου, β) διευκολύνουν τον καθορισμό των κύριων κινδύνων, γ) βοηθούν τους αρμοδίους στην κατανόηση, το σχεδιασμό, αλλά και την τεκμηρίωση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και επιπλέον, δ) διενεργούν ελέγχους της αποτελεσματικότητας και επάρκειας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Επιπροσθέτως, σε σχέση με τις διαδικασίες παρακολούθησης, αναμένεται να: α) βεβαιώνουν ότι υπάρχουν διαδικασίες παρακολούθησης για όλο το πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης, β) διενεργούν έλεγχο του συνολικού πλαισίου εσωτερικής διακυβέρνησης και γ) στο σχεδιασμό των ελέγχων τους περιλαμβάνουν επιμέρους ελέγχους για θέματα εταιρικής διακυβέρνησης. Τέλος, σε σχέση με την επικοινωνία: α) συμμετέχουν στη συνεχή διαβούλευση για τα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης με το διοικητικό συμβούλιο, τον οικονομικό διευθυντή και άλλα διευθυντικά στελέχη, β) διατηρούν σταθερή επικοινωνία με τα μέλη της επιτροπής ελέγχου και γ) στις εκθέσεις ελέγχου να περιλαμβάνουν θέματα για την εταιρική διακυβέρνηση.

Σύμφωνα με τους [Ζαφειράκου και Ταχυνάκη](#) (2007), η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είναι απαραίτητο να αντιμετωπίζεται ως καίριο, ισάξιο και αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο της εταιρικής εποπτείας. Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο, της αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης και οι οικονομικές οντότητες δεν πρέπει ούτε να τον υποτιμούν, αλλά ούτε και να τον αγνοούν.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

4.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Οι [Chen, Gul, Truong, and Veeraraghavan](#) (2011), ερευνούν εάν και κατά πόσο ο υψηλής ποιότητας εξωτερικός έλεγχος, συνδέεται με την παρουσία λιγότερων επιπτώσεων, οι οποίες οφείλονται στην ανεπάρκεια και στις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου (εφόσον αυτές υφίστανται). Επιπλέον, ερευνούν εάν υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ της ποιότητας του εξωτερικού ελέγχου και της αποκατάστασης (remediation), των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου. Για την περίοδο από το έτος 2004 έως και το 2009, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από δείγμα 3.769⁷⁸ επιχειρήσεων. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από πηγές όπως, την Compustat και Audit Analytics και αναλύθηκαν με βάση την Univariate⁷⁹ και Multivariate⁸⁰ ανάλυση. Η ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου, μετριέται βάση τεσσάρων κυρίως μεταβλητών: α) εάν οι εξωτερικοί ελεγκτές ανήκουν στις Big 4 ελεγκτικές εταιρείες, β) από το μέγεθος του ελεγκτικού γραφείου, γ) από τη θητεία - εμπειρία των ελεγκτών και τέλος, δ) από την εξειδίκευση και τις γνώσεις που διαθέτουν, προκειμένου να διεξάγουν ελέγχους, ως ειδικοί στο βιομηχανικό κλάδο. Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της εν λόγω έρευνας κατέδειξε ότι, υφίσταται μία σημαντικά αρνητική σχέση μεταξύ του εξωτερικού ελέγχου που συγκεντρώνει υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά και της συχνότητας παρουσίασης προβλημάτων εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, η αποκατάσταση των αδυναμιών που εντοπίζονται, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, συντελείται πολύ πιο γρήγορα σε εταιρείες, στις οποίες διενεργήθηκε εξωτερικός έλεγχος, με υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Οι [Zaman, Hudaib, and Haniffa](#) (2011), εξετάζουν την επιρροή που ασκεί η αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου: α) στους υπεύθυνους για την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης, β) στις αμοιβές των ελεγκτών οι οποίες αφορούν αυτό καθαυτό τον έλεγχο, αλλά και γ) στις αμοιβές των ελεγκτών λόγω άλλων υπηρεσιών (συμβουλευτικών), που πιθανότατα αυτοί παρέχουν στις εταιρείες. Ένα νέο μέτρο ελέγχου (μέτρησης) που περιλαμβάνει στοιχεία όπως την ανεξαρτησία, την πείρα, την επιμέλεια, αλλά και το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου, χρησιμοποιείται για να εξεταστούν οι υποθέσεις των ερευνητών. Τα στοιχεία⁸¹ αφορούσαν την περίοδο των

⁷⁸ Παρατηρήσεις 22.616 (εταιρείες/έτος).

⁷⁹ 22.616 παρατηρήσεις (εταιρεία/έτος).

⁸⁰ 16.768 παρατηρήσεις (εταιρεία/έτος).

⁸¹ Στοιχεία όπως: το μέγεθος των επιχειρήσεων (με βάση το συνολικό Ενεργητικό), το μέγεθος της επιτροπής ελέγχου, το ποσοστό των μη-εκτελεστικών διευθυντών σε σχέση με το σύνολο των διευθυντών

ετών 2001 έως και 2004 και συλλέχθηκαν από τον UK FTSE-350⁸². Τελικά, από πληθυσμό 257 επιχειρήσεων, επιλέχθηκε δείγμα από 155 επιχειρήσεις (60%). Η εκτίμηση των υποδειγμάτων με τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων, έδωσε αποτελέσματα τα οποία ερμηνεύτηκαν ως ακολούθως: Οι εταιρείες που διαθέτουν επιτροπές ελέγχου υψηλής ποιότητας, σε σχέση με τις εταιρείες που διαθέτουν χαμηλής ποιότητας επιτροπές ελέγχου, είναι πιθανότερο να επιβλέψουν περισσότερο τις διαδικασίες του εξωτερικού ελέγχου. Ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών, αλλά και χαμηλότερο επίπεδο υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου (συμβουλευτικές υπηρεσίες), παρατήρησαν οι ερευνητές ότι, συναντάτε σε εταιρείες με υψηλής ποιότητας επιτροπές ελέγχου. Η αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου, παρουσιάζει μία σημαντική θετική συσχέτιση, όσο αφορά τις αμοιβές των ελεγκτών. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι, το ανωτέρω συμπέρασμα, έρχεται σε αντίθεση με το αποτέλεσμα της έρευνας των [Goodwin - Stewart and Kent \(2006\)](#), καθώς και των [Carcello, Hermanson, Neal and Riley \(2002\)](#), γεγονός όμως που δικαιολογείται από το χρονικό διάστημα στο οποίο αναφέρονταν τα στοιχεία που εξέτασαν οι προαναφερόμενοι. Οι επιτροπές ελέγχου εκείνο το διάστημα, δεν διαδραμάτιζαν ενεργό ρόλο και δεν είχαν ακόμη αναλάβει την ευθύνη σχετικά με τις παραλείψεις που παρουσίαζαν, τόσο οι οικονομικές καταστάσεις, όσο και ο έλεγχος. Η α) αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου, αλλά και το β) το μέγεθος αυτής, σχετίζονται θετικά με τα επίπεδα των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου (αντίθετο αποτέλεσμα από την αρχική υπόθεση που εξετάστηκε). Επιπλέον, αρνητική επίδραση παρατηρείται να υπάρχει μεταξύ της γ) ανεξαρτησίας, αλλά και της δ) πείρας (γνώσεων) των μελών της επιτροπής ελέγχου, σε σχέση με τα επίπεδα των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου. Τέλος, ο ε) αριθμός των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου, σχετίζεται θετικά, αλλά όχι ιδιαίτερα σημαντικά, με τα επίπεδα των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου. Γενικότερα, τα συμπεράσματα της εν λόγω

που συμμετέχουν στο συμβούλιο, ο αριθμός των συναντήσεων του Δ.Σ. στην περίοδο οικονομικού έτους, εάν ο C.E.O. είναι ταυτόχρονα και πρόεδρος του συμβουλίου, το έτος, ο αριθμός των μετόχων που κατείχαν > ή = 5% των εταιρικών μεριδίων (μετοχών), εάν η εταιρεία προχώρησε σε συγχωνεύσεις τα προηγούμενα δύο έτη, εάν η εταιρεία παρουσίασε ζημιές (απώλειες) κατά τα δύο προηγούμενα έτη, η συχνότητα των συναντήσεων της επιτροπής ελέγχου στην περίοδο του οικονομικού έτους, οι γνώσεις σε θέματα λογιστικά και χρηματοοικονομικά των μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, μόχλευση, ήταν πολύ σημαντικά προκειμένου να ενσαρκωθεί η έρευνα.

⁸² Εξαιρέθηκαν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χρηματοοικονομικό κλάδο.

έρευνας, είχαν ως στόχο να υποστηρίξουν τις ρυθμιστικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται, στην πορεία για ποιοτικότερη εταιρική διακυβέρνηση.

Ο Cohen (2011), πραγματοποίησε μία εμπειρική έρευνα για τη σχέση μεταξύ ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης. Μελετά, πώς ο τύπος του διοικητικού συμβουλίου, επιδρά στην κρίση και στις αποφάσεις του ελεγκτή σχετικά με το πεδίο εφαρμογής του ελέγχου του, αλλά και το σχεδιασμό του προγράμματος ελέγχου, που ο ελεγκτής προτίθεται να διενεργήσει. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι, οι ελεγκτές κατά τη λήψη των αποφάσεων που καλούνται να λάβουν, σχετικά με το σχεδιασμό του ελεγκτικού προγράμματος που θα ακολουθήσουν, ανταποκρίνονται (επηρεάζονται) ανάλογα από τον τύπο και τη δύναμη του διοικητικού συμβουλίου. Παρατηρήθηκε ότι, το επίπεδο του προγραμματισμένου ελέγχου ήταν υψηλό, στις περιπτώσεις όπου το συμβούλιο ήταν αδύναμο και αντίθετα ο προγραμματισμένος έλεγχος ήταν μέτριος, στις περιπτώσεις που εμφανιζόταν ένα δυναμικό διοικητικό συμβούλιο. Συμπερασματικά και ως συνέπεια των προαναφερόμενων, η δύναμη και επομένως και η επιρροή που έχει τη δυνατότητα να ασκήσει το διοικητικό συμβούλιο, έχει σοβαρό αντίκτυπο στην απρόσκοπτη λειτουργία της επιτροπής ελέγχου. Η επιτροπή ελέγχου ως μηχανισμός της εταιρικής διακυβέρνησης, ανεξάρτητα από τα προσόντα και την πείρα που διαθέτουν τα μέλη της, δεν είναι δυνατόν να είναι αποτελεσματική, εάν δεν διαθέτει την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξη του διοικητικού συμβουλίου.

Επίσης, οι Chen, Knechel, Marisetty, Truong and Veeraraghavan (2011), ερευνούν εάν υφίσταται κάποια σχέση μεταξύ της εμφάνισης αδυναμιών και ανεπάρκειας, που τυχόν εμφανίζει ο εσωτερικός έλεγχος και της ανεξαρτησίας, τόσο του συμβουλίου, όσο και της επιτροπής ελέγχου. Το δείγμα που ερεύνησαν απαρτίζεται από 7.584 (εταιρεία/έτος) παρατηρήσεις και αναφέρονται στα έτη από το 2004 έως και το 2009. Τα στοιχεία για την έρευνα αντλήθηκαν από διάφορες πηγές⁸³. Από αυτήν προέκυψε ότι, τόσο η ανεξαρτησία της επιτροπής αμοιβών (αποζημιώσεων), όσο και της επιτροπής εταιρικής διακυβέρνησης, εμφανίζουν σημαντική αρνητική σχέση, αναφορικά με την εμφάνιση των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, εμφανίζεται να διαδραματίζει καίριο ρόλο ο βαθμός ανεξαρτησίας των επιτροπών, σε σχέση με το βαθμό και το εύρος των αδυναμιών που εμφανίζονται στα συστήματα εσωτερικού

⁸³ Οικονομικά στοιχεία από την Compustat, στοιχεία για την ηλικία των εταιρειών από την CRSP, στοιχεία για το συμβούλιο και τις επιτροπές από Risk Metrics και τα υπόλοιπα από τη βάση δεδομένων SDC Platinum.

ελέγχου. Επιπλέον, ο διευθύνων σύμβουλος (C.E.O.) παρουσιάζεται πιο ισχυρός, στην περίπτωση που κατέχει διπλή θέση, έχει διπλή ιδιότητα (ύπαρξη διαρχίας). Σαν επακόλουθο της διαρχίας του C.E.O., διακινδυνεύει συχνά η ανεξαρτησία, τόσο του συμβουλίου, όσο και των επιτροπών που δραστηριοποιούνται, στα πλαίσια της οικονομικής οντότητας. Ειδικότερα, μόνο στην περίπτωση που παρουσιάζονται ολοκληρωτικά ανεξάρτητες επιτροπές (στο σύνολο τους), αυτές μπορούν να επιδράσουν στις αδυναμίες και επομένως στην ανεπάρκεια του εσωτερικού ελέγχου. Τα παραπάνω συμπεράσματα, που διατύπωσαν οι ερευνητές, αποκτούν ξεχωριστή βαρύτητα, εάν συνδυαστούν με το τελικό συμπέρασμα της έρευνας τους ότι: οι επενδυτές, πλέον, ενδιαφέρονται και εκτιμούν ιδιαίτερα τις πληροφορίες, που αναφέρονται στις τυχόν αδυναμίες που εμφανίζει ο εσωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων. Οι επαρκείς και δυνατές δομές εσωτερικού ελέγχου, μπορούν να γίνουν ο αγγελιοφόρος, για την προσέλκυση νέων κεφαλαίων στην εταιρεία. Άρα, η ανεξαρτησία του συμβουλίου και των επιτροπών διαδραματίζουν άμεσα καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση των αδυναμιών και των ανεπαρκειών γενικότερα του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και επιπροσθέτως έχουν έμμεσα τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των εταιρειών, αλλά και τον «πλούτο» των μετόχων.

Οι [Lisic, Myers and Zhou](#) (2011), εξετάζουν τη σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών της επιτροπής ελέγχου και της προστασίας αναφορικά με την ανεξαρτησία των ελεγκτών. Ερευνούν, επίσης, φαινόμενα απομάκρυνσης ή αντικατάστασης ελεγκτών, μετά από την παράδοση εκθέσεων, στις οποίες αναφέρονται αδυναμίες εσωτερικού ελέγχου. Με τη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης εξετάζουν το δείγμα τους, που απαρτίζεται από 2.409 επιχειρήσεις, οι οποίες εκθέτουν πληροφορίες για τον εσωτερικό τους έλεγχο, κατά τα έτη 2004 και 2005. Εξετάζονται, τέσσερα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου: ανεξαρτησία, οικονομική εμπειρία, πείρα στη διακυβέρνηση και ευεργετική ιδιοκτησία (beneficial ownership). Οι ερευνητές διατυπώνουν την άποψη ότι, ο εξωτερικός ελεγκτής πιθανόν να αποφύγει την αναφορά στην έκθεση σημαντικών αδυναμιών και ανεπάρκειας που τυχόν παρατήρησε, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, κάτω από το καθεστώς πίεσεως που του ασκεί η διοίκηση της εταιρείας, λόγω της πιθανότητας απομάκρυνσής του μελλοντικά από τον έλεγχο. Ο ελεγκτής όμως, απαιτείται να είναι ανεξάρτητος. Επιβάλλεται να έχει τη δυνατότητα, αμερόληπτα και αντικειμενικά να διατυπώσει την άποψή του, τόσο για τις οικονομικές καταστάσεις,

όσο και για τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου, προκειμένου για την αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων και την πάταξη τέτοιων φαινομένων, είναι καθοριστικός. Απαραίτητη και ικανή συνθήκη, προκειμένου να γίνει εφικτή η επίτευξη των παραπάνω, είναι η ικανότητα και η ανεξαρτησία που τα μέλη της επιτροπής ελέγχου επιβάλλεται να διαθέτουν και να επιδεικνύουν. Συμπερασματικά, η ανεξαρτησία των μελών της επιτροπής ελέγχου, είναι κρίσιμη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητά της, αλλά και για την ποιότητα που εμφανίζει ο εξωτερικός έλεγχος. Σε περίπτωση που οι εξωτερικοί ελεγκτές διαπιστώσουν ότι, υφίστανται αδυναμίες, αλλά και ανεπάρκειες στις δομές του εσωτερικού ελέγχου των εταιρειών που καλούνται να ελέγξουν και διατυπώσουν την άποψή τους στις εκθέσεις τους, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να απομακρυνθούν ή να αντικατασταθούν από την ελεγχόμενη εταιρεία. Η πιθανότητα αυτή απομακρύνεται, όσο ο βαθμός ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου, είναι υψηλότερος.

Επιπροσθέτως, οι [Sarens, Allegrini, D'Onza and Melvill \(2011\)](#), εξετάζουν εάν, οι πρακτικές που εφαρμόζει ο εσωτερικός έλεγχος, αλλά και το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, σχετίζονται με την ηλικία της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου (οργανωτικό επίπεδο εσωτερικού ελέγχου). Η έρευνα τους βασίζεται σε στοιχεία που συλλέχθηκαν από μελέτες που διεξήγαγε το Ίδρυμα Εσωτερικών Ελεγκτών, κατά το έτος 2006 και από το Common Body of Knowledge. Από σύνολο 9.366 ερωτηματολογίων, τα οποία αναφέρονταν σε 92⁸⁴ χώρες, τελικά χρησιμοποιήθηκαν 7.747⁸⁵ ερωτηματολόγια. Κατά την επεξεργασία των προαναφερόμενων, δημιουργήθηκαν τρεις διαφορετικές συστάδες. Η πρώτη εξ αυτών περιελάμβανε 56 I.A.Fs.⁸⁶ με μέσο όρο ηλικίας 155⁸⁷ έτη, η δεύτερη συστάδα

⁸⁴ Αλγερία, Αργεντινή, Aruba, Αυστραλία, Αυστρία, Αζερμπαϊτζάν, Μπαχάμες, Μπαγκλαντές, Μπαρμπάντος, Βέλγιο, Βερμούδες, Βολιβία, Μποτσουάνα, Βραζιλία, Βουλγαρία, Καμερούν, Καναδάς, Χιλή, Κίνα, Κινέζικη Ταιβάν, Κολομβία, Κονγκό, Κόστα Ρίκα, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Δομινικανή Δημοκρατία, Ισημερινός Αίγυπτος, Εσθονία, Αιθιοπία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Γκάνα, Ελλάδα, Γουατεμάλα, Χόνγκ Κόνγκ, Ισλανδία, Ινδία, Ινδονησία, Ιρλανδία, Ισραήλ, Ιταλία, Τζαμάικα, Ιαπωνία, Κένυα, Κορέα, Λετονία, Λίβανος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μαλάουι, Μαλαισία, Μεξικό, Κάτω Χώρες, Νέα Ζηλανδία, Νικαράγουα, Νιγηρία, Νορβηγία, Ομάν, Πακιστάν, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Φιλιππίνες, Πολωνία, Πορτογαλία, Πουέρτο Ρίκο, Κατάρ, Ρουμανία, Ρωσία, Σιγκαπούρη, Σλοβενία, Νότια Αφρική, Ισπανία, Σρι Λάνκα, Σουηδία, Ελβετία, Ταϊλάνδη, Τρινιδάδ και Τομπάγκο, Τυνησία, Τουρκία, Ουγκάντα, Ουκρανία, Ε.Α.Ε., Μεγάλη Βρετανία, Η.Π.Α., Βενεζουέλα, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε.

⁸⁵ Συγκεκριμένα, 1.619 ερωτηματολόγια εξαιρέθηκαν, γιατί δεν ανέφεραν την ηλικία των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου τους (I.A.F. – Internal audit function).

⁸⁶ Internal Audit Function (I.A.F.) - Λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου. Δημιουργήθηκαν πριν από την καθιέρωση του I.I.A. (Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών), το έτος 1941.

περιελάμβανε 995 I.A.Fs. με μέση ηλικία 52⁸⁸ έτη και τέλος, η τρίτη συστάδα περιλάμβανε 6.696 I.A.Fs. με μέση ηλικία τα 12⁸⁹ έτη. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει, αφενός τη νεαρή ηλικία του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου και αφετέρου την παρουσία του στα επιχειρησιακά δρώμενα, πολύ νωρίτερα⁹⁰ από ότι ορισμένοι από εμάς πιστεύουν. Το οργανωτικό προφίλ, παρουσιάζεται σημαντικά διαφορετικό ανάμεσα σε αυτές τις τρεις συστάδες. Αρχικά, οι ερευνητές παρατήρησαν ότι: οι I.A.Fs. με την πιο μακροχρόνια ιστορία, είναι κατά μέσο όρο μεγαλύτερες σε μέγεθος⁹¹ σε σχέση με τις νεότερες I.A.Fs. Άρα, το μέγεθος των I.A.F., σχετίζεται άμεσα με την ηλικία τους. Ωστόσο, δεν υπήρξε καμία διαπίστωση ότι, το μέγεθος της εταιρείας επηρεάζει ή επηρεάζεται από το μέγεθος του εσωτερικού της ελέγχου. Οι I.A.Fs. που έχουν συσταθεί την περίοδο περίπου που καθιερώθηκε το I.I.A. (δεύτερη συστάδα), χρησιμοποιούν περισσότερο τα ελεγκτικά πρότυπα που έχουν θεσμοθετηθεί και καταβάλλουν προσπάθειες αποφυγής παρεκκλίσεων από αυτά. Τα μέλη της πρώτης συστάδας (παλαιότεροι εσωτερικοί ελεγκτές), έχουν περισσότερα ουσιαστικά προσόντα σε σχέση με τα μέλη που περιλαμβάνονται σε νεοσύστατες σχετικά I.A.Fs. Η διασφάλιση των ελέγχων που διεξάγονται, αλλά συγχρόνως και τα προγράμματα βελτίωσης αυτών, εντοπίζονται συχνότερα σε παλιές I.A.Fs. Τέλος, οι ερευνητές παρατήρησαν, καλύτερο επίπεδο συνεργασίας μεταξύ εξωτερικών⁹² ελεγκτών και εσωτερικών ελεγκτών, σε υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου που έχουν συσταθεί παλαιότερα. Εν κατακλείδι, συμπεραίνουμε ότι, οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου γίνονται καλύτερες και ποιοτικότερες με το πέρασμα του χρόνου. Η ωρίμανση των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου και τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά, εξαρτώνται και από την ηλικία της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Επιπροσθέτως, από τα αποτελέσματα της έρευνας, μετά από αξιολόγηση που προέκυψε από την επεξεργασία των στοιχείων, οι ερευνητές συμπεραίνουν ότι, τελικά οι πρακτικές εσωτερικού ελέγχου παγκοσμίως έχουν σημαντικά τροποποιηθεί (παραλλαχθεί).

⁸⁷ Ποσοστό 70% του συνόλου διαμορφώθηκε μεταξύ των ετών 1810 και 1893.

⁸⁸ Ποσοστό 70% των I.A.Fs. διαμορφώθηκε μεταξύ των ετών 1936 και 1973.

⁸⁹ Ποσοστό 70% της τελευταίας συστάδας οργανώθηκαν μεταξύ των ετών 1985 και 2003.

⁹⁰ Με τελείως διαφορετική μορφή και στόχους.

⁹¹ Το μέγεθος μετριέται με βάση τα μέλη των εσωτερικών ελεγκτών που συμμετέχουν στο F.T.E..

⁹² Τα πρότυπα ορίζουν ότι κατά την αξιολόγηση των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής κινείται και αξιολογεί με βάση τα παρακάτω κριτήρια: οργανωτική θέση, πεδίο λειτουργίας, τεχνική ικανότητα και οφειλόμενη επαγγελματική προσοχή (I.F.A.C., 2010; [Sarens et al](#), 2011).

Επιπλέον, οι Sarens and Abdolmohammadi (2011), ερευνούν: α) εάν το μέγεθος⁹³ των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου (I.A.F.), σχετίζεται με τις μεταβλητές της αντιπροσώπευσης, β) εάν οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου είναι συμπληρωματικές, ως προς άλλους μηχανισμούς και λειτουργίες όπως: την ανεξαρτησία των μελών του διοικητικού συμβουλίου και την ενεργή επιτροπή ελέγχου και γ) εάν ο αντίκτυπος του περιβάλλοντος του ελέγχου, σχετίζεται με το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου. Μετά από την επεξεργασία των στοιχείων⁹⁴ κατέληξαν ότι: η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου (I.A.F.), παρέχει στο διοικητικό συμβούλιο⁹⁵ πληροφορίες, όσο αφορά την αποτελεσματικότητα των εκτιμήσεων αλλά και ενεργειών της διαχείρισης, σχετικά με τη χρήση των πόρων της ιδιοκτησίας. Η αύξηση της διάχυσης στην ιδιοκτησία, που παρατηρείται στη δομή των εταιρειών, είναι ένας από τους κυριότερους λόγους υποστήριξης και δημιουργίας μεγαλύτερων I.A.Fs.. Η δημιουργία μεγαλύτερων I.A.Fs. επιτρέπει στη διοίκηση, να παρακολουθεί στενότερα τις επιδόσεις των διευθυντικών στελεχών της και επομένως να ελέγχει κατά κάποιο τρόπο τη διαχείριση. Συμπερασματικά, το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, σχετίζεται θετικά, με τη διάχυση της ιδιοκτησίας που παρατηρείται στις επιχειρήσεις. Επίσης, ρυθμιστικό ρόλο καλούνται να διατελέσουν οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου, σε σχέση με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της διαχείρισης (management ownership), δηλαδή το μερίδιο της ιδιοκτησίας το οποίο κατέχει η διαχείριση. Παρατηρείται θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους της I.A.F. και της ιδιοκτησίας αυτής της μορφής⁹⁶. Το κόστος αντιπροσώπευσης, η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ μετόχων που κατέχουν την πλειοψηφία και αυτών που κατέχουν τη μειοψηφία, η συμμετοχή των μεγαλομετόχων στη διοίκηση αλλά και στη διαχείριση των εταιρειών, ως στοιχεία και μεταβλητές της θεωρίας αντιπροσώπευσης, αντανακλά στην ανάγκη παρακολούθησης των εταιρειών μέσω των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και τελικά συνδέεται και επηρεάζει το μέγεθος των I.A.Fs.. Το ποσοστό των ανεξάρτητων μελών που συμμετέχουν στο συμβούλιο, άρα η ανεξαρτησία του

⁹³ Ο αριθμός του προσωπικού του I.A.F. ως ποσοστό του συνολικού ποσοστού των εργαζομένων της συγκεκριμένης εταιρείας είναι το μέγεθος του I.A.F..

⁹⁴ Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αφορούν Βέλγικες επιχειρήσεις και οι συγγραφείς θεωρούν ότι τα συμπεράσματά τους, είναι πιθανόν να επαληθεύονται για όλες τις χώρες της Ηπειρωτικής Ευρώπης. Σημειώνεται ότι, η Βελγική επιχειρηματική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από επιχειρήσεις στις οποίες η κυριότητα αλλά και ο έλεγχος ανήκει σε οικογένειες (οικογενειακή ιδιοκτησία).

⁹⁵ Το οποίο Δ.Σ., εκπροσωπεί τους ιδιοκτήτες της εταιρείας.

⁹⁶ Ιδιοκτησία που κατέχει η διαχείριση.

συμβουλίου, σχετίζεται αρνητικά με το μέγεθος του I.A.F.. Τα ανεξάρτητα μέλη του συμβουλίου, λειτουργούν ως εναλλακτικός μηχανισμός παρακολούθησης και ουσιαστικά υποκαθιστούν κάποιες από τις λειτουργίες των I.A.Fs. Ουσιαστικά, εταιρείες με περισσότερα ανεξάρτητα μέλη στο διοικητικό συμβούλιο, επενδύουν λιγότερο, στη δημιουργία μεγάλου μεγέθους I.A.F. Τα ανεξάρτητα μέλη του συμβουλίου συνεργάζονται πολύ ευκολότερα και έχουν έντονη επαφή με I.A.F. σχετικά μικρού μεγέθους, διαδραματίζοντας πολύτιμο ρόλο σε ότι αφορά τη διακίνηση των πληροφοριών. Δεν διαπιστώθηκε καμία σημαντική σχέση, μεταξύ της δραστηριότητας της επιτροπής ελέγχου και του σχετικού μεγέθους του I.A.F. Παρόλο που το I.A.F. συχνά έχει άμεση λειτουργική σχέση⁹⁷ με την επιτροπή ελέγχου, ωστόσο η επιτροπή δεν είναι καθοριστικός παράγοντας του μεγέθους της I.A.F. Τέλος, το περιβάλλον ελέγχου, έχει σημαντική επίδραση στο σχετικό μέγεθος της I.A.F. Ένα περιβάλλον ελέγχου που χαρακτηρίζεται από ακεραιότητα, από σαφείς και ξεκάθαρες ηθικές αξίες, αντιλαμβάνεται ότι η διαχείριση των κινδύνων είναι σημαντική λειτουργία, συνειδητοποιεί τον υψηλό βαθμό του κινδύνου και επαγρυπνά, κατανοεί με σαφήνεια τις ευθύνες, τόσο σε ότι αφορά τη διαχείριση κινδύνων, όσο και τον εσωτερικό έλεγχο και τελικά συνδέεται θετικά με τη δημιουργία I.A.F. μεγάλου μεγέθους. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι, ορισμένες εταιρείες λόγω της δραστηριότητας που ασκούν⁹⁸ είναι απαραίτητο να έχουν δημιουργήσει I.A.F., ούτως ώστε να κατοχυρώσουν την απρόσκοπτη λειτουργία τους. Τέλος, από την έρευνα προκύπτει ότι, το σχετικό μέγεθος των I.A.F. παρουσιάζεται μεγαλύτερο, σε εταιρείες που υποχρεώνονται, μέσω νομοθετικών διατάξεων, στη δημιουργία και λειτουργία υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου.

Σε πρόσφατη έρευνα τους, οι [Lisic, Neal and Zhang](#) (2011), παρατήρησαν την ύπαρξη μίας θετικής σχέσης, μεταξύ της οικονομικής πείρας που διαθέτουν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου και της δύναμης που διαθέτει ο διευθύνων σύμβουλος (C.E.O.). Η έρευνα επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στη μορφή της επιτροπής ελέγχου και τη στελέχωση της με ειδικούς εμπειρογνώμονες, εξετάζοντας την ουσία του θέματος. Δεδομένου του γεγονότος ότι, οι χρηματοοικονομικές γνώσεις των μελών της επιτροπής ελέγχου επηρεάζουν θετικά την αποτελεσματικότητα αυτής, η παρούσα

⁹⁷ Μέσω των εκθέσεων που υποβάλλει την επιτροπή ελέγχου.

⁹⁸ π.χ. χρηματοπιστωτικός κλάδος - τράπεζες.

έρευνα έχει μεγάλη βαρύτητα. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από διάφορες πηγές⁹⁹. Το δείγμα αποτελείται, από 1.916¹⁰⁰ παρατηρήσεις (εταιρειών/χρόνο) και αφορά τα έτη 2004 και 2005. Οι ερευνητές πραγματοποίησαν πρωτότυπη έρευνα. Ένας δείκτης από δέκα διαφορετικά χαρακτηριστικά¹⁰¹ του διευθύνοντος συμβούλου, διαμορφώθηκε ως μεταβλητή, ούτως ώστε να μετρήσουν και να αξιολογήσουν τη δύναμη του, την εξουσία που ασκεί ο C.E.O.. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, η ύπαρξη και μόνο της επιτροπής ελέγχου με μέλη γνώστες χρηματοοικονομικών και λογιστικών θεμάτων, δεν σημαίνει αυτόματα και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της. Αντίθετα, η ουσιαστική αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου, εξαρτάται από τη δύναμη και εξουσία που ασκεί ο C.E.O.. Ο διευθύνων σύμβουλος είναι το σημαντικότερο στέλεχος, σε μία οικονομική οντότητα. Εάν αυτός (που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι γνώστης όλων των τεκταινόμενων στην επιχείρηση), δεν παρέχει τις κρίσιμες πληροφορίες που συνήθως κατέχει ή εάν ακόμη νοθεύσει με οποιονδήποτε τρόπο αυτές τις πληροφορίες, τότε οι επιτροπές ελέγχου δεν είναι δυνατόν να εκτελέσουν σωστά και αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους. Η επιτροπή ελέγχου, πρέπει να βασιστεί στη διαχείριση του C.E.O., αλλά και σε όλες τις παρεχόμενες από αυτόν πληροφορίες, για να επιτελέσει το ρόλο και το έργο της. Οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι, όταν η δύναμη - εξουσία που ασκεί ο C.E.O. είναι χαμηλή, παρουσιάζεται αρνητική σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου με οικονομικούς εμπειρογνώμονες και του επιπέδου εμφάνισης οικονομικών αναμορφώσεων. Ωστόσο, όταν η δύναμη του C.E.O. φτάνει επιτυχώς σε υψηλά επίπεδα, τότε παύει να υφίσταται η προαναφερόμενη αρνητική σχέση. Άρα τελικά, η αρνητική σχέση που υφίσταται μεταξύ της παρουσίας επιτροπής ελέγχου που τα μέλη της έχουν χρηματοοικονομικές γνώσεις και των επιπτώσεων από τη συχνή εμφάνιση αναδιατυπώσεων, μετριάζεται με

⁹⁹ Τρεις βάσεις πληροφοριών η Compustat, ExecuComp και Corporate Library Directors χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή στοιχείων. Επιπλέον, από τις δηλώσεις (proxy statements), συλλέχτηκαν σημαντικά προς επεξεργασία στοιχεία τόσο για τα χαρακτηριστικά των C.E.O., όσο και πληροφορίες για την επιτροπή ελέγχου. Όσο αφορά το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των C.E.O., οι πληροφορίες αντλήθηκαν από το Forbes ή το www.zoominfo.com.

¹⁰⁰ Ο αρχικός πληθυσμός του δείγματος ήταν 3.236 παρατηρήσεις, εταιρειών/χρόνο.

¹⁰¹ Τα δέκα χαρακτηριστικά του C.E.O. που συλλέχτηκαν και επεξεργάστηκαν είναι τα ακόλουθα: 1) η αποζημίωση του, σε σχέση με τις υψηλότερες αμοιβές άλλων εκτελεστικών οργάνων της ίδιας εταιρείας, 2) εάν ο C.E.O. είναι συγχρόνως και διευθυντής του συμβουλίου, 3) εάν είναι μεγαλομέτοχος, 4) εάν είναι ιδρυτικό μέλος της εταιρείας, 5) η θητεία του και επομένως η εμπειρία του (C.E.O. tenure), 6) ο αριθμός των θέσεων που κατείχε στην εταιρεία, πριν να διατελέσει τα καθήκοντά του ως διευθύνων σύμβουλος, 7) πόσα χρόνια είναι κάτοχος της θέσεως αυτής, 8) αριθμός μελών του συμβουλίου, 9) ο αριθμός των μη-εκτελεστικών μελών του συμβουλίου και 10) το γνωστικό υπόβαθρο του C.E.O.

βάση τη δύναμη και εξουσία που κατέχει και ασκεί ο C.E.O.. Τέλος, οι ερευνητές διατυπώνουν την άποψη ότι, η χρηματιστηριακή αγορά αντιδρά αρνητικά, στην απώλεια ενός ισχυρού C.E.Os. που πλαισιώνεται από ένα συμβούλιο υψηλού βαθμού ανεξαρτησίας ή επίσης αντιδρά αρνητικά, στην απώλεια ενός C.E.Os. με χαμηλή εξουσία ο οποίος ταυτόχρονα πλαισιώνεται από συμβούλιο χαμηλού βαθμού ανεξαρτησίας. Εντούτοις, αντιδρά θετικά, στην ξαφνική απώλεια ενός ισχυρού C.E.O. ο οποίος πλαισιώνεται από συμβούλιο χαμηλού βαθμού ανεξαρτησίας ή και ενός C.E.Os. κατόχου χαμηλής εξουσίας (ισχύος) που ταυτόχρονα πλαισιώνεται από δυνατό και ανεξάρτητο συμβούλιο.

Οι [Mihret and Admassu \(2011\)](#), αντιλήφθηκαν μία συνεχώς αυξανόμενη ανάγκη γνώσεων, για τις αλληλεπιδράσεις που υφίστανται μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου, της διαχείρισης, του εσωτερικού ελέγχου και εξωτερικού ελέγχου ως τα σημαντικότερα συστατικά της εταιρικής διακυβέρνησης. Ερεύνησαν, εάν οι ελεγκτές στις ανταγωνιστικότερες αγορές εξωτερικού ελέγχου στηρίζονται στην εργασία του εσωτερικού ελέγχου σε μεγαλύτερο βαθμό, σε σχέση με τις ανταγωνιστικές αγορές. Επίσης, προσπάθησαν να προσδιορίσουν τους παράγοντες με τους οποίους συνδέεται και από τους οποίους εξαρτάται, ο βαθμός εμπιστοσύνης των εξωτερικών ελεγκτών στην εργασία του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου. Διεξήγαγαν έρευνα με τη βοήθεια ερωτηματολογίων. Δύο ομάδες εξωτερικών ελεγκτών, συμμετείχαν στην έρευνα. Η πρώτη ομάδα αποτελείται από ελεγκτές που εργάζονταν σε ένα περιβάλλον εταιρικής διακυβέρνησης ιδιωτικών εταιρειών και η δεύτερη ομάδα αποτελείται από ελεγκτές οι οποίοι εργάζονταν σε κρατικές εταιρείες, με περιβάλλον εταιρικής διακυβέρνησης που ακόμη ρυθμίζεται. Συνολικά 119¹⁰² απαντήσεις από εξωτερικούς ελεγκτές¹⁰³, αναλύθηκαν. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στην Αιθιοπία, δεν στηρίζονται, δεν οδηγούνται και δεν κινούνται, με βάση τα κίνητρα αποδοτικότητας του εξωτερικού λογιστικού ελέγχου¹⁰⁴. Η αντίληψη των εξωτερικών ελεγκτών για την απόδοση της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών, συνδέεται σημαντικά με το επίπεδο και το βαθμό εμπιστοσύνης των εξωτερικών ελεγκτών, ως προς την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών. Η απόδοση

¹⁰² Αυτές που προέρχονταν από ιδιωτικές εταιρείες ήταν 58 και 61 από κρατικές.

¹⁰³ Η μέση επαγγελματική τους εμπειρία ήταν 11,23 έτη και το 29% ήταν διευθυντές ελέγχου, ποσοστό 48% ήταν «ανώτεροι» ελεγκτές και 18% ήταν «κατώτεροι» ελεγκτές.

¹⁰⁴ Διατυπώνουν την άποψη ότι, το παραπάνω συμπέρασμά τους, πιθανότατα να ισχύει για όλες τις υπό ανάπτυξη χώρες, όπως είναι και η Αιθιοπία.

της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών, είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για τις αποφάσεις και το βαθμό εμπιστοσύνης των εξωτερικών ελεγκτών στην εργασία του εσωτερικού ελέγχου. Η ενίσχυση του εσωτερικού ελέγχου, βοηθά στη βελτίωση της παραπάνω σχέσης και ως εκ τούτου ενισχύει τελικά την αποτελεσματικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία κρίσιμη παράμετρος του συστήματος της εταιρικής διακυβέρνησης, δεδομένου ότι, παρέχει υπηρεσίες στα άλλα τρία συστατικά της εταιρικής διακυβέρνησης. Τελικά καταλήγουν ότι, η ενθάρρυνση, ούτως ώστε να υπάρξει συντονισμός των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, είναι μονόδρομος.

Ο [Al-Najjar](#) (2011), εξετάζει τους καθοριστικούς παράγοντες που επιδρούν στη δραστηριότητα των επιχειρήσεων και στην ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επιλέγει τις 100 μεγαλύτερες εταιρίες του Ηνωμένου Βασιλείου, χρησιμοποιώντας ως κριτήριο την κεφαλαιοποίησή τους (market capitalization). Το τελικό δείγμα¹⁰⁵ του, ανέρχεται σε 70 μη-χρηματοοικονομικές εταιρείες, για την περίοδο από 2003 έως 2008. Ο ερευνητής παρατηρεί γενικότερα, την ύπαρξη μίας θετικής σχέσεως μεταξύ του μεγέθους της εταιρείας και της σύνθεσης του διοικητικού συμβουλίου. Ωστόσο, παρουσιάζεται αρνητική σχέση μεταξύ του μεγέθους της εταιρείας και της σύνθεσης του ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, οι μεγάλες εταιρείες παρουσιάζουν μικρότερη ζήτηση, για ανεξάρτητο έλεγχο. Όσο αφορά τις επιτροπές ελέγχου, εμφανίζονται πιο ανεξάρτητες, όταν οι εταιρείες διαθέτουν μεγάλα διοικητικά συμβούλια και μεγαλύτερο ποσοστό εσωτερικών ιδιοκτητών (insider ownership), συμμετέχει στη διοίκηση. Εταιρείες που διαθέτουν μεγάλα διοικητικά συμβούλια, πιο ενεργά, με συχνές συνεδριάσεις και επίσης διαθέτουν μεγάλες επιτροπές ελέγχου, απαιτούν περισσότερες (συχνότερες) συνεδριάσεις και από την επιτροπή ελέγχου. Η δραστηριότητα της επιτροπής ελέγχου, εξαρτάται από το μέγεθος της, το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου και τη συχνότητα των συνεδριάσεων. Εν κατακλείδι, το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου και η παρουσία πολλών ιδιοκτητών που συμμετέχουν στη διοίκηση, είναι οι βασικοί παράγοντες και αντανakλούν θετικά στις

¹⁰⁵ Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων DataStream και από τις οικονομικές εκθέσεις (annual report). Αυτά αφορούσαν χαρακτηριστικά των εταιρειών, αλλά και οικονομικά στοιχεία και δείκτες όπως: μέγεθος επιχείρησης, μόχλευση, ευκαιρίες ανάπτυξης, επιδόσεις εταιρειών, ελεύθερες ταμειακές ροές, μέγεθος Δ.Σ., αριθμός μη-εκτελεστικών μελών στο Δ.Σ., συνεδριάσεις Δ.Σ., μέγεθος επιτροπής ελέγχου, αριθμός μη-εκτελεστικών μελών επιτροπής ελέγχου, συνεδριάσεις επιτροπής ελέγχου, κυριότητα.

πρακτικές του εσωτερικού ελέγχου, με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Επιπροσθέτως, εταιρείες με μεγαλύτερες ελεύθερες ταμειακές ροές, απαιτούν περισσότερη ανεξαρτησία στον έλεγχο. Αυτοί είναι οι κυριότεροι παράγοντες που επιδρούν στη βελτίωση και το ρυθμιστικό ρόλο των πηγών της εσωτερικής παρακολούθησης (internal monitoring), στις καλές εντέλει πρακτικές του εσωτερικού ελέγχου.

Η εταιρεία ορκωτών ελεγκτών - λογιστών [Grant Thornton](#) (2011), διεξάγει για ακόμη μία φορά έρευνα, για την εταιρική διακυβέρνηση. Διατυπώνουν την πεποίθηση ότι, η βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης, έχει τη δυναμική να συνδράμει στην επίδοση των εταιρειών, τόσο σε επίπεδο της εταιρικής οντότητας, όσο και γενικότερα σε επίπεδο εθνικής οικονομίας. Η έρευνά τους έγινε με ερωτηματολόγια και αναφέρεται σε δείγμα 237 εταιρειών. Επιπλέον, μελετήθηκαν, τόσο οι κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζουν οι εταιρείες, όσο και οι δηλώσεις εταιρικής διακυβέρνησης που αυτές υπέβαλαν με βάση τη νομοθεσία. Αρχικά, διαπιστώνεται ότι το 64% των εισηγμένων εταιρειών στο Χ.Α.Α., αποδέχθηκε και υιοθέτησε τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης που εξέδωσε ο Σ.Ε.Β.. Σοβαρή είναι η διαπίστωση ότι, συγκριτικά με προηγούμενα έτη που παρόμοια έρευνα διεξαγόταν, παρατηρήθηκε βελτίωση στον τρόπο που οργανώθηκαν αλλά και ενεργούν¹⁰⁶ πολλές Ελληνικές επιχειρήσεις. Παρόλα αυτά όμως, πολλοί τομείς χρίζουν περαιτέρω προσπάθειας και βελτίωσης. Τα κυριότερα ευρήματα ήταν τα ακόλουθα: α) για το διοικητικό συμβούλιο, παρατηρείται μηδαμινή συμμετοχή¹⁰⁷ των γυναικών στα διοικητικά συμβούλια των εταιρειών, στις περισσότερες εταιρείες διοίκηση ασκεί η «ιδιοκτησία», 76% των προέδρων έχουν εκτελεστικές αρμοδιότητες, αλλά και σε ποσοστό 38% ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και ο διευθύνων σύμβουλος ταυτίζονται, β) για τον εσωτερικό έλεγχο, οι εταιρείες πιθανόν δεν έχουν κατανοήσει τη φιλοσοφία και τη σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Δεν γίνεται αναφορά από τις περισσότερες, σχετικά με τα πρότυπα ελέγχου που χρησιμοποιούν, γ) για τις επιτροπές ελέγχου, έχουν συσταθεί επιτροπές ελέγχου οι οποίες όμως φαίνεται να μην είναι αποτελεσματικές. Τα μέλη τους δεν έχουν την απαιτούμενη επάρκεια, δεν διαθέτουν τους απαιτούμενους πόρους και

¹⁰⁶ Βελτιώσεις στην οργάνωση της εταιρείας, αλλά και στην επιχειρηματική συμπεριφορά και διαφάνεια.

¹⁰⁷ Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι οι ευκαιρίες που δίνονται σε γυναίκες για συμμετοχή τους σε υψηλές θέσεις στην ηγεσία των επιχειρήσεων είναι ελάχιστες.

γενικότερα εκτιμάται ότι, οι αρμοδιότητες που αναλαμβάνουν είναι τυπικές και όχι ουσιαστικές.

Οι [Abbott, Parker and Peters](#) (2010), παρατηρούν τα τελευταία χρόνια μεγάλο ενδιαφέρον σχετικά με τον κείριο ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος, αλλά και το ρόλο της επιτροπής ελέγχου σε συνδυασμό με τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου, ως ρυθμιστές των δραστηριοτήτων του ελέγχου. Κάτω από αυτό το πρίσμα ερευνούν τη σχέση ανάμεσα στις παραλήψεις της επιτροπής ελέγχου, όσο αφορά τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου και τη φύση των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου (τις φυσικές του δραστηριότητες). Το ερωτηματολόγιο που συνέταξαν οι ερευνητές, στάλθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τυχαία, σε “Fortune” 1000 εταιρείες (εξαίρεση των τραπεζών). Το τελικό δείγμα προς μελέτη και εξέταση, αναφέρεται σε 803 εταιρείες. Τελικά, τα αποτελέσματα από την έρευνα σε 134 διευθυντές εσωτερικού ελέγχου, συμφωνούν με την υπόθεση των ερευνητών ότι, υψηλότερα επίπεδα παραλείψεων της επιτροπής ελέγχου, όσο αφορά τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου (συγκρινόμενα με το επίπεδο των παραλείψεων της διοίκησης, όσο αφορά τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου), συνδέονται - σχετίζονται με υψηλότερα ποσοστά πόρων, που καταναλώνονται για τις βασικές δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου.

Οι [Liu and Sun](#) (2010), εξετάζουν εάν η διάρκεια της θητείας των διευθυντών σε μία ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου και επομένως και η εμπειρία τους που προκύπτει από την κατοχή της συγκεκριμένης θέσης, έχει τελικά επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα της επιτροπής και επιπλέον εάν σχετίζεται με τις παραλήψεις που τυχόν παρουσιάζουν οι οικονομικές εκθέσεις. Χρησιμοποιούν τη βάση δεδομένων IRRC directors¹⁰⁸. Το τελικό τους δείγμα αναφέρεται στα έτη 1998 έως και 2005 και αποτελείται από 7.700¹⁰⁹ παρατηρήσεις (εταιρεία/έτος). Λόγω του μεγάλου δείγματος, αλλά και της μακριάς χρονικής περιόδου που εξετάζονται, η εν λόγω έρευνα έχει υψηλό βαθμό βαρύτητας. Οι ερευνητές διατυπώνουν την άποψη ότι, οι διευθυντές που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, είναι απαραίτητο να ενεργούν καλόπιστα και προς όφελος της εταιρείας. Ωστόσο, οι εξωτερικοί διευθυντές διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, ως προς τον έλεγχο που ασκούν στη διαχείριση, δεδομένου ότι, δεν συνδέονται άμεσα, δεν έχουν

¹⁰⁸ Αναβάθμιση της βάσης πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2006, προκειμένου για την έρευνα.

¹⁰⁹ Από συνολικό πληθυσμό 12.968 εταιρειών, προσδιόρισαν ένα αρχικό και τυχαίο δείγμα 8.820 παρατηρήσεων (εταιρείες/έτος).

δηλαδή, προσωπικές σχέσεις και δεσμούς εξάρτησης, με την εταιρεία ή μέλη αυτής. Είναι επιτακτική ανάγκη αυτοί οι ανεξάρτητοι διευθυντές, μη-εκτελεστικά μέλη, να εκφράζουν τις απόψεις τους σύμφωνα με τις προσωπικές τους κρίσεις, για τα ζητήματα που αφορούν άμεσα την οικονομική μονάδα, πριν από την επιτροπή ή το συμβούλιο. Μεταξύ των θεμάτων, περιλαμβάνονται και ζητήματα που αφορούν λογιστικές πρακτικές. Τελικά διαφαίνεται ότι, το ποσοστό των διευθυντών που συμμετέχουν στην ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου και συγχρόνως έχουν μεγάλη θητεία, όσο αφορά την κατοχή αυτής της θέσης (εμπειρία), συνδέεται αρνητικά με την παρουσία φαινομένων διαχείρισης των κερδών, αλλά και φαινομένων εμφάνισης παραλήψεων, όσο αφορά τις οικονομικές εκθέσεις και καταστάσεις. Το παραπάνω συμπέρασμα λογικά ερμηνεύεται, από τη θετική επίπτωση της σχέσης μεταξύ του χρόνου και της εμπειρίας. Οι διευθυντές οι οποίοι για μεγάλο χρονικό διάστημα έχουν συμμετοχή ως μέλη σε ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου, είναι αναμενόμενο λόγω της εξάσκησης των καθηκόντων τους επί μακρύ χρονικό διάστημα, να έχουν αποκτήσει την απαιτούμενη ειδίκευση, πείρα και εμπειρία ώστε να διεξάγουν αποτελεσματικότερο έλεγχο. Έτσι, είναι σε θέση να ρυθμίζουν αποτελεσματικότερα τη διαδικασία σύνταξης και υποβολής των οικονομικών εκθέσεων και καταστάσεων. Τελικά, η διάρκεια κατοχής του αξιώματος του διευθυντή (θητεία - εμπειρία), σε μία ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου, έχει επίπτωση στη λειτουργική αποτελεσματικότητα της επιτροπής.

Οι [Cohen and Sayag](#) (2010), εξετάζουν εμπειρικά την αποτελεσματικότητα και τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου σε οργανισμούς. Ερωτηματολόγια¹¹⁰ στάλθηκαν συνολικά σε 292 Ισραηλινούς οργανισμούς, μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Οι οργανισμοί αυτοί διατηρούσαν, τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Το τελικό δείγμα, που επέλεξαν αποτελείται από 108¹¹¹ συνολικά οργανισμούς, από τους οποίους 75 είχαν δημόσιο χαρακτήρα και οι υπόλοιποι 33 είχαν ιδιωτικό χαρακτήρα. Επιλέχθηκαν οι μέθοδοι της ανάλυσης συσχέτισης και της παλινδρόμησης, ούτως ώστε να επεξεργαστούν και να αναλυθούν τα στοιχεία του δείγματος. Τα συμπεράσματα της έρευνας, διατυπώνονται περιληπτικά. Η υποστήριξη της διαχείρισης είναι συστατικό ζωτικής σημασίας, προκειμένου να λειτουργήσει σωστά και αποτελεσματικά ο

¹¹⁰ Κάθε οργανισμός παρέλαβε δύο τύπους ερωτηματολογίων. Το πρώτο αναφερόταν στη γενική διεύθυνση (γενικό διευθυντή) και το δεύτερο αναφερόταν στον εσωτερικό έλεγχο.

¹¹¹ Ποσοστό 37% των οργανισμών που απάντησε και στα δύο ερωτηματολόγια (γενική διεύθυνση και εσωτερικός ελεγκτής).

εσωτερικός έλεγχος. Η υποστήριξη της διοίκησης - διαχείρισης, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου, ανεξάρτητα του δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα του οργανισμού, που εξετάσθηκε. Η πρόσληψη υψηλά εξειδικευμένου προσωπικού, με άριστες γνώσεις αλλά και εμπειρία, οι ευκαιρίες μέσα στα πλαίσια του οργανισμού για καλύτερη σταδιοδρομία αυτού του προσωπικού, αλλά και η παροχή οργανωτικής ανεξαρτησίας όσο αφορά την εργασία του ελεγκτή, εξαρτώνται από τη διοίκηση. Είναι προφανές, λοιπόν, ότι η έμπρακτη υποστήριξη στο έργο που καλείται να επιτελέσει ο εσωτερικός έλεγχος, στα πλαίσια του δημόσιου ή ιδιωτικού οργανισμού, κατά μεγάλο ποσοστό εξαρτάται από την πολύμορφη υποστήριξη των διοικούντων. Όταν οι εργαζόμενοι, σε όλα τα επίπεδα και τις θέσεις που κατέχουν, αντιληφθούν την υποστήριξη της ανώτατης διοίκησης - διαχείρισης και την προσοχή που δείχνει αυτή, στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, θα συνεργαστούν ευκολότερα με τον εσωτερικό έλεγχο, υποστηρίζοντας με αυτόν τον τρόπο άμεσα την εργασία του εσωτερικού ελεγκτή.

Οι [Sarens, De Beelde and Everaert](#) (2009), εξετάζουν τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ της λειτουργίας της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου. Για τη διεξαγωγή της έρευνας, επιλέχθηκαν τέσσερις¹¹² αντιπροσωπευτικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με προγενέστερη έρευνα του Ινστιτούτου εσωτερικών ελεγκτών Βελγίου (2006), οι οποίες διέθεταν επιτροπή¹¹³ ελέγχου και τμήμα εσωτερικού¹¹⁴ ελέγχου. Συνεντεύξεις¹¹⁵ πάρθηκαν, από έξι έμπειρους και ανώτερους υπάλληλους που συμμετείχαν στο τμήμα εσωτερικού ελέγχου των εταιρειών, από τον Ιούνιο έως και το

¹¹² Οι τέσσερις επιχειρήσεις έχουν ως έδρα των δραστηριοτήτων τους το Βέλγιο, αλλά δραστηριοποιούνται και σε άλλες χώρες (πολυεθνικές εταιρείες) και επιπλέον απασχολούν προσωπικό πάνω από 1000 άτομα. Στο Βέλγιο, οι επιχειρήσεις που απασχολούν τέτοιο «όγκο» προσωπικού, είναι υποχρεωμένες να συστήνουν και να διαθέτουν τμήμα εσωτερικού ελέγχου, αλλά και επιτροπή ελέγχου.

¹¹³ Η επιτροπή ελέγχου και στις τέσσερις επιχειρήσεις, είναι υπεύθυνη για το διορισμό, την αξιολόγηση και την απόλυση του CAE. Εγκρίνει επίσης, τον προϋπολογισμό του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

¹¹⁴ Οι εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου υποβάλλονται κατευθείαν στην επιτροπή ελέγχου, με καθορισμένη από πριν και συγκεκριμένη διαδικασία. Με αυτόν τον τρόπο η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου, κατά κάποιο τρόπο, είναι «εγγυημένη». Ωστόσο, απαραίτητο είναι να μην τίθεται κανένα «όριο» κατά τη διεξαγωγή του εσωτερικού ελέγχου, το οποίο ίσως οδηγήσει σε αντίθετο αποτέλεσμα από το σκοπό που είναι απαραίτητο να επιτελέσουν οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου.

¹¹⁵ Οι ερευνητές, διεξήγαγαν δύο συνεντεύξεις με τον κύριο εσωτερικό ελεγκτή (στις περιπτώσεις Α, Β, Γ) ή τον ανώτερο υπάλληλο λογιστικού ελέγχου (περίπτωση Δ), καθώς και μία συνέντευξη με τον προϊστάμενο της κάθε μίας επιτροπής ελέγχου. Η διάρκεια της κάθε συνέντευξης ήταν από 60 έως 120 λεπτά. Η πλήρης κάλυψη (ανωνυμία) και εχεμύθεια όσο αφορά τα άτομα που πήραν μέρος στη συνέντευξη, αλλά και τα δεδομένα που προέκυψαν από αυτήν, ήταν δεδομένη. Αρχικά, οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, κατόπιν καταγράφηκαν σε χαρτί και τέλος κάθε πρόσωπο που πήρε μέρος στη διαδικασία, είχε δικαίωμα να διαβάσει και να ελέγξει το αντίγραφο της συνέντευξής του, καθώς σε περίοδο μίας εβδομάδας από την ημέρα της διεξαγωγής της συνέντευξης, είχε τη δυνατότητα να προσθέσει, όσες και όποιες τυχόν αλλαγές ή διευκρινήσεις επιθυμούσε.

Σεπτέμβριο του έτους 2005. Αρχικά, σύμφωνα με τους ερευνητές, οι επιτροπές λογιστικού ελέγχου για να ασκήσουν τα καθήκοντά τους με επιτυχία, απαιτούν τη στήριξη και ενθάρρυνση (comfort), κυρίως σε δύο ιδιαίτερες περιοχές. Καταρχάς, αισθάνονται ανησυχία (uncomfortable) σχετικά με το περιβάλλον του ελέγχου. Η απαίτηση για την ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, προκειμένου για την αποτελεσματικότητα αυτής, είναι αναγκαία. Εντούτοις, κάτω από αυτό το πρίσμα οι διευθυντές που συμμετέχουν σε αυτήν και είναι μη-εκτελεστικά μέλη, δεν γνωρίζουν καθόλου το επιχειρησιακό περιβάλλον που καλούνται να «ελέγξουν». Το γεγονός κατοχής μη-εκτελεστικής θέσης, των μελών της επιτροπής, αναμένεται με τη συνδρομή των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου, να μην είναι σε καμία περίπτωση επιβαρυντικό για το έργο που καλούνται να διατελέσουν. Ο εσωτερικός έλεγχος αναμένεται να διαδραματίσει ρόλο θεματοφύλακα της εταιρικής κουλτούρας. Η επικοινωνία μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και του περιβάλλοντος λειτουργίας της οικονομικής οντότητας επιτυγχάνεται, με τη βοήθεια και τη συνδρομή του εσωτερικού ελέγχου, με τέτοιο τρόπο ώστε, να μην διαταράσσεται ο σεβασμός στο περιβάλλον ελέγχου. Κατά δεύτερον, οι επιτροπές ελέγχου χρειάζονται ενθάρρυνση και υποστήριξη σε περιοχές υψηλού κινδύνου, αναδεικνύοντας συγχρόνως τον απαιτούμενο σεβασμό για το περιβάλλον ελέγχου. Η επιτροπή ελέγχου γνωρίζει ότι, η διαχείριση έχει τη δυνατότητα να ζητήσει από την υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου την έμπρακτη βοήθεια και υποστήριξή της. Η βελτίωση των συστημάτων του εσωτερικού ελέγχου, μπορεί να καταστεί τελικά, ως σημαντική πηγή ενθάρρυνσης, ανακούφισης, άνεσης και υποστήριξης για το έργο της επιτροπής ελέγχου. Τέλος, σύμφωνα με τους ερευνητές, οι επιτροπές ελέγχου παρέχουν ενθάρρυνση, υποστήριξη και σιγουριά στον εσωτερικό έλεγχο, η οποία πηγάζει από το σεβασμό που δείχνουν, τόσο στο περιβάλλον του ελέγχου, όσο και στις λειτουργίες γενικότερα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου εκτός από τους παραδοσιακούς ρόλους που διαδραματίζουν, συμμετέχουν πλέον στη βελτίωση του συστήματος διαχείρισης κινδύνων των εταιρειών, συμβάλλοντας στην τυποποίηση αυτού του συστήματος. Οι εξειδικευμένες και μοναδικές γνώσεις των εσωτερικών ελεγκτών, οι γνώσεις τους σχετικά με τους διαχειριστικούς κινδύνους και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, σε συνάρτηση με τις προσωπικές δεξιότητες και καλές συμπεριφορές που αυτοί

απαραίτητα επιτάσσεται να διαθέτουν, επιτρέπουν την παροχή ανεκτίμητης στήριξης στην επιτροπή ελέγχου.

Οι ερευνητές, [Bronson, Carcello, Hollingsworth and Neal \(2009\)](#), δηλώνουν ότι, η παρουσία συνεχών εταιρικών σκανδάλων και η δημοσιοποίησή τους, καθώς και το αμείωτο ενδιαφέρον για την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων, έχουν πλέον δημιουργήσει την απαίτηση για βελτίωση της αποτελεσματικότητας των επιτροπών ελέγχου. Κάτω από αυτό το πρίσμα εξετάζουν, εάν ο ρυθμιστικός ρόλος που καλείται να διαδραματίσει μία πλήρως ανεξάρτητη επιτροπή λογιστικού ελέγχου, είναι απόλυτα απαραίτητος, ούτως ώστε αυτή η επιτροπή να είναι αποτελεσματική. Αναρωτιούνται, «πόση ανεξαρτησία, είναι απαραίτητη να διαθέτει η επιτροπή ελέγχου;». Διευκρινίζουν ότι, το νομοθετικό πλαίσιο που επιβλήθηκε με τον S.OX., υποστηρίζει ότι μόνο οι 100% ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου, είναι και αποτελεσματικές. Ωστόσο, σύμφωνα με τον S.OX., οι μικρές και μη εγχώριες Αμερικάνικες επιχειρήσεις, εξαιρούνται. Δεν δεσμεύονται να συστήνουν, πλήρως, 100% ανεξάρτητες επιτροπές λογιστικού ελέγχου. Οι ερευνητές ελέγχουν δύο μοναδικά και ξεχωριστά δείγματα. Το πρώτο δείγμα αποτελείται από 383 επιχειρήσεις, που το έτος 1994, αντιμετωπίζουν υψηλό επίπεδο κινδύνου. Το δείγμα αυτό προέρχεται από παλαιότερη εργασία των [Carcello and Neal \(2000\)](#). Το δεύτερο δείγμα, για να εξετασθεί η απώλεια της ανεξαρτησίας των μελών της επιτροπής ελέγχου, αποτελείται από 174 επιχειρήσεις. Τα στοιχεία αφορούν τα έτη 1988-1999 και έχουν χρησιμοποιηθεί σε εργασία των [Carcello and Neal \(2003\)](#). Ουσιαστικά εξετάζουν, τον αντίκτυπο διαφορετικών επιπέδων ανεξαρτησίας στις επιτροπές ελέγχου, σε δύο καταστάσεις που το πιθανότερο είναι να δημιουργηθούν εντάσεις στις σχέσεις μεταξύ ελεγκτή και πελάτη (εταιρείας). Οι ερευνητές υπογραμμίζουν το φαινόμενο αντικατάστασης των ελεγκτών, στην περίπτωση που αυτοί διαπιστώσουν πρόβλημα σχετικά με τη συνέχιση δραστηριοποίησης της εταιρείας και αναφέρουν για πρώτη φορά αυτή την άποψη, στην αναφορά τους σχετικά με το going-concern. Ο ρόλος της ανεξάρτητης επιτροπής ελέγχου είναι καταλυτικός και σημαντικά ρυθμιστικός, σε αυτές τις καταστάσεις. Η απόλυτα ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου, εμφανίζει μία σημαντικά θετική συσχέτιση με το γεγονός ότι, η ελεγκτική εταιρεία αναφέρει γνώμη σχετικά με τη δυνατότητα συνέχισης των δραστηριοτήτων της

εταιρείας (going concern¹¹⁶), σε ένα πελάτη που αντιμετωπίζει πιθανότητα πτώχευσης (financially distressed). Η πλήρης ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, παρουσιάζει αρνητική σχέση με την πιθανότητα απομάκρυνσης και αντικατάστασης ελεγκτή, η οποία ακολουθεί μετά από τη διατύπωση της αρνητικής άποψής του, σχετικά με προβλήματα που διαπίστωσε σε θέματα συνέχισης της δραστηριότητας της επιχείρησης (going concern). Τελικά, οι μέτοχοι (ιδιοκτήτες) επιβαρύνονται με αυξανόμενο κόστος, στην περίπτωση της σύστασης και λειτουργίας στα πλαίσια της εταιρείας, μίας πλήρως ανεξάρτητης επιτροπής ελέγχου. Ωστόσο, έχουν τη δυνατότητα με την αποτελεσματική συνδρομή της και γνωρίζοντας το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η εταιρεία, σχετικά με τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της (going concern), να λάβουν τα ανάλογα μέτρα, σε κάθε περίπτωση. Είναι απαραίτητο, να βελτιώσουν θέματα σχετικά με τη διακυβέρνηση, τα οποία συνδέονται άμεσα και έμμεσα τελικά, με θέματα συνέχισης της δραστηριότητας και λειτουργίας της εταιρείας. Τέλος, οι ερευνητές επισημαίνουν ότι, ουσιαστικά κανείς δεν γνωρίζει εάν το ανεξάρτητο μέλος της επιτροπής ελέγχου, είναι στην πραγματικότητα και αντικειμενικά ανεξάρτητο. Πάντα υπάρχει πιθανότητα να διατηρεί κάποιες μορφές σχέσεων, με τους υπεύθυνους της διαχείρισης των εταιρειών.

Οι [Koumanakos, Georgopoulos and Siriopoulos \(2008\)](#), εξετάζουν εάν και κατά πόσο οι παρατηρήσεις στις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών στον Ελλαδικό χώρο, συνδέονται με διαφορετικά επίπεδα μη κανονικών δεδουλευμένων. Οι συγγραφείς σημειώνουν ότι, το επίπεδο των μη κανονικών δεδουλευμένων (discretionary accruals) είναι μία συνήθης μεταβλητή μέτρησης, του βαθμού «χειραγώγησης» των αποτελεσμάτων, που πιθανότατα εμφανίζεται στις οικονομικές καταστάσεις. Προκειμένου να προχωρήσουν στην έρευνα τους, αντλούν στοιχεία από τις οικονομικές καταστάσεις για το έτος 2002, των εισηγμένων στο Χ.Α.Α. εταιρειών. Πραγματοποιήθηκε διαχωρισμός των επιχειρήσεων, σε δύο δείγματα, από τα οποία εξαιρέθηκαν οι νεοεισερχόμενες στο Χ.Α.Α. επιχειρήσεις, καθώς και οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Το πρώτο δείγμα περιελάμβανε 91 εισηγμένες εταιρείες, από τις οποίες τον Ιούνιο του 2003 ζητήθηκαν από τη διοίκηση

¹¹⁶ Οι περιορισμοί που θέτονται από τη λογιστική, ονομάζονται «παραδοχές». Με τον όρο «θεμελιώδεις λογιστικές παραδοχές», αναφερόμαστε ουσιαστικά σε «δεδομένα» που γίνονται αποδεκτά, «εκ τω προτέρων και εκ τω πραγμάτων», προκειμένου η λογιστική να μπορέσει να επιτελέσει το έργο της. Οι θεμελιώδεις λογιστικές παραδοχές είναι οι ακόλουθες: α) παραδοχή της επιχειρηματικής οντότητας, β) παραδοχή της συνέχισης της δραστηριότητας της επιχείρησης, γ) παραδοχή της νομισματικής μονάδας μετρήσεως και τέλος, δ) παραδοχή της περιοδικότητας των αποτελεσμάτων ([Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2010](#)).

του Χ.Α.Α. διευκρινήσεις¹¹⁷, σχετικά με τις παρατηρήσεις της έκθεσης των ορκωτών ελεγκτών και επιπλέον τους ζητήθηκε τα αναμορφωμένα αποτελέσματα να κοινοποιηθούν στην ιστοσελίδα του Χ.Α.Α.. Το δεύτερο δείγμα περιελάμβανε τις υπόλοιπες εισηγμένες στο Χ.Α.Α. εταιρείες, για τις οποίες δεν προέκυπταν στοιχεία ή ενδείξεις «χειραγώγησης» των αποτελεσμάτων. Τα στοιχεία για τους χρηματοοικονομικούς δείκτες των εταιρειών συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων Hellstat, ενώ όσο αφορά τις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών, αυτές συλλέχθηκαν από την ιστοσελίδα του Χ.Α.Α. Το τελικό δείγμα αναφέρεται σε 58 εταιρείες οι οποίες υποχρεώθηκαν σε αναπροσαρμογή των οικονομικών καταστάσεων και 232 εταιρείες για τις οποίες δεν αμφισβητήθηκαν τα στοιχεία τους και δεν προέβησαν σε αναπροσαρμογή. Το υπόδειγμα της Jones (1991), το τροποποιημένο μοντέλο Jones, αλλά και το μοντέλο της Kothari et al. (2005), με τη συνδρομή της παλινδρόμησης, χρησιμοποιούνται, έτσι ώστε να ελεγχθούν οι υποθέσεις και να διεξαχθούν συμπεράσματα. Τελικά, οι ερευνητές συμπεραίνουν ότι, οι πληροφορίες και παρατηρήσεις που αναφέρονται στις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών, συνδέονται με τη χρήση από μέρος των εταιρειών, των δεδουλευμένων σε μη κανονικά επίπεδα, που τελικά οδηγούν στην «χειραγώγηση» των αποτελεσμάτων των οικονομικών καταστάσεων και επιπλέον σχετίζεται με υψηλό ποσοστό πιθανότητας πτώχευσης των εταιρειών αυτών.

Η γνωστή σε όλους μας εταιρεία ορκωτών ελεγκτών - λογιστών, [Grant Thornton σε συνεργασία με το \(Ο.Π.Α.\) Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών](#) (2008), για σειρά ετών διεξήγαγαν έρευνα για την εταιρική διακυβέρνηση. Στόχος τους ήταν, η όσο το δυνατόν αντικειμενικότερη αποτύπωση της κατάστασης που επικρατεί στις εισηγμένες στο Χ.Α.Α. εταιρείες, σε σχέση με τις επιταγές που ορίζει η εταιρική διακυβέρνηση. Η έρευνα ενσαρκώθηκε με τη μορφή ερωτηματολογίων. Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2007¹¹⁸, από το σύνολο των εισηγμένων εταιρειών στο Χ.Α.Α., ανταποκρίθηκαν τελικά, 90 επιχειρήσεις. Το δείγμα που τελικά πάρθηκε, θεωρείται ως αντιπροσωπευτικό, δεδομένου ότι αυτές οι εταιρείες αποτελούσαν το 28% της συνολικής κεφαλαιοποίησης

¹¹⁷ Πιο συγκεκριμένα, ζητήθηκε από 91 εισηγμένες στο Χ.Α.Α. εταιρείες, να ποσοτικοποιήσουν τις παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών, με έτος αναφοράς τις εκθέσεις του 2002. Για τις συγκεκριμένες εταιρείες υπήρξαν ενδείξεις ότι, «χειραγώγησαν», «ωραιοποίησαν» τα αποτελέσματα των οικονομικών καταστάσεων που δημοσίευσαν.

¹¹⁸ [Grant Thornton, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών](#), «Έρευνα Εταιρικής Διακυβέρνησης για το 2007», δημοσιεύθηκε το έτος 2008.

του Χ.Α.Α.. Οι 2 στις 10 επιχειρήσεις, κατά δήλωσή τους, έχουν υιοθετήσει πλήρως τις αρχές που επιτάσσει ο Νόμος, σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση. Το προαναφερόμενο ποσοστό, δεν θεωρείται επαρκές. Πιο συγκεκριμένα εμφανίζονται τα εξής: α) στο διοικητικό συμβούλιο, συμμετέχουν άτομα που συνδέονται στενά με τη διοίκηση των εταιρειών, β) σε πολλές περιπτώσεις ο διευθύνων σύμβουλος και πρόεδρος, ταυτίζονται ή συνδέονται μεταξύ τους με σχέση συγγένειας ή ακόμη ο πρόεδρος έχει αναλάβει και εκτελεστικά καθήκοντα, γ) επιτροπή αποδοχών, δεν έχει συσταθεί¹¹⁹ από τις περισσότερες εταιρείες, αν και οι αμοιβές¹²⁰ των μελών του διοικητικού συμβουλίου εγκρίνονται κατά μεγάλο ποσοστό από τη γενική συνέλευση. δ) Η πλειονότητα των εταιρειών, δήλωσε ότι, διαθέτει και εφαρμόζει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας. Ωστόσο, αξιοσημείωτο παραμένει το γεγονός ότι, μόνο το 40,2% πληρούν ένα προς ένα, όλα τα κριτήρια που προκύπτουν από την Ελληνική Νομοθεσία, γεγονός πολύ σημαντικό για την εσωτερική οργάνωση των εταιρειών αυτών. ε) Όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο και το σύστημα διαχείρισης κινδύνων, το 63,2% των εταιρειών δήλωσαν ότι, διαθέτουν επιτροπή εσωτερικού ελέγχου. Το ποσοστό αυτό κρίνεται ως χαμηλό, εάν αναλογισθούμε το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει αυτή η επιτροπή, στα εταιρικά δρώμενα. Τελικά, οι ερευνητές αξιολογώντας όλα τα αποτελέσματα που προέκυψαν, διατύπωσαν την άποψη, ότι:

«παρατηρείται η συμμόρφωση με τα ελάχιστα απαιτούμενα στοιχεία, του σχετικού νομοθετικού πλαισίου»,

αν και σταδιακά, χρόνο με το χρόνο, γίνονται σημαντικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Αναφέρουν επίσης, ότι:

«επί της ουσίας προκύπτει για μία ακόμα φορά ότι, κύριο μέλημα των Ελληνικών επιχειρήσεων είναι η συμμόρφωση με τον τύπο και όχι την ουσία των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων».

Η **Kasimati** (2007), εξετάζει σε άρθρο της, τη σχέση μεταξύ της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης και της απόδοσης των μετοχών, των εισαγμένων στο Χ.Α.Α. εταιρειών. Το δείγμα περιέχει τελικά στοιχεία για 21¹²¹ μετοχές που περιλαμβάνονταν στο δείκτη FTSE-20 και FTSE-40 από 27/6/2002, ημερομηνία κατά την οποία μερικές

¹¹⁹ Δεν υπάρχει τέτοια υποχρέωση στην Ελληνική Νομοθεσία για την εταιρική διακυβέρνηση.

¹²⁰ Ο καθορισμός των αμοιβών αυτών, γίνεται μετά από την επίτευξη στόχων που έχουν προηγουμένως τεθεί από τη διοίκηση.

¹²¹ Από τις 21 στο σύνολο μετοχές, οι 10 μετοχές αναφέρονταν στο δείκτη FTSE-20 και οι υπόλοιπες 11 μετοχές, τυχαία επιλεγμένες, αναφέρονταν στο δείκτη FTSE-40.

από τις παραπάνω εταιρείες περιλήφθηκαν και στη λίστα που εξέδωσε το Χρηματιστήριο Αθηνών. Αυτές πληρούσαν τα κριτήρια για «καλή» εταιρική διακυβέρνηση μέχρι και 21/12/2004. Τα δεδομένα προήλθαν από την τράπεζα πληροφοριών Bloomberg και χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της παλινδρόμησης, ώστε να αναλυθούν τα στοιχεία και να εξαχθούν αποτελέσματα και συμπεράσματα. Δύο χαρτοφυλάκια δημιουργήθηκαν προς έλεγχο. Το ένα περιελάμβανε μετοχές από τη λίστα του X.A.A., που χαρακτηρίζονταν ως «superior» και το δεύτερο περιελάμβανε μετοχές, οι οποίες όμως δεν αναφέρονταν στη λίστα για τη διακυβέρνηση που εξέδωσε το X.A.A. και χαρακτηρίζονταν ως «inferior». Η στρατηγική «long - short» υιοθετείται, προκειμένου να ερευνηθεί η πιθανή δυνατή επίδοση των δύο χαρτοφυλακίων. Η έρευνα στηρίχθηκε στην υπόθεση ότι, ένας επενδυτής για το ίδιο ύψος χρημάτων που θέλει να επενδύσει, επιλέγει πρωτίστως τις μετοχές αυτές που περιλαμβάνονται στη λίστα του X.A.A., όσο αφορά την εταιρική διακυβέρνηση και χαρακτηρίζονται ως «superior» και επενδύει «long» και κατόπιν ίσως επιλέγει για το ίδιο ύψος χρημάτων να επενδύσει «short» στο χαρτοφυλάκιο που έχει χαρακτηριστεί ως «inferior», αποτελούμενου από τις εταιρείες που δεν περιλαμβάνονται στη λίστα του X.A.A.. Στην περίπτωση που το χαρτοφυλάκιο που έχει χαρακτηριστεί ως «superior», πραγματικά αποτελείται από καλύτερη παρουσίαση, η απόδοση της επένδυσης θα είναι θετική. Η ερευνήτρια κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, οι μετοχές των εταιρειών που έχουν αναπτύξει υψηλή λειτουργία (καλύτερες δομές) εταιρικής διακυβέρνησης, εμφανίζουν και υψηλότερη απόδοση. Ωστόσο, η σχέση αυτή εμφανίζεται αποδυναμωμένη, όταν λαμβάνονται υπόψη στοιχεία όπως: ο κίνδυνος της αγοράς (beta) και η λογιστική αξία σε σχέση με το δείκτη της αξίας της μετοχής στην αγορά (αγοραία αξία).

Όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο και την Ελληνική πραγματικότητα, ενδιαφέρουσα είναι η έρευνα των [Ζαφειράκου και Ταχυνάκη](#) (2007). Οι συγγραφείς εξήγαγαν και διατύπωσαν συμπεράσματα πολύ σημαντικά, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο στις Ελληνικές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι εισαγμένες στο X.A.A.. Οι προαναφερόμενοι, συνέταξαν δύο τύπους¹²² ερωτηματολογίων. Το ποσοστό των εταιρειών που τελικά

¹²² Αποδέκτες του πρώτου τύπου που περιλάμβανε 31 ερωτήσεις, ήταν επιχειρήσεις οι οποίες είχαν οργανώσει δικό τους ανεξάρτητο τμήμα εσωτερικού ελέγχου και αποδέκτες του δεύτερου τύπου ερωτηματολογίου ο οποίος περιλάμβανε 37 ερωτήσεις, έγιναν επιχειρήσεις που επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν εξωτερικό συνεργάτη για την εκτέλεση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Η σειρά των ερωτήσεων δεν ήταν τυχαία, το ερωτηματολόγιο χωριζόταν σε επτά ενότητες που η επεξεργασία κάθε μίας αναφερόταν σε συγκεκριμένο πεδίο που ενδιέφερε την έρευνα. Τελικά

ανταποκρίθηκαν κυμάνθηκε στο 22%. Από το σύνολο των 280 ερωτηματολογίων που στάλθηκαν, μόνο¹²³62 εταιρείες απάντησαν. Τα στοιχεία θεωρούνται έγκυρα, εφόσον τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια στάλθηκαν σε μεγάλες και αναγνωρισμένες εταιρείες και απευθύνονταν προς συμπλήρωση, στους οικονομικούς διευθυντές αυτών. Η περιγραφική ανάλυση πραγματοποιήθηκε, με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος S.P.S.S.. Γενικότερα, οι ερευνητές αποφαίνονται ότι, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου βρίσκεται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, το αποτέλεσμα της έρευνας οδήγησε στο συμπέρασμα ότι, πολλές επιχειρήσεις θεωρούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ζωτικής σημασίας για την ικανοποιητική και αποτελεσματική πορεία της εταιρείας. Αρκετές επιχειρήσεις επιλέγουν να προσλάβουν προσωπικό, ειδικά εκπαιδευμένο και προικισμένο με τις απαραίτητες γνώσεις, προκειμένου ο θεσμός του εσωτερικού ελέγχου να προσδώσει μεγαλύτερη αξία στην επιχειρηματική οντότητα και να την οδηγήσει σε μία διαρκή αύξηση της αποδοτικότητας. Η ύπαρξη και σωστή λειτουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, οδηγεί την οικονομική μονάδα στην απόκτηση δύναμης και της προσθέτει μεγαλύτερη αξία. Η οικονομική οντότητα, μπορεί με αυτό τον τρόπο, να αντλήσει νέα κεφάλαια από επενδυτές που θα την εμπιστευθούν και θα είναι πρόθυμοι να επενδύσουν σε αυτήν.

Το έτος 2007, οι [Zhang Yan, Zhou Jian and Zhou Nan](#), παρουσιάζουν την έρευνά τους, σχετικά με τη σχέση μεταξύ ποιότητας επιτροπής ελέγχου, ανεξαρτησίας ελεγκτών και αδυναμιών που εμφανίζει ο εσωτερικός έλεγχος. Οι προαναφερόμενοι αντλούν στοιχεία από τη βάση δεδομένων Compustat. Το συνολικό δείγμα αποτελείται από 412 εταιρείες¹²⁴, για το έτος 2004. Αυτές επιλέχθηκαν με κριτήρια όπως: την παρουσία αδυναμιών¹²⁵ εσωτερικού ελέγχου, τον κλάδο, το μέγεθος και τις επιδόσεις τους και αντιστοιχίζονται, συγκρίνονται με δείγμα εταιρειών στις οποίες δεν παρατηρήθηκαν αδυναμίες στον εσωτερικό έλεγχο. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της υπό συνθήκης

επεξεργασία έγινε μόνο στα στοιχεία του πρώτου ερωτηματολογίου, εφόσον αφορούσε τις περισσότερες εταιρείες οι οποίες απάντησαν σε αυτό τον τύπο ερωτηματολογίου. Οι εταιρείες αυτές είχαν επιλέξει τη δημιουργία ανεξάρτητου τμήματος εσωτερικού ελέγχου, πληροφορία πολύ σημαντική για την Ελληνική πραγματικότητα.

¹²³ Οι ερευνητές αποδίδουν το μικρό ποσοστό απαντήσεων στο χρονικό διάστημα αποστολής του ερωτηματολογίου (καλοκαιρινή περίοδος), αλλά και στην πίεση χρόνου που υπήρξε (οι εταιρείες έπρεπε να απαντήσουν σε ένα μήνα από τη λήψη του ερωτηματολογίου).

¹²⁴ Σύνολο εταιρειών με αδυναμίες εσωτερικού ελέγχου 206 και εταιρείες χωρίς παρουσία προβλημάτων στον εσωτερικό έλεγχο 206.

¹²⁵ Εταιρείες που από τις 15 Νοεμβρίου 2004 έως και 31 Ιουλίου 2005, είχαν χαρακτηριστεί από την Compliance Week, ως εταιρείες που αντιμετωπίζουν αδυναμίες, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο.

λογιστικής παλινδρόμησης, οι ερευνητές ανέλυσαν τα στοιχεία¹²⁶ τους. Τα αποτελέσματα από τις αναλύσεις των προαναφερόμενων στοιχείων παρουσιάζουν ότι, υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της ποιότητας της ελεγκτικής επιτροπής, της ανεξαρτησίας των ελεγκτών και των αδυναμιών που παρουσιάζονται στον εσωτερικό έλεγχο. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ελεγκτικές επιτροπές, αποτελούνται από μέλη με χαμηλό βαθμό ανεξαρτησίας καθώς και έλλειψη γνώσεων οικονομικών και λογιστικής, ο εσωτερικός έλεγχος της εταιρείας παρουσίαζε ανεπάρκεια και αδυναμίες. Σημαντική κατέστη η παρατήρηση τους ότι, εταιρείες που πρόσφατα άλλαξαν ελεγκτή είναι πιθανότερο να εμφανίζουν αδυναμίες και ανεπάρκεια εσωτερικού ελέγχου ή αλλιώς σε εταιρείες που παρουσιάζονται αδυναμίες στον εσωτερικό έλεγχο, παρατηρείται συχνή αλλαγή ελεγκτικής εταιρείας (αντικατάσταση ελεγκτή). Εντούτοις, η ανεξαρτησία των ελεγκτών είναι καθοριστικός παράγοντας, όσο αφορά τον εντοπισμό των αδυναμιών και της ανεπάρκειας που τυχόν παρουσιάζεται στον εσωτερικό έλεγχο της οικονομικής οντότητας.

Οι [Stewart and Munro \(2007\)](#), χρησιμοποιούν ένα πειραματικό σχέδιο¹²⁷ (experimental design - πειραματική σχεδίαση), ούτως ώστε να εξετάσουν τις επιπτώσεις: α) της παρουσίας της επιτροπής ελέγχου, β) της συχνότητας των συνεδριάσεων της και γ) της παρουσίας των εξωτερικών ελεγκτών στις συνεδριάσεις αυτές, σε σχέση με διάφορες πτυχές του εξωτερικού ελέγχου. Εξετάζονται, τρεις εκδόσεις (συνθέσεις) ενός υποθετικού σεναρίου¹²⁸, για μία επιχείρηση που πρόσφατα εισήχθη στο χρηματιστήριο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία, την περίοδο μεταξύ Νοεμβρίου 2003 και Φεβρουαρίου 2004. Οι τρεις εκδοχές του σεναρίου¹²⁹ είναι οι ακόλουθες: α) η επιτροπή

¹²⁶ Το ποσοστό μελών της επιτροπής ελέγχου τα οποία έχουν οικονομικές γνώσεις, το ποσοστό μελών της επιτροπής ελέγχου τα οποία έχουν γνώσεις λογιστικής, το ποσοστό μελών της επιτροπής ελέγχου τα οποία δεν έχουν γνώσεις λογιστικής (δεν είναι ειδικοί), δείκτη μέτρησης των αμοιβών ελεγκτών σε σχέση με τις συνολικές αμοιβές, ποσοστό διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου και προέρχονται από περιβάλλον εξωτερικό από αυτό της εταιρείας, μέγεθος επιτροπής ελέγχου, αριθμός συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου, ποσοστό μελών που συμμετέχουν στο Δ.Σ. και δεν ανήκουν στην εταιρεία (εξωτερικά), μέγεθος Δ.Σ., αριθμός συνεδριάσεων Δ.Σ., είδος ελεγκτικής εταιρείας, συνολικό ενεργητικό, συνολικές πωλήσεις, μεταβολή των πωλήσεων και εάν η εταιρεία προέβη σε εξαγορές και συγχωνεύσεις ή εάν προέβη σε αναδόμηση - αναδιάρθρωση.

¹²⁷ Πιο συγκεκριμένα ανέπτυξαν ένα υποθετικό σενάριο που αφορά μία εμπλεκόμενη εταιρεία με νεοσύστατη επιτροπή ελέγχου και μεταβάλλουν τον αριθμό των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου σε μία οικονομική χρήση, καθώς και τη συχνότητα (πόσες φορές) συμμετοχής των ελεγκτών συνεργατών σε αυτές τις συνεδριάσεις.

¹²⁸ Τα σενάρια αυτά διαφοροποιούνται μεταξύ τους μόνο ως προς: α) τη συχνότητα των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου και β) τη συχνότητα συμμετοχής του ελεγκτή σε αυτές τις συνεδριάσεις.

¹²⁹ Τα γενικά στοιχεία του σεναρίου τα οποία είναι κοινά και στις τρεις εκδοχές του είναι τα ακόλουθα: Η εταιρεία είναι φαρμακευτική, ιδρύθηκε το έτος 1991 και εισήχθη στο χρηματιστήριο αξιών της

ελέγχου συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο και οι ελεγκτές (συνεργάτες) είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν σε αυτές τις συνεδριάσεις, β) η επιτροπή ελέγχου συνεδριάζει έξι φορές το χρόνο και οι συνεργάτες ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν σε αυτές τις συνεδριάσεις δύο φορές, μόνο στην πρώτη και στην τελευταία συνεδρίαση και γ) η τρίτη εκδοχή του σεναρίου, ήθελε την επιτροπή ελέγχου να συνεδριάζει έξι φορές το χρόνο και οι ελεγκτές - συνεργάτες είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν σε όλες τις συνεδριάσεις. Οι ελεγκτικές¹³⁰ εταιρείες που συμμετείχαν στην έρευνα, είχαν ως έδρα τρεις κεντρικές πόλεις της Αυστραλίας. Συνολικά από τις 120 εταιρείες, απάντησαν 77, ανταπόκριση 61%. Οι απαντήσεις παρελήφθησαν, μέσω ταχυδρομείου και το τελικό δείγμα αναφέρεται σε 75 ολοκληρωμένες απαντήσεις. Γίνονται μετρήσεις και στα τρία σενάρια, για τον αντίκτυπο των παραγόντων που προαναφέρθηκαν σε διάφορες μεταβλητές¹³¹. Μετά από την ερμηνεία των αποτελεσμάτων οι ερευνητές κατέληξαν στα παρακάτω συμπεράσματα: α) η παρουσία επιτροπής ελέγχου, η συχνότητα των συνεδριάσεων της επιτροπής και η συμμετοχή του ορκωτού ελεγκτή σε αυτές συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τη μείωση του επιπέδου του ελεγκτικού κινδύνου, β) ο αντίκτυπος της επιτροπής ελέγχου σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ελέγχου, θεωρείται αμελητέος, καθώς επίσης δεν παρουσιάστηκαν επιπτώσεις στις δοκιμές ελέγχου (audit testing), γ) η ελεγκτική επιτροπή διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο και βοηθά στην επίλυση των συγκρούσεων, μεταξύ των εξωτερικών ελεγκτών και της διαχείρισης (διοίκησης). Βελτιώνει σε μεγάλο βαθμό, συνολικά την ποιότητα του ελέγχου. Ωστόσο, δεν παρουσιάστηκαν διαφορές, οι οποίες να αναφέρονται, τόσο στη συχνότητα των συνεδριάσεων, όσο και στην παρουσία - συμμετοχή του ελεγκτή σε αυτές τις συνεδριάσεις και τέλος, δ) η ελεγκτική επιτροπή και η συχνότητα των συνεδριάσεων αυτής, αναμένεται να προκαλέσουν

Αυστραλίας το έτος 2002. Η εισαγωγή της είχε ως αποτέλεσμα να διπλασιάσει το μέγεθος της (ενεργητικό της). Τόσο η μητρική εταιρεία όσο και οι θυγατρικές έχουν έδρα και βρίσκονται στην Αυστραλία. Τα πρώτα δέκα χρόνια της δραστηριότητάς της, λειτουργούσε ως οικογενειακή εταιρεία. Τώρα πλέον οι ιδρυτές (οικογένεια) διατηρεί ποσοστό μικρότερο από 5%. Το Δ.Σ. αποτελείται από έξι μέλη, το διευθύνων σύμβουλο (C.E.O.), τον οικονομικό διευθυντή (C.F.O.) και τέσσερα ανεξάρτητα μη-εκτελεστικά μέλη. Μέχρι και αυτή τη στιγμή το Δ.Σ. έκρινε ότι η εταιρεία δεν έχει ανάλογο μέγεθος και βαθμό πολυπλοκότητας τέτοιο ώστε να την οδηγούσε στη δημιουργία χωριστής επιτροπής ελέγχου. Η επιτροπή ελέγχου που ιδρύεται αποτελείται από τρία ανεξάρτητα μέλη.

¹³⁰ Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν εβδομήντα πέντε συνεργάτες ελεγκτές, διευθυντές, ανώτερη διοίκηση και διοίκηση από τις Big-4 ελεγκτικές εταιρείες και τέσσερις ελεγκτικές εταιρείες της μεσαίας κατηγορίας.

¹³¹ Όπως ο ελεγκτικός κίνδυνος, η αποτελεσματικότητα του ελέγχου, οι δοκιμές ελέγχου, η επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ ελεγκτή και πελάτη (εταιρείας), η ποιότητα του ελέγχου και οι αμοιβές του ελέγχου.

αύξηση στις αμοιβές των ελεγκτών. Οι ερευνητές πιθανολογούν ότι, το γεγονός αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επιπλέον προετοιμασία από μέρους των ελεγκτών, αλλά και στη συμμετοχή τους (παρουσία τους) στις συνεδριάσεις.

Οι [Sarens and Abdolmohammadi](#) (2007), χρησιμοποίησαν τη βάση δεδομένων του Βελγικού ινστιτούτου εσωτερικών ελεγκτών (I.I.A.BEL). Επέλεξαν, 260 επιχειρήσεις. Αρχικά, ένα ερωτηματολόγιο στάλθηκε στο τέλος του έτους 2005, στους επικεφαλής των τμημάτων εσωτερικού ελέγχου, ούτως ώστε να συλλεχθούν στοιχεία, που αφορούσαν, τόσο το μέγεθος των τμημάτων τους, όσο και στοιχεία μεταβλητών αντιπροσώπευσης. Τελικά, 73¹³² ήταν τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν, ποσοστό 28,08% του αρχικού πληθυσμού. Κατόπιν, για όλο το δείγμα των 73 επιχειρήσεων συλλέχτηκαν οικονομικά στοιχεία από τις ετήσιες εκθέσεις του έτους 2005, με τη χρήση των βάσεων δεδομένων Belfirst και Amadeus. Έχοντας ως βάση τη θεωρία της αντιπροσώπευσης, γίνεται προσπάθεια να ερμηνεύσουν την ασυμμετρία πληροφοριών, μεταξύ ιδιοκτητών (μετόχων) και πρακτόρων (διαχειριστών) και τη σχέση της με τον εσωτερικό έλεγχο. Οι ερευνητές διατυπώνουν, ένα πρότυπο μοντέλο (agency model), ούτως ώστε να καταστεί εφικτό να προσδιορισθούν οι καθοριστικοί παράγοντες που σχετίζονται με το μέγεθος της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, στις Βελγικές επιχειρήσεις. Το μοντέλο, αποκαλύπτει την παρουσία μίας θετικής σχέσης μεταξύ της διάχυσης της ιδιοκτησίας (diffusion of ownership) και του μεγέθους των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου (I.A.F.), όσο αφορά τον περιορισμό των εξωτερικών προβλημάτων, που εμφανίζονται μεταξύ των ιδιοκτητών και της διαχείρισης (principals/agent). Επιπροσθέτως, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν, την ύπαρξη θετικής σχέσης μεταξύ του μεγέθους της εταιρείας καθώς και του αριθμού και του επιπέδου κατηγοριοποίησης της ποιότητας των εκθέσεων, σε σχέση με το μέγεθος του I.A.F., προτείνοντας να διαδραματίσει ο εσωτερικός έλεγχος, ρυθμιστικό ρόλο, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν τα εσωτερικά προβλήματα μεταξύ των ιδιοκτητών και της διαχείρισης. Τελικά, στις Βελγικές επιχειρήσεις (Ηπειρωτική Ευρώπη), το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται σημαντικά και θετικά με: α) το ιδιοκτησιακό καθεστώς εταιρειών που παρουσιάζουν υψηλή διάχυση (διασπορά), β) με την υποβολή μεγάλου αριθμού εκθέσεων και γ) με το μέγεθος της εταιρείας. Τέλος,

¹³² Από τις 85 απαντήσεις που έλαβαν οι ερευνητές εξαιρέθηκαν 12 λόγω μη παροχής ολοκληρωμένων στοιχείων.

αρνητική σχέση διαπιστώνεται μεταξύ του μεγέθους των I.A.F. και της εξωτερικής ανάθεσης μέρους των εργασιών¹³³ του εσωτερικού ελέγχου, σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing internal audit task).

Το έτος 2006, οι [Carcello, Hollingsworth, Klein and Neal](#), μελετούν τις οικονομικές γνώσεις και την πείρα που κατέχουν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, σε σχέση, τόσο με τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, όσο και με τη διαχείριση των κερδών («χειραγώγηση» των κερδών - earnings management). Το αρχικό δείγμα τους αποτελείται από στοιχεία για 350, μη χρηματοοικονομικές εταιρείες, για την περίοδο από 15 Ιουλίου 2003 έως και 31 Δεκεμβρίου 2003. Το τελικά χρησιμοποιούμενο δείγμα, αποτελείται από 283 εταιρείες. Τα αποτελέσματα της έρευνας, καταδεικνύουν ότι: τόσο τα μέλη της επιτροπής ελέγχου που κατέχουν οικονομικές γνώσεις, όσο και αυτά που δεν έχουν γνώσεις επί οικονομικών θεμάτων, μειώνουν τη διαχείριση των κερδών, σε εταιρείες με αδύναμους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης. Εντούτοις, η ανεξαρτησία των μελών της επιτροπής, είναι καθοριστικός παράγοντας. Τα ανεξάρτητα μέλη της επιτροπής ελέγχου, τα οποία διαθέτουν γνώσεις και εμπειρία σε λογιστικά και χρηματοοικονομικά ζητήματα, λειτουργούν πιο αποτελεσματικά, για να μετριάσουν τη διαχείριση των κερδών. Ωστόσο, οι εναλλασσόμενοι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης, έχουν τη δυνατότητα αλλά και τη δυναμική να υποκαταστήσουν με επιτυχία την οικονομική πείρα των μελών της επιτροπής λογιστικού ελέγχου, έτσι ώστε να περιοριστεί η «χειραγώγηση» των κερδών. Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις της διακυβέρνησης είναι αποτελεσματικές, όσο αφορά την ποιότητα των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων. Παρόλα αυτά, οι εταιρείες είναι απαραίτητο να έχουν ευελιξία, να σχεδιάσουν μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, οι οποίοι θα προσαρμόζονται καλύτερα κάθε φορά και πάντα ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε εταιρείας. Οι ερευνητές υπογραμμίζουν ότι: οι ρυθμιστές των κανονισμών πρέπει να επιτρέψουν στα εταιρικά συμβούλια και στη διαχείριση, την ευελιξία, να σχεδιάσουν και να προτείνουν, ένα ιδιαίτερο μίγμα λειτουργιών και μηχανισμών, που θα είναι οι βέλτιστοι, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες κάθε εταιρείας, ξεχωριστά.

Οι [Goodwin - Stewart and Kent](#) (2006), ερευνούν, εάν η παρουσία της επιτροπής ελέγχου, τα χαρακτηριστικά αυτής και η χρήση του εσωτερικού ελέγχου, συνδέονται με

¹³³ Μεταφορά καθηκόντων εσωτερικού ελέγχου.

υψηλότερες αμοιβές εξωτερικού ελέγχου (υψηλό κόστος). Αρχικά, διατυπώνουν την άποψη ότι, οι υψηλές αμοιβές συνδέονται άμεσα, με την υψηλή ποιότητα ελέγχου. Ακολούθως, η υψηλή ποιότητα ελέγχου, βελτιώνει την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μικρότερο ρίσκο από πλευράς εξωτερικού ελέγχου, όσο αφορά τη διατύπωση λαθεμένης άποψης ελέγχου. Ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε εισηγμένες Αυστραλιανές επιχειρήσεις, τον Οκτώβριο του 2000. Το τελικό δείγμα, περιέχει τις απαντήσεις από 401 εταιρειών. Με τη χρήση της περιγραφικής στατιστικής, αλλά και τη μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS), επεξεργάστηκαν τα στοιχεία, ώστε οι ερευνητές να αναλύσουν τα αποτελέσματα, να τα ερμηνεύσουν και τελικά να διατυπώσουν τα συμπεράσματά τους. Τα κυριότερα από αυτά είναι ότι: ενδεχομένως, η παρουσία ελεγκτικής επιτροπής, η αλληλεπίδραση των χαρακτηριστικών¹³⁴ που αυτή η επιτροπή διαθέτει, αλλά και η χρήση του εσωτερικού ελέγχου, συνδέονται θετικά με την αμοιβή του εξωτερικού ελεγκτή. Τελικά, αποδεικνύεται ότι, τόσο οι επιτροπές ελέγχου, όσο και ο εσωτερικός έλεγχος, αλλά και ο εξωτερικός έλεγχος, είναι εξίσου σημαντικοί, αλλά ταυτόχρονα και συμπληρωματικοί μεταξύ τους μηχανισμοί, στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης.

Ο Klein (2006), εξετάζει εάν τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου και του διοικητικού συμβουλίου, σχετίζονται με φαινόμενα «χειραγώγησης» των κερδών από τις εταιρείες. Κίνητρο για την έρευνα του στάθηκε, ο ισχυρισμός των SEC, NYSE και NASDAQ ότι, οι κακοί μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης σχετίζονται θετικά με τη διαχείριση των κερδών. Τα στοιχεία του δείγματος, σχετικά με το συμβούλιο και την επιτροπή ελέγχου, συλλέχτηκαν ένα προς ένα, από τις αρχειοθετημένες καταστάσεις του SEC. Το αρχικό δείγμα, περιείχε όλες τις Αμερικανικές εταιρείες, που περιλαμβάνονταν στο S&P 500 από 31 Μαρτίου 1992 και 1993, με τις συνεδριάσεις των μετόχων μεταξύ της 1 Ιουλίου 1991 και 30 Ιουνίου 1993. Τα αποτελέσματα της έρευνας του έδειξαν ότι: μία μη γραμμική αρνητική σχέση, παρουσιάζεται μεταξύ της ανεξαρτησίας των μελών της επιτροπής ελέγχου και της «χειραγώγησης» των κερδών. Πιο συγκεκριμένα, μόνο στην περίπτωση που η πλειοψηφία των μελών της επιτροπής ελέγχου δεν είναι ανεξάρτητα, υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της επιτροπής και της διαχείρισης των κερδών. Η εμπειρική έρευνα κατέδειξε ότι, άλλα είναι τα χαρακτηριστικά της εταιρικής διακυβέρνησης, τα οποία επιδρούν καθοριστικά και

¹³⁴ Ανεξαρτησία, μέλη με γνώσεις λογιστικής και χρηματοοικονομικής, συχνότητα συνεδριάσεων.

διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, όσο αφορά τη «χειραγώγηση» των κερδών από τις εταιρείες. Παρατηρήθηκε ότι, υπάρχει θετική συσχέτιση στην περίπτωση που ο διευθύνων σύμβουλος, συμμετέχει στην επιτροπή αποζημιώσεων (αμοιβών) του συμβουλίου και αρνητική συσχέτιση στις περιπτώσεις που ο διευθύνων σύμβουλος είναι κάτοχος μετοχών της εταιρείας ή ακόμη και ένας ιδιοκτήτης μεγαλομέτοχος, συμμετέχει στην επιτροπή ελέγχου. Εντέλει, ο ερευνητής προτείνει ότι, εάν η δομή των συμβουλίων, έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι ανεξάρτητη από τους διευθύνοντες συμβούλους, είναι και πιο αποτελεσματική. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζονται, ως ένα βαθμό, τόσο η αντικειμενική παρακολούθηση, όσο και ο αμερόληπτος έλεγχος των εταιρικών λογιστικό-οικονομικών διαδικασιών (διαδικασιών χρηματοοικονομικής λογιστικής).

Οι [Byard, Li and Weintrop](#) (2006), αναφέρονται στη σχέση μεταξύ εταιρικής διακυβέρνησης και της ποιότητας των πληροφοριών των οικονομικών αναλυτών. Ειδικότερα, εξετάζουν εάν η καλύτερη ποιότητα εταιρικής διακυβέρνησης, συνδέεται με πληροφορίες υψηλότερης ποιότητας, οι οποίες προέρχονται από τους οικονομικούς αναλυτές. Τέσσερα μεγέθη μέτρησης χρησιμοποιούνται από τους ερευνητές: α) ανεξαρτησία του συμβουλίου, β) ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, γ) το μέγεθος του συμβουλίου και τέλος, δ) η παρουσία ή η απουσία του διπλού¹³⁵ ρόλου του C.E.O.. Μεταξύ των ετών 1999 και 2002, χρησιμοποιήθηκε δείγμα από 2.887 προβλέψεις αναλυτών, οι οποίες αναφέρονταν σε 1.279 διαφορετικές εταιρείες. Οι ακριβείς προβλέψεις των αναλυτών (analysts' forecast accuracy), φαίνεται να έχουν μία σημαντική θετική συσχέτιση, με την ανεξαρτησία του συμβουλίου των διευθυντών και μία επίσης σημαντική, αλλά αρνητική σχέση, με την παρουσία διευθύνοντα συμβούλου που κατέχει συγχρόνως και τη θέση του προέδρου του συμβουλίου (dual C.E.O.). Όσο αφορά την επιτροπή ελέγχου, δεν εμφανίσθηκαν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι, η ανεξαρτησία της επιτροπής έχει κάποια επίδραση στην ποιότητα των πληροφοριών που προέρχονται από τους οικονομικούς αναλυτές. Το γεγονός αυτό, δεν προβλημάτισε τους ερευνητές, οι οποίοι θεωρούν ότι, εφόσον τα συμβούλια είναι ανεξάρτητα, έμμεσα και οι επιμέρους επιτροπές διαθέτουν τον απαιτούμενο βαθμό ανεξαρτησίας. Τα τεκμήρια της έρευνας, συνηγορούν στο γεγονός ότι, εταιρείες με καλύτερες δομές διακυβέρνησης, παρουσιάζουν και καλύτερη ποιότητα πληροφοριών. Επομένως, η

¹³⁵ Εάν, δηλαδή, ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας είναι ταυτόχρονα και πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου ή όχι.

αξιοπιστία των πληροφοριών, που προέρχονται από τους οικονομικούς αναλυτές για τυχόν επερχόμενα κέρδη των εταιρειών, σχετίζεται με την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης που αυτές διαθέτουν. Τέλος, επισημαίνουν ότι, μικρότερα σε μέγεθος συμβούλια, συνδέονται με αυξανόμενη ακρίβεια που παρουσιάζουν οι προβλέψεις των αναλυτών.

Επιπροσθέτως, οι [Sarens and De Beelde](#) (2006), μελετούν πέντε περιπτώσεις Βελγικών εταιρειών¹³⁶ (case study), σε ότι αφορά την ποιοτική αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και υψηλά ιστάμενων ανώτερων διοικητικών στελεχών, αναλύοντας, τόσο τις αντιλήψεις, όσο και τις προσδοκίες και των δύο μερών. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε χαρακτηρίζεται, ως «έρευνα πεδίου». Προσωπικές συνεντεύξεις διεξήχθησαν, με τον εσωτερικό ελεγκτή ή τον επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου, το διευθύνων σύμβουλο και τον οικονομικό διευθυντή και όπου ήταν εφικτό και με τον επικεφαλής της επιτροπής ελέγχου. Επιπλέον και προκειμένου, να υπάρξει πιστοποίηση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, υπήρξε δυνατότητα πρόσβασης των ερευνητών σε εμπιστευτικά έγγραφα. Πραγματοποιήθηκε ποιοτική αξιολόγηση των προσδοκιών και των αντιλήψεων της κάθε πλευράς, σε σχέση με την άλλη. Τα ερωτήματα τέθηκαν, ως εξής: α) ποιος αναμένει, η διαχείριση (ανώτερη διοίκηση), να είναι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου;, 2) ο εσωτερικός έλεγχος καλύπτει τις προσδοκίες, της ανώτερης διοίκησης;, 3) τι προσδοκά, ο εσωτερικός έλεγχος από την ανώτερη διοίκηση;, 4) η ανώτερη διοίκηση καλύπτει, τις προσδοκίες του εσωτερικού ελέγχου; και τέλος, 5) με ποιο τρόπο η επιτροπή ελέγχου επιδρά, στη σχέση μεταξύ εσωτερικού ελέγχου και ανώτερης διοίκησης;. Από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψαν, πολλά και ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Τα διευθυντικά στελέχη της διοίκησης, επηρεάζουν τον εσωτερικό έλεγχο, ο οποίος είναι γενικότερα σε θέση να ανταποκριθεί στις προσδοκίες (επιρροές) αυτών των στελεχών. Η απώλεια του ελέγχου, από μέρους της διοίκησης προερχόμενη από την αυξημένη πολυπλοκότητα των διαδικασιών σε ένα οργανισμό, αναμένεται να αντισταθμιστεί με τη βοήθεια και αρωγή, του εσωτερικού ελέγχου. Οι προσδοκίες των υψηλά ιστάμενων στελεχών

¹³⁶ Το μέγεθος των εταιρειών επιλέχθηκε με βάση τον αριθμό των απασχολούμενων σε αυτές. Εταιρείες με τουλάχιστον 1000 υπαλλήλους επιλέχθηκαν, εκτός από μία εταιρεία (στις πέντε) οι υπόλοιπες ήταν εισαγμένες στο Χρηματιστήριο Βρυξελλών, όλες οι εταιρείες είχαν επιτροπές ελέγχου των οποίων κατά πλειοψηφία τα μέλη τους ήταν μη-εκτελεστικά, πάρθηκε υπόψη η ηλικία των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου (ύπαρξη πάνω από πέντε έτη), καθώς και ο αριθμός των εσωτερικών ελεγκτών, μόνο μία εταιρεία είχε μεγάλο τμήμα εσωτερικού ελέγχου οι υπόλοιπες τέσσερις εταιρείες είχαν μικρό τμήμα εσωτερικού ελέγχου (λιγότεροι από πέντε εσωτερικούς ελεγκτές).

διοίκησης, προσδιορίζονται στο γεγονός ότι, αναμένουν από τους εσωτερικούς ελεγκτές να εκπληρώσουν ρόλο υποστηρικτικό, όσο αφορά την παρακολούθηση, αλλά και τη βελτίωση της διαχείρισης των κινδύνων. Συγχρόνως, αναμένουν από αυτούς, να παρακολουθούν την εταιρική κουλτούρα, αλλά και να διαδραματίζουν ρόλο καθοδηγητή προς αυτήν. Επιπλέον, προσδοκούν και αναμένουν από τους εσωτερικούς ελεγκτές, να διατελέσουν ρόλο εκπαιδευτικό (training ground). Αναμένουν από αυτούς, να εκπαιδεύσουν τα μελλοντικά διοικητικά στελέχη. Ταυτόχρονα, οι εσωτερικοί ελεγκτές, αναμένουν και προσδοκούν από τα διευθυντικά στελέχη να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο, να κάνουν τα πρώτα βήματα, προς την οργάνωση του συστήματος διαχείρισης κινδύνων. Επιζητούν, τη συνεχή υποστήριξη της υψηλής διοίκησης (ανώτερων στελεχών), προκειμένου για τη συνολική αποδοχή τους. Γενικότερα, η διοίκηση αναμένει από τους εσωτερικούς ελεγκτές: α) να αντισταθμίσουν την απώλεια του ελέγχου που προκύπτει, από τη συνεχώς αυξανόμενη πολυπλοκότητα των εταιρειών, β) μέσω της προσωπικής επικοινωνίας του εσωτερικού ελέγχου, με το προσωπικό των διαφόρων τμημάτων της εταιρείας, ο εσωτερικός έλεγχος, καλείται να διαφυλάξει την εταιρική κουλτούρα, γ) να διατελέσουν, μία υποστηρικτική λειτουργία, προκειμένου για την παρακολούθηση και τη βελτίωση των διαχειριστικών κινδύνων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, δ) να αποτελέσουν για τα μελλοντικά διευθυντικά στελέχη, πηγή εκπαίδευσης, και ε) προκειμένου για την ολοκληρωμένη και συνολική ελεγκτική κάλυψη, να συνεργαστούν εποικοδομητικά με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι, η τυποποιημένη και οργανωμένη διαχείριση των κινδύνων, αλλά και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, θεωρείται ότι, παρέχει ένα ευνοϊκότερο περιβάλλον ελέγχου, ο εσωτερικός έλεγχος αναμένει από τα υψηλά στελέχη της διοίκησης, να πραγματοποιήσουν το πρώτο βήμα προς τη διαδικασία τυποποίησης και οργάνωσης του συστήματος διαχείρισης κινδύνων. Η αποδοχή αλλά και η εκτίμηση που χαίρει ο εσωτερικός έλεγχος, εντός της εταιρείας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την υποστηρικτική θέση που θα τηρήσει η διοίκηση. Η υποστήριξη αυτή, βεβαίως εξαρτάται και από την ωριμότητα των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου. Σχετικά με την ελεγκτική επιτροπή, παρατηρήθηκε σχέση ισχυρής επιρροής της, όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο. Ωστόσο, οι προσδοκίες της, δεν διαφοροποιούνται από αυτές που εκφράζουν τα ανώτερα διοικητικά στελέχη. Ο

εσωτερικός έλεγχος, τις περισσότερες φορές, είναι σε θέση να ανταποκριθεί, στις προσδοκίες της ανώτερης διοίκησης, αλλά και της επιτροπής ελέγχου.

Οι [Chen, Moroney and Houghton \(2005\)](#), εξετάζουν εμπειρικά, στοιχεία όπως: τη σύνθεση των μελών που απαρτίζουν την επιτροπή ελέγχου, τα οικονομικά προσόντα (γνώσεις) που τα μέλη αυτά καλούνται να διαθέτουν, των αριθμό των συνεδριάσεων (συναντήσεων) της επιτροπής ελέγχου σε διάστημα ενός χρόνου, σε σχέση με την επιλογή καλύτερης ελεγκτικής εταιρείας για τη διεξαγωγή του ελέγχου και ως εκ τούτου ουσιαστικά σε σχέση με την παροχή υψηλότερης ποιότητας ελέγχου. Διευκρινίζουν ότι, στηρίζονται σε προηγούμενη έρευνα των [Abbott and Parker \(2000\)](#) και (2002), εμπλουτίζοντας το αρχικό μοντέλο που εξέτασαν οι προαναφερόμενοι, με περισσότερες μεταβλητές¹³⁷. Εξέτασαν εμπειρικά, με τη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης, τη σχέση μεταξύ σύνθεσης της επιτροπής ελέγχου και της ποιότητας του ελέγχου. Το δείγμα που επέλεξαν αναφέρεται στο έτος 2000. Το έτος αυτό, δεν επιλέχθηκε τυχαία, αλλά ως κριτήρια θεωρήθηκε ότι, ήταν το χρονικό διάστημα αμέσως μετά το 1998 όπου εμφανίσθηκαν τα γεγονότα με την PricewaterhouseCoopers και πριν τα σκάνδαλα της Enron και HHH, επομένως πριν από το έτος 2001 και τις διατυπώσεις της επιτροπής Ramsay (Ramsay report, 2001). Τελικά επιλέχθηκαν 458 Αυστραλέζικες επιχειρήσεις, από τις οποίες οι 404, διέθεταν επιτροπή ελέγχου και οι 54 από αυτές δεν διέθεταν. Το αποτέλεσμα της έρευνας τους οδήγησε, στα παρακάτω αναφερόμενα συμπεράσματα: α) όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των μη-εκτελεστικών (μη-ανώτερων) διευθυντών, που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, τόσο καλύτερη είναι η ελεγκτική εταιρεία που επιλέγεται για να ελέγξει την οικονομική οντότητα, οπότε ουσιαστικά προτείνεται η παροχή ελέγχου υψηλότερης ποιότητας, β) δεν βρέθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των συναντήσεων της επιτροπής ελέγχου και των προσόντων των διευθυντών, σε σχέση με την επιλογή καλύτερης ελεγκτικής εταιρείας. Άρα, η συχνότητα των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου, αλλά και οι οικονομικές γνώσεις των μελών της, δεν συνδέονται με την επιλογή ελεγκτικής εταιρείας και επομένως με την ποιότητα του ελέγχου. Το δεύτερο αυτό

¹³⁷ Στοιχεία όπως το ποσοστό των ανεξάρτητων μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, ο αριθμός των συναντήσεων - συνεδριάσεων της επιτροπής, το ποσοστό των μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή και έχουν οικονομικές γνώσεις (προσόντα), το ποσοστό των μετοχών της εταιρείας που τυχόν έχουν στην κατοχή τους οι διευθυντές, το σύνολο των πωλήσεων (σε φυσικό λογάριθμο), καθώς και δείκτες όπως η απόδοση του ενεργητικού, leverage και ο αριθμός των θυγατρικών εταιρειών (εάν αυτές υφίσταται) είναι σημαντικά και χρησιμοποιούμενα μεγέθη για την εν λόγω έρευνα.

συμπέρασμα, έρχεται σε αντίθεση, σύμφωνα με τους ερευνητές, με το αποτέλεσμα της αρχικής έρευνας που διεξήγαγαν οι των [Abbott and Parker](#) (2000) και (2002) και η οποία ήταν πηγή έμπνευσης, για την παρούσα εξεταζόμενη έρευνα. Παρόλα αυτά, δικαιολογούν τη διεξαγωγή του συμπεράσματος τους (β), ως αποτέλεσμα των μεταβλητών που χρησιμοποίησαν, αλλά και των ιδιαιτεροτήτων που παρουσίαζε το δείγμα που επέλεξαν. Τέλος, διατυπώνουν την άποψη ότι, τα αποτελέσματα και συμπεράσματα της έρευνας τους, μπορούν να καταστούν πολύτιμα εργαλεία, για τους ρυθμιστές των θεμάτων εταιρικής διακυβέρνησης και επομένως να βοηθήσουν στη δημιουργία ισχυρότερων μηχανισμών «ορθής» εταιρικής διακυβέρνησης.

Οι [Abbott, Parker and Peters](#) (2004), εντοπίζουν ότι, η συχνότητα παρουσίασης αναμορφώσεων και αναδιατυπώσεων των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, την τελευταία δεκαετία, παρουσιαζόταν αισθητά αυξημένη. Παρατηρούν ότι, υπάρχει έκδηλη ανησυχία σχετικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, αλλά και την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων, με το σκεπτικό ότι, η ύπαρξη και παρουσία των οικονομικών αναδιατυπώσεων παρέχει μία ρητή αναγνώριση για τυχόν λάθη, παραλείψεις, αλλά και ανακρίβειες, που παρουσίαζαν οι αρχικές οικονομικές καταστάσεις. Έτσι, το έτος 2004, προχωρούν σε έρευνα εξετάζοντας, την επίδραση ορισμένων από τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου που προσδιορίζονται από την [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\)](#). Πιο συγκεκριμένα, εξετάζουν, κατά πόσο οι εταιρείες που υιοθέτησαν δομές διακυβέρνησης, με βάση τις επιταγές της [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\)](#), έχουν μικρότερες πιθανότητες εμφάνισης αναδιατυπώσεων στις οικονομικές τους καταστάσεις. Είναι πεπεισμένοι ότι, η εξέταση του συγκεκριμένου θέματος, θα επιτρέψει την έκβαση σημαντικών συμπερασμάτων, σχετικά με την επιτροπή ελέγχου, όσο αφορά τα χαρακτηριστικά της και τη δυνατότητα αυτής να επηρεάζει τελικά την αποτελεσματικότητα, τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού ελέγχου, σε ένα περιβάλλον που δεν έχει διαπιστωθεί και επομένως αναφερθεί απάτη. Σε αυτά τα πλαίσια, επιλέγουν το δείγμα τους από τη βάση δεδομένων «Dow Jones Interactive Database». Εξέταζαν, με τη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης, τελικό δείγμα από 88¹³⁸ εταιρείες, οι οποίες εμφάνιζαν για την περίοδο 01/01/1991 έως και 31/12/1999 αναμορφώσεις (αναδιατυπώσεις), των ετήσιων

¹³⁸ Οι εταιρείες ήταν εγχώριες επιχειρήσεις, χωρίς ιστορικό συγχώνευσης, εξαγοράς, εκποίησης ή αλλαγής λογιστικών αρχών που τηρούσαν και επιπλέον δεν παρουσίαζαν ένδειξη ή καταγγελία ύπαρξης νοθείας ή απάτης.

οικονομικών καταστάσεων τους (αποτελεσμάτων). Οδηγούνται στο συμπέρασμα ότι, η ύπαρξη και παρουσία αναδιατυπώσεων, είναι στενά συνδεδεμένη, τελικά, με τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου. Η ανεξαρτησία των μελών της επιτροπής ελέγχου, τα επίπεδα δραστηριότητας αυτής, ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ως ρυθμιστής οικονομικών θεμάτων (financial monitor), η σύσταση της με φυσικές οντότητες γνώστες των οικονομικών αρχών, η εμπειρία στη λογιστική και χρηματοοικονομικά, η συχνότητα των συναντήσεων της επιτροπής, είναι χαρακτηριστικά που αναφέρονται στις συστάσεις της [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\)](#) και η ύπαρξη των οποίων, τελικά συνδέεται με την παρουσία και τη συχνότητα των αναδιατυπώσεων των οικονομικών καταστάσεων. Επιπροσθέτως, επισημαίνουν κατά πρώτον ότι, οι επιτροπές ελέγχου σε μεγάλο ποσοστό, δεν έχουν ακόμη επιτύχει τα πρότυπα που προτείνονται από την [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\)](#). Κατά δεύτερον, σχετικά με τον πρόσφατο Νόμο Sarbanes - Oxley Act, παρατηρούν ότι, τελικά επιτρέπει εξαιρέσεις, όσο αφορά την ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου. Τέλος, παρατηρούν ότι, η συνεχώς αυξανόμενη συχνότητα ύπαρξης και εμφάνισης αναδιατυπώσεων, αλλά και απατών σε συνδυασμό με την «ταχύτητα» έκδοσης του Νόμου Sarbanes - Oxley Act, δείχνουν ότι, ο ρόλος που διαδραματίζει η επιτροπή ελέγχου θα συνεχίσει να χαρακτηρίζεται, ως ρόλος «κλειδί», όσο αφορά την εφαρμογή «ορθής» εταιρικής διακυβέρνησης. Οι ερευνητές προτείνουν ότι, οι επιτροπές ελέγχου, είναι απαραίτητο, να υιοθετήσουν τα πρότυπα που συστήθηκαν και προτάθηκαν από την [Blue Ribbon Committee \(B.R.C.\)](#).

Οι [Turley and Zaman \(2004\)](#), εξέτασαν μέσω μιας εμπειρικής διερεύνησης, τις επιδράσεις της εταιρικής διακυβέρνησης, που συσχετίζονται με τις επιτροπές ελέγχου. Μέσα στα πλαίσια αυτά εξέτασαν, την επίδραση των επιτροπών ελέγχου, τυποποιώντας πιθανές επιδράσεις, οι οποίες ενδεχομένως να οδήγησαν στην υιοθέτηση αυτών των επιτροπών και τεκμηριώνοντας επιπτώσεις στην πλευρά της λειτουργίας του ελέγχου, στην ποιότητα των χρηματοοικονομικών αναφορών, καθώς και στην εταιρική διακυβέρνηση. Μέσα από τη έρευνα αυτή συμπεραίνουν ότι, δεν υπάρχει αυτόματη σχέση μεταξύ εφαρμογής των δομών ή χαρακτηριστικών της επιτροπής ελέγχου και της επίτευξης ιδιαίτερων επιδράσεων, όσο αφορά στην εταιρική διακυβέρνηση. Επίσης, οι ιδιαίτεροι κανόνες των επιτροπών ελέγχου, δεν μας προσφέρουν κάποιο αξιόπιστο και συνεπές αντίκτυπο. Εντούτοις, οι ερευνητές τονίζουν ότι, δεν αποποιούνται την άποψη

ότι, τα χαρακτηριστικά των επιτροπών ελέγχου έχουν αξία και ότι είναι χρήσιμα, ως προς την εξέλιξη του ελέγχου. Παρόλα αυτά εκφράζουν τις αμφιβολίες τους, σχετικά με το κατά πόσο, οι προσδοκίες ότι η μεγαλύτερη προτυποποίηση θα φέρει εγγυημένα αποτελέσματα, ως προς την εταιρική διακυβέρνηση.

Η [Goodwin](#) (2003), ερευνά τη σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα, ερευνά τον αντίκτυπο που έχουν στον εσωτερικό έλεγχο, στοιχεία όπως: α) εάν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, είναι ανεξάρτητα και β) εάν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, έχουν γνώσεις λογιστικές και χρηματοοικονομικές. Η έρευνα της, προσδιορίζεται στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία. Ερωτηματολόγιο, συντάσσεται και αποστέλλεται, σε προϊσταμένους εσωτερικούς ελεγκτές, τόσο του ιδιωτικού, όσο και του δημόσιου τομέα, με την προϋπόθεση αυτοί να είναι μέλη του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών. Χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα, τελικά, 109¹³⁹ ερωτηματολόγια. Τα συμπεράσματα, σε γενικές γραμμές αναφέρουν ότι, τόσο η ανεξαρτησία, όσο και οι λογιστικές γνώσεις των μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, είναι σημαντικοί παράγοντες και επιδρούν με διαφορετικό τρόπο, στις λειτουργίες και τη δομή του εσωτερικού ελέγχου. Η ανεξαρτησία των μελών της επιτροπής ελέγχου, συνδέεται και αλληλεπιδρά στις διαδικασίες που εφαρμόζει ο εσωτερικός έλεγχος. Οι γνώσεις των μελών της επιτροπής ελέγχου, σε λογιστικά και χρηματοοικονομικά ζητήματα, συνδέονται με τυχόν αναθεωρήσεις στη δουλειά του ελεγκτή. Ωστόσο, τα στοιχεία εμφάνισαν διαφορές στις αλληλεπιδράσεις της επιτροπής ελέγχου, σε σχέση με τον εσωτερικό έλεγχο, μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Αυτές προσδιορίζονται ως διαφορές στο «κύρος» και τις «συνθήκες» του ελέγχου, αλλά και διαφορές μεταξύ των δύο διαφορετικών χωρών, των οποίων τα στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν, Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας.

Επιπλέον, οι [Abbott, Parker, Peters and Raghunandan](#) (2003), εξέτασαν τη σχέση που τυχόν υφίσταται, μεταξύ των χαρακτηριστικών της επιτροπής ελέγχου και της αμοιβής των ελεγκτών. Στοιχεία¹⁴⁰ από 492 επιχειρήσεις του τελικού δείγματος, επεξεργάστηκαν

¹³⁹ Σε σύνολο 370 ερωτηματολογίων που αποστάληκαν, απαντήθηκαν 120 ερωτηματολόγια, ποσοστό 32%.

¹⁴⁰ Επιλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία όπως: η αναλογία - το ποσοστό του συνολικού ενεργητικού σε σχέση με τα αποθέματα και τις απαιτήσεις, η τετραγωνική ρίζα του αριθμού των θυγατρικών εταιρειών, το είδος της ελεγκτικής γνώμης που έχει διατυπωθεί, το ποσοστό των ανεξάρτητων διευθυντών που συμμετέχουν στο συμβούλιο, ο αριθμός των συναντήσεων του συμβουλίου

με τη μέθοδο της παλινδρόμησης. Όλες οι εταιρείες, ελέγχθηκαν από τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες (τότε BIG-5) και υπέβαλαν δηλώσεις στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, όπως επιβαλλόταν από το Νόμο, για το διάστημα από της 5 Φεβρουαρίου 2001 έως και της 30 Ιουνίου 2001. Από την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, οι ερευνητές συμπέραναν ότι, οι επιτροπές ελέγχου σχετίζονται θετικά, με τις υψηλές αμοιβές του εξωτερικού ελέγχου, με την προϋπόθεση οι επιτροπές ελέγχου να αποτελούνται αποκλειστικά από ανεξάρτητους διευθυντές και τουλάχιστον ένα μέλος τους, να είναι κάτοχος εξειδικευμένων γνώσεων χρηματοοικονομικής και λογιστικής.

Η Φλώρου (2002), ερευνά εάν ο διαχωρισμός των ευθυνών μεταξύ προέδρου του διοικητικού συμβουλίου και διευθύνοντος συμβούλου συμβάλλει: α) στη μείωση του βαθμού εδραίωσης του διευθύνοντος συμβούλου (C.E.O.) και β) στην αύξηση της εταιρικής αποδοτικότητας. Βάσεις δεδομένων όπως: η DataStream, Changes of Names 1965-1998 και London Price Database, χρησιμοποιήθηκαν στη συλλογή δεδομένων, για 460 μεγάλες εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου, για τα έτη 1990-1998. Από την ερμηνεία των αποτελεσμάτων διαφαίνεται ότι, στις περιπτώσεις που ο διευθύνων σύμβουλος των εταιρειών, κατέχει ταυτόχρονα και τη θέση του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου, τείνει να εδραιώνει το ρόλο που διαδραματίζει στα εταιρικά δρώμενα, περισσότερο. Ωστόσο, δεν υπήρξαν ενδείξεις ότι, ο διπλός αυτός ρόλος που ασκεί ο διευθύνων σύμβουλος, επέφερε κάποια αποτελέσματα, θετικά ή αρνητικά, όσο αφορά την αποδοτικότητα των εταιρειών. Η ερευνήτρια δικαιολογεί τα συμπεράσματά της, με την παρουσία πολλών και μη-εκτελεστικών, ανεξάρτητων μελών στο συμβούλιο. Επομένως, η διασφάλιση της ισορροπίας των δραστηριοτήτων των Αγγλικών εταιρειών, είναι πιθανόν να οφείλεται, στην παρουσία πολλών και συγχρόνως ανεξάρτητων μη-εκτελεστικών μελών στο διοικητικό συμβούλιο. Η συμμετοχή τους στο συμβούλιο, διαδραματίζει ρόλο «προστατευτικής ασπίδας» των δικαιωμάτων, τόσο των μετόχων, όσο και όλων των υπολοίπων οι οποίοι έχουν νόμιμο συμφέρον για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της οικονομικής οντότητας.

στο χρόνο, εάν στην επιτροπή ελέγχου συμμετέχουν ανεξάρτητα μέλη, εάν στην επιτροπή ελέγχου συμμετέχουν μέλη με γνώσεις στη λογιστική και τα χρηματοοικονομικά, εάν οι συναντήσεις της επιτροπής είναι πάνω από τέσσερις φορές ή τέσσερις φορές το χρόνο και ο φυσικός λογάριθμος των αμοιβών του ελέγχου.

4.2 ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗΣ ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ

A/A	Συγγραφέας	Ερευνητικές Υποθέσεις	Στατιστικά δεδομένα/ Οικονομετρική μέθοδος	Εξαρτημένη μεταβλητή	Ανεξάρτητες μεταβλητές
1	Chen, Y., Gul, A.F., Truog, C., Veeraraghavan, M., 2011. “Audit Quality and Internal Control Weakness: Evidence from S.OX. 404 Disclosures”	H1: Η ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου σχετίζεται αρνητικά με την πιθανότητα ύπαρξης αδυναμιών εσωτερικού ελέγχου και H2: Η αποκατάσταση των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου είναι γρηγορότερη για τις εταιρείες με υψηλή ποιότητα εξωτερικού λογιστικού ελέγχου.	3.769 επιχειρήσεις για την περίοδο 2004-2009. Ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 1: Ύπαρξη ανεπάρκειας εσωτερικού ελέγχου ή όχι. Υπόδειγμα 2: Αποκατάσταση ανεπαρκειών εσωτερικού ελέγχου ή όχι.	Υπόδειγμα 1: Ποιότητα ελέγχου, επιχειρηματικοί τομείς των επιχ/σεων, συναλλαγματική ισοτιμία, εξαγορές και συγχωνεύσεις, ρυθμός ανάπτυξης, αποθέματα, κεφαλαιοποίηση αγοράς, λειτουργικές ζημιές, z-score, ηλικία επιχείρησης. Υπόδειγμα 2: Ποιότητα ελέγχου, μεταβολή επιχειρηματικών τομέων των επιχ/σεων, συναλλαγματική ισοτιμία, εξαγορές και συγχωνεύσεις, μεταβολή ρυθμού ανάπτυξης, μεταβολή αποθεμάτων, μεταβολή κεφαλαιοποίησης αγοράς, λειτουργικές ζημιές, μεταβολή z-score, ηλικία επιχείρησης.
2	Zaman, M., Hudaib, M., Haniffa, R., 2011. “Corporate Governance Quality, Audit Fees and Non-Audit Services Fees”	H1: υπάρχει μία θετική σχέση μεταξύ της αποτελεσματικότητας της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών του λογιστικού ελέγχου, H1a: υπάρχει μία θετική σχέση μεταξύ της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών του λογιστικού ελέγχου, H1b: υπάρχει μία θετική σχέση μεταξύ των εμπειρογνομόνων που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών του λογιστικού ελέγχου, H1c: υπάρχει μία θετική σχέση μεταξύ του αριθμού των συναντήσεων της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών του λογιστικού ελέγχου, H1d: υπάρχει μία θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών του	155 επιχειρήσεις για την περίοδο 2001-2004. Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 1: Φυσικός λογάριθμος των ελεγκτικών αμοιβών. Υπόδειγμα 2: Normal score των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου.	Υπόδειγμα 1&2: Αποτελεσματικότητα επιτροπής ελέγχου, ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών στο συνολικό αριθμό διευθυντών του Δ.Σ., αριθμός συνεδριάσεων Δ.Σ., δυαρχία, αριθμός μεγαλομετόχων με ποσοστό ιδιοκτησίας >=5%, big4, μέγεθος επιχείρησης (λογάριθμος ενεργητικού), αριθμός θυγατρικών εταιρειών, δανειακή επιβάρυνση, εξαγορές (ψευδομεταβλητή) κατά τα δύο προηγούμενα έτη, ζημιές (ψευδομεταβλητή) κατά τα δύο

		<p>λογιστικού ελέγχου, H2: υπάρχει μία αρνητική σχέση μεταξύ της αποτελεσματικότητας της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου, H2a: υπάρχει μία αρνητική σχέση μεταξύ της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου, H2b: υπάρχει μία αρνητική σχέση μεταξύ των εμπειρογνομόνων που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου, H2c: υπάρχει μία αρνητική σχέση μεταξύ του αριθμού των συναντήσεων της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου, H2d: υπάρχει μία αρνητική σχέση μεταξύ του μεγέθους της επιτροπής ελέγχου και του επιπέδου των αμοιβών υπηρεσιών μη-λογιστικού ελέγχου.</p>			προηγούμενα έτη, κλάδος οικονομικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων (ψευδομεταβλητή).
3	Cohen, J., 2011. “Corporate Governance and Audit: An Empirical Study”	<p>H1: Το ελεγκτικό πρόγραμμα που εφαρμόζει ο εξωτερικός ελεγκτής σύμφωνα με την κρίση του, επηρεάζεται σημαντικά από τη δύναμη του συμβουλίου (ισχυρή αντιπροσωπεία στο συμβούλιο), H2: Το ελεγκτικό πρόγραμμα που εφαρμόζει ο εξωτερικός ελεγκτής σύμφωνα με την κρίση του, επηρεάζεται σημαντικά από τη δύναμη της εξάρτησης που μπορεί να ασκήσει το Συμβούλιο σύμφωνα με τις προσδοκίες των μελών του, H3: Το ελεγκτικό πρόγραμμα που αποφασίζει να εφαρμόσει ο εξωτερικός ελεγκτής σύμφωνα με την κρίση του, επηρεάζεται λιγότερο, στην περίπτωση που το συμβούλιο εμφανίζει αδυναμία σε κάθε μία ξεχωριστά ή και με στις δύο μαζί περιπτώσεις: α) δύναμη του συμβουλίου (ισχυρή αντιπροσωπεία στο συμβούλιο) ή/και β) τη δύναμη της εξάρτησης που μπορεί να ασκήσει το Συμβούλιο σύμφωνα με τις προσδοκίες των μελών του.</p>			
4	Chen, Y., Knechel, R., Marisetty, B.V., Truong, C., 2011. “Internal Control Weakness and Board	<p>H1: Η ανεξαρτησία του συμβουλίου μειώνει τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου, H2: Εταιρείες με πλήρως ανεξάρτητες επιτροπές παρουσιάζουν μικρότερη ροπή για αδυναμίες εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τις εταιρείες με μερική ανεξαρτησία</p>	3.769 επιχειρήσεις για την περίοδο 2004-2009. Ανάλυση λογιστικής	Ύπαρξη ανεπάρκειας εσωτερικού ελέγχου ή όχι.	Αριθμός ανεξάρτητων διευθυντών Δ.Σ., αριθμός διευθυντών, επιχειρηματικοί τομείς των επιχ/σεων, συναλλαγματική ισοτιμία, εξαγορές και συγχωνεύσεις, ρυθμός ανάπτυξης,

	Independence: Evidence from S.OX. 404 Disclosures”	σε επίπεδο επιτροπών και συμβουλίου, H3: Η σχέση μεταξύ ανεξάρτητων συμβουλίων και της ροπής για ανεπάρκεια (αδυναμία) στον εσωτερικό έλεγχο, παρατηρείται και πρέπει να εμφανίζεται περισσότερο στις περιπτώσεις συμβουλίων με ισχυρότερο C.E.O..	παλινδρόμησης.		αποθέματα, αγοραία αξία ενεργητικού, λειτουργικές ζημιές, z-score, ηλικία επιχείρησης.
5	Lisic, L.L., Myers, A.L., Zhou, J., 2011. “Audit Committee Characteristics and the Safeguarding of Auditor Independence”	H1: Ύπαρξη σχέσης μεταξύ εμφάνισης (και αναφοράς από τον ελεγκτή) ανεπάρκειας σε θέματα εσωτερικού ελέγχου (που έχει ως επακόλουθο την αλλαγή του ελεγκτή) με τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου, H2: Αν τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου που επιδρούν στη σχέση μεταξύ εμφάνισης ανεπάρκειας σε θέματα εσωτερικού ελέγχου και αλλαγής του ελεγκτή, δίνουν τη δυνατότητα να ελεγχθεί το επίπεδο του Δ.Σ., όσο αφορά τα χαρακτηριστικά της εταιρικής διακυβέρνησης.	2.409 firm-year για την περίοδο 2004-2005. Ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 1: Αλλαγή εξωτερικού ελεγκτή τον επόμενο χρόνο από τη διατύπωση της άποψής του σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο ή όχι . Υπόδειγμα 2: Αλλαγή εξωτερικού ελεγκτή τον επόμενο χρόνο από τη διατύπωση της άποψής του σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο ή όχι .	Υπόδειγμα 1: Αν η εταιρεία έλαβε ή όχι από τον ελεγκτή γνώμη που εμφάνιζε ανεπάρκειες σε θέματα εσωτερικού ελέγχου, ποσοστό μελών επιτροπής ελέγχου που ήταν μέλη του Δ.Σ. πριν να αναλάβει καθήκοντα ο τωρινός διευθύνων σύμβουλος, ποσοστό μελών επιτροπής ελέγχου που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις στα χρηματοοικονομικά, αριθμός Δ.Σ. άλλων επιχειρήσεων στα οποία συμμετέχουν τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, μέσο ποσοστό ευεργετικής ιδιοκτησίας (beneficial ownership) των μελών της επιτροπής ελέγχου, λογάριθμος ενεργητικού, big4, έτη συνεργασίας ελεγκτή-εταιρείας, δείκτης πτώχευσης (zmijewski’s), αλλαγή ή όχι του C.E.O. ή C.F.O. τον επόμενο χρόνο μετά την έκθεση του εσωτερικού ελέγχου, διαφοροποίηση της ελεγκτικής αμοιβής από χρόνο σε χρόνο. Υπόδειγμα 2: Όλες οι μεταβλητές του υποδείγματος 1 και επιπλέον: Ποσοστό εξωτερικών διευθυντών που συμμετέχουν στο Δ.Σ., αριθμός διευθυντών, αριθμός Δ.Σ. άλλων επιχειρήσεων στα οποία συμμετέχουν τα μέλη του Δ.Σ., μέσο ποσοστό ευεργετικής ιδιοκτησίας (beneficial ownership) των διευθυντών του Δ.Σ.

6	Sarens, G., Allegrini, M., D'Onza, G., Melville, R., 2011. "Are internal auditing practices related to the age of the internal audit function?"	H1: Οι παλαιότερες υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τις νεότερες (πρόσφατη οργάνωση λειτουργιών ελέγχου) επηρεάζονται περισσότερο από τις επιταγές και πρακτικές που προτείνει το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.	Έρευνα πεδίου: 7.747 ερωτηματολόγια. Cluster analysis (ανάλυση συστάδων).		
7	Sarens, G., Abdolmohammadi, J.M., 2011. "Monitoring Effects of the Internal Audit Function: Agency Theory versus other Explanatory Variables"	H1: Το σχετικό μέγεθος του I.A.F. σχετίζεται θετικά με τη διάχυση της ιδιοκτησίας (μεγάλος αριθμός μετόχων), H2: Το σχετικό μέγεθος του I.A.F. σχετίζεται θετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της διοίκησης (κατοχή μετοχών από τη διαχείριση), H3: Το σχετικό μέγεθος του I.A.F. σχετίζεται θετικά με τη χρηματοοικονομική μόχλευση, H4: Το σχετικό μέγεθος του I.A.F. σχετίζεται αρνητικά με το ποσοστό των ανεξάρτητων μελών που συμμετέχουν στο συμβούλιο, H5: Το σχετικό μέγεθος του I.A.F. σχετίζεται με τη δραστηριότητα (ενεργητικότητα) της επιτροπής ελέγχου, H6: Το σχετικό μέγεθος του I.A.F. σχετίζεται θετικά με το υποστηρικτικό περιβάλλον του ελέγχου.	Έρευνα πεδίου: 73 ερωτηματολόγια το έτος 2005. Tobit regression.	Ποσοστό του αριθμού των εσωτερικών ελεγκτών, σε σχέση με το συνολικό αριθμό των εργαζομένων της εταιρείας.	Υποχρεωτική ή όχι δημιουργία υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου, λογάριθμος ενεργητικού, διάχυση ιδιοκτησίας, μετοχές εταιρείας που κατέχει η διαχείριση, δανειακή επιβάρυνση, ποσοστό ανεξάρτητων μελών συμβουλίου, δράση της επιτροπής ελέγχου, περιβάλλον ελέγχου, big4, ρυθμός ανάπτυξης της επιχείρησης, ηλικία επιχείρησης, εισηγμένη ή όχι.
8	Lisic, L.L., Neal, T., Zhang, Y., 2011. "Audit Committee Financial Expertise and Restatements: The Moderating Effect of C.E.O. Power"	H1: Η δύναμη του διευθύνοντα συμβούλου μετριάξει την αρνητική σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου που αποτελείται από μέλη με εξειδικευμένες γνώσεις οικονομικών και περιπτώσεων επαναδιατύπωσης των οικονομικών καταστάσεων.	1.916 firm-year παρατηρήσεις για την περίοδο 2004-2005. Υπόδειγμα 1: Ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης. Υπόδειγμα 2: Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 1: Επαδιατύπωση ή όχι οικονομικών καταστάσεων. Υπόδειγμα 2: Σωρευτικές έκτακτες αποδόσεις.	Υπόδειγμα 1: Ύπαρξη ή όχι έστω και ενός μέλους της επιτροπής ελέγχου με γνώσεις οικονομικών, αγοραία αξία κοινών μετοχών, μεταβολή καθαρού λογιστικού αποτελέσματος, έτη συμμετοχής της επιχείρησης στην Compustat, εξαγορές ή όχι επιχειρήσεων, εμπειρία ελεγκτή, big4, συνολικό ενεργητικό στην αρχή της χρήσης, συμμετοχή ή όχι της επιχείρησης στον NYSE, δυσμενής ή όχι άποψη ελεγκτή για τον εσωτερικό έλεγχο, αριθμός διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, αριθμός συναντήσεων της επιτροπής ελέγχου, επαναδιατύπωση ή όχι καταστάσεων λόγω απάτης,

					επαναδιατύπωση ή όχι καταστάσεων που σχετίζεται με τα έσοδα, μεταβολή επαναδιατυπωμένων εσόδων, αριθμός ετών επαναδιατύπωσης, έσοδα προηγούμενης χρήσης. Υπόδειγμα 2: Ύπαρξη ή όχι έστω και ενός μέλους της επιτροπής ελέγχου με γνώσεις οικονομικών, δύναμη C.E.O., επαναδιατύπωση ή όχι καταστάσεων λόγω απάτης, επαναδιατύπωση ή όχι καταστάσεων που σχετίζεται με τα έσοδα, μεταβολή επαναδιατυπωμένων εσόδων, αριθμός ετών επαναδιατύπωσης, έσοδα προηγούμενης χρήσης.
9	Al-Najjar, B., 2011. "The Determinants of Audit Committee Independence and Activity: Evidence from the UK"	H1: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου σχετίζεται αρνητικά με το μέγεθος της επιχείρησης, H2: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου συνδέεται με τη χρηματοοικονομική μόχλευση, H3: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου σχετίζεται θετικά με τυχόν αναπτυξιακές ευκαιρίες, H4: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου σχετίζεται θετικά με τις ελεύθερες ταμειακές ροές (free cash flows), H5: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου συνδέεται αρνητικά με την παρουσία ζημιών, H6: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου έχει θετική σχέση με το μέγεθος της, H7: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου έχει θετική σχέση με το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου, H8: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου συνδέεται θετικά με τους μη-εκτελεστικούς διευθυντές (παρουσία - συμμετοχή τους), H9: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου συνδέεται θετικά με την εσωτερική ιδιοκτησία (συμμετοχή των ιδιοκτητών στη διοίκηση - insider ownership).	70 επιχειρήσεις για την περίοδο 2003-2008, 203 firm-year παρατηρήσεις. Υπόδειγμα 1: Ανάλυση παλινδρόμησης διαστρωματικών δεδομένων με χρονολογικές σειρές. Υπόδειγμα 2: Ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 1: Ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου. Υπόδειγμα 2: Αριθμός συναντήσεων επιτροπής ελέγχου.	Υπόδειγμα 1: Αριθμός μελών επιτροπής ελέγχου, αριθμός μελών Δ.Σ., ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών που συμμετέχουν στο συμβούλιο, αριθμός μετοχών που κατέχουν οι ιδιοκτήτες που συμμετέχουν στη διοίκηση σε σχέση με το συνολικό αριθμό μετοχών της επιχείρησης, μέγεθος εταιρείας, δανειακή επιβάρυνση, παρουσία ζημιών ή όχι, δείκτης αγοραίας προς λογιστική αξία, ελεύθερες ταμειακές ροές ανά μετοχή, Tobin's Q. Υπόδειγμα 2: Ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, αριθμός μελών επιτροπής ελέγχου, αριθμός μελών Δ.Σ., ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών που συμμετέχουν στο συμβούλιο, αριθμός συνεδριάσεων συμβουλίου, μέγεθος εταιρείας, δανειακή επιβάρυνση, παρουσία ζημιών ή όχι, δείκτης

					αγοραίας προς λογιστική αξία, ελεύθερες ταμειακές ροές ανά μετοχή, Tobin's Q.
10	Liu, G., Sun, J., 2010. "Director Tenure and Independent Audit Committee Effectiveness"	H1: Οι ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου στις οποίες συμμετέχουν μακράς διάρκειας (θητεία - εμπειρία) διευθυντές, είναι περισσότερο αποτελεσματικές όσο αφορά τον περιορισμό φαινομένων διαχείρισης κερδών, από εκείνες τις επιτροπές, οι οποίες διαθέτουν λιγότερους διευθυντές με μακρά θητεία (εμπειρία) και H2: Οι ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου στις οποίες συμμετέχουν μακράς διάρκειας διευθυντές (θητεία - εμπειρία), είναι λιγότερο αποτελεσματικές όσο αφορά τον περιορισμό φαινομένων διαχείρισης των κερδών, από εκείνες τις επιτροπές, οι οποίες διαθέτουν λιγότερους διευθυντές με μακράς διάρκειας θητεία (εμπειρία).	7.700 firm-year παρατηρήσεις για την περίοδο 1998-2005. Υποδείγματα 1&2&3&4: Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 1: Σύνολο δεδουλευμένων (total accruals). Υπόδειγμα 2: Απόλυτη τιμή αξίας αποδόσεων. Υπόδειγμα 3: Σύνολο δεδουλευμένων (total accruals). Υπόδειγμα 4: Ποσοστό διευθυντών μακράς θητείας που συμμετέχουν στην ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου.	Υπόδειγμα 1: Σύνολο ενεργητικού στην αρχή του έτους, μεταβολή πωλήσεων, αξία παγίων. Υπόδειγμα 2: Ποσοστό διευθυντών μακράς θητείας που συμμετέχουν στην ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου, ποσοστό των block shareholding διευθυντών που συμμετέχουν στην ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου, μέγεθος επιτροπής ελέγχου, ανεξαρτησία συμβουλίου, δείκτης αγοραίας προς λογιστική αξία, απόλυτη μεταβολή καθαρού εισοδήματος, δείκτης μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων προς συνολικό ενεργητικό, συνολικό ενεργητικό, παρουσία ζημιών τρέχοντος και προηγούμενου έτους ή όχι. Υπόδειγμα 3: Σύνολο ενεργητικού στην αρχή του έτους, διαφορά μεταβολής πωλήσεων και μεταβολής απαιτήσεων, αξία παγίων. Υπόδειγμα 4: δείκτης αγοραίας προς λογιστική αξία, συνολικό ενεργητικό, παρουσία ζημιών τρέχοντος και προηγούμενου έτους ή όχι, ανεξαρτησία συμβουλίου, ποσοστό των block shareholding διευθυντών που συμμετέχουν στην ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου.
11	Cohen, A., Sayag, G., 2010. "The Effectiveness of Internal Auditing: An	H1: Ο τομέας στον οποίο ανήκει ένας οργανισμός σχετίζεται με το κατά πόσο ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός ή όχι (δημόσιος τομέας σε σχέση με τον ιδιωτικό τομέα). Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα	Έρευνα πεδίου: 108 ερωτηματολόγια. Υποδείγματα	Υπόδειγμα 1: Ποιότητα ελέγχου. Υπόδειγμα 2: Ελεγκτική αξιολόγηση.	Υποδείγματα 1&2&3: Ιδιωτική ή δημόσια επιχείρηση, επαγγελματική επάρκεια, ποιότητα ελεγκτικής εργασίας, ανεξαρτησία

	Empirical Examination of its Determinants in Israeli Organisations”	είναι πιο αποτελεσματική σε ιδιωτικούς οργανισμούς (επιχειρήσεις) σε σχέση με την αποτελεσματικότητα που παρουσιάζουν οι δημόσιοι οργανισμοί, H2: Η μεγαλύτερη επαγγελματική επάρκεια των εσωτερικών ελεγκτών συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματικότητα του ελέγχου, H3: Η υψηλή ποιότητα της εργασίας του εσωτερικού ελέγχου συνδέεται με την υψηλότερη αποτελεσματικότητα του ελέγχου, H4: Η ανεξαρτησία κατά την οργάνωση του ελέγχου συνδέεται με την αποτελεσματικότητα αυτού, H5: Η παροχή μεγαλύτερων ευκαιριών καριέρας ενδο-επιχειρησιακά για τους εσωτερικούς ελεγκτές σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα των ελέγχων και τέλος, H6: Η υψηλή υποστήριξη από μέρους της διοίκησης όσο αφορά το έργο του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα του ελέγχου.	1&2&3: Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.	Υπόδειγμα 3: Συμβολή εσωτερικού ελέγχου.	οργανισμών, προοπτικές εξέλιξης ελεγκτικού επαγγέλματος, υποστήριξη ανώτερης διοίκησης.
12	Koumanakos, E., A.Georgopoulos, and C.Siriopoulos, 2008. “Auditor awareness of earnings management”	H1: Η έκταση της «χειραγώγησης» των κερδών, μετρούμενη με το υπόδειγμα των μη κανονικών δεδουλευμένων, είναι σημαντικά υψηλότερη σε ελεγχόμενες εταιρείες οι οποίες δέχονται γνώμη με παρατηρήσεις από ορκωτούς ελεγκτές, σε αντίθεση με τις εταιρείες που λαμβάνουν «καθαρές» γνώμες ορκωτών ελεγκτών, H2a: Οι επιχειρήσεις οι οποίες λαμβάνουν έκθεση ελέγχου ορκωτών ελεγκτών με πιο σοβαρές και μετρήσιμες παρατηρήσεις έχουν την τάση υψηλότερης «χειραγώγησης» των αποτελεσμάτων και H2b: Μεταξύ των επιχειρήσεων που λαμβάνουν ειδική έκθεση ελέγχου η έκταση της «χειραγώγησης» των αποτελεσμάτων παρατηρείται σημαντικά υψηλότερη στις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν χρηματοοικονομικές δυσχέρειες.	Δείγμα: 58 εισηγμένες εταιρείες «ύποπτες» για «χειραγώγηση» αποτελεσμάτων στις οικονομικές τους καταστάσεις και 232 «μη ύποπτες» εισηγμένες εταιρείες για την περίοδο 2002. Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης διαστρωματικών δεδομένων.	Απόλυτη τιμή των μη κανονικών δεδουλευμένων.	Λειτουργικές ταμειακές ροές, δανειακή επιβάρυνση, κόστος δανεισμού, αποδοτικότητα επενδυμένων κεφαλαίων, Z-score, παρατηρήσεις ελεγκτών (ποσοτικοποιημένες).
13	Ζαφειράκου Η., Ταχυνάκης Π., 2007. «Ο εσωτερικός	Εμπειρική διερεύνηση του εσωτερικού ελέγχου στις Ελληνικές επιχειρήσεις.	Έρευνα πεδίου: 62 ερωτηματολόγια. Περιγραφική	Βασικά ερωτήματα: 1) Δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου. 2) Συνεργασία με ελεγκτική εταιρεία. 3) Συμβολή εσωτερικού ελέγχου στο έργο των	

	έλεγχος των Ελληνικών επιχειρήσεων: Μια εμπειρική προσέγγιση»		ανάλυση.	ορκωτών ελεγκτών. 4) Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών σε σχέση με τη διοίκηση της επιχείρησης. 5) Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου προσθέτει αξία και βελτιώνει τις λειτουργίες της επιχείρησης; 6) Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου συμβάλλει στη συστηματική αξιολόγηση, στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης του κινδύνου, του ελέγχου και τις εταιρικές διαδικασίες της επιχείρησης; 7) Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου συμβάλλει στην εξαγωγή αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων; 8) Ο εσωτερικός ελεγκτής ερευνά την αξιοπιστία των χρημ/κών λειτουργικών πληροφοριών καθώς και αν η επιχείρηση συμμορφώνεται με τις πολιτικές, τα σχέδια, τις διαδικασίες, τους Νόμους και τους κανονισμούς της επιχείρησης;	
14	Zhang, Y., Zhou, J., Zhou, N., 2007. "Audit committee quality, auditor independence, and internal control weaknesses"	H1: Εταιρίες στις οποίες η επιτροπή ελέγχου αποτελείται από μέλη με υψηλή εξειδίκευση στα οικονομικά, είναι λιγότερο πιθανόν να παρουσιάζουν ανεπάρκειες όσον αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, H1: Η ανεξαρτησία των ελεγκτών δεν σχετίζεται με την αποκάλυψη-γνωστοποίηση αδυναμιών εσωτερικού ελέγχου.	208 επιχειρήσεις για την περίοδο 11/2004-7/2005, 416 firm-year παρατηρήσεις. Υπό συνθήκη λογιστική παλινδρόμηση διαστρωματικών δεδομένων με χρονολογικές σειρές.	Αδυναμίες εσωτερικού ελέγχου ή όχι.	Ποσοστό μελών επιτροπής ελέγχου με εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές γνώσεις, ποσοστό μελών επιτροπής ελέγχου με εξειδικευμένες γνώσεις λογιστικής, ποσοστό μελών επιτροπής ελέγχου που δεν έχουν εξειδικευμένες γνώσεις λογιστικής, δείκτης ελεγκτικών αμοιβών προς τις συνολικές αμοιβές, ποσοστό εξωτερικών διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, μέγεθος επιτροπής ελέγχου, αριθμός συνεδριάσεων επιτροπής ελέγχου, ποσοστό εξωτερικών διευθυντών που συμμετέχουν στο Δ.Σ., μέγεθος Δ.Σ., αριθμός συνεδριάσεων Δ.Σ., big4, αλλαγή ελεγκτή το προηγούμενο και το παρόν έτος ή όχι, συνολικό ενεργητικό, εάν τα έτη 2003, 2004 και από τον 1-6/2005 η εταιρεία προχώρησε σε εξαγορές ή όχι, μεταβολή πωλήσεων, αν η εταιρεία προχώρησε σε αναδιάρθρωση ή όχι, αριθμός επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (segments), συνολικές πωλήσεις, αξίες στην επιχείρηση σε ξένο νόμισμα ή όχι, EBITDA.

15	Stewart, J., Munro, L., 2007. “The Impact of Audit Committee Existence and Audit Committee Meeting Frequency on the External Audit: Perceptions of Australian Auditors”	H1: Οι ελεγκτές πιστεύουν ότι η ύπαρξη της επιτροπής ελέγχου, η συχνότητα των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου και η παρουσία των συνεργατών ελεγκτών στις συνεδριάσεις αυτές έχουν επίπτωση: α) στον ελεγκτικό κίνδυνο, β) στην αποτελεσματικότητα του ελέγχου, γ) στις δοκιμές ελέγχου, δ) στον προϋπολογισμό των ωρών του ελέγχου, ε) στην επίλυση συγκρούσεων μεταξύ ελεγκτή και πελάτη, στ) στη συνολική ποιότητα του ελέγχου και ζ) στις αμοιβές του ελέγχου και H2: ποιους λόγους επικαλούνται οι ελεγκτές προκειμένου για τις συνέπειες εάν υφίστανται ή όχι όσον αφορά το ύψος των αμοιβών του ελέγχου; .	Έρευνα πεδίου: 75 ερωτηματολόγια. Ανάλυση διακύμανσης (ANOVA & MANOVA).	Ελεγκτικός κίνδυνος, ελεγκτική αποτελεσματικότητα, ελεγκτικές δοκιμές, προϋπολογισμένες ώρες ελέγχου, αμοιβές ελέγχου.	Αριθμός συναντήσεων επιτροπής ελέγχου, αριθμός συμμετοχής ελεγκτών συνεργατών σε αυτές τις συναντήσεις (ανάλογα με τα 3 σενάρια).
16	Sarens, G., Abdolmohammadi, J.M., 2007. “Agency Theory as a Predictor of the Size of the Internal Audit Function in Belgian Companies”	H1: Το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται θετικά από τη διάχυση της ιδιοκτησίας, H2: Το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου συσχετίζεται αντιστρόφως με την κατοχή από τη διοίκηση ενός μεριδίου στην ιδιοκτησία της εταιρείας, H3: Το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται θετικά με τη χρηματοοικονομική μόχλευση, H4: Το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται θετικά με το μέγεθος της επιχείρησης, H5: Το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται θετικά με τον αριθμό και το επίπεδο κατηγοριοποίησης της ποιότητας των εκθέσεων (reporting levels) μέσα στην επιχείρηση, H6: Το μέγεθος των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται θετικά με την οργανωτική πολυπλοκότητα.	Έρευνα πεδίου: 73 ερωτηματολόγια το έτος 2005. Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.	Μέγεθος λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου (αριθμός εσωτερικών ελεγκτών).	Τομέας δραστηριότητας της επιχείρησης, συμμετοχή της επιχείρησης στο NYSE ή όχι, ηλικία λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου ή όχι στην επιχείρηση, Βελγική εταιρεία ή όχι, εξωτερική ανάθεση μέρους εργασιών του εσωτερικού ελέγχου ή όχι, διάχυση ιδιοκτησίας, μετοχές εταιρείας που κατέχει η διαχείριση, δανειακή επιβάρυνση, μέγεθος επιχείρησης (λογάριθμος ενεργητικού), αριθμός αναφορών μεταξύ της ανώτατης διοίκησης και της χαμηλότερης λειτουργικής μονάδας, πολυπλοκότητα διαδικασιών ή όχι στην επιχείρηση (εξαγορές/ συγχωνεύσεις, εξωτερικός προσανατολισμός της επιχείρησης).
17	Carcello, V.J., Hollingsworth, W.C., Klein, A., Neal, L.T., 2006. “Audit Committee Financial Expertise, Competing Corporate Governance	H1: Υπάρχει μία σημαντικά αρνητική σχέση των αυξημένων ανωμαλιών (earnings management – διαχείριση κερδών) και της παρουσίας ενός Audit Committee Financial Expert/ACFE (μέλος της επιτροπής ελέγχου με γνώσεις λογιστικής ή όχι), όπως αποκαλύπτεται από τις εταιρείες, H2a: Υπάρχει μία σημαντικά αρνητική σχέση μεταξύ της παρουσίας μέλους με γνώσεις λογιστικές ACFE και ανώμαλων αυξήσεων,	283 επιχειρήσεις για την περίοδο 15/7/2003-31/12/2003, Ανάλυση παλινδρόμησης.	Απόλυτη τιμή του discretionary accrual.	Στην επιτροπή ελέγχου συμμετέχει ένας τουλάχιστον ACFE ή όχι, έχει ή όχι η επιχείρηση εξ’ ολοκλήρου δυνατή εταιρική διακυβέρνηση, μέγεθος επιχείρησης, δείκτης πτώχευσης (zmijewski’s), δείκτης χρηματιστηριακής αξίας της επιχείρησης σε σχέση με τη λογιστική

	Mechanisms, and Earnings Management”	<p>H2b: Υπάρχει μία σημαντικά αρνητική σχέση μεταξύ της παρουσίας μέλους χωρίς γνώσεις λογιστικές ACFE και ανώμαλων αυξήσεων,</p> <p>H3a: Η σχέση μεταξύ ενός ACFE με γνώσεις λογιστικής και ανώμαλων αυξήσεων είναι δυνατότερη εάν και εφόσον ο εμπειρογνώμονας είναι ανεξάρτητος, η ανεξαρτησία καθορίζεται από τους οικονομικούς και προσωπικούς δεσμούς που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ του διευθυντή ή και της εταιρείας,</p> <p>H3b: Η σχέση μεταξύ ενός ACFE χωρίς γνώσεις λογιστικής και ανώμαλων αυξήσεων είναι δυνατότερη εάν και εφόσον ο εμπειρογνώμονας είναι ανεξάρτητος, η ανεξαρτησία καθορίζεται από τους οικονομικούς και προσωπικούς δεσμούς που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ του διευθυντή ή και της εταιρείας,</p> <p>H4: Η σχέση μεταξύ ανώμαλων αυξήσεων και ειδικού εμπειρογνώμονα δεν εξαρτάται από το δύναμη του περιβάλλοντος εταιρικής διακυβέρνησης που έχει διαμορφωθεί στην εταιρεία,</p> <p>H5: Δεν υπάρχει σχέση μεταξύ της πραγματικής διαχείρισης κερδών και της παρουσίας επιτροπής ελέγχου με μέλη που κατέχουν γνώσεις και εμπειρία στα χρηματοοικονομικά ζητήματα.</p>			αξία του ενεργητικού, λειτουργικές ταμειακές ροές, συνολικές υποχρεώσεις προς σύνολο ενεργητικού, big4, μέγεθος Δ.Σ., ανεξαρτησία Δ.Σ., μέγεθος επιτροπής ελέγχου, ανεξαρτησία επιτροπής ελέγχου, η ιδιοκτησία ανήκει σε θεσμικό επενδυτή ή όχι, δικαιώματα μεγαλομετόχων.
18	Goodwin-Stewart, J., Kent, P., 2006. “The relation between external audit fees, audit Committee characteristics and internal audit”	<p>H1: Υψηλότερες αμοιβές εξωτερικού ελέγχου σχετίζεται με την ύπαρξη της επιτροπής ελέγχου,</p> <p>H2: Υψηλότερες αμοιβές εξωτερικού ελέγχου σχετίζεται με την ύπαρξη χαρακτηριστικών της επιτροπής ελέγχου όπως περισσότερη ανεξαρτησία, καλύτερη γνώση επί λογιστικών και χρηματοοικονομικών θεμάτων και συχνότερες συναντήσεις,</p> <p>H3: Υψηλότερες αμοιβές εξωτερικού ελέγχου σχετίζεται με την αλληλεπίδραση της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου, καλύτερη γνώση (τεχνογνωσία) λογιστικών και χρηματοοικονομικών θεμάτων και συχνότερες συναντήσεις,</p> <p>H4: Υψηλότερες αμοιβές εξωτερικού ελέγχου σχετίζεται με τη μεγαλύτερη χρήση του εσωτερικού ελέγχου.</p>	Έρευνα πεδίου: 401 ερωτηματολόγια το έτος 2000. Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης.	Αμοιβές εξωτερικών ελεγκτών.	Μέγεθος επιχείρησης (συνολικό ενεργητικό), αριθμός θυγατρικών εταιρειών, δείκτης εγχώριων θυγατρικών προς το σύνολο των θυγατρικών, μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς συνολικό ενεργητικό, απαιτήσεις προς σύνολο ενεργητικού, αποθέματα προς σύνολο ενεργητικού, απόδοση ενεργητικού, εμφάνιση ζημιών ή όχι, big5, ποιοτική ελεγκτική έκθεση ή όχι (άποψη εκλεκτικής εταιρείας), κλάδος εξόρυξης ή όχι, ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών στο Δ.Σ., αριθμός συνεδριάσεων Δ.Σ., ύπαρξη επιτροπής ελέγχου ή όχι, ποσοστό

					ανεξάρτητων μελών επιτροπής ελέγχου, ποσοστό μελών της επιτροπής ελέγχου στη λογιστική και στα οικονομικά, αριθμός συναντήσεων επιτροπής ελέγχου, αριθμός εργαζομένων στη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου.
19	Chen Y.M., Moroney R., Houghton K., 2005. “Audit committee composition and the use of an industry specialist audit firm”	H1: Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των μη-εκτελεστικών (μη-ανώτερων) διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, τόσο καλύτερη είναι η ελεγκτική εταιρεία που επιλέγεται για να ελέγξει την εταιρεία, οπότε ουσιαστικά υψηλότερος ποιοτικά προτεινόμενος έλεγχος, H2: Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των διευθυντών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου και έχουν ανάλογα προσόντα, τόσο καλύτερη είναι η ελεγκτική εταιρεία που επιλέγεται για να ελέγξει την εταιρεία, οπότε ουσιαστικά υψηλότερος ποιοτικά προτεινόμενος έλεγχος, H3: Όσο συχνότερα συνεδριάζουν τα μέλη που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, τόσο καλύτερη είναι η ελεγκτική εταιρεία που επιλέγεται για να ελέγξει την εταιρεία, οπότε ουσιαστικά υψηλότερος ποιοτικά προτεινόμενος έλεγχος.	458 επιχειρήσεις για το έτος 2000. Λογιστική παλινδρόμηση.	Ικανότητα - εξειδίκευση (ποιότητα) ελεγκτικής εταιρείας).	Ποσοστό μη-εκτελεστικών διευθυντών στην επιτροπή ελέγχου, ποσοστό μελών επιτροπής ελέγχου με σχετικά προσόντα, αριθμός συνεδριάσεων επιτροπής, ποσοστό των κοινών μετοχών ιδιοκτησίας που κατέχουν οι διευθυντές οι οποίοι συμμετέχουν στο Δ.Σ., σύνολο πωλήσεων, δανειακή επιβάρυνση, Roa, αριθμός θυγατρικών επιχειρήσεων, αριθμός διευθυντών που συμμετέχουν σε συμβούλια άλλων εταιρειών σε σχέση με το συνολικό αριθμό των διευθυντών, αμοιβές ελεγκτών που δεν αφορούν τον έλεγχο σε σχέση με τις συνολικές αμοιβές της ελεγκτικής εταιρείας.
20	Abbott, J.L., Parker, S., Peters, F.G., 2004. “Audit Committee Characteristics and Restatements”	H1: Η παρουσία της επιτροπής ελέγχου που αποτελείται εξ ολοκλήρου από ανεξάρτητους διευθυντές συνδέεται με μικρότερη συχνότητα παρουσίας επαναδιατυπώσεων, H2: Η παρουσία της επιτροπής ελέγχου που αποτελείται από τουλάχιστον τρία μέλη (διευθυντές) συνδέεται με μικρότερη επίπτωση όσο αφορά τις επαναδιατυπώσεις, H3: Η παρουσία επιτροπής ελέγχου που ένα τουλάχιστο μέλος της έχει γνώσεις αλλά και εμπειρία σε θέματα οικονομικά (λογιστικά και χρηματοοικονομικά) συνδέεται με χαμηλότερη συχνότητα επαναδιατυπώσεων, H4: Μία επιτροπή ελέγχου που συνεδριάζει συχνά συνδέεται αρνητικά με την πιθανότητα εμφάνισης επαναδιατυπώσεων.	88 επιχειρήσεις για την περίοδο 1991 - 1999 Λογιστική παλινδρόμηση.	Αναδιατύπωση οικονομικών καταστάσεων ή όχι.	Ανεξαρτησία μελών επιτροπής ελέγχου ή όχι, περιλαμβάνονται τουλάχιστον 3 μέλη στην επιτροπή ελέγχου ή όχι, περιλαμβάνεται τουλάχιστον 1 μέλος με χρηματοοικονομικές γνώσεις ή όχι, συνεδριάζει η επιτροπή ελέγχου 4 φορές το έτος ή όχι, αριθμός διευθυντών που συμμετέχουν στο Δ.Σ., ποσοστό των μελών του συμβουλίου οι οποίοι δεν έχουν εργασιακή σχέση εξάρτησης με την εταιρεία, ποσοστό μετοχών που κατέχουν οι εξωτερικοί διευθυντές, αριθμός ετών που η εταιρεία είναι εισηγμένη, πιθανότητα ανάγκης εξωτερικής χρηματοδότησης ή όχι, ρυθμός μεταβολής του ενεργητικού

					(ρυθμός ανάπτυξης), διαρχία, ποσοστό μετοχών που κατέχουν στελέχη (managers) που παρέχουν υπηρεσίες στο συμβούλιο, αν ο ιδρυτής της εταιρείας είναι διευθύνων σύμβουλος ή πρόεδρος Δ.Σ..
21	Goodwin, J., 2003. "The Relationship Between the Audit Committee and the Internal Audit function: Evidence from Australia and New Zealand"	H1a: Η σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται με τη σύνθεση της επιτροπής ελέγχου;, H1b: Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου σχετίζεται περισσότερο με διαδικαστικά θέματα και η πείρα που διαθέτει η επιτροπή ελέγχου συνδέεται περισσότερο με τις εκθέσεις που συνθέτει η επιτροπή ελέγχου;, H2: Η σχέση μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου σχετίζεται με: α) εάν ο φορέας είναι ιδιωτικός ή δημόσιος οργανισμός; και β) εάν ο φορέας βρίσκεται στην Αυστραλία ή τη Νέα Ζηλανδία;.	Έρευνα πεδίου, τελικό δείγμα 109 απαντήσεις ερωτηματολογίων. Περιγραφική ανάλυση, ANOVA, ANCOVA, λογιστική παλινδρόμηση.	Ιδιωτικές ή όχι συναντήσεις μεταξύ της επιτροπής ελέγχου και του υπευθύνου υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου (0/1).	Ανεξαρτησία, χώρα, κλάδος δραστηριότητας, εμπειρία στη λογιστική.
22	Abbott, J.L., Parker, S., Peters, F.G., Raghunandan, K., 2003. "The Association between Audit Committee Characteristics and Audit Fees"	H1: Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των αμοιβών του εξωτερικού ελεγκτή και της ανεξαρτησίας της επιτροπής ελέγχου, H2: Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των αμοιβών του εξωτερικού ελεγκτή και της εμπειρίας των μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, H3: Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των αμοιβών του εξωτερικού ελεγκτή και της συχνότητας των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου.	492 επιχειρήσεις για την περίοδο 05/02/2001 έως 30/06/2001 παλινδρόμηση.	Αμοιβές εξωτερικών ελεγκτών.	Συνολικό ενεργητικό, ποσοστό του συνολικού ενεργητικού σε σχέση με τις απαιτήσεις και τα αποθέματα, αριθμός θυγατρικών εταιρειών, ποσοστό των εγχώριων θυγατρικών σε σχέση με το σύνολο των θυγατρικών, εάν έχει τροποποιηθεί η γνώμη των ελεγκτών ή όχι, ποσοστό των μη εξαρτημένων διευθυντών του συμβουλίου, μέσος όρος των διευθυντών που κατέχουν θέση και σε συμβούλια άλλων εταιρειών, αριθμός συνεδριάσεων Δ.Σ., η επιτροπή ελέγχου έχει ή όχι μέλος με γνώσεις στη λογιστική και τα χρηματοοικονομικά, η επιτροπή ελέγχου συνεδριάζει περισσότερες από τέσσερις ή τέσσερις φορές ή όχι, η επιτροπή ελέγχου αποτελείται μόνο από ανεξάρτητους διευθυντές ή όχι.

Μια διαφορετική άποψη

Σε όλη αυτή τη διαδρομή της μελέτης μας για τη συγγραφή της ανά χείρας εργασίας, πολλά ήταν τα επιστημονικά άρθρα που «κέρδισαν» το ενδιαφέρον μας και μας προβλημάτισαν. Ένα από όλα αυτά, το οποίο χρησιμοποιεί στοιχεία από την Αρχαία Ελληνική Ιστορία, τολμούμε να ομολογήσουμε ότι, μας εξέπληξε. Το άρθρο αυτό δημοσιεύεται το έτος 2002, σε ένα από τα πιο αναγνωρισμένα για το έργο τους Πανεπιστήμια, το Harvard Business School, από τους συγγραφείς ερευνητές [Manville and Ober](#). Οι ερευνητές μας ταξιδεύουν στην Αρχαία Ελλάδα και περιγράφουν παραθέτοντας πληθώρα ιστορικών στοιχείων, πώς στην Αθηναϊκή Δημοκρατία πριν από χιλιάδες χρόνια, λειτούργησε η πρώτη «εταιρεία των πολιτών», όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν. Θεωρούν ότι, η εταιρεία είναι ένας ζωντανός οργανισμός και ζωτικά κύτταρα της, οι πολίτες που τη συνθέτουν και προσδίδουν, τελικά, με τις γνώσεις και την εμπειρία τους, αξία σε αυτήν. Οι δημοκρατικές αξίες και οι δομές διακυβέρνησης είναι σταθερές και γενικά αποδεκτές από όλους τους «πολίτες - μέλη» της «εταιρείας των πολιτών». Οι συμμετοχικές πρακτικές, αλλά και η συνεχιζόμενη μάθηση και απόκτηση εμπειριών, στα δημόσια βήματα, είναι μερικά από τα στοιχεία που δομούν, την οργάνωση αυτής της «εταιρείας των πολιτών». Διατυπώνουμε πολύ περιληπτικά, μερικές από τις απόψεις των συγγραφέων, οι οποίες πρέπει να αναφέρουμε, ότι βρήκαν υποστηριχτές, αλλά και αρκετούς επικριτές:

«Τα βασικά στοιχεία του ενεργητικού της σύγχρονης επιχειρήσεις δεν βρίσκονται σε κτίρια, μηχανήματα και αξία ακινήτων, αλλά στη νοημοσύνη, τις δεξιότητες και την εμπειρία των εργαζομένων. Στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων των γνώσεων των εργαζομένων, μπορεί να υποστηριχθεί η κεντρική διαχειριστική πρόκληση της εποχής μας. Δυστυχώς, είναι μια πρόκληση που δεν έχει ακόμη επιτευχθεί. Οι εταιρικές ιδιοκτησιακές δομές, τα συστήματα διακυβέρνησης, καθώς και τα προγράμματα παροχής κινήτρων, παρά την πεφωτισμένη ρητορική των ηγετών των επιχειρήσεων, παραμένουν σταθερά στις αξίες της βιομηχανικής εποχής. Ωστόσο, συνεχίζουν οι συγγραφείς, αν και γνωρίζουμε πώς λειτουργεί η διοίκηση και ο έλεγχος της διαχείρισης σε μια βιομηχανική εταιρεία, δεν έχουμε πρότυπο για ένα πραγματικά δημοκρατικό σύστημα διαχείρισης. Αν και τέτοιο σύστημα διαχείρισης, δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη στον κόσμο των επιχειρήσεων, ωστόσο, η ιστορία προσφέρει ένα συναρπαστικό, αλλά και απρόσμενο πρότυπο. Περίπου 2.500 χρόνια

πριν, η πόλη - κράτος της Αρχαίας Αθήνας έφθασε σε πρωτοφανή πολιτική και οικονομική εξουσία, επιτρέποντας στους πολίτες της, να ασκήσουν άμεσο και ενεργό ρόλο στη διακυβέρνηση. Το σύστημα της συμμετοχικής Δημοκρατίας, βοήθησε να απελευθερωθεί η δημιουργικότητα του Αθηναϊκού λαού και να διοχετευτεί με τέτοιο τρόπο, ώστε, να παράγεται το μέγιστο καλό, για την κοινωνία στο σύνολό της. Το σύστημα, κατάφερε να επιτύχει αρμονία, ανάμεσα στο στοιχείο της ατομικής πρωτοβουλίας και των κοινών στόχων. Και αυτή είναι ακριβώς η σύνθεση, την οποία οι επιχειρήσεις σήμερα πρέπει να επιτύχουν. Είναι απαραίτητο, να συνειδητοποιήσουν την πλήρη δύναμη «του λαού τους» και θα ευδοκιμήσουν στην «οικονομία της γνώσης».

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα πλαίσια λειτουργίας της εταιρικής διακυβέρνησης έχουν αναπτυχθεί μηχανισμοί, οι οποίοι συμβάλλουν ενεργά στο θεσμό, προκειμένου να επιτευχθεί η πολυπόθητη ορθή και χρηστή διοίκηση και διαχείριση κάθε μορφής οργανισμού. Η επιτροπή ελέγχου και ο εσωτερικός έλεγχος, είναι κατά κοινή ομολογία μεγάλου ποσοστού της ερευνητικής κοινότητας, οι δύο σημαντικότεροι μηχανισμοί οι οποίοι επιβάλλεται να δομούνται, οργανώνονται, λειτουργούν και δραστηριοποιούνται, με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε, να συνδράμουν και να βοηθούν ενεργά και αποτελεσματικά, την απρόσκοπτη λειτουργία του θεσμού. Οι λειτουργίες αυτών των μηχανισμών, καθίστανται πολύ σημαντικές στα πλαίσια εταιρειών μέσα στις οποίες, άλλοι επενδύουν (μέτοχοι), άλλοι αποφασίζουν (διοικητικό συμβούλιο) και άλλοι υλοποιούν τις αποφάσεις (διευθυντικά στελέχη). Επιτάσσεται να συνιστούν, ανεξάρτητες μεταξύ τους λειτουργίες. Ωστόσο, συμβάλλουν εξίσου, σε κοινούς στόχους όπως: η διαφάνεια, η ποιότητα, η αξιοπιστία, η αντικειμενικότητα, διαχρονικά αλλά και σταθερά, στο πλαίσιο λειτουργίας των οικονομικών μονάδων. Η σχέση μεταξύ, της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου, όταν είναι αποτελεσματική, έχει ευεργετική επίδραση, τόσο στην εταιρική διοίκηση και διαχείριση, όσο και στον έλεγχο.

Συγκεκριμένα, όσο αφορά την επιτροπή ελέγχου, είναι ο διάυλος επικοινωνίας μεταξύ εσωτερικού ελέγχου, εξωτερικού ελέγχου, διοίκησης και διαχείρισης. Η επιτροπή ελέγχου χαρακτηρίζεται χρήσιμος μηχανισμός της διοίκησης, για τη στενή παρακολούθηση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων. Επιγραμματικά, αρμοδιότητες της επιτροπής είναι να εγκρίνει, να επιτηρεί, να εξετάζει, να διαπιστώνει και να αξιολογεί, εάν και κατά πόσο, οι εργασίες τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού ελέγχου, διενεργούνται με αυστηρά ποιοτικά κριτήρια, είναι ανεξάρτητες, αντικειμενικές, λαμβάνουν υπόψη τους και αξιολογούν όλους τους πιθανούς κινδύνους, αλλά και προωθούν τους στόχους της εταιρείας μέσα σε ένα υγιές επιχειρησιακό περιβάλλον. Επίσης, η επιτροπή ελέγχου προβαίνει σε αναθεωρήσεις, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, σε θέματα που αφορούν τόσο τον εσωτερικό, όσο και τον εξωτερικό έλεγχο, αλλά και τις οικονομικές καταστάσεις της επιχειρηματικής οντότητας και προτείνει ουσιαστικές και ορθές λύσεις. Η επικοινωνία της επιτροπής, τόσο με τη διοίκηση, τη διαχείριση, τον εξωτερικό και εσωτερικό έλεγχο, επιτάσσεται να είναι δεδομένη και να εξασφαλίζεται από όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Παράγοντες που ενισχύουν ή επηρεάζουν την αποτελεσματική λειτουργία της, είναι το διοικητικό συμβούλιο και ο διευθύνων σύμβουλος, αλλά κυρίως τα χαρακτηριστικά που τα μέλη της επιτροπής ελέγχου είναι απαραίτητο να συγκεντρώνουν.

Στα πλαίσια των εταιρειών μεγάλου μεγέθους, δραστηριοποιούνται εξίσου μεγάλου μεγέθους διοικητικά συμβούλια, των οποίων τα μέλη απαιτείται να είναι ενεργά, να συνεδριάζουν επομένως με μεγάλη συχνότητα. Τα διοικητικά συμβούλια με τέτοια σύνθεση (μεγάλα και ενεργά), συνήθως επιζητούν και συστήνουν επιτροπές ελέγχου με τα ίδια χαρακτηριστικά (ενεργές και μεγάλες). Η σχέση που δημιουργείται, μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου, είναι αμφίδρομη. Ένα ισχυρό διοικητικό συμβούλιο, επιδρά και έχει αντίκτυπο και στη λειτουργία της επιτροπής ελέγχου. Η επιτροπή ελέγχου, προκειμένου να διενεργήσει ενεργό ρόλο στα θέματα διακυβέρνησης, είναι απαραίτητο να διαθέτει την ειλικρινή και έμπρακτη υποστήριξη, του διοικητικού συμβουλίου. Παράλληλα, μία ενεργή και αποτελεσματική επιτροπή ελέγχου, είναι σε θέση να ενημερώσει άμεσα και αντικειμενικότερα το διοικητικό συμβούλιο, για θέματα που αφορούν, τόσο τον εξωτερικό, όσο και τον εσωτερικό έλεγχο της οικονομικής οντότητας. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου, εξαρτάται και από τη δύναμη και εξουσία που ασκεί ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας. Έχει αναφερθεί ότι, λιγότερο αποτελεσματικές επιτροπές, συνδέονται με την παρουσία ισχυρών σε δύναμη και επομένως και εξουσία διευθυνόντων συμβούλων. Σε περίπτωση που ο διευθύνων σύμβουλος παράλληλα ασκεί και τα καθήκοντα του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου (διαρχία), η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου, αλλά και των επιτροπών που αυτό συστήνει στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης, αμφισβητούνται. Η σύσταση ολοκληρωματικά ανεξάρτητων επιτροπών ελέγχου (100%) δρα, ως τροχοπέδη, σε αυτήν τη δράση του διευθύνοντος συμβούλου (C.E.O.). Γεγονός είναι ότι, στα πλαίσια της εταιρικής διακυβέρνησης, η δομή των συμβουλίων, αλλά και των επιτροπών, επιτάσσεται, να διαμορφώνονται με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να είναι ανεξάρτητες από τυχόν παρεμβάσεις.

Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, για να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικά στο ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν, είναι απαραίτητο να συγκεντρώνουν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά. Η τυπική σύσταση και παρουσία των επιτροπών ελέγχου, δεν είναι αρκετή. Τα μέλη της, απαραίτητα πρέπει να είναι ανεξάρτητα, να έχουν γνώσεις και πείρα, αναφορικά με χρηματοοικονομικά και λογιστικά θέματα και να συνεδριάζουν

συχνότερα. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά, όλα μαζί, ή ξεχωριστά το καθένα, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, έχουν επίδραση σε πολλούς τομείς της λειτουργία της επιτροπής, αλλά και του ρόλου που αυτή καλείται να επιτελέσει. Τα ανεξάρτητα μέλη της επιτροπής, έχουν τη δυνατότητα να διατυπώσουν ελεύθερα την άποψή τους. Δεν περιορίζονται από δεσμεύσεις, που πηγάζουν από τις σχέσεις των μελών της, με μέλη της διοίκησης ή της διαχείρισης. Δεν αναλαμβάνουν, καμία δέσμευση. Αναλαμβάνουν, το ρόλο που τους έχει ανατεθεί και προσπαθούν να φέρουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, εις πέρας το έργο τους, παρουσιάζοντας μεγάλη επιμέλεια, ούτως ώστε, να μην διακινδυνεύσουν την απώλεια της καλής τους επαγγελματικής φήμης.

Η επιρροή που ασκεί το διοικητικό συμβούλιο έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει, τόσο τον προγραμματισμό, όσο και το σχεδιασμό του ελέγχου που διενεργεί ο εξωτερικός ελεγκτής. Ο έλεγχος παρατηρείται να μην διαθέτει υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά, στην περίπτωση που η δύναμη του διοικητικού συμβουλίου εμφανίζεται ισχυρή. Ωστόσο, η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, οδηγεί στην απαίτηση από μέρους των μελών της, για καλύτερο και ποιοτικότερο εξωτερικό έλεγχο. Επιπλέον, δεδομένης της καλής επικοινωνίας που αυτή έχει αναπτύξει με τα μέλη της διοίκησης, τελικά καταφέρνει και επιβάλλει, τη θέλησή της. Η ανεξαρτησία, οδηγεί, στην αποτελεσματικότητα.

Η απόλυτα ανεξάρτητη επιτροπή ελέγχου διασφαλίζει ότι, οι εξωτερικοί ελεγκτές, δεν πρόκειται να απομακρυνθούν από τον έλεγχο ή ακόμη να αντικατασταθούν σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα, λόγω της αναφοράς και διατύπωσης αρνητικής γνώμης από αυτούς, σχετικά με θέματα που αφορούν, τόσο τη δυνατότητα συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όσο και τυχόν αδυναμίες ή ανεπάρκειες που αυτοί παρατήρησαν στον εσωτερικό έλεγχο των εταιρειών. Η διοίκηση έχοντας έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση, μέσω των εκθέσεων των εξωτερικών ελεγκτών, θα λάβει τα μέτρα της άμεσα. Βελτιώνοντας θέματα σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση της εταιρείας, ίσως τελικά καταφέρει να αντιμετωπίσει και να ξεπεράσει τέτοιου είδους δυσάρεστες καταστάσεις, που προσδιορίζουν σε υψηλό βαθμό τη μελλοντική πορεία της οντότητας.

Επιπλέον, οι επιτροπές ελέγχου, οι οποίες συγκεντρώνουν υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά (ανεξαρτησία, γνώσεις, πείρα), επιβλέπουν περισσότερο, λόγω αντικειμενικής δυνατότητας, τις διαδικασίες εξωτερικού ελέγχου, καθώς επίσης,

ενισχύουν την ανεξαρτησία του εξωτερικού ελεγκτή, γιατί είναι συνήθως σε θέση να αξιολογήσουν τους κινδύνους διενέργειας ελέγχου «χαμηλών» προδιαγραφών, για τη μελλοντική και μακροχρόνια πορεία της εταιρείας.

Μέσα στα πλαίσια που η ανεξαρτησία της επιτροπής είναι υπαρκτή, αυτή μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, στην εξάλειψη φαινομένων «χειραγώγησης» των κερδών. Η μείωση τέτοιων φαινομένων συνδέεται, με το βαθμό ανεξαρτησίας των μελών της επιτροπής ελέγχου.

Εάν τα μέλη αυτά, παράλληλα με την ανεξαρτησία, διαθέτουν και γνώσεις, τότε ο συνδυασμός αυτός, από μόνος του, είναι δυναμικός και αποτελεσματικότερος. Οι γνώσεις των μελών, έχουν συνδεθεί με χαμηλό βαθμό εμφάνισης αναδιατυπώσεων των οικονομικών καταστάσεων, ωστόσο έχει παρατηρηθεί ότι σε περίπτωση που ο διευθύνων σύμβουλος (C.E.O.), ασκεί υψηλού βαθμού εξουσίας, οι επιτροπές δεν δύναται να είναι αποτελεσματικές, ακόμη και εάν τα μέλη τους διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, για την εξάσκηση των καθηκόντων τους.

Ο βαθμός του επιπέδου των γνώσεων, αλλά και οι θεματικές ενότητες αυτών, έχουν αποτελέσει αντικείμενο έρευνας πολλών ερευνητών. Μέρος της ερευνητικής κοινότητας αναφέρει ότι, οι γνώσεις στη λογιστική είναι σημαντικότερες, σε σχέση με τις γνώσεις άλλων οικονομικών πεδίων. Μεγάλο μέρος ερευνητών αναφέρονται σε γνώσεις, αλλά και εμπειρία στη λογιστική και στα χρηματοοικονομικά.

Η μακρά θητεία των μελών στην επιτροπή, συνδέεται με την πείρα και εμπειρία που αυτά αποκτούν, αλλά και την αποτελεσματική λειτουργία της. Η ωρίμανση των μελών μέσα από τις διαδικασίες που τηρούν, στα πλαίσια της λειτουργίας των επιτροπών, επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα.

Η συχνή επικοινωνία, οι συχνές συνεδριάσεις της επιτροπής ελέγχου επιτρέπουν στα μέλη της να είναι πιο ενεργά, να ενημερώνονται έγκαιρα, αλλά και να παρέχουν άμεσα λύσεις σε θέματα που τους τίθενται.

Ο ελεγκτικός κίνδυνος απομακρύνεται (μειώνεται), εάν η επιτροπή ελέγχου συνεδριάζει συχνά και επιπλέον, εάν αυτές οι συνεδριάσεις πραγματοποιούνται με την παρουσία και συμμετοχή ορκωτού εξωτερικού ελεγκτή. Το εύρος του ελέγχου που ασκεί ο εξωτερικός ελεγκτής στο τέλος της χρήσεως στις οικονομικές καταστάσεις, εξαρτάται κατά πολύ από την αξιολόγηση του ελεγκτικού κινδύνου. Στην περίπτωση, που ο ελεγκτής συμμετέχει στις συνεδριάσεις της επιτροπής ελέγχου, στις οποίες αναφέρονται

και επιλύονται θέματα αναφορικά με τον έλεγχο, ο εξωτερικός ελεγκτής στο τέλος της χρήσης όταν καλεστεί να πραγματοποιήσει έλεγχο και ενόψει μικρού ελεγκτικού κινδύνου, επιλέγει μικρότερο δείγμα το οποίο και ελέγχει, γεγονός που μεταφράζεται με χαμηλό κόστος ελέγχου (λιγότερες ελεγκτικές ώρες). Από την άλλη πλευρά όμως, αυξάνεται το κόστος των συμβουλευτικών υπηρεσιών που παρέχει ο εξωτερικός ελεγκτής. Εν προκειμένω, έχει αναφερθεί από την ερευνητική κοινότητα ότι, όσο αφορά την αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου, ο αριθμός των συνεδριάσεων της επιτροπής ελέγχου, συνδέεται με υψηλές αμοιβές εξωτερικών ελεγκτών οι οποίες αφορούν παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Ωστόσο, μέρος της ερευνητικής κοινότητας εμφανίζει, όλα τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου, ανεξαρτησία, πείρα και γνώσεις που διαθέτουν τα μέλη της, αλλά και συχνότητα συνεδριάσεων αυτής, να διαδραματίζουν ρόλο καθοριστικό, ως προς τις αμοιβές του εξωτερικού ελεγκτή. Άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι, μόνο η παρουσία της επιτροπής ελέγχου ή μόνο η συχνότητα των συνεδριάσεων προκαλεί αύξηση αυτών των αμοιβών.

Αναφορικά, με τις συγκρούσεις που τυχόν εμφανιστούν μεταξύ εξωτερικών ελεγκτών και διαχείρισης έχει διαπιστωθεί ότι, κατά μεγάλο βαθμό αυτές εξαλείφονται με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η επιτροπή ελέγχου, ως «λύση» αυτών των συγκρούσεων

Εν κατακλείδι, η ανεξαρτησία, οι γνώσεις, αλλά και η συχνότητα συνεδριάσεων της επιτροπής συνδέονται με την παρουσία, αλλά και τη συχνότητα εμφάνισης αναδιατυπώσεων στις οικονομικές αναφορές, της οικονομικής οντότητας. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά, που όπως προαναφέρουμε συνδέονται με την αποτελεσματικότητα μίας ενεργής επιτροπής ελέγχου, εάν παρουσιάζονται σε υψηλό βαθμό, τότε από τις οικονομικές καταστάσεις θα λείψουν φαινόμενα «χειραγώγησης» των κερδών.

Όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, το μέγεθος του διοικητικού συμβουλίου, αλλά και η συμμετοχή πολλών ιδιοκτητών στη διοίκηση, επηρεάζουν θετικά τις πρακτικές του εσωτερικού ελέγχου, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ωστόσο, η ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου και των επιτροπών (επιτροπή ελέγχου), έχει διαπιστωθεί ότι, σχετίζονται με το εύρος των αδυναμιών που εμφανίζονται στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Ο έλεγχος της ανεξαρτησίας των

εσωτερικών ελεγκτών, απασχολεί τα τελευταία χρόνια την ερευνητική κοινότητα. Η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα των ελεγκτών, είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι, προκειμένου οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου να επιτελέσουν «ως πρέπει» το έργο τους.

Ο εσωτερικός έλεγχος, ως ένας από τους κυριότερους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης, προσδίδει αξία στην εταιρεία, σε περίπτωση που παρουσιάζει υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου, να εμφανίζουν ανεπάρκειες και αδυναμίες, εάν η εταιρεία στελεχώνεται από επιτροπή ελέγχου με μη ανεξάρτητα μέλη ή και με μέλη που παρουσιάζουν έλλειψη ειδικών και απαραίτητων γνώσεων. Η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, επιδρά και συνδέεται, με τις διαδικασίες που εφαρμόζει ο εσωτερικός έλεγχος. Οι γνώσεις των μελών της επιτροπής συνδέονται, με αναθεωρήσεις στη δουλειά του εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος διαφυλάσσει την εταιρική κουλτούρα και επικοινωνεί με την επιτροπή ελέγχου, η οποία από τη μεριά της διαφυλάσσει κυρίως την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή.

Από την άλλη μεριά, ανεξάρτητα διοικητικά συμβούλια, έχουν συνδέσει την παρουσία τους, με ανάπτυξη μικρότερου μεγέθους λειτουργιών, εσωτερικού ελέγχου. Το δεδομένο αυτό δικαιολογείται, από τους ερευνητές, λόγω των ήδη υπάρχοντων ισχυρών και ανεξάρτητων δομών που έχουν δημιουργήσει προηγουμένως, τα ανεξάρτητα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

Αναφορικά με το προσωπικό, που στελεχώνει τα τμήματα εσωτερικού ελέγχου, είναι απαραίτητο να επιλέγεται με αυστηρά και αντικειμενικά κριτήρια, να είναι εξειδικευμένο, αλλά και έμπειρο. Οι γνώσεις, η εμπειρία, οι δεξιότητες, η προσαρμοστικότητα, η προσωπικότητα, η καλή συμπεριφορά, το ήθος και το ύφος του κατά τη διαδικασία των ελέγχων, είναι στοιχεία που απαραίτητα πρέπει να διαθέτει το προσωπικό του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και συνεχώς να εξελίσσει, προς το καλύτερο. Η τήρηση των κανόνων δεοντολογίας, των διεθνών ελεγκτικών προτύπων και πρακτικών, πρέπει να ακολουθούνται από τους εσωτερικούς ελεγκτές. Ωστόσο, η διοίκηση αναλαμβάνει την ευθύνη πρόσληψης, αλλά και παροχής τελικά, σε αυτό το προσωπικό, της απαιτούμενης ανεξαρτησίας, αλλά και του κατάλληλου εκείνου περιβάλλοντος, προκειμένου να εκτελέσει απρόσκοπτα τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντά του.

Η σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου είναι αμφίδρομη και ουσιαστική. Στις περιπτώσεις όπου ο εξωτερικός έλεγχος που διενεργείται, συγκεντρώνει υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά και κυρίως είναι ανεξάρτητος, οι εταιρείες δεν εμφανίζουν αδυναμίες και ανεπάρκειες στις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου. Αλλά και στην περίπτωση, εμφάνισης ανεπαρκειών και αδυναμιών, ο ποιοτικός εξωτερικός έλεγχος επιδρά με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε αυτές άμεσα, να αποκαθίστανται.

Οι αναφορές του εσωτερικού ελέγχου προς τη διοίκηση, περιλαμβάνουν τα ευρήματα του ελέγχου, που ασκούν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Οι εξωτερικοί ελεγκτές ενδιαφέρονται για την εργασία του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και στηρίζονται σε αυτήν, μόνο στην περίπτωση και στο βαθμό, που το αποτέλεσμα αυτής χαίρει μεγάλου βαθμού εμπιστοσύνης. Ο ρόλος της επιτροπής ελέγχου, ως ενδιάμεσος για τη διαφύλαξη της ορθής επικοινωνίας, μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, είναι κρίσιμος.

Σε αυτό το σημείο κρίνουμε απαραίτητο να αναφέρουμε την άποψή μας, σχετικά με τις αναφορές - εκθέσεις των εσωτερικών ελεγκτών, αλλά και τις αναφορές και συστάσεις της επιτροπής ελέγχου. Εφόσον και οι δύο μηχανισμοί της εταιρικής διακυβέρνησης, έχουν ως απώτερο στόχο τη δίκαιη και χρηστή διοίκηση, την ορθή και σύμμετρη πληροφόρηση, θεωρούμε ότι, τόσο οι αναφορές - εκθέσεις των εσωτερικών ελεγκτών, όσο και οι συστάσεις της επιτροπής ελέγχου, πρέπει να είναι ανακοινώσιμες στο ευρύ κοινό, όπως συμβαίνει με την έκθεση των εξωτερικών ορκωτών ελεγκτών. Με αυτό τον τρόπο η συνεργασία των δύο εμπλεκόμενων μηχανισμών, θα επιβάλλεται αλλά και θα πιστοποιείται και παράλληλα θα αναλαμβάνει ο καθένας τις ευθύνες που του αναλογεί.

Ωστόσο, η «ορθή» εταιρική διακυβέρνηση, ως ένα βαθμό, εξαρτάται και από την πολιτική βούληση των κυβερνώντων. Η δημιουργία, ύπαρξη, αλλά κυρίως η τήρηση, ενός ισχυρού νομοθετικού πλαισίου με συγκεκριμένες ευθύνες, αλλά και ποινές, σε περίπτωση καταστρατήγησης των αρχών και των στόχων που θέτει η εταιρική διακυβέρνηση, ίσως τελικά είναι η λύση. Ξεκάθαρες, θα πρέπει να είναι και οι επιταγές, οι αρμοδιότητες, οι ευθύνες αλλά και οι ποινές, που ορίζει ο Νόμος, προκειμένου για την αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών της διακυβέρνησης, εσωτερικού ελέγχου και επιτροπής ελέγχου.

Συμπερασματικά, από τις βιβλιογραφικές αναφορές που μελετήσαμε, στον Ελλαδικό χώρο, οι επιτροπές ελέγχου πρέπει να ασκούν το ρόλο τους, ενεργά και

αποτελεσματικά και όχι απλά η παρουσία τους να δικαιολογείται από την επιταγή του Νόμου και συγχρόνως ο εσωτερικός έλεγχος που ασκείται, αλλά και οι λειτουργίες αυτού, τυγχάνουν βελτίωσης.

Οι εταιρείες προσπαθούν σε παγκόσμιο επίπεδο να ενσταλάξουν στη δομή τους, το αίσθημα της διακυβέρνησης. Οι πρόσφατες σχετικά, εταιρικές καταρρεύσεις, έχουν προκαλέσει απώλεια της εμπιστοσύνης των επενδυτών, καθώς επίσης και αμφισβήτηση της ακεραιότητας των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και της αξιοπιστίας των στοιχείων που αναφέρονται σε αυτές. Η αναγκαιότητα, ο ρόλος και η χρησιμότητα τόσο της εταιρικής διακυβέρνησης, όσο και των συμπληρωματικών και βοηθητικών μηχανισμών της, της επιτροπής ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου, κρίνεται απαραίτητος, ουσιαστικός και κρίσιμος, προκειμένου να επέλθει η διαφάνεια στις επιχειρηματικές πρακτικές. Η ενεργή και αποτελεσματικότερη λειτουργία των επιτροπών ελέγχου, αλλά και ο ποιοτικότερος εσωτερικός έλεγχος, είναι στοιχεία ικανά να λειτουργήσουν καταλυτικά στο θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης. Με τη βοήθεια αυτών των δύο μηχανισμών, αλλά και με τη συνδρομή του εξωτερικού ελέγχου, διασφαλίζουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι - χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται σε αυτές είναι αξιόπιστα, αντικειμενικά και αληθή, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Η εταιρική διακυβέρνηση με αυτό τον τρόπο, συνδράμει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών. Έχει τη δυνατότητα και τη δυναμική, μέσω της ορθής λειτουργίας των μηχανισμών της, να προσελκύσει νέα επενδυτικά κεφάλαια και ταυτόχρονα να αυξήσει την απόδοση και επίδοση των εταιρειών, παρουσιάζοντας αντικειμενικά καλύτερα αποτελέσματα, τα οποία τελικά καρπώνονται και οι μέτοχοι τις επιχειρηματικής οντότητας.

Ο [Spathis](#) (2002, σελ.1294), διατυπώνει το ερώτημα: *«Μπορούν οι έλεγχοι να αποτρέψουν λογιστικές απάτες από στελέχη επιχειρήσεων με μειωμένη επιχειρηματική ηθική;»*.

Ο όρος «Διακυβέρνηση», αλλά και ο όρος «Ηθική», που *τυχαίο ή όχι* και οι δύο προέρχονται από την Αρχαία Ελληνική γλώσσα, πρέπει με κάποιο αποτελεσματικό και άρρηκτα αντικειμενικό τρόπο, να συνδεθούν και να λειτουργήσουν αμφίδρομα. Ο όρος «ηθική» και κυρίως η ουσιαστική έννοια αυτού, αποτελεί μεγάλο κεφάλαιο σε θέματα διακυβέρνησης, αλλά και των μηχανισμών αυτής. Άποψή μας είναι ότι, τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, αλλά και κυρίως του εσωτερικού ελέγχου, δεν είναι απαραίτητο να

διαθέτουν μόνο τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά. Το ηθικό υπόβαθρο των μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου, δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, από τους ερευνητές. Δεν γνωρίζουμε, εάν υπάρχουν αντικειμενικοί δείκτες μέτρησης του «ηθικού υπόβαθρου». Αλλά υποστηρίζουμε την άποψη ότι, η ύπαρξη και μόνο της «ανεξαρτησίας», δεν είναι συστατικό που σε κάθε περίπτωση από μόνο του, αποτελεί διασφάλιση ότι, τα μέλη θα διαπράξουν το σωστό κάθε φορά. Μπορεί οποιοσδήποτε από εμάς, να επικαλεσθεί με σιγουριά ότι: «μη ανεξάρτητα μέλη επιτροπής, αλλά παράλληλα κάτοχοι υψηλού ηθικού υπόβαθρου, λειτουργούν πάντα με ιδιοτελής συμπεριφορές;». Αυτή ουσιαστικά είναι και η πρόταση μας, για μελλοντική έρευνα. Το ηθικό υπόβαθρο των μελών που συμμετέχουν στην επιτροπή ελέγχου και στον εσωτερικό έλεγχο, είναι σε θέση να παρέχει μία διασφάλιση ότι, αυτά θα ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, θα κινηθούν με βάση τις επιταγές του Νόμου, θα αναλογισθούν τις ευθύνες (νομικές ή μη) του ρόλου, που καλούνται να διαδραματίσουν;

Ένας άλλος, σημαντικός κατά την άποψή μας τομέας, που πάσχει ερευνητικού ενδιαφέροντος, είναι η σχέση μεταξύ των μηχανισμών διακυβέρνησης και του προσωπικού που στελεχώνει τα οργανωμένα λογιστήρια των εταιρειών. Το προσωπικό αυτό διαθέτει, τελικά, επαρκή επίπεδο γνώσεων, σε θέματα διακυβέρνησης; Ενημερώνεται επαρκώς για τα ιδιαίτερα θέματα που πρέπει να προσεχθούν; Ποιος είναι ο ρόλος του, σχετικά με τους σημαντικότερους μηχανισμούς αυτής, τόσο τον εσωτερικό έλεγχο, όσο και την επιτροπή ελέγχου; Η ποιότητα των εργασιών που προσφέρει αυτό το προσωπικό, συνδέονται με τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης; Σε περίπτωση που, στην αντίληψη του προσωπικού που στελεχώνει ένα λογιστήριο ή στην αντίληψη του υπεύθυνου λογιστικών εργασιών της εταιρείας, υποπέσουν θέματα που έγκειται στην «ορθή» διαχείριση αυτής, σε ποιον τελικά μηχανισμό εταιρικής διακυβέρνησης, αυτό το προσωπικό δύναται να αναφερθεί και κάτω από ποιες διαδικασίες και συνθήκες;

Τέλος, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι, κατά τη διάρκεια της μελέτης μας διαπιστώσαμε, την έλλειψη εμπειρικών ερευνών σε επίπεδο χώρας, σε θέματα γενικότερα της εταιρικής διακυβέρνησης, αλλά και ειδικότερα, όσο αφορά την επιτροπή ελέγχου και τον εσωτερικό έλεγχο. Οι περισσότερες διεθνείς έρευνες, ιδιαίτερα όσο αφορά τον εσωτερικό έλεγχο, πραγματοποιήθηκαν με τη μορφή προσωπικών συνεντεύξεων ή

ερωτηματολογίων. Επίσης, διαπιστώσαμε ότι, συγκριτικά μεγάλος αριθμός ερευνών στηρίχθηκε σε στοιχεία προηγούμενων ερευνών, ιδίων ερευνητών. Πιθανότατα, ο λόγος που δικαιολογεί συνολικά τα προαναφερόμενα, είναι η έλλειψη στοιχείων, στατιστικών δεδομένων ή ακόμη και η δυσκολία συλλογής αυτών, από έγκριτες βάσεις δεδομένων. Το κόστος σύνδεσης με έγκριτες βάσεις πληροφοριών, ο χρόνος που απαιτείται για τη συλλογή των στοιχείων, αλλά και ο τρόπος συλλογής τους (πολλά στοιχεία συλλέγονται, από διαφορετικές πηγές δεδομένων), είναι απαγορευτικός και επώδυνος για τους ερευνητές.

Εν κατακλείδι, προκειμένου να εξαλειφθούν φαινόμενα διαφθοράς, απάτης, «χειραγώγησης» οικονομικών αποτελεσμάτων, αναξιοκρατίας και τελικά, λαθεμένης διοίκησης και μη αξιόπιστης, ορθής και χρηστής διαχείρισης, που παρουσιάζονται στις επιχειρήσεις, οι μηχανισμοί, τα μέσα, τα εργαλεία που διαθέτει ο θεσμός της εταιρικής διακυβέρνησης, τόσο ο εσωτερικός έλεγχος, όσο και η επιτροπή ελέγχου, εάν δομηθούν, οργανωθούν και λειτουργήσουν αμφίδρομα κυρίως με ανεξαρτησία, πειθαρχία, αξιοπιστία, διαφάνεια, δικαιοσύνη, αλλά και αξιοκρατία, επικοινωνήσουν μεταξύ τους, έχουν τη δυναμική να οδηγήσουν την επιχειρηματική οντότητα σε επιλογές ορθών επιχειρηματικών συμπεριφορών και χρηστής διοίκησης και διαχείρισης. Οι διαδικασίες που ακολουθούνται, προκειμένου να επιτευχθούν τα προαναφερόμενα, πρέπει να συστήνονται, να καταγράφονται, να αξιολογούνται επαρκώς και διαρκώς, να διαφοροποιούνται και να εναρμονίζονται συνεχώς, σύμφωνα με τις νέες επιταγές του νομοθετικού πλαισίου, τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται, τις νέες ανάγκες των εταιρειών, αλλά κυρίως να τηρούνται από όλους τους εμπλεκόμενους, ανεξαρτήτως του βαθμού εξουσίας που απολαμβάνουν. Ο καθορισμός των ρόλων, των αρμοδιοτήτων, των ευθυνών, αλλά και των ποινών σε περίπτωση αποκλίσεων, θα πρέπει να αναφέρονται, ξεκάθαρα σε κάθε διαδικασία. Απαραίτητα, η έννοια της ορθής επιχειρηματικής ηθικής, θα πρέπει να ενστερνιστεί, απαραίτητως, στο περιβάλλον δραστηριοποίησης και στην κουλτούρα κάθε οικονομικής οντότητας.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

6.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Grant Thornton και Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2008. Έρευνα Εταιρικής Διακυβέρνησης για το 2007. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: <http://www.grant-thornton.gr/Ofis/c1.asp?subid=79&catid=56&l=2> [Πρόσβαση στις 20 Νοεμβρίου 2011].
2. Grant Thornton, 2011. Έρευνα Εταιρικής Διακυβέρνησης Νοέμβριος 2011. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: <http://www.grant-thornton.gr/Ofis/c1.asp?subid=79&catid=56&l=2> [Πρόσβαση στις 20 Μαρτίου 2012].
3. Ασπρίδης, Μ.Γ., 2010. Η εξέλιξη της εταιρικής ηθικής διακυβέρνησης και η επίδραση της στις σύγχρονες επιχειρήσεις. Εθνικό Συνέδριο Διοίκησης και Οικονομίας, Καβάλα 4-6/6/2010, σελ.82-101. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: http://esdo.teilar.gr/files/proceedings/2010/ORAL/19_final.pdf [Πρόσβαση στις 26 Δεκεμβρίου 2011].
4. Γλύκατζη - Αρβελέρ, Ε., 2010. «Γιατί το Βυζάντιο», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2010, 16^η έκδοση, σελ.254-255.
5. Γρηγοράκος, Γ.Θ., 2012. Η επιβαλλόμενη εποπτεία στη δραστηριότητα των σύγχρονων επιχειρήσεων που αποτελούν τα κύτταρα της Οικονομίας της χώρας. *Περιοδικό Λογιστής*, 676/2012, σελ.8-16.
6. Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011. Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου, Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: <http://www.theiia.org> [Πρόσβαση στις 26 Δεκεμβρίου 2011].
7. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, 2011. Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου και Ποιότητα Ελεγκτικών Υπηρεσιών. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: http://www.elte.org.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=24&Itemid=192 [Πρόσβαση στις 29 Νοεμβρίου 2011].
8. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. Πράσινη Βίβλος, Το Ενωσιακό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης. Διαθέσιμο μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση:

- http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/com2011-164_el.pdf
[Πρόσβαση στις 20 Φεβρουαρίου 2012].
9. Ζαφειράκου, Η., Π.Ταχυνάκης, 2007. Ο εσωτερικός έλεγχος των Ελληνικών Επιχειρήσεων: Εμπειρική Προσέγγιση. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Σπουδαί, 57(1), σελ.58-79.
 10. Ζαφειρόπουλος, Δ.Π., 2007. Η οριοθέτηση των ελεγκτών από τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: <http://www.hcmc.gr/photos/kefalaiagora/files/zafirooulos.pdf> [Πρόσβαση στις 28 Νοεμβρίου 2011].
 11. Ιατρίδης, Ε.Γ., 2008. Ο Νόμος Sarbane - Oxley: Οφέλη και επιπτώσεις, e-logos online έκδοση 22/05/2008. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: http://www.section404.org/UserFiles/File/Website%20-%20Misc/International/GREEK_e-logos.greek_articles.pdf [Πρόσβαση στις 29 Νοεμβρίου 2011].
 12. Ιατρίδης, Ε.Γ., 2010. Σημειώσεις μαθήματος: «Λογιστική Ι», στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. «Λογιστική και Ελεγκτική», Σ.Δ.Ο., Τμήμα Λογιστικής, Τ.Ε.Ι. Κρήτης.
 13. Καραμάνης, Κ., 2008, «Σύγχρονη Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα», 1^η έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Ο.Π.Α.
 14. Λαζαρίδης, Θ., και Ε.Δρυπέτας, 2011. Εταιρική Διακυβέρνηση, Διεθνής Πρακτική και Ελληνική Εμπειρία», Εκδόσεις Σοφία.
 15. Λουμιώτης, Ι.Β., 2010. Ελεγκτική. Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ, έκδοση 4^η, Αθήνα 2010.
 16. Μαρκάζος, Κ., 2006. Ο ρόλος του λογιστή στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. Περιοδικό Επιχείρηση, 11/2006, σελ.275 Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: http://www.epixeirisi.gr/actions/lemma/?item_id=711179 [Πρόσβαση στις 10 Νοεμβρίου 2011].
 17. Μπαμπινιώτης, Δ.Γ., 2004. Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο. Εκδόσεις: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε..
 18. Μπατσινίλας, Ε., και Κ.Πατατούκας, 2010. «Σύγχρονη Λογιστική», Τόμος Α' και Β', Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα 2010.
 19. Ντζανάτος, Δ., 2009. Γνωστοποιήσεις, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Δίκαιη Αξία. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση:

- <http://ifrsnews.blogspot.com/2009/11/dimitrios-ntzanatos-ifrs-disclosures.html>
[Πρόσβαση στις 10 Νοεμβρίου 2011].
20. Σακέλλης, Ι.Ε., 1993. Το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, εκδόσεις Βρύκουσ 1993.
 21. Σακέλλης, Ι.Ε., 2009. Ο Πανδέκτης του Λογιστή, εκδόσεις Ε. Σακέλλη 2009, Τ.Α'.
 22. Σιώτης, Θ., και Ά.Ζωιτσάς, 2009. Σύγχρονη Ελεγκτική, εκδόσεις Σοφία 2009.
 23. Σπαθής, Χ., 2002. Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. *Περιοδικό Λογιστής*, 570/9/2002, σελ.1286-1294.
 24. Σπανός, Λ., 2001. *Συστήματα Εταιρικής Διακυβέρνησης και Σύγχρονη Επιχείρηση*. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Οικονομικά Θέματα, 4/2001, σελ.57-63.
 25. Στεφάνου, Κ., 2011. Σημειώσεις μαθήματος: «Εφαρμογές Πληροφορικής στη Λογιστική και Ελεγκτική», στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. «Λογιστική και Ελεγκτική», Σ.Δ.Ο., Τμήμα Λογιστικής, Τ.Ε.Ι. Κρήτης.
 26. Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.), 2011. *Κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες*. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: http://www.sev.org.gr/Uploads/pdf/KED_TELIKO_JAN2011.pdf [Πρόσβαση στις 10 Νοεμβρίου 2011].
 27. Συριόπουλος, Π.Κ., 2004. Σημειώσεις μαθήματος: «Χρηματοοικονομική διοίκηση». Πανεπιστήμιο Πατρών. Διαθέσιμες ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: <http://sirioropoulos.webs.com/XRHMDIOIK.pdf> [Πρόσβαση στις 25 Νοεμβρίου 2011].
 28. Τριανταφυλλίδης, Κ., 2010. *Οικονομική Κρίση και Πλαίσιο Ελέγχων*. Εισαγωγική ομιλία στα πλαίσια εκδήλωσης του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών 15/3/2010. Διαθέσιμες ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου. [Πρόσβαση στις 15 Δεκεμβρίου 2011].
 29. Τριανταφυλλίδης, Κ., 2011, Σεμινάριο για τον Εσωτερικό έλεγχο, 26/02/2011 και 27/02/2011, στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. «Λογιστική και Ελεγκτική».
 30. Τριανταφυλλίδης, Κ., 2011. *Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης*. 2^ο Συνέδριο εσωτερικού ελέγχου, 30/09/2011. Διαθέσιμες ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου στη διεύθυνση: <http://internalaudit.boussiasconferences.gr/default.asp?pid=3&la=1> [Πρόσβαση στις 15 Απριλίου 2012].

31. Φαφαλιού, Ε., και Β.Πέκκα - Οικονόμου, 2005. Η Θεωρία της επιχείρησης: R.H. Coase - 66 χρόνια μετά. Μία ανασκόπηση της θεωρίας. Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Περιοδικό Σπουδαί, 55(1), σελ.89-112.
32. Φλώρου, Α., 2002. Ο Διαχωρισμός των Ευθυνών Μεταξύ του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) και του Διευθύνοντος Συμβούλου. Περιοδικό Λογιστής τεύχος 566 05/2002.

6.2 ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Abbott, L.J., and S.Parker, 2000. Auditor Selection and Audit Committee Characteristics. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 19(2), pp.47-66.
2. Abbott, L.J., S. Parker, and G.F.Peters, 2002. Audit Committee Characteristics and Financial Misstatement: A study of the Efficacy of Certain Blue Ribbon Committee Recommendations. Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=319125 [Accessed 19 November 2011].
3. Abbott, L.J., S.Parker, and F.G.Peters, 2004. Audit Committee Characteristics and Restatements. Auditing: A Journal of Practice & Theory, March 2004, 23(3), pp.69-87.
4. Abbott, L.J., S.Parker, and G.F.Peters, 2010. Serving Two Masters: The Association between Audit Committee Internal Audit Oversight and Internal Audit Activities. Accounting Horizons, 24(1), pp.1-24.
5. Abbott, L.J., S.Parker, G.F.Peters, and K.Raghunandan, 2003. The Association between Audit Committee Characteristics and Audit Fees. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 22(2), pp.17-32.
6. Abbott, L.J., Y.Park, and S.Parker, 2000. The Effects of Audit Committee Activity and Independence on Corporate Fraud. Managerial Finance, 26(11), pp.55-68.
7. Adams, B.M., 1993. A Systems Theory Approach to the Internal Audit. Managerial Auditing Journal, 8(2), pp.3-8.
8. Adams, B.M., 1994. Agency Theory and the Internal Audit. Managerial Auditing Journal, 9(8), pp.8-12.

9. Al-Najjar, B., 2011. [The Determinants of Audit Committee Independence and Activity: Evidence from the UK](#). *International Journal of Auditing*, 15(2), pp.191-203.
10. Bariff, M., 2003. [Internal Audit Independence and Corporate Governance](#). A Research Study Submitted To: The Institute of Internal Auditors From The Chicago Chapter, 30/04/2003, Available at: <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=%20a%20research%20study%20submitted%20to%20the%20institute%20of%20internal%20auditors%20from%20the%20chicago%20chapter&source=web&cd=1&ved=0CCgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.theiia.org%2Fiiia%2Fdownload.cfm%3Ffile%3D234&ei=QLhhT72dKuv74QSo9cmmCA&usg=AFQjCNGIQZeCIfQC6qU8uTbtDn5BjZLjaw> [Accessed 19 November 2011].
11. Beasley, S.M., 1996. [An Empirical Analysis of the Relation between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud](#). *The Accounting Review*, 71(4), pp.443-465.
12. Blue Ribbon Committee (B.R.C.) Report, 1999. [Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committees](#). New York Stock Exchange, NYSE and NASD. Available at: http://www.nasdaq.com/about/Blue_Ribbon_Panel.pdf [Accessed 28 October 2011].
13. Bowrin, A., VG.Sridharan, F.Navissi, and C.V.Braendle, 2007. [The Theoretical foundations of Corporate Governance](#), Virtus Interpress, 2007. Available at: http://www.virtusinterpress.org/additional_files/book_corp_govern/sample_chapter_02.pdf [Accessed 20 December 2011].
14. Bronson, N.S., V.J.Carcello, W.C.Hollingsworth, and L.T.Neal, 2009. [Are fully independent audit committees really necessary?](#) *Journal of Accounting and Public Policy*, 28(4), pp.265-280.
15. Burch, S., 2011. [Building an Internal Audit Function](#). *Internal auditor*, 68(1), pp.46-51. Available at: <http://www.theiia.org/intAuditor/free-feature/2011/february/building-an-internal-audit-function/> [Accessed 20 November 2011].

16. Byard, D., Y.Li, and J.Weintrop, 2006. [Corporate governance and the quality of financial analysts' information](#). *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(5), pp.609-625.
17. Calbury Committee, 1992. [Report of the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance](#). Available at: <http://www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf> [Accessed 9 November 2011].
18. Carcello, V.J., 2009. [Governance and the Common Good](#). *Journal of Business Ethics*, 89(S.1), pp.11-18.
19. Carcello, V.J., and L.T.Neal, 2000. [Audit Committee Composition and Auditor Reporting](#). *The Accounting Review*, 75(4), pp.453-467.
20. Carcello, V.J., and L.T.Neal, 2003. [Audit Committee Characteristics and Auditor Dismissals following "New" Going-Concern Reports](#). *The Accounting Review*, 78(1), pp.95-117.
21. Carcello, V.J., L.T.Neal, Z.V.Palmrose, and S.Scholz, 2011. [CEO Involvement in Selecting Board Members, Audit Committee Effectiveness and Restatements](#). *Contemporary Accounting Research*, 28(2), pp.396-430.
22. Carcello, V.J., R.D.Hermanson, L.T.Neal and A.R.Riley, 2002. [Board Characteristics and Audit Fees](#). *Contemporary Accounting Research*, 19(3), pp.365-384.
23. Carcello, V.J., W.C.Hollingsworth, A.Klein, and L.T.Neal, 2006. [Audit Committee Financial Expertise, Competing Corporate Governance Mechanisms, and Earnings Management](#). Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=887512&http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=887512 [Accessed 10 December 2011].
24. Chen, Y., A.F.Gul, C.Truong, and M.Veeraraghavan, 2011. [Audit Quality and Internal Control Weakness: Evidence from SOX 404 Disclosures](#). Version: November 21, 2011, Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1979323 [Accessed 1 February 2012].
25. Chen, Y., R.Knechel, B.V.Marisetty, C.Truong, and M.Veeraraghavan, 2011. [Internal Control Weakness and Board Independence: Evidence from SOX 404 Disclosures](#). Version: August 22, 2011. [Accessed 20 November 2011].

26. Chen, Y.M., R.Moroney, K.Houghton, 2005. [Audit committee composition and the use of an industry specialist audit firm](#). *Accounting and Finance*, 45(2), pp.217-239.
27. Coffee, J.C., 2005. [A Theory of corporate scandals: Why the USA and Europe differ](#). *Oxford Review of Economic Policy*, 21(2), pp.198-211.
28. Cohen, A., and G.Sayag, 2010. [The Effectiveness of Internal Auditing: An Empirical Examination of its Determinants in Israeli Organizations](#). *Australian Accounting Review* No54, 20(3), pp.296-307.
29. Cohen, J., 2011. [Corporate Governance and Audit: An Empirical Study](#). *International Journal of Governance*, 1(2).
30. Colbert, G., D.Murray, and R.Nieschwietz, 2008. [Assessing the Appearance of Auditor Independence Using Behavioral Research Methodology](#). *The Journal of Applied Business Research*, 24(4), pp.113-124.
31. Colbert, L.J., 2002. [Corporate Governance: Communications from internal and External Auditor](#). *Managerial Auditing Journal*, 17(3), pp.147-152.
32. Colbert, L.J., 2004. [Guidance for the Audit Committee: Acquiring Professional Services](#). *The Journal of Applied Business Research*, 20(3), pp.73-80.
33. Cooper, J.B., 1993. [The Audit Committee and Internal Audit](#). *Managerial Auditing Journal*, 8(3), pp.8-10.
34. Cornier, D., M.-J.Ledoux, M.Magnan, and W.Aerts, 2010. [Corporate governance and information asymmetry between managers and investors](#). *Corporate Governance*, 10(5), pp.574-589.
35. COSO, the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, 2009. [Guidance on Monitoring Internal Control Systems](#). Available at: http://www.coso.org/documents/COSO_Guidance_On_Monitoring_Intro_online1.pdf [Accessed: 30 November 2011].
36. Davis, H.J., F.D.Schoorman, and L.Donaldson, 1997. [Toward a Stewardship Theory of Management](#). *Academy of Management Review*, 22(1), pp.20-47.
37. DeZoort, F.T., and E.S.Salterio, 2001. [The effects of Corporate Governance Experience and Financial-Reporting and Audit knowledge on audit committee members' judgments](#). *Auditing: A journal of Practice and Theory*, 20(2), pp.31-47.
38. DeZoort, F.T., R.D.Hermanson, and W.R.Houston, 2002. [Audit Committees: How Good Are They?](#) *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 13(4), pp.53-59.

39. DeZoort, F.T., R.D.Hermanson, D.S.Archambeault, and S.A.Reed, 2002. [Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature](#). *Journal of Accounting Literature*, 21, pp.38-75.
40. Dhaliwal, D., V.Naiker, and F.Navissi, 2006. [Audit Committee Financial Expertise, Corporate Governance and Accruals Quality: An Empirical Analysis](#). Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=906690&http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=906690 [Accessed 20 November 2011].
41. Donaldson, L., and H.J.Davis, 1991. [Stewardship Theory or Agency Theory: CEO Governance and Shareholder Returns](#). *Australian Journal of Management*, 16(1), pp.49-65.
42. Donaldson, Th., and E.L.Preston, 1995. [The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications](#). *The Academic of Management Review*, 20(1), pp.65-91.
43. Drogalas, G., P.Pantelidis, R.Vouroutzidou, and E.Kesisi, 2011. [Assessment of corporate governance via internal audit](#). Available at: http://www.drogalas.gr/uploads/publications/Assessment_of_corporate_governance_via_internal_audit.pdf [Accessed 20 February 2012].
44. Eden, D., and L.Moriah, 1996. [Impact of internal auditing on branch bank performance: A Field Experiment](#). *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 68(3), pp.262-271.
45. Goodwin, J., 2003. [The Relationship between the Audit Committee and the Internal Audit function: Evidence from Australia and New Zealand](#). *International Journal of Auditing*, 7(3), pp.263-278.
46. Goodwin - Stewart, J., and P.Kent, 2006. [The relation between external audit fees, audit Committee characteristics and internal audit](#). *Accounting and Finance*, 46(3), pp.387-404.
47. Goodwin - Stewart, J., and P.Kent, 2006. [The use of internal audit by Australian companies](#). *Managerial Auditing Journal*, 21(1), pp.81-101.
48. Gordon, M.I., 2011. [Lessons to be learned: An Examination of Canadian and U.S. Financial Accounting and Auditing Textbooks for Ethics/Governance Coverage](#). *Journal of Business Ethics*, 101(1), pp.29-47.

49. Haslinda, A., and V.Benedict, 2009. [Fundamental and Ethics Theories of Corporate Governance](#). Middle Eastern Finance and Economics, Issue 4, pp.88-96.
50. Ho Young, L., 2003. [The role of Audit committee Independence, Auditor Tenure, and their interaction on Managers' accounting discretion](#). The Journal of Applied Business Research, 19(4), pp.1-15.
51. Holm, Cl., and P.Birkholm - Laursen, 2007. [Risk and Control developments in Corporate Governance: changing the role of the external auditor?](#) , 15(2), pp.322-333.
52. Huy Ngoc, Tr.D, and Tr.D.Hien Ngoc, 2010. [The backbone of European Corporate Governance Standards after Financial Crisis, Corporate Scandals and Manipulation](#). Economic and Business Review, 12(4), pp.215-240.
53. Huy Ngoc, Tr.D, Tr.D.Hien Ngoc, 2011. [The Assessment of European Corporate Governance Standards after Financial Crisis, Corporate Scandal and Manipulation](#). Business Management Dynamics, 1(1), pp.24-55.
54. Jensen, M.C., 1983. [Organization Theory and Methodology](#). The Accounting Review, LVIII (2), pp.319-339.
55. Jensen, M.C., and W.H.Meckling, 1976. [Theory of the Firm: Management Behaviour, Agency Costs and Ownership Structure](#). Journal of Financial Economics, 3(3), pp.305-360.
56. Karagiorgos, Th., G.Drogalas, E.Gotzamanis, and I.Tampakoudis, 2010. [Internal Auditing as an Effective Tool for Corporate Governance](#). Journal of Business Management, 2(1), pp.15-23.
57. Kasimati, E., 2007. [Corporate governance and stock returns: evidence from Greece](#). Journal of Interdisciplinary Mathematics, 10(1), pp.149-158.
58. Kelly, Ch., and W.Dimovski, 2007. [Professional Accounting Qualifications of Audit Committee Membership: Implications for Curriculum and Learning](#). The International Journal of Learning, 14(3), pp.97-101.
59. Kirkos, E., Ch.Spathis, and Y.Manolopoulos, 2010. [Audit - firm group appointment: an artificial intelligence approach](#). Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management, An International Journal, 17(1), pp.1-17.
60. Klein, A., 2002. [Audit committee, board of director characteristics and earnings management](#). Journal of Accounting and Economics, 33(3), pp.375-400.

61. Klein, A., 2003. [Likely effects of stock exchange governance proposals and Sarbanes - Oxley on corporate boards and financial reporting](#). *Accounting Horizons*, 17(4), pp.343-355.
62. Klein, A., 2006. [Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management](#)", N.Y.U. Center for Law and Economics, Law & Economics Research Paper Series, Working Paper No 06-42, Available at: <http://ssrn.com/abstract=246674> [Accessed: 30 October 2011].
63. Koumanakos, E., A.Georgopoulos, and C.Siriopoulos, 2008. [Auditor awareness of earnings management](#). *Int. j. Accounting and Performance Evaluation*, 5(1), pp.50-65.
64. Kurihama, R., 2007. [A New Perspective on Relationship between Corporate Governance and Auditing](#). *Issues in Social and Environmental Accounting*, 1(2), pp.258-275.
65. Lisic, L.L., A.L.Myers, and J.Zhou, 2011. [Audit Committee Characteristics and the Safeguarding of Auditor Independence](#). Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1946343&download=yes [Accessed: 30 November 2011].
66. Lisic, L.L., T.Neal, and Y.Zhang, 2011. [Audit Committee Financial Expertise and Restatements: The Moderating Effect of CEO Power](#). Available at: http://www.isarhq.org/papers/PS-08_Lisic_Neal_Zhang_ISAR_2011.pdf [Accessed: 30 October 2011].
67. Liu, G., and J.Sun, 2010. [Director Tenure and Independent Audit Committee Effectiveness](#). *International Research Journal of Finance and Economics*, Issue 51, pp.176-189.
68. Manville, B., and Ober, Josiah, 2003. [A Company of Citizens](#). Harvard Business School Press, 2003. Μετάφραση - Επιμέλεια: Γιάννης Φαλδαμής, Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
69. Mihret, G.D., and M.A.Admassu, 2011. [Reliance of External Auditors on Internal Audit Work: A Corporate Governance Perspective](#). *International Business Research*, Published by Canadian Center of Science and Education, 4(2). Available at: <http://journal.ccsenet.org/index.php/ibr/article/view/10011/7112> [Accessed: 26 November 2011].

70. Mohiuddin, Md., and Y.Karbahari, 2010. [Audit Committee Effectiveness: A Critical Literature Review](#). AIUB, Journal of Business and Economics, 9(1), pp.97-125.
71. OESD, 2004. OESD Principles of Corporate Governance. Available at: http://www.ecgi.org/codes/documents/principles_en_final.pdf [Accessed: 30 October 2011].
72. Ojo, M., 2009. [The role of external auditors in corporate governance: agency problems and the management of risk](#). Munich Personal RePEc Archive, Paper No 28149. Available at: <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/28149/> [Accessed: 26 October 2011].
73. Parker, S., P.Gary, and H.Turetsky, 2002. [Corporate governance and corporate failure: a survival analysis](#), Corporate Governance: International Journal of Business and Society, 2(2), pp.4-12.
74. Sarbanes - Oxley Acts, 2002. Available at: <http://www.soxlaw.com/> [Accessed: 26 November 2011].
75. Sarens, G., 2009. [Editorial note - Internal auditing research: where are we going?](#) International Journal of Auditing, 13(1), pp.1-7.
76. Sarens, G., and I.De Beelde, 2006. [The Relationship between Internal Audit and Senior Management: A Qualitative Analysis of Expectations and Perceptions](#). International Journal of Auditing, 10(3), pp.219-241.
77. Sarens, G., and J.M.Abdolmohammadi, 2007. [Agency Theory as a Predictor of the Size of the Internal Audit Function in Belgian Companies](#). Available at: http://nlinkdir.com/audit/midyear/08midyear/papers/21_Sarens_AgencyTheory.pdf [Accessed: 26 October 2011].
78. Sarens, G., I.De Beelde, and P.Everaert, 2009. [Internal audit: A comfort provider to the audit committee](#). The British Accounting Review, 41(2), pp.90-106.
79. Sarens, G., J.M.Abdolmohammadi, 2011. [Monitoring Effects of the Internal Audit Function: Agency Theory versus other Explanatory Variables](#). International Journal of Auditing, 15(1), pp.1-20.
80. Sarens, G., M.Allegrini, G.D'Onza, and R.Melville, 2011. [Are internal auditing practices related to the age of the internal audit function?](#) Managerial Auditing Journal, 26(1), pp.51-64.

81. Schneider, A., 2010. [Analysis of professional standards and research findings to develop decision aids for reliance on internal auditing](#). *Research in Accounting Regulation*, 22(2), pp.96-106.
82. Schneider, A., 2010. [Assessment of Internal Auditing by Audit Committees](#). *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 14(2), pp.19-26.
83. Shleifer A., and R.W.Vishny, 1997. [A Survey of Corporate Governance](#). *The Journal of Finance*, 52(2), pp.737-783.
84. Smith, P., 2008. [IT Skills for Internal Auditors](#). *The Internal Auditor*, 65(4). Available at: http://findarticles.com/p/articles/mi_m4153/is_4_65/ai_n30908246/ [Accessed: 10 February 2012].
85. Spathis, C., 2002. [Detecting false financial statement using published data: some evidence from Greece](#). *Managerial Auditing Journal*, 17(4), pp.179-191.
86. Stewart, J., and L.Munro, 2007. [The Impact of Audit Committee Existence and Audit Committee Meeting Frequency on the External Audit: Perceptions of Australian Auditors](#). *International Journal of Auditing*, 11(1), pp.51-69.
87. Tsalavoutas, I., and L.Evans, 2010. [Transition to IFRS in Greece: financial statement effects and auditor size](#). *Managerial Auditing Journal*, 25(8), pp.814-842.
88. Turley, St., and M.Zaman, 2004. [The Corporate Governance Effects of Audit Committees](#). *Journal of Management and Governance*, 8(3), pp.305-332.
89. Vinten, G., and C.Lee, 1993. [Audit Committees and Corporate Control](#). *Managerial Auditing Journal*, 8(3), pp.11-24.
90. Volonte, C., 2012. [Foundations of Corporate Governance](#). Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1991135 [Accessed: 10 February 2012].
91. Wieland, J., 2005. [Corporate Governance, Values Management, and Standards: A European Perspective](#). *Business and Society*, 44(1), pp.74-93.
92. Williamson, O.E., 1988. [Corporate Finance and Corporate Governance](#). *Journal of Finance*, 43(3), pp.567-591.
93. Zaman, M., M.Hudaib, and R.Haniffa, 2011. [Corporate Governance Quality, Audit Fees and Non-Audit Services Fees](#). *Journal of Business Finance & Accounting*, 38(1 & 2), pp.165-197.

94. Zhang, Y., J.Zhou, and N.Zhou, 2007. [Audit committee quality, auditor independence, and internal control weaknesses](#). Journal of Accounting and Public Policy, 26(3), pp.300-327.

6.3 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το νομοθετικό πλαίσιο που παρατίθεται παρακάτω βρίσκεται διαθέσιμο στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ»,

Ηλεκτρονική διεύθυνση: http://lawdb.intrasoftnet.com/nomos/nomos_frame.html

1. Αριθμός απόφασης 41/586/26-05-2011, (ΦΕΚ Β΄ 1064/31.05.2011), «Έγκριση τροποποίησης του Κανονισμού του "Χρηματιστηρίου Αθηνών Α.Ε."».
2. Αριθμός απόφασης 5/204/14-11-2000, «Κανόνες συμπεριφοράς των εταιρειών που έχουν εισαγάγει της μετοχές τους στο χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και των συνδεδεμένων με αυτές προσώπων».
3. ISA 610, «Αξιοποίηση του έργου των Εσωτερικών Ελεγκτών».
4. Ν.Δ. 3329 της 21/25-8-55 (Α230), «Περί συστάσεως Σώματος Ορκωτών Λογιστών».
5. Νόμος 1969, ΦΕΚ Α' 167/30-11-91, «Εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, αμοιβαία κεφάλαια, διατάξεις εκσυγχρονισμού και εξυγίανσεως της κεφαλαιαγοράς και άλλες διατάξεις».
6. Νόμος 2190/1920, «Περί Ανωνύμων Εταιρειών».
7. Νόμος 3016, ΦΕΚ Α' 110/17-05-2002, «Για την εταιρική διακυβέρνηση, θέματα μισθολογίου και άλλες διατάξεις».
8. Νόμος 3091, ΦΕΚ Α' 330/24-12-2002, «Απλουστεύσεις και βελτιώσεις στη φορολογία εισοδήματος και κεφαλαίου και άλλες διατάξεις».
9. Νόμος 3148, ΦΕΚ Α΄ 136/05-06-2003, «Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης Ελέγχων, Ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, προστασία ευρώ, επιχειρήσεις διαμεσολάβησης μεταφοράς κεφαλαίων».
10. Νόμος 3371, ΦΕΚ Α 178/14-07-2005, «Θέματα Κεφαλαιαγοράς και άλλες διατάξεις».
11. Νόμος 3604, ΦΕΚ Α 189/08-08-2007, «Αναμόρφωση και τροποποίηση του κωδικοποιημένου Νόμου 2190/1920, Περί ανωνύμων εταιρειών και άλλες διατάξεις».

12. Νόμος 3693, ΦΕΚ Α 174/25-08-2008, «Εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/43/ΕΚ περί υποχρεωτικών ελέγχων των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών, για την τροποποίηση των Οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου και για την κατάργηση της Οδηγίας 84/253/ΕΟΚ του Συμβουλίου και άλλες διατάξεις».
13. Νόμος 3873, ΦΕΚ Α 150/06-09-2010, «Ενσωμάτωση στην Ελληνική έννομη τάξη της Οδηγίας 2006/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς εταιρειών ορισμένων μορφών και της Οδηγίας 2007/63/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την απαίτηση για τη σύνταξη έκθεσης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα σε περίπτωση συγχώνευσης ή διάσπασης ανωνύμων εταιρειών».
14. Νόμος 3884, ΦΕΚ Α 168/24-09-2010, «Ενσωμάτωση στο Ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2007/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, σχετικά με την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιρειών - Τροποποίηση και προσαρμογή του κωδικοποιημένου Νόμου 2190/1920, Περί ανωνύμων εταιρειών και του Νόμου 2396/1996».
15. Προεδρικό Διάταγμα 226/1992, «Περί συστάσεως οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή».
16. Προεδρικό Διάταγμα 65/2009, ΦΕΚ Α 88/ 09-06-2009, «Οργανισμός Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς».
17. Φ.Ε.Κ. 1589/Β'/22-10-2004, «Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα».
18. Φ.Ε.Κ. 364/Β'/7-5-1997, «Κανόνες Επαγγελματικής Δεοντολογίας».

6.4 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. <http://aaahq.org/pubs/horizons.htm>
2. <http://el.wikipedia.org>
3. <http://eur-lex.europa.eu>
4. <https://eclass2.teicrete.gr>
5. <http://lawdb.intrasoftnet.com>
6. <http://online.sagepub.com/>
7. <http://papers.ssrn.com>

8. <http://scholar.google.gr>
9. <http://siriopoulos.webs.com/XRHMDIOIK.pdf>
10. <http://www.coso.org/>
11. <http://www.doc-txt.com/Theoretical-Foundations.pdf>
12. <http://www.ebsco.com/>
13. http://www.hcmr.gr/listview2_el.php?id=848
14. <http://www.heal-link.gr/>
15. http://www.hiia.gr/internal_audit_code.htm
16. <http://www.sciencedirect.com>
17. <http://www.teicrete.gr/msc-accaud/intro.html>
18. http://www.virtusinterpress.org/additional_files/book_corp_govern/sample_chapter02.pdf
19. <https://www.ecgi.org>
20. www.e-logos.gr
21. www.elsevier.com
22. www.elte.org.gr
23. www.eurojournals.com
24. www.gus.gr
25. www.ifrsnews.com
26. www.logistis.gr
27. www.naftemporiki.gr
28. www.sev.org.gr
29. www.soel.gr
30. www.taxisnet.gr

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Πρόσφατες αλλαγές στο εταιρικό δίκαιο και τους κανονισμούς						
	Συμμόρφωση με βάση τις αρχές ή τον κώδικα	Καθορισμός των ελεγκτικών λειτουργιών και ορίων στους ελεγκτές	Βελτίωση της διαφάνειας	Καθορισμός και έλεγχος της σύγκρουσης των συμφερόντων	Βελτίωση ή διευκόλυνση της ψηφοφορίας, μεγαλύτερος ρόλος για AGM ¹⁴¹	Ο ρόλος για τους ανεξάρτητους διευθυντές
Βέλγιο		+		+	+	+
Ηνωμένες Πολιτείες		+	+	+		+
Ισπανία	+	+	+	+		
Γερμανία	+		+		+	
Αυστρία		+				
Ιρλανδία		+				
Φιλανδία						
Πορτογαλία				+		
Ολλανδία	+	+	+		+	
Ελλάδα		+	+	+		
Τσεχία		+	+	+	+	
Αυστραλία			+			
Τουρκία		+			+	
Πολωνία	+	+	+	+		
Ελβετία	+	+	+	+		+
Μεγάλη Βρετανία			+			
Ιταλία			+	+	+	+
Ουγγαρία						
Σουηδία					+	
Μεξικό	+		+			+
Κορέα			+	+	+	+
Γαλλία			+		+	
Καναδάς		+			+	
Ιαπωνία		+	+		+	+
Δανία						
Σλοβακία						
Νέα Ζηλανδία			+			
Νορβηγία						
Λουξεμβούργο						
Ισλανδία						
το (+) δείχνει μία πρόσφατη (ενός ή δύο ετών) νομική ή ρυθμιστική αλλαγή						
Πηγή πίνακα: Υποβολή στοιχείων των διαφόρων χωρών στον ΟΟΣΑ, εταιρικό δίκαιο ΟΟΣΑ και βάση δεδομένων εταιρικής διακυβέρνησης.						

Πηγή: [Huy Ngoc, Tr.D, Hien Ngoc, Tr.D. \(2010, σελ.231\).](#)

¹⁴¹ AGM: Ετήσια γενική συνέλευση (και GM: γενικές συνελεύσεις ή συνελεύσεις των shareholders) οι οποίες μπορεί να διευκολυνθούν από τα εργαλεία διαδικτύου